

Novi tekst

**PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI BOSNE I HERCEGOVINE
2023.-2025.**

Sadržaj

1. SVEUKUPNI OKVIR POLITIKE I CILJEVI	6
2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE	9
3. MAKROEKONOMSKI OKVIR.....	23
<i>Makroekonomski pokazatelji za period 2020-2025.....</i>	<i>23</i>
<i>3.1.Najnovija ekonomska kretanja.....</i>	<i>24</i>
<i>3.2.Srednjoročni makroekonomski scenario.....</i>	<i>29</i>
<i>3.3.Alternativni scenario i rizici.....</i>	<i>34</i>
4. FISKALNI OKVIR.....	38
<i>4.1.Strategija i srednjoročni ciljevi.....</i>	<i>38</i>
<i>4.2.Implementacija budžeta u 2022. godini.....</i>	<i>40</i>
<i>4.3.Planovi budžeta za godinu podnošenja PER-a .....</i>	<i>43</i>
<i>4.4.Srednjoročni izgledi budžeta.....</i>	<i>46</i>
<i>4.5.Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika).....</i>	<i>48</i>
<i>4.6.Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vandrednih operacija i usklađivanje toka i stanja 51</i>	
<i>4.7.Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom .....</i>	<i>60</i>
<i>4.8.Kvalitet javnih finansija.....</i>	<i>61</i>
<i>4.9.Fiskalno upravljanje i budžetski okviri .....</i>	<i>63</i>
<i>4.10. Održivost javnih finansija.....</i>	<i>66</i>
5. STRUKTURNE REFORME OD 2023. DO 2025.....	69
<i>5.1.Ažurirani podaci o tri ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast i za njih vezane reformske mjere.....</i>	<i>69</i>
<i>5.2.Analiza prepreka u drugim područjima (koji nisu pokriveni u potpoglavlju 5.1) i ostale mjere strukturnih reformi.....</i>	<i>110</i>
6. TROŠKOVI I FINANSIRANJE STRUKTURNIH REFORMI	188
7. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA	189
Prilog 1	191
II. Zelena tranzicija	221
<i>i. Upravljanje javnim finansijama .....</i>	<i>228</i>
<i>ii. Zelena tranzicija.....</i>	<i>228</i>
III Digitalna transformacija	230
IV Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije	230
V Istraživanje, razvoj i inovacije.....	230

<i>VI Reforme ekonomske integracije .....</i>	<i>230</i>
<i>VII Reforme tržišta energije .....</i>	<i>230</i>
<i>VIII Reforme tržišta transporta .....</i>	<i>232</i>
<i>IX Poljoprivreda, industrija i usluge .....</i>	<i>232</i>
<i>X Obrazovanje i vještine.....</i>	<i>233</i>
<i>XI Zapošljavanje i tržište rada.....</i>	<i>234</i>
<i>XII Socijalna zaštita i inkluzija .....</i>	<i>234</i>
<i>XIII Zdravstvena zaštita.....</i>	<i>234</i>
ANEKS 3: VANJSKI DOPRINOS PER-U 2023-2025.....	269

Lista skraćenica

BiH-Bosna i Hercegovina
FBIH-Federacija Bosne i Hercegovine
BD BIH- Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
RS-Republika Srpska
PER BiH- Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine
FISR2-Fiskalna implementacija strukturnih reformi
CEF- Centar za izvrsnost u financijama
EK -Europska komisija
BDP-Bruto društveni proizvod
JPP-Jedinstvena lista prioritenih projekata
IIPA- Instrument predpristupne pomoći
GFS-Government Finance Statistics
EDP-Execive Deficit Procedure
MRS-Međunarodni računovodstveni standardi
MSFI- Međunarodni standardi finansijskog izvještavanja
NPL-Nonperforming loan
IFC-International Finance Corporation
DOB BiH-Dokument okvirnog budžeta Bosne i Hercegovine
BHAS-Bosna i Hercegovina Agencija za statistiku
DEP-Direkcija za ekonomsko planiranje
UNCTAD- United Nations Conference on Trade and Development
SDU-Strana direktna ulaganja
CPI- Consumer Price Index
MRBIZ RS - Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske
MNRVOID RS-Ministarstvo za naučno-tehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske
ZZZ RS- Zavod za zapošljavanje Republike Srpske
MPPRS- Ministarstvo privrede i preduzetništva Republike Srpske
APIF RS - Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske
MFRS-Ministarstvo financija Republike Srpske
MULS RS- Ministarstvo uprave i lokalne samouprave Republike Srpske
MPUGE- Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske
RUGIP RS- Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove Republike Srpske
MEIMS RS- Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju
RZSM- Republički zavod za standardizaciju i metrologiju
KT IKV RS- Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta Republike Srpske
MPŠVRS- Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Republike Srpske
MPKRS-Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske
FZŽSEE RS– Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske
MPPRS-Ministarstvo privrede i poduzetništva Republike Srpske
MZSZ RS- Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske

PURS- Porezna uprava Republike Srpske
FUK-Financijsko upravljanje i kontrola
ŽRS- Željeznice Republike Srpske
JLS- jedinica lokalne samouprave
MCP BiH- Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine
MVTEO BIH Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine
MKT BIH- Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine.
GS SM BiH-Generalni sekretarijat Savjeta ministara Bosne i Hercegovine
RAK-Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine
DEI BiH -Direkcija za europske integracije Bosne i Hercegovine
CHJ BiH- Centralna harmonizacijska jedinica Bosne i Hercegovine
MSP- Mala i srednja poduzeća
FMF-Federalno ministarstvo financija
FMRPO-Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta
FMERI- Federalno ministarstvo energije, rudarstva i okoliša
FMOIT- Federalno ministarstvo okoliša i turizma
FMPVŠ- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
FMRiSP- Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
OSI-Osobe s invaliditetom
PUFBIH- Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine
OECD- Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
PIFC-Public Internal Financial Control
ESA- European System of Accounts
NECP BIH - Integrisani energetske i klimatski plan Bosne i Hercegovine
S3 BiH- Strategije pametne specijalizacije Bosne i Hercegovine
CEFTA- Central European Free Trade Agreement
WTO- World Trade Organization
IPARD- Instrument prepristupne pomoći za ruralni razvoj
RPG- Registar poljoprivrednih gazdinstava
FADN- Registar domaćih životinja, i uspostaviti sistem za prikupljanja i analizu podataka poljoprivrednog računovodstva
PTIS- Poljoprivredni tržišni informacionog sistema

1. SVEUKUPNI OKVIR POLITIKE I CILJEVI

Program ekonomskih reformi za period 2023. – 2025. godine kreiran je sukladno važnim događajima kako unutar BiH tako i u međunarodnom okružju. Izlazak iz krize prouzročene pandemijom i provedeni izbori u BiH dali su naznake jednog mirnijeg perioda u kojem ćemo se posvetiti održivom ekonomskom razvoju i rješavanju zaostalih obveza na putu prema EU. Međutim, Ruska agresija na Ukrajinu prouzročila je prelijevanje jedne krize u drugu i sve se odrazilo na globalno međunarodno okružje te posljedično na Bosnu i Hercegovinu već opterećenu unutarnjim previranjima. Rastuća inflacija i energetska kriza imaju dodatan negativan utjecaj i izazov su kreatorima ekonomskih politika u zemlji.

Ali, ono što je posebno za Bosnu i Hercegovinu i daje dodatan vjetar u leđa, je činjenica da svoj deveti po redu Program ekonomskih reformi Bosna i Hercegovina predaje kao zemlja kandidat za članstvo u Europskoj uniji. Ovo ujedno predstavlja i obvezu na posvećenost svih odgovornih za provedbu Smjernica politika navedenih u Zajedničkim zaključcima Ekonomskog i financijskog dijaloga iz juna 2022. godine.

U uvjetima rastuće neizvjesnosti, fiskalna i monetarna politika imaju važnu ulogu. Provedba mjera fiskalne politike bila je ključna za oporavak od Covid-19 krize i rast u prethodnom periodu gdje su izvoz i privatna potrošnja bili glavni pokretači rasta. U narednom programskom periodu očekuje se umjeren rast BDP-a do 3% uz potporu provedbi strukturnih reformi.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 51. sjednici održanoj 06.06.2022. godine usvojilo Nacrt zakona o Proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza za 2022. godinu u iznosu od 1,073 milijarde KM, nakon provedbe dvije odluke o privremenom financiranju u navedenoj godini¹. Što se tiče proračuna za 2022. godinu, proračun Republike Srpske² i proračun Brčko Distrikta³ su usvojeni na vrijeme dok je proračun Federacije Bosne i Hercegovine je kasnio sa usvajanjem, tako da je isti usvojen početkom 2022. godine⁴.

Oporavak nakon snažnog uticaja Covid-19 na ekonomsku aktivnost u 2020. godini, je doveo do snažnog rasta prihoda sektora opće vlade, koji su bili veći i od predpandemijskih. Pored snažnog oporavka privatne potrošnje, povećanog uvoza, kao i oporavka uslužnog sektora, jedan od faktora koji su uticali na rast prihoda po ovom osnovu je i značajan rast cijena, što je naročito izraženo u drugom dijelu 2021. godine. Rast općeg nivoa cijena doveo je do rasta cijena koje predstavljaju poreznu osnovicu za obračun PDV-a, što je nastavljeno i u 2022. godini. Prema trenutačno dostupnim podacima, rast prihoda je brži i dvostruko veći od rasta javnih rashoda. Vlade na svim nivoima su se fokusirale na poboljšanje životnog standarda stanovništva izazvanog povećanjem nivoa cijena, kroz različite mjere koje su bile u primjeni. Navedene mjere su značajno utjecale na rashode. Na osnovu raspoloživih podataka, za očekivati je pozitivan fiskalni bilans. To se podudara s fiskalnim ciljem Bosne i Hercegovine koji je i dalje ostvarivanje primarnog suficita, odnosno u 2022. godini smanjenje primarnog deficita, uz kontrolu javne

---

1 Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 51. sjednici održanoj 06.06.2022. godine usvojilo Nacrt zakona o Budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza za 2022. godinu u iznosu od 1,073 milijarde KM.

https://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.aspx?id=38078&langTag=bs-BA.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 30. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 27. juna 2022. godine, i na 12. hitnoj sjednici Doma naroda, održanoj 30. juna 2022. godine isti je usvojen.

2 Narodna skupština Republike Srpske je na 26. posebnoj sjednici, održanoj 15.12.2021. godine, usvojila Budžet Republike Srpske za 2022. godinu u iznosu od 4,024 milijarde KM, te Zakon o izvršenju Budžeta Republike Srpske za 2022. godinu, kao i set zakona vezanih za povećanje plata. <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/vijesti/okon%C4%8Dana-26-posebna-sjednica-usvojen-bud%C5%BEet-i-set-zakona-o-pove%C4%87anju-plata>

3 Skupština Brčko distrikta usvojila je, na 7. vanrednom zasjedanju, održanom dana 16.12.2021. godine, Budžet Distrikta za 2022. godinu u iznosu od 239,2 miliona KM.

4 Predloženi budžet je sjednici održanoj 28.03.2022. godine prihvatio Predstavnički dom Federacije Bosne i Hercegovine. Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je na sjednici održanoj 31.03.2022. godine, Prijedlog budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2022. godinu u iznosu od 5,598 milijardi KM.

potrošnje kako konsolidirana javna potrošnja na razini Bosne i Hercegovine ne bi prelazila 40% BDP-a.

Strukturne reforme su glavni instrument koji može omogućiti bolje raspolaganje faktorima proizvodnje. Stoga, kao zemlja kandidat za članstvo u EU, odlučni smo nastaviti započete aktivnosti na svim područjima. Fokus je na strukturnim reformama u kojima se može prepoznati što je do sada napravljeno, a što još treba napraviti. Ključna područja za koja su opredjeljene sve razine vlasti i koja uvažavaju preporuke EK za BiH odnose se na mjere povećanja efikasnosti tržišta rada, poboljšanje poslovnog okruženja kroz suradnju i koordinaciju svih nivoa vlasti i upravljanje javnim financijama.

Preliminarni statistički podaci za 2022. godinu ukazuju na to da je unatoč izazovima kao što su pojačani inflatorni pritisci i slabljenje globalnog ekonomskog rasta, u Bosni i Hercegovini nastavljen trend rasta ekonomske aktivnosti iz prethodne godine. Tako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a (statistika nacionalnih računa, rashodni pristup (K1-K3 2022) za period januar-septembar 2022. godine zabilježila relativno snažan realni ekonomski rast od oko 4,4% u odnosu na isti period prethodne godine.⁵ Međutim, ono što vrijedi istaći jeste da je u drugoj polovini 2022. godine trend rasta značajno usporen u odnosu na početak godine što potvrđuju registrirane stope ekonomskog rasta po kvartalima K1 5,0%, K2 5,8% i K3 2,6%. Uvidom u strukturu ostvarenog rasta može se zaključiti da je domaća tražnja kroz povećanje potrošnje i bruto investicija predstavljala glavni oslonac rasta BDP-a. S druge strane, unatoč dvocifrenim stopama rasta izvoza i uvoza koje su dovele do povećanja obima vanjskotrgovinske razmjene za 1/3 (preko 10 milijardi KM), trgovinski deficit je uvećan i imao je negativan doprinos na ekonomski rast u Bosni i Hercegovini u 2022. godini.

Sredinom 2022. godine Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, u ulozi tehničkog koordinadora za izradu PER BiH, pripremila je Informaciju za sve institucije uključene u izradu Programa ekonomskih reformi. Informacija je sadržavala izvornike i prijevode svih dokumenta koji proizlaze iz procesa izrade Programa ekonomskih reformi BiH (Procjena Europske komisije, Zajedničke Zaključke, Smjernice za izradu Programa Ekonomskih reformi). Informacija je usvojena sa značajnim kašnjenjem na 57.sjednici Vijeća ministara BiH (09.11.2023.godine).

Sa sadržinom spomenutih dokumenata putem koordinadora upoznate su sve relevantne institucije uključene u izradu Programa ekonomskih reformi s ciljem da sugestije i preporuke iz navedenih dokumenata koriste u pripremi novog Programa ekonomskih reformi 2023 - 2025. godine. Nadalje, Direkcija je u periodu pripreme Programa ekonomskih reformi 2023-2025. vršila i konzultacije sa istima u vidu online sastanaka ili sastanaka uživo, kad je to bilo moguće.

U prethodnom periodu, okviru projekta FISR2 (CEF) i u okvirima koordinacijske uloge, održano je više sastanaka i obuka s PER koordinadorima. Na sastancima je više puta, naglašena važnost poštivanja novih Smjernica EK-e kad je u pitanju formulacija, opis, *costing*, prijedlog novih mjera, poštivanje rokova i preneseni stavovi EK sa PER *Launch* 2022. sastanka održanog u junu ove godine.

Sukladno preporukama EK, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH nastojala je osnažiti koordinacijsku ulogu u smislu proširenja opsega koordinacije pri izradi Programa ekonomskih reformi. Nažalost, moramo naglasiti da je i ovogodišnji PER BiH rađen u ograničavajućim okolnostima rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, a takva situacija rezultirala je kasnijim usvajanjem Plana aktivnosti PER-a koji predstavlja osnov za koordinaciju i izradu PER-a BiH. Uprkos svemu, Direkcija je nastavila vršiti ulogu tehničkog koordinadora izrade PER-a BiH.

---

⁵ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup tromjesečni podaci za K3 2022. godine“, 30.12.2022. godine.

Konačan Program ekonomskih reformi 2023.-2025. je izrađen na osnovu priloga koje su dostavile nadležne institucije prema prijedlogu Plana aktivnosti po rokovima i nositeljima aktivnosti.

Entitetski koordinatori su dostavili Direkciji za ekonomsko planiranje priloge za Programe ekonomskih reformi ERP za 2023. - 2025. godinu nakon procedure usvajanja na entitetskim vladama. Program ekonomskih reformi BiH za 2023. - 2025. godinu je usvojilo Vijeće ministara BiH na 4. izvanrednoj (telefonskoj) sjednici održanoj 20.03.2023. godine

2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE

1. Ukoliko je potrebno, iskoristiti slobodan fiskalni prostor u budžetu za 2022. godinu za ublažavanje potencijalnih negativnih šokova putem ciljane podrške ranjivim domaćinstvima i firmama.

Ekonomski poremećaji tržišta u svijetu pa i kod nas u Bosni i Hercegovini koji su nastali uslijed pandemije COVID-19 kao i radi Rusko-ukrajinskog sukoba, imaju za posljedicu poskupljenja energenata (plin, gorivo, električna energija..) što je prouzrokovalo i dovelo do poskupljenja inputa u proizvodnji hrane (žitarica i drugih berzanskih proizvoda), zbog čega je povećana potražnja tih proizvoda u svijetu. Sve skupa je doprinijelo poskupljenju najvažnijih repromaterijala u poljoprivrednoj proizvodnji (sjemena, mineralnog gnojiva, zaštitnih sredstava, koncentrata u animalnoj proizvodnji i dr...)

Razumijevajući nastalu situaciju u sektoru poljoprivrede, u budžetu Federacije BiH za 2022. godinu su Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva odobrena sredstva za poticaj poljoprivredi uvećana za 19 miliona KM u odnosu na prošlogodišnji budžet i izdvojeno je 106.000.000,00 KM. Shodno tome, a imajući u vidu naprijed navedeno stanje proizvođača u poljoprivrednom sektoru Federacije BiH, u navedenim okolnostima poremećaja cijena proizvoda i inputa u proizvodnji na tržištu, u Programu novčanih podrški za 2022. godinu korisnicima/klijentima smo povećali iznose novčane podrške po jedinici za sve proizvodnje u modelu poticaja proizvodnji, i to u prosjeku oko 15% u odnosu na prethodnu godinu, što predstavlja otprilike i nivo inflacije koji se kretao u 2022. godini. Također smo uveli nove mjere u biljnoj proizvodnji radi povećanja sjetve zemljišnih površina i proizvodnje vlastite hrane za ishranu životinja na farmama.

Tako su izdvajanja novčanih sredstava u okviru modela poticaja proizvodnji za biljnu proizvodnju povećana sa 11, 2 miliona KM koliko su iznosila u 2021. godini, na 17,4 miliona KM u 2022. godini, dok je novčana podrška za animalnu proizvodnju povećana sa 59,1 milion KM na 70,7 milina KM u 2022. godini.

Pored navedenog u Programu novčanih podrški za 2022. godinu su zadržane i mjere za povećanje konkurentnosti kroz model ruralnog razvoja za investicije u poljoprivredna gazdinstva u Federaciji BiH i uvećana su sa na 16,7 miliona KM u 2022. godini.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donijela je Uredbu o pomoći stanovništvu uslijed rasta indeksa potrošačkih cijena („Službene novine Federacije BiH“, br. 55/22,77/22 i 86/22) kojom se uređuje pomoć stanovništvu putem novčanih isplata penzionerima, zatim jednokratne novčane pomoći korisnicima prava iz boračko-invalidske zaštite i licima sa invaliditetom i civilnim žrtvama rata, pomoć primaocima stalne novčane pomoći, jednokratna novčana naknada nezaposlenim licima i druge materijalne pomoći i ostale jednokratne pomoći. Opći cilj Uredbe je osiguravanje finansijske i materijalne podrške u cilju poboljšanja materijalnog statusa najugroženijim kategorijama stanovništva, a zbog značajnog rasta indeksa potrošačkih cijena. Za provođenje ove Uredbe, finansijska sredstva su osigurana preraspodjelom sredstava između budžetskih korisnika kao i iz Tekuće rezerve Vlade Federacije Bosne i Hercegovine na odgovarajuće razdjele i ekonomske kodove.

U okviru odgovora Vlade Republike Srpske na krizu prouzrokovanu pandemijom kovid 19, pružena je pomoć svim pogođenim sektorima kako bi se ublažile negativne ekonomske posljedice. U 2020. i 2021. godini Vlada Republike Srpske preduzela je niz mjera s ciljem pomoći zdravstvenom sektoru i privrednim subjektima i preduzetnicima – nosiocima privredne aktivnosti, da što uspješnije prevaziđu posljedice izazvane globalnom pandemijom kovid 19 kroz očuvanje radnih mjesta, isplatu plata, odnosno održanja likvidnosti onih čija je privredna

aktivnost bila smanjena. Sve mjere Vlade Republike Srpske doprinijele su tome da, poslije Republike Srbije, Republika Srpska ima najmanju stopu pada BDP-a u 2020. godini. Tržište rada je zadržalo stabilnost i zabilježen je rast broja zaposlenih i pad broja nezaposlenih, te povećanje prosječnih plata i penzija tokom perioda pandemije. Odlučan pristup Vlade Republike Srpske u sprovođenju odgovora na krizu prouzrokovanu pandemijom doveo je do bržeg oporavka privrede u 2021. godini.

S obzirom na krizu prouzrokovanu krizom u Ukrajini, Vlada Republike Srpske je tokom 2022. godine sprovodila i niz mjera s ciljem ublažavanja inflatornih šokova i poboljšanja ekonomsko-socijalnog položaja svih kategorija stanovništva, za koju namjenu je dodatno u toku godine isplaćeno 212,7 miliona KM.

Pod uslovom da je ekonomski oporavak dobro utvrđen, vratiti se fiskalnoj politici stabilizacije duga od 2023. godine i predviđati postepeno poboljšanje primarnog bilansa u srednjoročnim fiskalnim planovima.

U uslovima neizvjesnosti u pogledu makroekonomskih kretanja fiskalna politika svih nivoa vlasti u BiH vodiće se u pravcu obezbjeđivanja stabilnosti privrede i očuvanja standarda građana. Fiskalna politika svih nivoa vlasti biće usmjerena na dalje provođenje strukturnih reformi koje će voditi rasterećenju privrede i poboljšanju poslovnog okruženja vodeći računa o fiskalnoj poziciji. Na drugoj strani fiskalna politika svih nivoa vlasti u BiH biće orijentisana na nastavak infrastrukturnih i kapitalnih projekata. Politika zaduživanja će se voditi u skladu sa definisanim fiskalnim pravilima u entitetima. U skladu sa raspoloživim fiskalnim prostorom provodiće se politike penzija i plata te zakonskih mjera za pomoć najugroženijim kategorijama stanovništva odnosno najugroženijim domaćinstvima.

Shodno kretanjima prihoda i rashoda, u 2024. i 2025. očekuje se balans javnih finansija, odnosno suficit od 0,7% BDP-a u 2024. godini i 1,6% BDP-a u 2025. godini. Glavno prilagođavanje je vršeno na kapitalnim rashodima i izdacima i ostalim tekućim rashodima.

Prema procjenama svih nivoa vlasti u BiH ukupan dug na kraju 2022. godine biće uvećan u odnosu na 2021. godinu. Projektovano stanje spoljnog duga u originalnoj valuti u 2022. godini se zasniva na iznosu povučениh kreditnih sredstava uvećanom za procijenjena povlačenja po investicionim projektima u implementaciji I povlačenja u svrhu finansiranja budžetske potrošnje, a umanjenom za procijenjeni iznos servisa glavnice spoljnog duga, koja se u 2023. godini značajno uvećava (dospijeva kredit Evropske komisije Makrofinancijska pomoć II u iznosu od 50 mil EUR, Euroobveznica RS u iznosu od 168 mil EUR, te dio otplate glavnice za IMF kredit RFI (Rapid Finance Instrument) za suzbijanje negativnih posljedica na smanjenu ekonomsku aktivnost prouzrokovanu pandemijom Covid-19 u iznosu od 87,44 mil SDR.)

Tokom 2020. godine vanredna situacija i smanjenje privredne aktivnosti doveli su do smanjenja ostvarenih prihoda, a mjere koje je preduzela Vlada Republike Srpske kao odgovor na pandemiju odrazile su se na povećanje rashoda, što se u konačnici odrazilo na visoko učešće konsolidovanog budžetskog deficita u BDP-u od 5,6%, te se prešao prag konsolidovanog budžetskog deficita od 3%, koji je propisan Zakonom o fiskalnoj odgovornosti⁶. Prema navedenom, došlo je do kršenja pravila konsolidovanog budžetskog deficita, dok pri tome nije prekršeno pravilo o dugu.

Do značajnog poboljšanja fiskalnog bilansa došlo je već u 2021. godini. Međutim, kriza u 2022. godini uticala je na značajan rast rashoda, zbog uvedenih mjera Vlade Republike Srpske kao odgovora na novu krizu, ali je s druge strane inflacija doprinijela značajnom rastu prihoda.

---

⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/15 i 62/18.

Slijedom navedenog, planirano je da deficit opšte vlade ostane u zakonskom okviru, što će se nastojati održati i u narednom trogodišnjem periodu.

Povećati udio kapitalne potrošnje vlade u BDP-u putem mjera za unapređenje upravljanja javnim investicijama i putem ubrzanog sprovođenja onih investicionih projekata, koji su bili predmet jasne pozitivne procjene troškova i koristi.

Cilj unapređenja upravljanja i izvještavanja u domenu javnih investicija je proširenje obuhvata projekata javnih investicija, jačanje identifikacije prioriteta u skladu sa sektorskim strategijama i povezivanje javnih investicija sa budžetiranjem.

Jedan od osnovnih preduslova za unapređenje procedura za ocjenu, utvrđivanje prioriteta i izbor projekata javnih investicija predstavlja poštovanje i unapređenje važeće zakonske i podzakonske regulative koja uređuje oblast javnih investicija.

S ciljem unapređenja upravljanja javnim investicijama u Republici Srpskoj u Program javnih investicija Republike Srpske, pored prioriternih projekata ministarstava/institucija, od 2022. godine uključeni su i prioriterni projekti jedinica lokalne samouprave, a s ciljem izrade sveobuhvatne Jedinственe liste prioriternih projekata kao sastavnog dijela Prijedloga programa javnih investicija Republike Srpske, a donesen je i vodič za odabir, pripremu i realizaciju projekata JPP. Daljim unapređenjem Programa javnih investicija sadržaj ovog dokumenta će sve više odražavati investicione prioritete koji treba da služe za ostvarivanje sektorskih politika i strateških ciljeva definisanih u okviru nadležnosti institucija Republike Srpske. Odabir kapitalnih investicija svi korisnici treba da zasnivaju na dugoročnom planiranju zasnovanom na detaljnoj analizi resursa i potreba, a svi implementatori projekata treba da prate efekte utroška javnih sredstava i doprinos ostvarenju vladinih ciljeva.

Da bi se poboljšala efikasnost naplate poreza, osigurati efikasnu razmjenu informacija o poreskim obveznicima između poreskih uprava u zemlji, a posebno razjasniti ustavne nadležnosti za uspostavljanje centralnog (tj. cjelodržavnog) registra bankarskih računa fizičkih lica, u skladu sa pravnom tekovinom EU

U ERP 2023 – 2025.godine planirana je strukturalna mjera Restrukturiranje Porezne uprave FBIH, između ostalog i u svrhu poboljšanja naplate poreza i svih drugih javnih prihoda u FBIH. Naime, Porezna uprava FBIH je potpisnik Memoranduma o razmjeni podataka između poreskih administracija u BiH, i podaci se razmjenjuju. Međutim upotreba tih podataka u svrhu naplate javnih prihoda u FBIH nije postignuta u punom kapacitetu.

S ciljem razmjene informacija zaključen je Memorandum o institucionalnoj saradnji i razmjeni informacija između Uprave za indirektno oporezivanje (UINO), Poreske uprave Republike Srpske, Poreske uprave Federacije BiH, Poreske uprave Brčko Distrikta BiH, Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske (APIF) i Finansijsko-informatičke agencije Federacije BiH (FIA/AFIP)⁷.

Podaci koji se razmjenjuju pomažu u otkrivanju nepoštivanja poreskih propisa od strane poreskih obveznika za koju su nadležne pojedinačne uprave.

---

⁷ Predmetni Memorandum obuhvata sljedeće podatke: 1) Registracija i deregistracija, uključujući i podatke dodjele i brisanja identifikacionih brojeva u sistemu indirektnih i direktnih poreza, adrese, podatke o vlasnicima i odgovornom licu, sa elementima iz registra poreskih obveznika, i to za poreskog obveznika i poslovne jedinice; 2) Spoljnotrgovinsko poslovanje (uvoz i izvoz dobara i usluga); 3) Visina indirektnih i direktnih poreza sa ostalim podacima koji se evidentiraju iz poreskih prijava; visina indirektnih poreza po osnovu razreza poreza obveznicima koji nisu podnijeli poresku prijavu i izmjenama razreza podnesenim od strane poreskog obveznika (izmijenjena prijava); 4) Razmjena podataka o krajnjoj potrošnji poreskih obveznika iz PDV prijava i podataka sa fiskalnih kasa; 5) Razmjena povrata indirektnih i direktnih poreza uključujući i povrat poreza na dohodak; 6) Ostvareni promet dobara i usluga poreskih obveznika uključujući prihode i rashode; 7) Poreske kontrole, uključujući i iznos razreza i period za koji je izvršen razrez; 8) Podatke o prinudnoj naplati poreza; 9) Razmjenu poreskih obveznika rizičnih profila i 10) Podatke o prijavljenim i odjavljenim obveznicima na socijalno osiguranje, uključujući i podatke iz poreskih kartica i poreza na dohodak.

U skladu sa entitetskim nadležnostima, u oba entiteta zakonima su uspostavljeni registri bankarskih računa poslovnih subjekata i fizičkih lica, u skladu sa EU acquis. Registar računa poslovnih subjekata, koji vodi Agencija za posredničke informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF) je već 2012. godine osavremenjen s ciljem unapređivanja platnog prometa i jačanja finansijske discipline putem osnaživanja postupka prinudne naplate potraživanja na novčanim sredstvima i zaštite povjerilaca.

S ciljem razmjene informacija zaključen je Memorandum o institucionalnoj saradnji i razmjeni informacija između Uprave za indirektno oporezivanje (UINO), Poreske uprave Republike Srpske, Poreske uprave Federacije BiH, Poreske uprave Brčko Distrikta BiH, Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske (APIF) i Finansijsko-informatičke agencije Federacije BiH (FIA/AFIP)⁸.

Podaci koji se razmjenjuju pomažu u otkrivanju nepoštivanja poreskih propisa od strane poreskih obveznika za koju su nadležne pojedinačne uprave.

U skladu sa entitetskim nadležnostima, u oba entiteta zakonima su uspostavljeni registri bankarskih računa poslovnih subjekata i fizičkih lica, u skladu sa EU acquis. Registar računa poslovnih subjekata, koji vodi Agencija za posredničke informatičke i finansijske usluge Banja Luka (APIF) je već 2012. godine osavremenjen s ciljem unapređivanja platnog prometa i jačanja finansijske discipline putem osnaživanja postupka prinudne naplate potraživanja na novčanim sredstvima i zaštite povjerilaca.

U Republici Srpskoj registar računa fizičkih lica uspostavljen je 2019. godine Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem platnom prometu⁹. Ovim zakonom izvršeno je preuzimanje EU acquis u vezi sa uspostavljanjem ovakvog registra i obezbjeđenjem zaštite ličnih podataka – Direktive (EU) 2018/843, Direktive (EU) 2015/849, Direktive (EU) 2015/2366 i Regulative (EU) 2016/679. Izvori prava Evropske unije utvrđuju obavezu državama članicama da uspostave registre bankarskih računa, koji sadrže minimalne podatke neophodne za identifikaciju računa i vlasnika tih računa, pri čemu je zemljama članicama prepušteno da same izaberu način uspostavljanja takvih registara i njihovo institucionalno rješenje.

U 2022. godini osnažen je Zakon o unutrašnjem platnom prometu¹⁰ u segmentu dopune podataka koje treba da sadrži Registar računa fizičkih lica.

Registri su uspostavljeni, ne samo za potrebe efikasnog prikupljanja poreza, već i za potrebe sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, kao i izvršavanja svih prinudnih naplata legitimnih povjerilaca.

Takođe, u Federaciji BiH, u toku je uspostavljanje registra računa fizičkih lica (pravni okvir je obezbijeđen). Dva registra će, na bazi sporazuma nadležnih organa, i utvrđenih sigurnosnih protokola, moći razmjenjivati podatke, u skladu sa zakonom.

2. Pripremiti izvještaj o potencijalnim obavezama, sa posebnim naglaskom na one koje se odnose na odgovor na kovid krizu, i pripremiti strategiju sprečavanja nastanka novih nepredviđenih obaveza i upravljanja rizicima vezanim za postojeće potencijalne obaveze

⁸ Predmetni Memorandum obuhvata sljedeće podatke: 1) Registracija i deregistracija, uključujući i podatke dodjele i brisanja identifikacionih brojeva u sistemu indirektnih i direktnih poreza, adrese, podatke o vlasnicima i odgovornom licu, sa elementima iz registra poreskih obveznika, i to za poreskog obveznika i poslovne jedinice; 2) Spoljnotrgovinsko poslovanje (uvoz i izvoz dobara i usluga); 3) Visina indirektnih i direktnih poreza sa ostalim podacima koji se evidentiraju iz poreskih prijava; visina indirektnih poreza po osnovu razreza poreza obveznicima koji nisu podnijeli poresku prijavu i izmjenama razreza podnesenim od strane poreskog obveznika (izmijenjena prijava); 4) Razmjena podataka o krajnjoj potrošnji poreskih obveznika iz PDV prijava i podataka sa fiskalnih kasa; 5) Razmjena povrata indirektnih i direktnih poreza uključujući i povrat poreza na dohodak; 6) Ostvareni promet dobara i usluga poreskih obveznika uključujući prihode i rashode; 7) Poreske kontrole, uključujući i iznos razreza i period za koji je izvršen razrez; 8) Podatke o prinudnoj naplati poreza; 9) Razmjenu poreskih obveznika rizičnih profila i 10) Podatke o prijavljenim i odjavljenim obveznicima na socijalno osiguranje, uključujući i podatke iz poreskih kartica i poreza na dohodak.

⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 58/19.

¹⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/22.

Garantni program je uspostavljen odlukom Vlade Republike Srpske u julu 2020. godine¹¹ i revidiran početkom decembra 2020. godine¹², kao covid 19 mjera podrške privredi. Garantnim programom, u ime i za račun Republike Srpske, upravlja Garantni fond Republike Srpske. Cilj organizovanja Garantnog programa je olakšavanje pristupa kreditnim sredstvima banaka i mikrokreditnih organizacija. Program je namijenjen mikro, malim i srednjim preduzećima, preduzetnicima, uključujući i poljoprivredna gazdinstva, i realizuje se putem portfolio garancije za djelimično obezbjeđenje potraživanja po kreditu odobrenom od finansijskog posrednika.

Ukupan iznos garancije u okviru programa je 50 miliona KM, a kreditni potencijal finansijskih posrednika iznosi 238 miliona KM. Garantni fond Republike Srpske je u skladu sa objavljenim javnim pozivom zaključio ugovore o garantovanju¹³ sa 11 finansijskih organizacija (9 banaka i 2 mikrokreditna društva) koje su se obavezale da će plasirati ukupno 187.030.000 KM kreditnih sredstava.

Analiza izvještaja o realizovanim plasmanima u okviru Garantnog programa je pokazala da je za 24 mjeseca realizovano 392 kredita u ukupnom iznosu od 54.980.629 KM, odnosno 29,4% ugovorenog iznosa posredstvom 9 finansijskih organizacija (8 banaka i 1 mikrokreditno društvo). Realizovani plasmani su praćeni garancijama u iznosu od 38.486.440,30 KM.

Na dan 31. avgust 2022. godine, portfolio čini 368 aktivnih kredita/garancija, dok je u cijelosti otplaćeno 22 kredita u iznosu od 2.797.000 KM. Pored kredita koji su u cijelosti otplaćeni, stvarno stanje aktivnih kredita iznosi 51.913.629 KM, dok garancije iznose 36.339.540,30 KM.

Ojačati analitičke kapacitete vladinih institucija, na svim nivoima vlasti, posebno Ministarstva finansija i trezora BiH, s ciljem poboljšanja pripreme i kvaliteta PER-a u skladu sa zahtjevima EU

U okviru procesa pripreme i izrade programâ ekonomskih reformi u skladu sa zahtjevima EU, pružena je tehnička pomoć u vidu radionica u organizaciji Centra za izvrsnost u finansijama (CEF) iz Slovenije, održanih u okviru projekta: „Jačanje kapaciteta resornih ministarstava za procjenu fiskalnih implikacija strukturnih reformi“, koji se finansira iz sredstava Višekorisničkog instrumenta pretprijetne pomoći (IPA). S tim u vezi, predstavnici Bosne i Hercegovine svih nivoa vlasti su aktivno uključeni u implementaciju projektnih aktivnosti. Projekat je regionalnog karaktera i ima za cilj pružanje podrške ministarstvima finansija i resornim ministarstvima, ali i drugim institucijama u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima za članstvo u EU, u procesu izrade programâ ekonomskih reformi u dijelu konsolidacije fiskalnih podataka i izrade strukturnog dijela programâ.

Osim ovoga, unaprijeđenje kvaliteta ERP-a i implementacije strukturnih reformi cilj je projekta (IPA2018) koji počinje u februaru 2023. godine. Korisnici projekta su institucije svih nivoa vlasti uključene u izradu ERP-a BiH.

Više uložiti u izgradnju statističkih kapaciteta zemlje za makroekonomske statistike, regionalne račune, anketu o radnoj snazi i statistiku vladinih finansija, i nastaviti napore za poboljšanje pokrivenosti i pravovremenosti svih statističkih podataka

Statistika vladinih finansija – Centralna Banka Bosne i Hercegovine uspostavila je stalnu kompilaciju tabela za GFS i EDP statistiku i regularnu transmisiju prema Eurostatu, te je Eurostat započeo sa objavom tih podataka. Napravljena je i konsolidacija podataka za tabelu 2 za

¹¹ Odluka o Garantnom programu podrške privredi za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID-19 izazvane virusom SARS-CoV-2 („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 64/20).

¹² „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 122/20.

¹³ Jedna finansijska organizacija je u periodu od marta 2021. godine do februara 2022. godine potpisala tri aneksa ugovora kojima je izvršeno povećanje ugovorenog portfolija.

3 prethodne godine I za EDP kompletan Annex 1 (1,2,3,4) i djelomično Annex 3. Nastavlja se rad u okviru IPA 2019 MBP vezan za kvartalnu statistiku.

Republički zavod za statistiku Republike Srpske u svom radu, u skladu sa strateškim, programskim i planskim dokumentima, kontinuirano jača statističke kapacitete, te nastoji da osigura i poveća pokrivenost statističkih podataka. Poštujući načela Kodeksa prakse evropske statistike, uključujući i načelo pravovremenosti objave statističkih podataka, Zavod osigurava visok nivo kvaliteta statističkih proizvoda i usluga.

Statistički kapaciteti se ujednačavanjem sadašnjih metodologija i prakse sa pravnim tekovinama i standardima EU, najviše unapređuju u okviru ekspertske podrške tokom implementacije projekata međunarodne saradnje u kojima Zavod učestvuje zajedno sa ostalim statističkim institucijama u BiH. Ovo je kontinuiran proces, a biće nastavljen i u budućem periodu.

3. Pažljivo procijeniti i analizirati kretanje cijena, uz podršku agencija za statistiku, putem unapređenja statistike cijena, uključujući pravovremeno ažuriranje pondera indeksa potrošačkih cijena i objavljivanje bazne inflacije

Republički zavod za statistiku Republike Srpske redovno prati kretanje potrošačkih cijena uz kontinuiranu analizu i ažuriranje pondera u skladu sa metodologijom potrošačkih cijena. Nove vrijednosti potrošnje koje se dobijaju na osnovu Ankete o potrošnji domaćinstava, a koje su izvor za dobijanje novih pondera još nisu dostupne i čim budu u funkciji (objavljeni) primijenice se novi ponderi u statistici cijena.

Osigurati transparentno i precizno izvještavanje o kvalitetu aktive, adekvatno rezervisanje

Pravni okvir za finansijski sektor kontinuirano se osavremenjuje u skladu sa zahtjevima tržišta, međunarodnim standardima i izvorima prava Evropske unije.

Obaveza banaka je da finansijske izvještaje i vrednovanje aktive rade prema međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS) i međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI). Imajući u vidu navedeno, banke su od 1. januara 2018. godine počele sa primjenom MSFI 9. Agencija za bankarstvo Republike Srpske je odredila prelazni period i zadržala postojeći regulatorni zahtjev za obračun očekivanih kreditnih gubitaka.

Nova Odluka o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka¹⁴, koja se počela primjenjivati od 1. januara 2020. godine, i Uputstvo za klasifikaciju i vrednovanje finansijske aktive¹⁵ uslovile su značajne izmjene u klasifikaciji aktive

Odluka o obliku i sadržaju izvještaja koje banke dostavljaju Agenciji za bankarstvo Republike Srpske¹⁶ propisuje obavezu dostavljanja novih izvještaja o imovini, obavezama, kapitalu, prihodima i rashodima, te ostalom ukupnom rezultatu.

Takođe, potrebno je posebno istaknuti da je Evropska komisija 1. oktobra 2021. godine donijela Provedbenu odluku komisije broj (EU) 2021/1753 o istovjetnosti nadzornih i regulatornih zahtjeva određenih trećih zemalja i državnih područja za potrebe tretmana izloženosti u skladu sa Uredbom (EU) br. 575/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta, kojom se Bosna i Hercegovina uvrštava u red trećih zemalja koje u svom bankarskom sektoru primjenjuju nadzorni i regulatorni okvir istovjetan onom koji se primjenjuje u Evropskoj uniji. Konačna odluka Evropske komisije predstavlja dostizanje strateškog cilja koji je od velikog značaja za Republiku Srpsku, bankarski sistem, privredu i građane.

¹⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 4/19, 109/19, 73/21.

¹⁵ Dostupni na internet stranici Agencije za bankarstvo Republike Srpske (<https://abrs.ba/sr/category/c220>).

¹⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 121/21.

Unaprijediti okvir za rješavanje nekvalitetnih kredita, npr. daljim smanjenjem institucionalnih i pravnih prepreka i smanjenjem nedostatka podataka posebno u sektoru nepokretne imovine.

Ovo pitanje odnosi se na entitetske Agencije za bankarstvo. U vez s tim, izrađena je analiza o preprekama i razmatrane sugestije za rješavanje problematičnih kredita.

U Republici Srpskoj nekvalitetni krediti (NPL) bilježe pad u proteklim godinama, i to zahvaljujući realizovanim višegodišnjim aktivnostima¹⁷:

Tabela: Učešće nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima

Opis	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	30. 6. 2022.
Nekvalitetni krediti pravnih lica	13,8%	13,4%	11,4%	7,2%	5,5%	4%	3,6%
Nekvalitetni krediti fizičkih lica	9,7%	9,740%	7,4%	6,5%	5%	4%	3,4%
Ukupni nekvalitetni krediti	11,9%	11,1%	9,5%	6,9%	5,2%	4%	3,5%
Ukupni nekvalitetni krediti (u milionima KM)	546,1	539,3	477,6	376,9	287,5	226,8	201,6

Izvor: Agencija za bankarstvo Republike Srpske¹⁸

Ministarstvo finansija Republike Srpske, kao obrađivač zakona kojima se uređuje bankarski sektor, u 2023. godini izvršiće analizu Zakona o bankama Republike Srpske¹⁹ s ciljem identifikovanja odredaba koje predstavljaju smetnju u prometovanju NPL-a, kao i unapređenja odredaba kojima se uređuje kupoprodaja plasmana banaka.

Očuvati integritet aranžmana valutnog odbora i nezavisnost centralne banke i imenovati članove Upravnog odbora bez daljeg odlaganja.

Integritet valutnog odbora i nezavisnost centralne banke nije narušen, institucija je propisno funkcionisala i provodila zakon, a valutni odbor je stabilan i uživa povjerenje javnosti. Članovi Upravnog vijeća nisu imenovani.

4. S ciljem unapređenja poslovnog okruženja i jačanja jedinstvenog ekonomskog prostora, pojednostaviti procedure registracije preduzeća, kao i izdavanja licenci i dozvola, te ih harmonizovati širom zemlje.

U Federaciji BIH je u toku implementacija Integrisanog sistema za elektronsku registraciju poslovnih subjekata u FBiH kojem implemetira IFC a finansira Vlada Švicarske. IFC je izradila draft Uredbe vođenju registra poslovnih subjekata u FBiH, te je u toku provedene procedure dostavljanja Vladi FBiH na usvajanje u narednom periodu. Ovom uredbom propisuje se vođenje Registra poslovnih subjekata , osiguranje, upotreba i čuvanje sadržaja registarskih podataka,

¹⁷ Dijagnostičkom pregledu banaka, s ciljem utvrđivanja stvarne slike stanja banaka i opterećenosti njihovih bilansa nagomilanim problematičnim kreditima; reformi regulatornog okvira za bankarski sektor (sprovedenoj u periodu 2017–2020), s ciljem jačanja kapaciteta banaka za rješavanje NPL-a, kojim su, između ostalog: unaprijeđeni kapitalni zahtjevi, tretman restrukturiranih potraživanja, upravljanje rizicima i lošom aktivom, transakcije sa kreditnim portfeljom, povećana transparentnost poslovanja banaka i upravljanje kolateralom, osavremenjeni supervizorski nadzor i procjene, te uređeno restrukturiranje sistemski značajne banke i uvedeni instrumenti odvajanja loše od dobre aktive; propisivanju obavezne primjene MSFI 9, s ciljem blagovremenog prepoznavanja kreditnih gubitaka i otpisa; dosljednom sprovođenju unaprijeđenog regulatornog okvira od strane Agencije za bankarstvo Republike Srpske; donošenju: 2016. godine novog Zakona o stečaju Republike Srpske¹⁷, 2019. godine novog Zakona o likvidacionom postupku.

¹⁸ Izvještaji Agencije za bankarstvo Republike Srpske za period 1. 1. 2016 – 31. 12. 2016, 1. 1. 2017 – 31. 12. 2017, 1. 1. 2018 – 31. 12. 2018, 1. 1. 2019 – 31. 12. 2019, 1. 1. 2020 – 31. 12. 2020, 1. 1. 2021 – 31. 12. 2021, 1. 1. – 30. 6. 2022. dostupni na internet stranici Agencije za bankarstvo RS (<https://www.abrs.ba/sr/izvjestaji/c3>).

¹⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 4/17, 19/18 i 54/19.

vođenje zbirke isprava u elektronskom obliku, pretvaranje isprava pohranjenih u zbirci isprava na papiru u elektronski oblik, te druga pitanja od značaja za vođenje registra.

Pravni okvir je kreiran usvajanje Zakona o izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima radi usaglašavanja sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o registraciji poslovnih subjekata Federacije Bosne i Hercegovine, kojim se postupak registracije poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine se u značajnijoj mjeri pojednostavljuje i ubrzava.

Procedure registracije poslovanja (kako pravnih lica, tako i preduzetnika) u Republici Srpskoj su značajno pojednostavljene. Od 2013. godine u funkciji je jednošalterski sistem registracije, broj dana, procedura i troškova je značajno pojednostavljen. U tehničkom i legislativnom dijelu je završen i projekat e-registracije poslovnih subjekata. Puštanje sistema u rad zahtijeva još određene dodatne pripreme u vezi sa obukama i tehničkim pretpostavkama koje nisu u vezi sa samim projektom.

Što se tiče usaglašavanja procedura za registraciju poslovnih subjekata u BiH, one su već definisane okvirnim Zakonom o registraciji poslovnih subjekata. Vlada Republike Srpske ponudila je Federaciji BiH sva svoja iskustva u prethodnim fazama reforme u smislu uspostavljanja jednošalterskog sistema registracije. Treba naglasiti činjenicu da je u Republici Srpskoj ostvaren značajan napredak u pojednostavljenju procedura kod pravnih lica, ali i preduzetnika na način da je sistem znatno jednostavniji, jeftiniji i uniformisan za cijelu Republiku Srpsku.

Kada je riječ o ostalim dozvolama, potvrdama i licencama Vlada Republike Srpske je 2021. godine pokrenula opsežan projekat optimizacije administrativnih procedura na republičkom nivou, koji podrazumijeva analizu procedura i formalnosti, identifikovanih u jedinstvenom registru formalnosti (tj. dozvola, odobrenja, licenci, koje izdaju republički organi uprave i koji je javno dostupan na portalu www.pscsrpska.vladars.net) sa stanovišta njihove opravdanosti, zahtijevanja neophodnih dokumenata, vremena i troškova u njihovom pribavljanju.

S ciljem podsticanja digitalizacije javnih usluga i dopunjavanja razvoja infrastrukture za e-Vladu, usvojiti zakon o elektronskom identitetu i uslugama povjerenja za elektronske transakcije sa jednim nadzornim tijelom u skladu sa pravnom tekovinom EU i osigurati da Uprava za indirektno oporezivanje, čija sposobnost da ispunjava svoju vitalnu cjelodržavnu ulogu u zemlji se mora očuvati, počne izdavati elektronske potpise.

Strategijom razvoja Federacije BiH digitalizacija javnih usluga odnosno digitalna transformacija društva navedeni su kao prioritetne aktivnosti za naredni period. Zaključkom Vlade Federacije BiH iz 2022. godine Financijsko-informatička agencija (FIA) postaje centralno tijelo za razvoj elektronskih usluga i proces digitalizacije u Federaciji BiH. Federalno ministarstvo prometa i komunikacija u potpunosti je uključeno u proces digitalizacije i sve svoje raspoložive kapacitete nudi kao pomoć svim zainteresovanim institucijama a prije svega FIA kako je to navedeno i zaključkom Vlade Federacije BiH. U cilju razvoja IT sektora Federalno ministarstvo prometa i komunikacija izradilo je Zakon o informacionom sistemu Federacije BiH koji je usaglašen sa NIS direktivom EU i trenutno je u proceduri usvajanja na Parlamentu. Ovaj Zakonom će direktno uticati na kvalitetu pružanja elektronskih usluga kada je u pitanju računarske bezbjednosti/cyber security.

Što se tiče Zakona o elektronskom identitetu i uslugama povjerenja za elektronske transakcije sa jednim nadzornim tijelom u skladu sa pravnom tekovinom EU možemo Vas informirati da je izrada i donošenje ovog Zakona u programu rada Ministarstva komunikacija i transporta BiH, Ministarstvo je dalo punu podršku njegovom donošenju i po tom pitanju smo u stalnoj komunikaciji sa državnim ministarstvom.

U cilju unapređenja poslovnog okruženja i jačanja jedinstvenog ekonomskog prostora, pojednostavljivanja procedure registracije preduzeća, kao i izdavanja licenci i dozvola u toku je realizacija Projekta elektronske registracije preduzeća.

Smatramo da je preduslov digitalne transformacije društva u Federaciji BiH hitna uspostava i razvoj Agencije za informaciono društvo Federacije BiH, prema Zaključku Vlade to treba biti FIA koju bi trebalo koliko je moguće prije osposobiti za ove poslove. Prema informacijama kojima raspolažemo u Federaciji BiH razne institucije na različitim upravnim nivoima samoinicijativno razvijaju elektronske usluge koje su prema našem iskustvu slabo vidljive ili se uopšte se ne koriste, što bi se moglo promijeniti razvojem Agencije koja bi te usluge učinila vidljivim za korisnike odnosno ne bi bilo potrebe da se iste usluge razvijaju zasebno po institucijama odnosno dupliraju poslovi, smanjili bi se troškovi, povećala efikasnost i interoperabilnost sistema a korisnici bi znali kome da se obrate za pomoć ili jednostavno podjele informacije.

U Budžetu FBIH za 2023.godinu planirana su novčana sredstva Poreznoj upravi FBIH radi uspostavljanja sistema interoperabilnosti uvođenjem elektronskog potpisa, u svrhu digitalizacije javnih usluga u PU.

Republika Srpska je izradila tekst Zakona o e-potpisu BiH i inicirala aktivnosti kod relevantnih institucija u zemlji s ciljem njegovog usklađivanja sa ustavnim uređenjem BiH i odredbama eIDAS Direktive EU prije dvije godine. Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo (MNRVOID) je o ovom prijedlogu izvijestilo Delegaciju EU u BiH, kao i Evropsku komisiju putem Pododbora za informaciono društvo.

MNRVOID će u narednom periodu tražiti podršku od EU, po uzoru na pruženu podršku Upravi za indirektno oporezivanje, uspostavljenom Certifikacionom tijelu MNRVOID s ciljem pokretanja usluge masovnog izdavanja kvalifikovanih elektronskih certifikata za e-potpis i e-pečat.

5. Usvojiti sveobuhvatnu, cjelodržavnu Strategiju upravljanja javnim finansijama u BiH sa sistemom praćenja i izvještavanja zasnovanom na učinku

Svi nivoi vlasti u BiH su usvojili Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019-2022. godine pa Sveobuhvatna i pojednične strategije upravljanja javnim finansijama, osim što služe kao glavna smjernica za jačanje pravnog i institucionalnog okvira i sistema za upravljanje javnim finansijama, odražavaju čvrsto opredjeljenje za njihovu realizaciju.

U 2022 godini FBIH i RS usvojili su Izvještaj o realizaciji svoje pojedinačne strategije upravljanja javnim finansijama za 2021. godinu. Institucije BiH i DB još nisu usvojili svoje izvještaje.

Vlade Federacije BiH je 30.03.2021. godine usvojila Strategiju reforme upravljanja javnim finacijama u Federaciji BiH 2021-2025. godina, te 27.10.2022. godine usvojila Izvješće o realizaciji Strategije reforme upravljanja javnim finacijama u Federacije BiH za 2021. godinu u čijem sastavu je ažurirani akcijski plan za naredni period.

30.06.2022. godine Vlade Federacije BiH je dala suglasnost na prijedlog Sveobuhvatne strategije upravljanja javnim financijama u BiH 2021-2025, čiji je sastavni dio prethodno navedena strategija Federacije BiH, a kojom je predviđeno godišnje izvještavanje o realizaciji aktivnosti za postizanje planiranih mjera.

Vlada Federacije BIH je Zaključkom Vlade Federacije BIH V. broj: 982/2022 od 30.06.2022. dala saglasnost na Prijedlog sveobuhvatne strategije upravljanja javnim finansijama u Bosni i Hercegovini 2021-2025. godine, u skladu sa Akcionim planom Strateškog okvira reforme javne uprave FBIH za 2020. godinu.

Kada je u pitanju usvajanje Sveobuhvatne strategiju upravljanja javnim finansijama u BiH 2021–2025, Vlada Republike Srpske dala je saglasnost na Prijedlog sveobuhvatne strategije upravljanja javnim finansijama u BiH 2021–2025, i na okvir za praćenje i izvještavanje o Sveobuhvatnoj strategiji upravljanja javnim finansijama u BiH 2021–2025²⁰ (u daljem tekstu: SSUJF u BiH).

SSUJF u BiH predstavlja sadržajni i vremenski pregled strategija četiri nivoa vlasti²¹ u usklađenoj strukturi, dok pojedinačne strategije svih nivoa vlasti čine sastavni dio Sveobuhvatne strategije (aneksi). Od 278 aktivnosti, 11 aktivnosti (4%) identifikovane su kao horizontalno zavisne aktivnosti, odnosno aktivnosti za čiju implementaciju je potrebna saradnja najmanje dva nivoa vlasti.

Upravljanje i koordinacija sprovođenja su, u skladu sa ustavnim nadležnostima i institucionalnim odgovornostima u oblasti javnih finansija, uslovljeni pojedinačnim strategijama upravljanja javnim finansijama, koje su sastavni dio SSUJF u BiH.

Kreirati/ažurirati u oba entiteta javno dostupne registre javnih preduzeća sa potpunim i pretraživim spiskom svih javnih preduzeća, uključujući sveobuhvatne finansijske izvještaje, revizije i informacije o organizaciji preduzeća. Osnovati centralne jedinice za nadzor nad javnim preduzećima u oba entiteta i dodijeliti im dovoljno ljudskih resursa

U FBiH napredak je postignut kroz osiguranje dostupnosti pokazatelja uspješnosti javnih preduzeća na web stranici FIA FBiH. Funkcija nadzora U FBiH je smještena u Generalnom sekretarijatu Vlade FBiH. U narednom periodu se planira popunjavanje radnih mjesta.

Utvrđivanje fiskalnih rizika, kao i finansijski nadzor nad poslovanjem javnih preduzeća su mjere utvrđene Strategijom upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godine²².

Vlada Republike Srpske uspostavila je u oktobru 2021. godine sistem za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Republici Srpskoj²³ u svrhu jačanja nadzora i doprinosa ekonomskom razvoju Republike Srpske. Sistem za koordinaciju podrazumijeva osnivanje organizacione jedinice za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Generalnom sekretarijatu Vlade Republike Srpske (Centralna jedinica za finansijski nadzor javnih preduzeća), te uvođenje funkcije analize fiskalnih rizika javnih preduzeća pri Ministarstvu finansija Republike Srpske.

Fiskalni rizici koji su skoncentrirani u javnim preduzećima u Republici Srpskoj, trenutno predstavljaju najveći fiskalni izazov za naredni period. S tim u vezi, u PER RS 2023-2025 definisana je nova reforma: „Reforma javnih preduzeća u Republici Srpskoj“ kojom su obuhvaćene reforma Željeznica Republike Srpske, reforma tržišta električne energije, koja obuhvata restrukturiranje i reorganizaciju MH „Elektroprivreda RS“ i uspostavljanje centralizovanog nadzora, kao i uvođenje funkcije analize fiskalnih rizika javnih preduzeća.

6. Ojačati mehanizme koordinacije u zemlji u pogledu politika zapošljavanja i uspostaviti međuresornu radnu grupu koja će uključivati relevantna ministarstva, njihove agencije i zainteresovane strane za razvoj i izradu Plana implementacije garancija za mlade, usvojiti ga i početi sa sprovođenjem

²⁰ Zaključak Vlade Republike Srpske broj: 04/1-012-2-2350/22 od 30. juna 2022. godine.

²¹ Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske 2021–2025. godine; Strategija reforme upravljanja javnim finansijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine 2021–2025.; Strategija unapređenja upravljanja javnim finansijama institucija Bosne i Hercegovine 2021–2025. i Strategija reforme upravljanja javnim finansijama Federacije Bosne i Hercegovine 2021–2025.

²² Odluka o usvajanju Prijedloga strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godina objavljena je u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 54/21.

²³ Odluka o uspostavljanju sistema za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 92/21).

U cilju izrade i razvoja Plana implementacije Garancija za mlade, koja je trenutno u fazi pripreme, ispred Federalnog ministarstva rada i socijalne politike imenovani su predstavnici koji će učestvovati u Radnoj grupi na visokom nivou, Ekspertskej radnoj grupi na tehničkom nivou, kao i koordinator i zamjenski koordinator koji će učestvovati u implementaciji Programa „Garancija za mlade“.

U sklopu međuresorne radne grupe u Republici Srpskoj imenovan je koordinator za sprovođenje programa Garancije za mlade. Za Republiku Srpsku koordinaciju sprovodi Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite sa resorno nadležnim institucijama u Republici Srpskoj. Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2021–2027. godina²⁴ je u skladu sa Ekonomskim i investicionim planom (EIP) za Zapadni Balkan sa prioriternim područjem 6, koje se odnosi na povećanje podrške razvoju ljudskog kapitala i tački 10, koja se odnosi na podršku uspostavljanju šema Garancija za mlade na Zapadnom Balkanu.

Razviti sistem za praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada kako bi se olakšalo usklađivanje sistema obrazovanja, obuke i prekvalifikacija i dokvalifikacija sa potrebama tržišta rada

U cilju unaprijeđenja oblasti zapošljavanja, u dijelu olakšanja sistema obrazovanja, obuke i prekvalifikacije i dokvalifikacije sa potrebama tržišta rada, potrebno je, između ostalog, realizovati jedan od reformskih ciljeva koji se odnosi na povećanje lične zapošljivosti i unaprijeđenja usklađenosti vještina sa potrebama tržišta rada.

Pored toga, a u cilju promovisanja kvalitetnog zapošljavanja, kao i jednakih prilika i pristupa tržištu rada, potrebno je poticati potražnju za radnom snagom, promovirati produktivnost i mogućnost zapošljavanja kroz poboljšanje funkcionisanja tržišta rada, aktivnu podršku zapošljavanju, djelotvorne i inkluzivne službe javnog zapošljavanja, socijalni dijalog i inspekcije rada sa efektivnim provođenjem propisa iz oblasti tržišta rada na cijeloj teritoriji, kao i rješavanje pitanja visoke nezaposlenosti i neaktivnosti, naročito mladih, žena i dugoročno nezaposlenih osoba, te onih najranjivijih na tržištu rada.

Jedan od osnovnih prioriteta u ovoj oblasti je, između ostalog, donošenje novog Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba; dalje jačanje usvajanja, na nivou kantona, novog modela pružanja usluga od strane kantonalnih službi za zapošljavanje (profiliranje, segmentacija klijenata, individualno savjetovanje i usmjeravanje, individualno planiranje zapošljavanja); preoblikovanje aktivnih programa tržišta rada radi učinkovitog saniranja izazova na tržištu rada sa kojima se suočavaju nezaposleni na evidenciji i unaprijeđenje sistema praćenja radi dolaska do boljih informacija u svrhu koncipiranja usluga i programa, kao i unaprijeđenja sistema za praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada kako bi se olakšalo usklađivanje sistema obrazovanja, obuke i prekvalifikacije i dokvalifikacije sa potrebama tržišta rada.

Da bi strukturne reforme bile korisne za pojedinca, neophodno je uticati na kvalitetu obrazovnih ishoda i neusklađenost vještina, promovirati kapacitete privatnog sektora za otvaranje novih radnih mjesta, ojačati pružanje usluga i programa zapošljavanja, te unaprijediti upravljanje tržištem rada.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je u 2022. godini realiziralo program pod nazivom „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“, koji ima za cilj unaprijeđenje vještina i kompetencija odraslih osoba s fokusom na žene kroz programe obuke, stručnog osposobljavanja ili stručnog usavršavanja radi njihove lakše integracije na tržište rada. Program je namijenjen javnim srednjim školama koje izvode i realiziraju programe obuke, stručnog osposobljavanja ili

²⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 4/22.

usavršavanja i nevladinim organizacijama koje realiziraju navedene programe u saradnji sa javnim srednjim školama. U 2022. godini je u okviru navedenog programa podržano 8 projekata/programa srednjih škola i nevladinih organizacija, a ukupan iznos dodijeljenih sredstava je bio 50.000,00 KM.

Pored navedenog, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je u 2022. godini realiziralo program pod nazivom „Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“, koji ima za cilj da se kroz podršku projektima opremanja i nabavke nastavnih sredstava radi poticanja primjene savremenih i inovativnih metoda i oblika odgojno-obrazovnog rada, unaprijedi kvalitetu i inkluzivnosti odgoja i obrazovanja i doprinese razvoju funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola. U okviru navedenog programa je u 2022. godini podržano 30 projekata javnih predškolskih ustanova, javnih osnovnih i srednjih škola, a ukupan iznos dodijeljenih sredstava je bio 222.645,00 KM.

U oblasti visokog obrazovanja, u okviru Transfera za implementaciju Bolonjskog procesa, realizirana je Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija. Univerzitet u Sarajevu, Sveučilište u Mostaru, Univerzitet u Tuzli, Univerzitet u Zenici, Univerzitet u Bihaću i Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru kandidirali su po jedan projekt te podržani linearno, u jednakom iznosima, s ukupnih 110.000,00 KM.

Praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada s ciljem usklađivanja sistema obrazovanja i obuke i pružanje prekvalifikacija i dokvalifikacija sa potrebama tržišta rada je redovna aktivnost koju i sada sprovodi Zavod za zapošljavanje Republike Srpske. Ova mjera u skladu sa Strategijom zapošljavanja Republike Srpske²⁵.

Poboljšati pristup obrazovanju u ranom djetinjstvu i usluge njege za djecu/porodice iz ranjivih grupa i ruralnih sredina

U okviru realizacije programa Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke pod nazivom „Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“ u 2022. godini, podržana su 4 projekta javnih predškolskih ustanova, a ukupan iznos dodijeljenih sredstava je bio 28.709,00 KM.

U Federaciji BiH je izrađen Jedinostveni registar djece s poteškoćama u razvoju i interresorno uvezivanje tri oblasti – zdravstvo, socijalna zaštita i obrazovanje. Ovim procesom koordinira Federalno ministarstvo rada i socijalne politike. S tim u vezi, imenovana je međusektorska komisija u kojoj učestvuju predstavnici nevladinih organizacija, roditelji djece s poteškoćama, te predstavnici Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Federalnog ministarstva zdravstva i Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. U registar se unose i podaci za djecu predškolskog uzrasta, uključujući djecu koja su uključena u programe predškolskih ustanova, a u toku je unos podataka u Registar.

U 2022. godini, usvojen je Zakon o ustanovama socijalne zaštite FBiH (Službene novine Federacije BiH br. 64/22). Zakonom se uređuje funkcioniranje 5 javnih ustanova socijalne zaštite, čiji je osnivač Parlament Federacije BiH, i to: Ustanova za socijalno zbrinjavanje i zdravstvenu njegu – Bakovići, Ustanova za socijalno zbrinjavanje i zdravstvenu njegu – Drin, Ustanova za socijalno zbrinjavanje i zdravstvenu njegu – Ljubuški, Ustanova za socijalno zbrinjavanje, zdravstvenu njegu, odgoj i obrazovanje - Pazarić" i Ustanova za socijalno zbrinjavanje, odgoj i obrazovanje - Sarajevo. Od navedenih ustanova, u dvije zadnje su korisnici i djeca, a usluge koje pružaju uključuju: socijalno zbrinjavanje i socijalnu podršku, zdravstvenu

²⁵ Strateški cilj 2: Povećanje unutrašnje mobilnosti i raspoloživosti radne snage, Prioritet 2.2. Usklađivanje razvoja sistema obrazovanja, privrede i tržišta rada.

njegu, odgoj i obrazovanje s ciljem provođenja postupka kontinuiranog razvoja i pripreme korisnika za samostalan život u zajednici, uključujući i rehabilitaciju, reintegraciju i resocijalizaciju lica kojima je potrebna takva vrsta zaštite.

U okviru realizacije Strateškog plana za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u FBiH 2020-2025. godine, provodi se program „Zdravo jedi, zdravo rasti“, čiji je cilj jačanje kapaciteta odgojno-obrazovnih ustanova za promociju zdrave ishrane, fizičke aktivnosti i njegovanja zdravih navika. Program se realizira u saradnji Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, kojeg je Vlada Federacije odredila da koordinira aktivnostima definisanim u Strateškom planu za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u FBiH 2020 – 2025. godine, Federalnog ministarstva zdravstva, Zavoda za javno zdravstvo FBiH, koji je implementator Programa „Zdravo jedi, zdravo rasti“ i UNICEF-a BiH, koji je izdvojio finansijska sredstva za njegovu realizaciju. U 2022. godini je u navedenom programu učestvovalo pet odgojno-obrazovnih ustanova sa područja Zeničko-dobojskog i Tuzlanskog kantona. , i to: Javna predškolska ustanova „Dječije obdanište Vareš“, JU „Dječiji vrtić“ Maglaj, JU OŠ „Vladimir Nazor“ Zenica, JU „Dječije obdanište“ Živinice“, JU „Dječije obdanište“ Doboj Istok i Osnovna škola u Teočaku. Predstavnicima navedenih odgojno-obrazovnih ustanova uručeni su certifikati “Odgojno-obrazovna ustanova - prijatelj zdrave ishrane”, u skladu sa međunarodnom akreditacionom shemom koju je razvila Svjetska zdravstvena organizacija za promoviranje zdrave ishrane i prevenciju oboljenja vezanih za nepravilnu ishranu.

Kao dio aktivnosti na implementaciji Strateškog plana za unapređenje ranog rasta i razvoja djece u FBiH 2020-2025. godine, formirana je Radna grupa za primjenu Međunarodne klasifikacije zdravlja, invaliditeta i funkcionisanja (MKF) u Federaciji BiH, koju je razvila Svjetska zdravstvena organizacija. Radna grupa za primjenu Međunarodne klasifikacije zdravlja, invaliditeta i funkcionisanja (MKF) u Federaciji BiH izradila je niz dokumenata: Kriteriji za formiranje i rad stručnih tijela za procjenu i koordinaciju procjene djece s teškoćama u Bosni i Hercegovini, Protokol o postupanju i saradnji u procesu procjene i upućivanja djece sa teškoćama u razvoju, Smjernice za procjenu i upućivanje djece s teškoćama i invaliditetom, te Priručnik za izradu, provedbu i praćenje lično usmjerenog plana podrške. Dogovorena je Mapa implementacije preporuka/plan za početak procesa reforme u ovoj oblasti, s dogovorom da će ove aktivnosti inicijalno započeti u 2 odabrana kantona: Zeničko-dobojskom i Hercegovačko-neretvanskom kantonu.

U oblasti studentskog standarda podržani su studenti s invaliditetom i studenti Romi koji su se prijavili na Javni poziv i ispunili Pozivom utvrđene kriterije. Također, Ministarstvo ostvaruje iznimno dobru suradnju s Uredima za pomoć studentima s invaliditetom organiziranim na javnim visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Zahvaljujući i toj suradnji može se reći da broj studenata s invaliditetom koje podržava Ministarstvo, raste i u skladu s trudom Ministarstva da dospije do svakog studenta s invaliditetom.

Strategijom razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja za period 2022–2030. godina jedan od strateških ciljeva je povećanje obuhvata djece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem kojim su definisane mjere i aktivnosti koje će doprinijeti poboljšanju pristupa predškolskom vaspitanju i obrazovanju. U kontinuitetu se realizuju aktivnosti koje se odnose na podizanje svijesti javnosti i donosioca odluka o značaju ranog učenja i mogućim efektima na kasniji razvoj i učenje. S tim u vezi, ulažu se dodatni naponi kako bi šira javnost bila upoznata da ulaganje u učenje u ranim godinama daje mnogo veći povrat od ulaganja u učenje u kasnijem razvojnom periodu djeteta.

Ministarstvo porodice, omladine i sporta (MPOS) trenutno sprovodi aktivnosti na izradi Strategije za unapređivanje prava i položaja djeteta Republike Srpske (2022–2028. godina).

Jedan od ciljeva ovog dokumenta odnosiće se na „Unapređivanje sistemskih mjera podrške i usluga djeci“, uključujući i djecu iz ranjivih grupa i ruralnih sredina.

3. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Makroekonomski pokazatelji za period 2020-2025

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nominalni BDP u mil KM	35.447	39.921	43.994	46.758	49.270	52.003
Nominalni rast u %	-3,0	12,6	10,2	6,3	5,4	5,5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	100,2	104,7	107,3	104,5	102,6	102,4
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.372	38.136	41.009	44.732	48.032	50.769
Realni rast u %	-3,2	7,6	2,7	1,7	2,7	3,0
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1	2	13,1	6,7	3,1	2,2
Potrošnja u mil KM	32.197	34.342	38.192	39.964	41.087	42.461
Realni rast u %	-2,3	4,3	1,0	0,3	0,5	1,1
Vladina potrošnja u mil KM	7.128	7.536	8.327	8.677	8.946	9.214
Realni rast u %	1,4	3,1	1,8	0,4	0,6	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.069	26.806	29.865	31.287	32.141	33.247
Realni rast u %	-3,2	4,6	0,8	0,3	0,4	1,2
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	7.679	8.367	9.180	9.609	10.139	10.916
Realni rast u %	-4,2	4,8	2,5	2,8	3,6	5,7
Vladine investicije u mil KM	1.674	1.193	1.431	1.512	1.678	1.846
Realni rast u %	82,7	-31,5	14,9	3,5	7,8	6,8
Privatne investicije u mil KM	6.005	7.174	7.748	8.097	8.462	9.071
Realni rast u %	-15,4	14,9	0,5	2,7	2,9	5,5
Uvoz u mil KM	16.645	21.084	26.234	27.830	29.490	31.609
Nominalni rast u %	-14,6	26,7	24,4	6,1	6,0	7,2
Realni rast u %	-13,4	20,5	12,0	4,7	4,6	5,7
Izvoz u mil KM	11.870	16.485	20.429	22.346	24.331	26.621
Nominalni rast u %	-17,2	38,9	23,9	9,4	8,9	9,4
Realni rast u %	-15,8	24,6	15,2	6,6	6,8	7,3
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	19,0	23,5	22,4	23,2	24,9	26,3
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.286	-802	-1.765	-1.422	-1.067	-836
Rast u %	29,6	-37,2	117,4	-19,4	-24,9	-21,6
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,6	-2,0	-4,0	-3,0	-2,2	-1,6

U skladu sa prethodnim dogovorom predstavnika Bosne i Hercegovine i Evropske Komisije prilikom pripreme ovog Programa zadržan je osnovni scenario koji je korišten za izradu DOB-a BiH u septembru 2022. godine. Ovaj pristup je korišten kako bi se osigurala konzistentnost i kompatibilnost makroekonomskog i fiskalnog okvira. S druge strane, alternativni scenario za potrebe ERP-a je urađen u novembru 2022. godine na bazi raspoloživih podataka.

3.1. Najnovija ekonomska kretanja

Ekonomska kretanja u 2021. godinu.

Pandemijsku godinu kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini obilježila je zdravstvena i ekonomska kriza koja se manifestovala padom BDP-a od 3,2%.²⁶ Međutim, već početkom 2021. godine došlo je do postepene stabilizacije epidemioloških i ekonomskih prilika u vanjskom okruženju (zemlje EU27), što se pozitivno odrazilo i na ekonomsku aktivnost u zemlji. Naime, oporavak prije svega izvozne, a kasnije i domaće tražnje rezultirao je relativno snažnim oporavkom privredne aktivnosti u zemlji. Tako je Bosna i Hercegovina prema zvaničnim podacima BHAS-a²⁷ u 2021. godini zabilježila realni rast BDP-a od 7,6 % u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, vrijedi istaći da je ova relativno visoka stopa ekonomskog rasta u dobroj mjeri posljedica i niske osnovice (bazni efekt) iz prethodne godine, obzirom da je Bosna i Hercegovina u prethodnoj godini zabilježila pad BDP-a od preko 3%. S druge strane, ako se ekonomski rast u Bosni i Hercegovini u 2021. godini posmatra komparativno po zemljama može se konstatovati da je isti bio u rangu regionalnog prosjeka zemalja Zapadnog Balkana koji je iznosio 7,5%. Uvidom u strukturu ovog relativno snažnog ekonomskog rasta može se konstatovati da je isti ostvaren ponajviše zahvaljujući povećanju domaće tražnje (potrošnja i investicije), dok je doprinos vanjskog sektora unatoč visokim stopama rasta bio negativan.

Finalna potrošnja u 2021. godini uvećana je za 4,3% u odnosu na prethodnu godinu, dok je doprinos iste u ekonomskom rastu iznosio skoro 4 p.p (privatna potrošnja 3,4 p.p, javna potrošnja 0,6 p.p). Pored potrošnje, značajan doprinos ekonomskom rastu ostvaren je u okviru investicija koje su ostvarile dvocifrenu stopu rasta, a doprinos istih u ekonomskom rastu je iznosio oko 5 p.p. Međutim prilikom interpretacije ovog rasta investicija potrebno je imati u vidu činjenicu da je ovaj rast investicija ostvaren ponajviše zahvaljujući povećanju privatnih investicija od skoro 15%, dok su javne investicije ostvarile u 2021. godini smanjene uslijed baznog efekta pandemijske godine. Ono što naročito vrijedi istaći je izrazito visok skok zalih koje su mnogostruko uvećan, tako da su iste u ukupnom ekonomskom rastu učestvovala sa 4 procentna poena što je više od polovine ostvarenog ekonomskog rasta u zemlji u 2021. godini. S druge strane, oporavak vanjskotrgovinske razmjene bio je prilično ohrabrujući kako u domenu roba tako i u domenu usluga. Naime, ekonomski oporavak izvoznih tržišta prije svega u zemljama EU (rast BDP-a preko 5%) rezultirao je jačanjem izvozne tražnje za bh. proizvodima i povećanjem ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom. Tako je prema raspoloživim statističkim podacima za 2021. godinu ukupna vanjskotrgovinska razmjena u Bosni i Hercegovini uvećana za skoro 1/3 (9 milijardi KM u nominalnom smislu), pri čemu je realni rast izvoza iznosio oko 24,5%, dok je uvoz uvećan za 20,5%, što je dovelo do povećanja vanjskotrgovinskog deficita od oko 10%, dok je doprinos ekonomskom rastu bio negativan i iznosio 1,5 p.p.

Trenutno raspoloživi preliminarni podaci BHAS-a (statistika nacionalnih računa za K1) i određeni kratkoročni statistički pokazatelji za P1 2022. godine ukazuju da je trend rasta ekonomske aktivnosti u zemlji i svijetu nastavljen. Naime, prema podacima Eurostat-a za P1 2022. godine unatoč velikim izazovima kao što su ukrajinska kriza i pojačani inflatorni pritisci u zemljama EU nastavljen je trend rasta ekonomske aktivnosti što je rezultiralo ekonomskim rastom od preko 4,7%.²⁸ S druge strane, prema trenutno raspoloživim podacima BHAS-a za K1 2022. godine u Bosni i Hercegovini je registriran ekonomski rast od 5,5% u odnosu na isti period prethodne godine. Određeni kratkoročni pokazatelji ukazuju da je trend rasta ekonomske aktivnosti nastavljen i tokom drugog kvartala ali u nešto nižem intenzitetu u odnosu na početak

²⁶ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodovni pristup za 2020. godinu“, 28.02.2022. godine.

²⁷ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodovni pristup za 2021. godinu“, Oktobar, 2022. godine.

²⁸ Eurostat, Euroindicators, „Preliminary flash estimate for second quarter of 2022“, 52/2022 - 29 April 2022

godine.

Međutim, u kontekstu analize ekonomskih kretanja u 2022. godini vrijedi istaći da je uslijed intenziviranja ukrajinske krize i prekida u lancima opskrbe došlo do snažnog rasta svjetskih cijena (energenata i hrane) što je rezultiralo dodatnim pojačanjem inflatornih pritisaka kako u zemlji i inostranstvu. Tako većina zemalja bilježi dvocifrene stope rasta cijena, dok je u Bosni i Hercegovini prema podacima BHAS-a za 7 mjeseci 2022. godine registriran rast indeksa potrošačkih cijena od 12,2% u odnosu na isti period prethodne godine. U skladu sa najnovijim dešavanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju međunarodne institucije revidirale su projekcije ekonomskog rasta za 2022. godinu. Tako je prema podacima IMF-a za 2022. godinu projekcija globalnog ekonomskog rasta revidirana na 3,2%²⁹, dok DG ECFIN predviđa da će ekonomski rast u zemljama EU znatno usporiti u drugoj polovini godine, te bi na kraju 2022. godine mogao iznositi 2,7% u odnosu na prethodnu godinu. Ovo usporavanje privredne aktivnosti i jačanje inflatornih pritisaka će se zasigurno odraziti i na ekonomska kretanja i u Bosni i Hercegovini. Tako se prema projekcijama DEP-a da bi u drugoj polovini 2022. godine u Bosni i Hercegovini moglo doći do usporavanja ekonomskog rasta, pri čemu je očekivana stopa ekonomskog rasta na kraju 2022. godine 2,7%.³⁰

Ako se detaljnije posmatra struktura projiciranog ekonomskog rasta u 2022. godini se očekuje da bi finalna potrošnja trebala predstavljati ključno uporište ekonomskog rasta sa očekivanom stopom rasta od oko 1% u realnom smislu, pri čemu bi doprinos iste u ekonomskom rastu bio oko 1 p.p. Naime, iako očekivani nominalni rast finalne potrošnje iznosi 11,2% u odnosu na prethodnu godinu, izrazito visok skok prije svega potrošačkih cijena od preko 10% znatno će umanjiti doprinos potrošnje u ukupnom ekonomskom rastu. S druge strane, tokom tekuće godine unatoč velikim ekonomskim izazovima i povećanim rizicima, niska osnovica i izborna godina bi mogli rezultirati samo blagim porastom prije svega javnih investicija, dok se u okviru privatnih investicija očekuje stagnacija. Ono što svakako vrijedi istaći, da se DEP prilikom izrade makroekonomskih projekcija susreo sa velikim izazovom za procjenu kretanja zaliha obzirom da je tokom prethodne godine došlo do neobjašnjivog povećanja istih koje su činile čak polovinu ekonomskog rasta u zemlji. Trend rasta u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni iz prethodne godine nastavljen je i u prvoj polovini 2022. godine.

Tako je prema trenutno dostupnim podacima BHAS-a, uslijed povećanja izvozne tražnje (EU BDP rast 5%), prekida u lancima snabdijevanja, te dvocifrenog povećanja svjetskih cijena Bosna i Hercegovina ostvarila povećanje ukupne vanjskotrgovinske razmjene od oko 1/3, što je posljedica istovremenog rasta izvoza i uvoza za oko 30%. Projekcija DEP-a je da bi unatoč očekivanom usporavanju vanjskotrgovinske razmjene Bosna i Hercegovina mogla ostvariti rast izvoza od oko 15%, odnosno uvoza od oko 12% što bi rezultiralo blagim povećanjem vanjskotrgovinskog deficita, dok bi doprinos ukupnom ekonomskom rastu u 2022. godini bio neutralan.

Tržište rada

Iako je pandemija virusa Covid-19 bila prisutna u 2021. godini, na tržištu rada u Bosni i Hercegovini primjetan je trend postepenog rasta potražnje za radnom snagom uz ublažavanje/popuštanje epidemioloških mjera. U periodu I-XII 2021. godine prosječan broj zaposlenih lica je iznosio oko 821,9³¹ hiljada i veći je za 1,1% u odnosu na 2020. godinu. Posmatrajući broj zaposlenih lica prema područjima djelatnosti, najznačajniji rast u 2021. godini bio je u oblasti prerađivačke industrije, informacija i komunikacija, te djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite. Rast broja zaposlenih lica odrazio se na smanjenje broja nezaposlenih lica koji

²⁹ <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/07/26/world-economic-outlook-update-july-2022>

³⁰ Projekcija DEP-a BiH, Septembar 2022. godine

³¹ Privremeni podatak. Podaci o broju zaposlenih lica do septembra 2021. godine konačni, a za ostale mjesece privremeni.

je u 2021. godini iznosio 394,4 hiljada, što je za 5% manje u poređenju sa 2020. godinom. Prosječna neto plata u 2021. godini iznosila je 998 KM i nominalno veća je za 4,4% u odnosu na 2020. godinu uz sporiji realni rast (2,4%) jer je inflacija u posmatranoj godini iznosila 2%.

U prvom polugodištu 2022. godine prosječan broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini je iznosio oko 835 hiljada i veći je za 2,2% u odnosu na isti period 2021. godine. Najznačajniji rast broja zaposlenih lica u prvom polugodištu 2022. godine bilo je u području djelatnosti industrije i trgovine koje ujedno zapošljavaju najviše lica u Bosni i Hercegovini. Uz rast obima proizvodnje u djelatnosti prerađivačke industrije došlo je do povećanja broja zaposlenih lica u ovoj djelatnosti za 3,1% g/g.³² U području djelatnosti trgovine³³ na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala broj zaposlenih lica u posmatranom periodu je uvećan za 3,3% g/g.³⁴ Iako su stope rasta broja zaposlenih u pojedinim područjima djelatnosti bile veće, njihov doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih bio je manji. Tako je broj zaposlenih lica je značajno uvećan i u području djelatnosti informacija i komunikacija (9,4% g/g) kao i u području djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (5% g/g).³⁵ Anketna stopa nezaposlenosti se postepeno smanjuje i u K1 2022. godine je iznosila 16,7% odnosno 15,7% u K2 2022. godine. U periodu I-VI 2022. godine prosječna neto plata nominalno je uvećana za 10,7% g/g i iznosila je 1.085 KM. Međutim, uzimajući u obzir snažan rast cijena od 11,5% u posmatranom periodu, realni rast prosječne neto plate bio je negativan (-0,8%). Uzimajući u obzir dešavanja na tržištu rada u prvoj polovini 2022. godine može se pretpostaviti da bi do kraja godine broj zaposlenih lica mogao biti veći oko 2% g/g, uz nominalni rast prosječne neto plate 11%-12% g/g.

Inflacija

U Bosni i Hercegovini u periodu I-XII 2021. godine registrovana je inflacija od 2% g/g. Cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića (najveći udio u indeksu potražakih cijena) u periodu I-XII 2021. godine su uvećane za 3,5% g/g na šta je značajno uticalo poskupljenje hrane. Na taj način ovaj odjeljak je uz prevoz imao najveći uticaj na inflaciju u Bosni i Hercegovini. Zbog viših cijena nafte i naftnih derivata periodu I-XII 2021. godine u odjeljku prevoza cijene su bile više za 5,9% g/g. U odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih eneregenata cijene su uvećane za 1,3% g/g i imale su nešto manji doprinos rastu ukupne inflacije u Bosni i Hercegovini u odnosu na hranu i prevoz. Suprotno, najznačajnije smanjenje cijena bilo je u odjeljku odjeće i obuće gdje su cijene bile niže za 8,9% g/g uz višegodišnji deflatorski pritisak, što je samo djelimično usporilo rast ukupne inflacije u Bosni i Hercegovini.

U Bosni i Hercegovini je u periodu I-VII 2022. godine je primjetan snažan rast cijena proizvoda i usluga. Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena je iznosila 12,2% g/g. Rast cijena energenata (posebno nafte) i prehrambenih proizvoda značajno je doprinio rastu ukupnog nivoa cijena u Bosni i Hercegovini. Na taj način vanjski pritisci na cijene imali su veliki uticaj na ukupnu inflaciju kroz prenošenje troškovnih pritisaka sa proizvođačkih na potrošačke cijene. Uz poskupljenje prehrambenih proizvoda cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića su uvećane za 18,8% u posmatranom periodu. Pored toga, zbog visokih cijena nafte i naftnih derivata periodu I-VII 2022. godine u odjeljku prevoza cijene su bile više za 26,1% g/g. U

³² Doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih bio je oko 0,6 p.p.

³³ Ukupan promet distributivne trgovine u Bosni i Hercegovini, kalendarski prilagođen, u prvom polugodištu 2022. godine ostvario je rast u iznosu od 26,9% u odnosu na isti period prethodne godine (u K1 rast je iznosio 27,4% a u K2 26,6%). Distributivna trgovina uključuje sve oblike trgovinskih aktivnosti, od nabavke robe od proizvođača do isporuke robe krajnjem potrošaču na domaćem tržištu. Ona obuhvata: trgovinu na veliko za vlastiti račun, posredovanje u trgovini na veliko, trgovinu na malo i popravke motornih vozila i motocikla, te trgovinu predmetima za ličnu upotrebu ili upotrebu u domaćinstvu. Izvor: BHAS, Poslovne statistike, indeksi prometa distributivne trgovine u Bosni i Hercegovini.

³⁴ Doprinos rastu ukupnog broja zaposlenih bio je oko 0,6 p.p.

³⁵ U periodu januar – juni 2022. turisti su ostvarili 594 485 posjeta, što je više za 77,8 % i 1 295 674 noćenja, što je više za 68,3% u odnosu na isti period 2021. godine. Izvor: BHAS, Poslovne ststistike, turizam, kumulativ januar- juni 2022. godine.

odjeljku stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata cijene su uvećane za 10,2% g/g periodu I-VII 2022. godine i imale su nešto manji doprinos rastu ukupne inflacije u Bosni i Hercegovini u odnosu na hranu i prevoz. S obzirom na to da su cijene sirove nafte na svjetskom tržištu energenata u 2022. godini izrazito visoke, može se pretpostaviti da će nivo inflacije u 2022. godini biti viši u odnosu na prethodnu godinu. ECB u posljednjim³⁶ projekcijama za eurozonu predviđa inflaciju od 8,1% g/g, uz cijenu sirove nafte od 105,4 \$/barelu što je 48,2% više u odnosu na prethodnu godinu. Pored toga, u projekcijama EK (ljetno 2022) očekuje se da bi cijena sirove nafte u 2022. godini mogla biti znatno veća u odnosu na prethodnu godinu i iznositi 108,2 \$/barelu (53% g/g) uz brži rast inflacije u EU od 8,3% g/g. Na osnovu navedenog može se zaključiti da bi inflacija u Bosni i Hercegovini do kraja godine mogla ostati visoka i u prosjeku iznositi oko 13% g/g. Međutim, bitno je uzeti u obzir rizike za ostvarenje projekcija (na kraju teksta) koji bi mogli značajno uticati na kretanje inflacije.

Bankarski krediti i depoziti

Kreditni rast tijekom 2021.godine ostvario je umjerenu stopu rasta i djelomični oporavak aktivnosti. Ukupan kreditni rast na kraju četvrtog tromjesečja 2021. godine je iznosio 3,6% g/g vođen prije svega rastom kredita stanovništva čija stopa je iznosila 5,5% g/g. Za razliku od kreditne aktivnosti, nefinancijska privatna poduzeća bilježe kontinuirano veće stope rasta depozita koje su tijekom cijele 2021.godine bile dvoznamenkaste (na kraju četvrtog tromjesečja 2021.godine stopa rasta depozita bila je 17,6% g/g).

Vanjski sektor

Platni bilans

Podaci iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine ukazuju da su u 2022. godini zabilježena nepovoljna kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni i platnom bilansu zemlje³⁷, što je dobrim dijelom uzrokovano poremećajima u globalnim lancima snabdijevanja, ratom u Ukrajini te rastom cijena sirovina i energenata što je dovelo do poremećaja ekonomskih aktivnosti kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera.

Prema zvaničnim podacima za K1 2022 godine i projekcijama DEP-a za ostala 3 kvartala deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio bi oko 1,8 milijardi KM (odnosno oko 4% BDP-a). Porast nominalnog uvoza roba i usluga u posmatranom periodu iznosio bi oko 24,4% dok bi se rast nominalnog izvoza roba i usluga kretao oko 23,9%. Moglo bi se očekivati da tekući neto prilivi novca iz inostranstva u 2022. godini ostvare rast od 6,7% (najvećim dijelom zahvaljujući rastu doznaka građana iz inostranstva).

Prema raspoloživim podacima za K1 2022. godine³⁸ deficit tekućeg računa viši je za 321% u odnosu na isti period prošle godine. U nominalnom iznosu deficit tekućeg računa iznosio je 417 miliona KM dok je u istom periodu prošle godine bio 99 miliona KM. Evidentno je da se ovaj porast deficita tekućeg računa (uprkos rastu neto priliva novca iz inostranstva za oko 100 miliona KM) desio pod uticajem povećanja vanjskotrgovinskog deficita koji je viši za 419 miliona KM (u K1 2021.godine bio je 965 miliona KM dok je u K1 2022.godine iznosio 1,385 milijardi KM).

Prema dostupnim podacima CBBiH deficit vanjskotrgovinske razmjene, za K1 2022. godine, viši je za 43,4% (g/g). Uvoza roba i usluga porastao je za 41,1% dok je istovremeno izvoz roba i usluga ostvario rast od 40,4%. Doznake građana iz inostranstva su u K1 2022. godine porasle za 14%.

³⁶ Projekcije ECB od septembra 2022. godine.

³⁷ U trenutku izrade ovog dokumenta su bili dostupni zvanični podaci CBBiH za K1 2022. godine dok su za ostatak godine korišteni podaci iz projekcija DEP-a

³⁸ Izvor podataka: CBBiH, Statistika platnog bilansa, juni 2022.godine

Vanjskotrgovinska robna razmjena

Poboljšanje epidemioloških prilika i jačanje privredne aktivnosti u svijetu nakon pandemijske godine rezultiralo je snažnim oporavkom vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini. Tako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a za 2021. godinu zabilježila rast svih vanjskotrgovinskih pokazatelja. Vrijednosno posmatrano, ukupna vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini u 2021. godini iznosila je skoro 36 milijardi KM, što predstavlja povećanje od 8,5 milijardi KM odnosno 30,9% u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz roba iz Bosne i Hercegovine u 2021. godini iznosio je 14,3 milijarde KM što je predstavljalo povećanje od skoro 3,8 milijardi KM odnosno skoro 36%. Uvoz roba je iznosio 21,6 milijardi i uvećan je za skoro 28% u odnosu na prethodnu godinu. Na osnovu ovih pokazatelja može se konstatovati da se vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini prilično dobro oporavila nakon pandemije što je i nagovještavano u okviru ranijih izvještaja. Naime, Bosna i Hercegovina je bar u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene uspjela u potpunosti nadoknaditi gubitke iz prethodne godine, pa čak i nadmašiti rezultate vanjskotrgovinske robne razmjene iz 2018 i 2019. godine koje su bile relativno uspješne. Međutim, prilikom interpretacije ovih pokazatelja vrijedi istaći isto tako da prikazane stope rasta predstavljaju nominalna povećanja i da su pod utjecajem kako baznog tako i cjenovnog efekta. Naime, prema raspoloživim podacima BHAS-a za 2021. godinu u Bosni i Hercegovini je zabilježen rast izvoznih i uvoznih cijena od oko 15% u odnosu na isti period prethodne godine, tako da su realna povećanja znatno niža u odnosu na nominalna.³⁹ S druge strane, pored povećanja roba poboljšanje epidemiološke situacije rezultiralo je povećanjem u okviru izvoza usluga (turizam) što je dodatno osnažilo rast vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini u 2021. godini.

S druge strane, trenutno raspoloživi podaci o vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni period januar-juli 2022. godine ukazuju na to da je trend rasta iz prethodne godine nastavljen. Tako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a za period januar-juli 2022. godine ostvarila izvoz roba u vrijednosti od 10,5 milijardi KM što predstavlja povećanje od 37,5% u odnosu na isti period prethodne godine.⁴⁰ Međutim, prilikom interpretacije ovih prilično visokih stopa rasta potrebno je imati na umu cjenovni efekat koji je najvjerojatnije doveo do ovako visokih povećanja. Naime, prema podacima IMF-a tokom prvih 7 mjeseci 2022. godine došlo je do rasta svjetskih cijena od oko 50%, pri čemu su najveća povećanja zabilježena u okviru kategorije energenti (nafta 66,5% i prirodni gas 213%, zatim cijena hrane koje su uvećane za 20,5%).⁴¹

S druge strane, prema trenutno raspoloživim projekcijama u zemljama EU se u 2022. godini se očekuje ekonomski rast od 2,7% što bi trebalo omogućiti stabilnu izvoznju tražnju i nastavak trenda rasta vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini.⁴² U skladu sa ovim kretanjima i pretpostavkama DEP-a iz osnovnog scenarija za 2022. godinu je da se u Bosni i Hercegovini može očekivati relativno dobar oporavak u okviru vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom posebno u domenu trgovine robama. Naime, prema projekcijama DEP-a u 2022. godini u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ukupnog izvoza od preko 15% u realnom smislu nošen rastom izvoza roba sa očekivanom stopom rasta od 15,8%, dok je očekivani rast izvoza usluga oko 13%.⁴³ Međutim, trend rasta svjetskih cijena zasigurno će tokom 2022. godine imati utjecaj na kretanje bosanskohercegovačkog izvoza. S toga su očekivane nominalne stope rasta znatno više od realnih pa se u skladu s tim na kraju 2022. godine može očekivati nominalni rast ukupnog izvoza od oko 24%. S druge strane, obzirom da je Bosna i Hercegovina prilično uvozno zavisna

³⁹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeksi jediničnih vrijednosti izvoza i uvoza BiH, četvrto tromjesečje 2021“, 22.02.2022. godine.

⁴⁰ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Vanjskotrgovinska robna razmjena u Bosni i Hercegovini za juli 2022. godine- prethodni podaci“, 20.08.2022. godine.

⁴¹ <https://www.imf.org/en/Research/commodity-prices>

⁴² U procesu projiciranja ekonomskih kretanja u vanjskom okruženja (izvozne tražnje) korišteni su raspoloživi podaci DG ECFIN-a „European Economic Forecasts“ Summer 2022 (Interim) iz jula 2022. godine.

⁴³ Projekcija DEP-a BiH, Septembar 2022. godine

ekonomija u 2022. godini se može očekivati i realni rast ukupnog uvoza od oko 12% sa ujednačenim stopama rasta uvoza roba i usluga. Kao što je to slučaj sa kretanjem izvoza, očekivani rast uvoznih cijena bi rezultirao znatno višim stopa rasta uvoza u nominalnom smislu od 25% na kraju 2022. godine. Ovakva kretanja izvoza i uvoza u konačnici bi na kraju 2022. godine trebali rezultirati povećanjem vanjskotrgovinskog deficita tako da bi trgovinski bilans imao neutralan utjecaj na projicirani ekonomski rast u 2022. godini.

Strana direktna ulaganja

Nakon značajnog rasta stranih direktnih ulaganja u svijetu u 2021. god (77% g/g UNCTAD) početkom 2022. godine dolazi do pogoršanja geopolitičke ali i epidemiološke situacije. Rat koji je u februaru počeo u Ukrajini gotovo trenutno mijenja geopolitičku ali i ekonomsku situaciju. Pozitivni trendovi ekonomskih kretanja iz prethodne godine su prekinuti uz ozbiljne poremećaje u svjetskim ekonomskim tokovima.

Usljed sankcija međunarodne zajednice dolazi do zamrzavanja i povlačenja ruskog kapitala uz posljedičnu likvidaciju pojedinih kompanija. Kao potvrda prethodno navedenog ne iznenađuje činjenica da su vrijednosti vodećih svjetskih indeksa DJIA, Nasdaq, StoxxEurope600 zabilježile dvocifrene stope pada u devetom mjesecu 2022. godine.

Slična situacija je zabilježena i u Bosni i Hercegovini. Dolazi do povlačenja kapitala Sberbank BH dd iz zemlje a zaustavljena su ulaganja u naftnu i plinsku industriju koja je u većinskom vlasništvu ruskih kompanija (rafinerija nafte, terminal za ukapljeni plin, najavljena gasifikacija). Tako nakon registrovanog povećanja SDU u 2021. godini (od 22,1% g/g) dolazi do naglog pada ulaganja u prvom kvartalu 2022. godine (45,7% g/g)⁴⁴. Na osnovu prethodno navedenog, procjena je da bi SDU u 2022. godini mogla ostvariti svega 1,3% učešća u BDP.

3.2.Srednjoročni makroekonomski scenario

Projekcija ekonomskih kretanja za period 2023-2025. godina

Veoma važnu odrednicu za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2023-2025. pored internih dinamika predstavljat će i ekonomska kretanja u vanjskom okruženju, naročito u zemljama EU27. Naime, unatoč stabilizaciji epidemioloških prilika koje su vezane za globalnu pandemiju Covid 19 već početkom 2022. godine došlo je do dodatnog usložnjavanja međunarodnih političko-ekonomskih prilika koje su vezane za dešavanja u Ukrajini. Negativne ekonomske posljedice ovih dešavanja na svjetsku ekonomiju su već vidljive i manifestuju se kroz trgovinske, finansijske, cjenovne šokove koje zasigurno neće zaobići ni Bosnu i Hercegovinu. Naime, raniji izvještaji su pokazali da vanjsko okruženje (EU i zemlje regiona) predstavljaju veoma važnu strukturalnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Referentne međunarodne institucije u svijetu kao što su MMF - Međunarodni Monetarni Fond, Svjetska Banka i Evropska Komisija u određenim publikacijama ukazuju na to da će najnovija međunarodna događanja imati negativne ekonomske posljedice po svjetsku ekonomiju.⁴⁵ Negativne ekonomske posljedice su već vidljive i ogledaju se kroz porast svjetskih cijena energenata i hrane, nestabilnosti na finansijskim tržištima što bi u konačnici moglo ugroziti oporavak svjetske ekonomije iz prethodne godine. Zvanične projekcije ekonomskih kretanja u svijetu ukazuju da će negativne ekonomske posljedice pored kratkoročnih imati negativne ekonomske posljedice i u srednjem roku. Naime, posljednje raspoložive projekcije kako globalnog ekonomskog rasta tako i u EU za period 2023-2025. godine su revidirane na niže, dok su projekcije cjenovnih kretanja-inflacije i kamatnih stopa revidirane na gore. Tako se prema posljednjem izvještaju IMF-a (World Economic Outlook iz jula) očekuje da bi rast

⁴⁴ Prema posljednjim dostupnim podacima CBBiH za prvi kvartal 2022. godine ukupna SDU u Bosni i Hercegovini su sa dotignutih 192,0 mil. KM (neto finansijska pasiva) manja za 45,7% u odnosu na isti period u prošloj godini.

⁴⁵ <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/05/pr2261-imf-staff-statement-on-the-economic-impact-of-war-in-ukraine>

svjetske ekonomije u 2023. godini trebao iznositi ispod 3%, što se dešavalo svega nekoliko puta od 1970. godine. DG ECFIN u svom ljetnjem izdanju projekcija *European Economic Forecast Summer 2022* u 2023. godini predviđa ekonomski rast od svega 1,5% što je za skoro 1 p.p. niže u odnosu na proljetno izdanje, dok projekcija inflacije iznosi oko 5%.⁴⁶

Obzirom da eksterne dinamike predstavljaju veoma važnu strukturnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini vrijedi istaći da će najnovija dešavanja imati veliku ako ne i odlučujuću ulogu za izgled ekonomskog rasta u narednom periodu, što se naročito odnosi na 2023. godinu. Osim eksternih dinamika, jako bitan faktor za ekonomski rast u zemlji tokom programskog perioda 2023.-2025. godina predstavljat će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturalnih reformi kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u kreiranju istog. Daljnje uslozňjavanje kako eksternih tako i internih dinamika bi imalo veoma negativne posljedice po bosanskohercegovačku ekonomiju i smanjenje njenog potencijalnog rasta.

Imajući u vidu navedene kako eksterne tako i interne okolnosti, prema projekcijama DEP-a u periodu 2023-2025. godina u Bosni i Hercegovini se može očekivati ekonomski rast sa prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 2,5% na godišnjem nivou (2023: 1,7%, 2024: 2,7% i 2025. 3,0%). Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija. Naime, održivi rast ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanje industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeni blagim povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza (roba i usluga) trebali bi očuvati stabilnost raspoloživog dohotka građana. Ako se pri tome ima u vidu da privatna potrošnja u strukturi BDP-a čini oko 78%, te se može očekivati da će ista predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta tokom programskog perioda. S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini tokom ovog perioda očekuje se postepena stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Tako se u periodu 2023.-2025. godina očekuje ujednačen rast javne potrošnje od oko 0,5% na godišnjem nivou. Ako se ima u vidu da bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u BDP-u bi se djelimično smanjio na oko 18% na kraju 2025. godine. U ovom vremenskom periodu očekuje se da bi mjerama fiskalne politike dio sredstava iz tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanja investicione potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a.

U periodu 2023-2025. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje bruto investicija u stalna sredstva po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 4% (2023: 2,8%, 2024: 3,6%, 2025: 5,7%). U ovom vremenskom okviru pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 80% ukupnih investicija) kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi napredak u procesu evropskih integracija u kombinaciji sa unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese moglo povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investiciona ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, obzirom na strukturu i poziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati nešto važniju polugu za podsticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne infrastrukture i energetske projekti, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi uz adekvatnu i pravovremenu implementaciju istih mogli rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od preko 6%, za period 2023. do 2025. godina. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru udio javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 3,5% BDP-a. Stabilizacija

⁴⁶ European Commission, "DG ECFIN, „European Economic Forecast“ Summer 2022 (Interim), July 2022.

eksternog okruženja uz unaprijeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji predstavljaju preduslov poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uslovom materijalizacije navedenih eksternih pretpostavki u periodu 2023-2025. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od 6,8% pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan na oko 50% na kraju 2025. godine.

S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom vremenskom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 5%. Tokom ovog perioda očekuje se prilično izbalansiran rast uvoza roba i rast uvoza usluga. Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 60% BDP-a na kraju 2025. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultirao postepenom stabilizacijom vanjskotrgovinskog bilansa kao udio u BDP-u na oko 10%, odnosno blago pozitivnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno sa 2025. godinom trebala iznositi skoro 80%.

Tržište rada

Projekcije na tržištu rada u periodu 2023-2025. godine su bazirane na poslovnom okruženju u EU i Bosni i Hercegovini odnosno pretpostavljenom kretanju tražnje, trgovine kao i investicija. Ove komponente ekonomskog rasta ujedno značajno determinišu dešavanja na tržištu rada. ECB u svojim projekcijama (septembar 2022) uz usporavanje ekonomskog rasta predviđa u 2023. i 2024. godini skroman rast broja zaposlenih lica od 0,2% g/g uz blagi porast stope nezaposlenosti. Prema projekcijama DEP-a u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se očekuje rast BDP-a od 1,7% g/g što je sporiji ekonomski rast u odnosu na prethodnu godinu. Pretpostavljeno kretanje investicija i trgovine bi se trebalo odraziti na broj zaposlenih lica ali i na plate. Kao i prethodnih godina poslovni ambijent u oblastima koje tradicionalno zapošljavaju najviše lica u Bosni i Hercegovini (industrija, trgovina kao i pojedine uslužne djelatnosti) značajno bi mogao determinisati obim zapošljavanja uz nešto manji doprinos javnog⁴⁷ sektora. Time bi u 2023-2025. godini ukupan broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini mogao biti uvećan za 1,1%-1,5% g/g, dok bi prosječna neto plata mogla biti uvećana 3%-5% g/g. Ipak, treba uzeti u obzir rizike za ostvarenje projekcija koji bi mogli značajno uticati na pretpostavljeni rast osnovnih indikatora na tržištu rada.⁴⁸

Monetarna i tečajna politika i inflacija

Tokom 2021. godine nije bilo izmjena u oblasti monetarne i tečajne politike. Pravila valutnog odbora nalažu da rezervni novac (monetarna baza) uvijek bude 100% pokriven deviznim rezervama, što je ispoštovano na osnovu raspoloživih podataka u 2021. godini (fiksni devizni kurs konvertibilne marke u odnosu na euro tj. 1 KM=0,51129 EUR). Politika obaveznih rezervi nije se mijenjala od prošlogodišnjeg Programa ekonomskih reformi, pa je tako u 2021. godini stopa obavezne rezerve iznosila 10%.

Nakon izrazito visoke stope inflacije u prethodnoj godini, u 2023. godini se očekuje nešto sporiji rast cijena kako u EU tako i u Bosni i Hercegovini. Projicirane stope inflacije u 2023. godini uglavnom bi mogle biti posljedica postepenog slabljenja vanjskih pritisaka na cijene odnosno nešto nižim cijenama energenata i prehrambenih proizvoda u odnosu na prethodnu godinu. Prema projekcijama ECB cijena sirove nafte u 2023. godini mogla biti niža za 14,8% g/g i iznosila bi 89,8 \$/barelu, a inflacija u eurozoni bi mogla usporiti i iznositi 5,5% g/g (u prethodnoj godini iznosila je 8,1%). Pored toga, očekuje se da će se cijene hrane takođe početi smanjivati

⁴⁷ U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

⁴⁸ Od navedenih rizika će zavistiti da li će stope rasta broja zaposlenih lica i neto plata biti brže ili sporije od pretpostavljenih u osnovnom scenariju.

zbog smanjenja troškovnih pritisaka koji se odnose na energente kao i cijene đubriva. Slična predviđanje ima i EK u svojim ljetnim projekcijama prema kojim bi inflacija u EU mogla iznositi 4,6% u 2023. godini, a cijena sirove nafte bi mogla biti niža za 11,6% g/g. Ako se pored navedenih eksternih cjenovnih determinanti uzmu u obzir cijene komunalija bez velikih oscilacija u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se može očekivati inflacija oko 6,7% g/g.⁴⁹

Izrada projekcija inflacije u Bosni i Hercegovini u periodu 2024-2025. godine kao i prethodnih godina zasniva se na kretanju cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu, kao i projekcije inflacije u EU. ECB predviđa da bi inflacija u eurozoni mogla iznositi 2,3% u 2024. godini uz smanjenje cijena sirove nafte za 6,9% g/g koja bi iznosila 83,6 \$/barelu. Kada je u pitanju kretanje indeksa hrane na svjetskom tržištu, posljednje raspoložive projekcije⁵⁰ Svjetske banke ukazuju da bi indeks cijena hrane mogao biti manji oko 0,5% g/g u 2024. godini. Na osnovu navedenog kretanja eksternih determinanti inflacije ali i stabilnih cijena komunalija u Bosni i Hercegovini se može očekivati inflacija oko 3,1% u 2024. i 2,2% 2025. godini.

Finansijski sektor

U 2021. godini postojao je visok stupanj poslovne neizvjesnosti povezan sa epidemiološkom situacijom, poremećajima u domaćoj i međunarodnoj potražnji i u međunarodnim lancima snabdijevanja i transporta. Sve to imalo je odraza na smanjenu kreditnu aktivnost kompanija koja u 2022.godini bilježe blagi oporavak. Nastala neizvjesnost po pitanju kretanja cijena i troškova proizvodnje kao i poremećaji u snabdijevanju su i dalje prisutni. Restriktivna monetarna politika koja je na snazi u vodećim ekonomijama svijeta i više kamatne stope utjecati će na usporavanje ekonomskog rasta u državama trgovinskim partnerima te će samim tim i kretanje stope rasta ukupnih kredita u 2022. i 2023. godini biti po umjerenim stopama između 4%-4,8%. Navedeno razdoblje bit će praćeno i izraženim volatilnostima na financijskom tržištu i većim troškovima financiranja za bankarski sektor što će biti preneseno i na cijene kredita.

U razdoblju od 2024.-2025. godine sa rastom ekonomske aktivnosti, stabilizacije cijena energenata i poboljšanja optimizma investitora i potrošača doći će do intenzivnije kreditne aktivnosti sa prosječnom stopom rasta između 6,3% – 7% g/g.

Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Na bazi projekcija DEP-a očekivano nominalno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita roba i usluga u 2023. godini bi bilo 5,5% a do nastavka negativne stope rasta vanjskotrgovinskog deficita bi moglo doći i u 2024. godini kada se očekuje smanjenje za 5,9% te u 2025. godini kada bi vanjskotrgovinski deficit bio manji za 3,3%. Uvoz roba i usluga u periodu 2023-2025 godina bi se kretao u intervalu od 6%-7,2%, dok bi sa druge strane izvoz roba i usluga, u navedenom vremenskom razdoblju, nominalno porasli između 8,9%-9,4%,

Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2023. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko 3%, dok bi se za period 2024-2025. godina moglo očekivati da dođe do smanjenja deficita (u intervalu od 1,6% do 2,2% BDP-a). Očekuje se da bi tekući neto prilivi iz inostranstva u 2023. godini mogli nominalno porasti za 0,5% dok bi se za period 2024-2025. godina, moglo očekivati da nominalna stopa rasta iznosi između 0,7% i 1,5%.

Obzirom da je jako teško procijeniti izvore finansiranja deficita tekućeg računa može se očekivati da će deficit tekućeg računa i dalje finansirati prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (kroz trgovinske kredite, direktne strane investicije te kroz eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

⁴⁹ Pretpostavljeni rast cijena će kao i u prethodnoj godini zavisiti od rizika koji bi mogli uvećati/smanjiti inflaciju.

⁵⁰ Prema projekcijama Svjetske banke (april 2022).

Projekcija kretanja vanjskotrgovinske razmjene za period 2022.-2024. godina

Tokom perioda 2023. -2025. godina očekuje se da će kretanje privredne aktivnosti u eksternom okruženju (ekonomski rast, inflacija, kamatne stope, lanci snabdijevanja) uz interne dinamike u Bosni i Hercegovini odrediti kretanje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom Samo pod pretpostavkom poboljšanja privredne aktivnosti i saniranja novonastalih globalnih ekonomskih izazov sa kojima se suočava svjetska ekonomija moguće je očekivati i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini. Dakle, u slučaju da navedene okolnosti budu prevaziđene, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2023.-2025. godina moglo očekivati realno povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 6,6% u 2023., 6,8% u 2024 i 7,3% u 2025. godini u realnom smislu respektivno.⁵¹ Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvozne i trebale bi se kretati od 4,7% u 2023. godini, 4,6% u 2024. godini, i 5,7% u 2025. godini.⁵² Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem zastupljenosti izvoza u BDP-u na oko 50%, dok bi ukupni izvoz (robe +usluge) iznosio oko 60% zaključno sa 2025. godinom. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bilo bi postepena stabilizacija ukupnog vanjskotrgovinskog deficita na oko 10% BDP-a, uz blago pozitivan doprinos ekonomskom rastu od 0,3 p.p. na godišnjem nivou i poboljšane pokrivenosti uvoza izvozom na skoro 80% zaključno sa 2025. godinom.

Strana direktna ulaganja

Inflatorna kretanja uz značajno usporavanje privrednog rasta u svijetu te poremećaji i nestašice u snabdijevanju energentima i sirovinama neminovno će u narednom periodu negativno djelovati na daljnja ulaganja. Očekuje se da će doći do zastoja i kašnjenja u izgradnji već planiranih infrastrukturnih i energetskih projekata (autoput Vukosavlje Brčko⁵³, autoputa Banja Luka-Prijedor⁵⁴, aerodroma Trebinje i HES Gornja Drina, TE Ugljevik 3⁵⁵). Na osnovu prethodno navedenog, procjena je da bi SDU u narednoj 2023. godini mogla dostići 1,8% učešća u BDP.

Postepenim smirivanjem situacije na međunarodnom tržištu i smanjenjem cijena energenata SDU bi u narednim godinama (u 2024. i 2025. godini) postepeno počela oporavljati te bi dostigla oko 1,9% učešća u BDP.

⁵¹ Detaljniji prikaz kretanja **stopa rasta izvoza**: 2023. godina ukupni izvoz 6,6% (robe 7,1%, usluge 4,9%), 2024. godina ukupni izvoz 6,8% (robe 6,2%, usluge 8,9%), i 2025. godine ukupni izvoz 7,3% (robe 7,0%, usluge 8,5%).

⁵² Detaljniji prikaz kretanja **stopa rasta uvoza**: 2023. godina ukupni uvoz 4,7% (robe 4,9%, usluge 0,4%), 2024. godina ukupni uvoz 4,6% (robe 4,6%, usluge 3,7%), i 2025. godine ukupni uvoz 5,7% (robe 5,7%, usluge 5,1%)

⁵³ <https://vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Premijer/Media/Vijesti/Pages/vukosavlje-brcko.aspx>

⁵⁴ <http://www.autoputevirs.com/aprs/Doc.aspx?cat=5&subcat=24&id=24&lang=cir&txt=295>, potpisan ugovor o koncesiji sa kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.

⁵⁵ <https://balkangreenenergynews.com/rs/firme-iz-kine-poljske-potpisale-ugovor-o-izgradnji-termoelektrane-ugljevnik-3/>

3.3. Alternativni scenario i rizici

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nominalni BDP u mil KM	35.447	39.921	43.816	45.677	47.692	50.015
Nominalni rast u %	-3,0	12,6	9,8	4,2	4,4	4,9
BDP deflator (prethodna godina = 100)	100,2	104,7	107,6	103,2	102,2	102,1
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.372	38.136	40.722	44.255	46.650	48.993
Realni rast u %	-3,2	7,6	2,0	1,0	2,1	2,7
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	-1	2	14,2	7,1	3	2,1
Potrošnja u mil KM	32.197	34.342	38.385	40.167	41.292	42.673
Realni rast u %	-2,3	4,3	1,1	0,3	0,5	1,1
Vladina potrošnja u mil KM	7.128	7.536	8.327	8.677	8.946	9.214
Realni rast u %	1,4	3,1	1,8	0,4	0,6	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.069	26.806	30.058	31.490	32.347	33.459
Realni rast u %	-3,2	4,6	0,9	0,3	0,4	1,2
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	7.679	8.367	9.180	9.547	10.075	10.847
Realni rast u %	-4,2	4,8	5,0	2,1	3,6	5,7
Vladine investicije u mil KM	1.674	1.193	1.431	1.512	1.678	1.846
Realni rast u %	82,7	-31,5	14,9	3,5	7,8	6,8
Privatne investicije u mil KM	6.005	7.174	7.748	8.035	8.397	9.001
Realni rast u %	-15,4	14,9	3,3	1,9	2,9	5,5
Uvoz u mil KM	16.645	21.084	26.234	27.582	29.227	31.326
Nominalni rast u %	-14,6	26,7	24,4	5,1	6,0	7,2
Realni rast u %	-13,4	20,5	14,9	1,9	4,6	5,7
Izvoz u mil KM	11.870	16.485	20.493	21.792	23.728	25.961
Nominalni rast u %	-17,2	38,9	24,3	6,3	8,9	9,4
Realni rast u %	-15,8	24,6	18,0	4,5	7,6	8,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	19,4	23,1	21,3	20,6	21,6	22,6
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.125	-923	-1.836	-1.898	-1.604	-1.423
Rast u %	20,3	-17,2	94,8	3,4	-15,5	-11,3
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,2	-2,4	-4,2	-4,2	-3,4	-2,8

Ono što je obilježilo **ekonomska kretanja** u prvoj polovini 2022. godine kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu je pojačani inflatorni pritisci. Naime, post-pandemijski ekonomski oporavak, pokidani lanci snabdijevanja i u konačnici kriza u Ukrajini doveli su naglog skoka svjetskih cijena prije svega energenata i hrane, što se odrazilo na cijene ostalih roba i usluga u svijetu. Tako je rast svjetskih cijena u prvoj polovini 2022. godine prema podacima IMF-a iznosio skoro 50%, pri čemu su najznačajnija povećanja ostvarena u okviru kategorija energenti 97% (sirova nafta 66,5%, prirodni gas 213%) i hrane 20,5%. Ova globalna cjenovna kretanja rezultirala su naglim povećanjem cijena roba i usluga u Bosni i Hercegovini u 2022. godini.⁵⁶ Tako je u Bosni i Hercegovini u periodu januar-septembar 2022. godine registriran rast indeksa potrošačkih cijena CPI od 13,3% u odnosu na isti period prethodne godine. Vrlo je izvjesno da

⁵⁶ <https://data.imf.org/?sk=471DDDF8-D8A7-499A-81BA-5B332C01F8B9&slid=1547558078595>

će ovaj trenda rasta cijena imati negativan utjecaj na kretanje ekonomskog rasta. U skladu s tim, relevantne međunarodne institucije koje se bave projekcijama ekonomskog rasta značajno su revidirale projekcije ekonomskog rasta za kako za 2022. godinu, tako i za period 2023. – 2025. godina. Tako je Evropska Komisija u posljednjim izvještaju značajno revidirala projekcije ekonomskog rasta za zemlje EU27 koje iznose 2022. godina 3,3%, 2023. godina 0,3%, i 2024. godina 1,6%.⁵⁷ Slabljenje globalnog ekonomskog rasta i pogoršanje ekonomskih prilika u glavnim trgovinskim partnerima, pojačani inflatorni pritisci u zemlji uvjetovali su izradu alternativnog scenarija ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Prije samog predstavljanja alternativnog scenarija potrebno je imati u vidu da je tokom prethodnih godina eksterno okruženje (prije svega zemlje EU) kroz trgovinske i kapitalne tokove predstavljali glavnu strukturalnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Tako je DEP uslijed povećanja rizika nastalih zbog izbijanja ukrajinske krize i povećanja inflatornih pritisaka revidirala projekcije ekonomskog rasta za period 2022.-2025. godina.⁵⁸ Prema projekcijama iz alternativnog scenarija projicirana stopa ekonomskog rasta je niža za oko 0,7 p.p u odnosu na osnovni scenario. Međutim, prilikom izrade projekcije uslijed prekompozicije strukture rasta može se zaključiti da će privatna potrošnja predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. S druge strane, ova dešavanja u međunarodnom okruženja bi usporila i produžila planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjem roku 2023-2025. godina. Pretpostavka je da bi Bosna i Hercegovina dosta teže ostvarila ekonomski rast od vremena prije izbijanja pandemije Covid 19 (oko 3% na godišnjem nivou), a približavanje potencijalnom nivou BDP-a bi bilo prolongirano. Uslijed visokog nivoa trgovinske integracije sa zemljama EU, niži nivo izvozne tražnje doveo bi do sporijeg oporavka izvoza, nižeg nivoa proizvodnje i samim tim bi pogodio agregatnu ponudu Bosne i Hercegovine. S druge strane, slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju nesumnjivo bi dovelo do sporijeg oporavka domaće agregatne tražnje, jer bi niži nivo proizvodnje usporio planirana povećanja zaposlenosti i plata, što bi uz slabiji priliv doznaka građana iz inostranstva oslabilo raspoloživi dohodak građana odnosno privatnu potrošnju. Niži nivo ukupne privredne aktivnosti u zemlji bi nesumnjivo doveo do usporavanja očekivanih investicionih ulaganja kako privatnog tako i javnog sektora. S druge strane, prijetnju realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka i spor tempo provođenja strukturalnih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u implementaciji interventnih – antiinflacijskih mjera, kao i provođenju opštih strukturalnih reformi moglo bi se negativno odraziti na ukupni ekonomski rast. Parcijalno provođenje programom predviđenih strukturalnih reformi (poslovno okruženje, tržišta rada, obrazovanja, tržišta energije, transporta i socijalne zaštite), kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva nesumnjivo bi rezultiralo smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektovanog u osnovnom scenariju. Tehnološka struktura i visok nivo izvozne orijentacije industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, naročito prerađivačke industrije istovremeno je čini podložnom ekonomskim kretanjima u međunarodnom ekonomskom. Vrlo izvjesni nastavak negativnih ekonomskih trendova u vanjskom okruženju (slabljenje ekonomskog rasta, inflacija i skok cijene energenata) negativno bi se odrazili na fizički obim, zaposlenost, investiciona ulaganja i produktivnost u okviru industrijskog sektora u Bosni i Hercegovini. Slabiji ekonomski oporavak glavnih trgovinskih partnera, zahtjevno poslovno okruženje, kao i nizak stepen implementacije reformi tržišta proizvoda (digitalna transformacija, istraživanje, razvoj i inovacije) mogli bi predstavljati opterećenje i usporiti planirani oporavak industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u srednjem roku.

Alternativni scenario odnosno projekcije na **tržištu rada** određene su značajno dešavanjima u okruženju odnosno poslovnim ambijentom kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu. Prema

⁵⁷ DG ECFIN, European Economic Forecast, Novembar 2022.

⁵⁸ Projekcije DEP-a (alternativni scenario), Novembar 2022. godine

tome, značajne neizvjesnosti oko dešavanja između Ukrajine i Rusije (kao eksterni faktor) mogle bi se loše odraziti na ekonomsku aktivnost u Bosni i Hercegovini što bi se dalje reflektovalo i na tržište rada. Uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopšte lošije uslove poslovanja, rast broja zaposlenih lica i zarada bi mogao biti niži od pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Pored toga, kontinuirano smanjenje radne snage (kroz migracije stanovništva) i stepen implementacije planiranih strukturnih reformi u Bosni i Hercegovini mogao bi uticati na posmatrane indikatore tržišta rada kao i na nivo kupovne moći i životnog standarda. Sve navedene promjene ujedno predstavljaju osnovne rizike za projekcije koji bi usporili i odgodili jačanje tržišta rada u Bosni i Hercegovini.

Kao i prethodnih godina osnovni rizici za projekcije **inflacije** podijeljeni su na eksterne i domaće faktore. Jedan od dominantnih eksternih faktora koji bi mogao uticati na ukupan nivo cijena su dešavanja između Ukrajine i Rusije. To bi moglo proizvesti dodatne inflatorne pritiske kroz rast cijena energenata (nafte i gasa). Više cijene energenata uvećale i ulazne troškove odnosno došlo bi do prebacivanja troškova sa proizvođača na potrošače. Pri tome bi i rast cijena prehrambenih proizvoda mogao biti prisutan. Na taj način ukupna inflacija bi mogla biti nešto veća u odnosu na osnovni scenario, naročito u tekućoj i 2023. godini. Suprotno, među domaćim faktorima koji bi mogli da utiču na nivo inflacije su eventualne privremene izmjene akciza na goriva kao i stope PDV-a na određene proizvode koje nisu uzete u obzir. Pored toga, osnovne projekcije nisu obuhvatile rizike poput nepredviđenog rasta cijena komunalija, a koje bi dovele do promjene inflacije.

Potencijalni rizici odnose se pogoršanje globalne ekonomske slike uzrokovano sve bržim zaoštavanjem **monetarne politike** središnjih banaka u vodećim gospodarstvima radi suzbijanja visokih inflatornih pritisaka. Visoke stope inflacije snažno smanjuju dohodak domaćinstava i profit kompanija što može dovesti do usporenijeg rasta ukupnih kredita i depozita. Potencijalni rizici odnose se na ekonomske pritiske van tržišta Bosne i Hercegovine, a koji bi se mogli odraziti i na domaće poslovanje i mogli bi dovesti do pada potražnje za kreditima od strane nefinancijskih poduzeća, ali i do smanjenja kreditne aktivnosti stanovništva uslijed rasta nesigurnosti i štednje iz opreza što bi u konačnici smanjilo ukupni kreditni rast. Pretpostavljene stope rasta depozita također bi se mogle mijenjati zbog potencijalnog rasta neizvjesnosti u poslovanju što bi motiviralo kompanije na veće stope zadržavanja depozita u odnosu na stope rasta investicijskih aktivnosti kao i mogućeg ponovnog smanjenja stope rasta depozita u sektoru stanovništva zbog mogućeg rizika izmjene stanja na tržištu rada i raspoloživog dohotka. Smanjenje privatne potrošnje dovelo bi do smanjena potražnje za kreditima kao i do smanjena potražnje za robom i uslugama što bi smanjilo depozite nefinancijskih privatnih poduzeća koji trenutno imaju najveći doprinos ukupnom rastu depozita.

Najveći dio rizika koji svoj direktan uticaj imaju na kretanje deficita **platnog bilansa** Bosne i Hercegovine nalazi se u vanjskotrgovinskom deficitu roba i usluga kao i u kretanju priliva novca iz inostranstva. Prema projekcijama DEP-a, u 2022. godini će doći do pogoršanja vanjskotrgovinskog deficita te posljedično povećanja deficita tekućeg računa koji će u narednoj godini biti udvostručen. Za period 2023-2025. godina se može očekivati da se vanjskotrgovinski deficit roba i usluga smanji a samim time bi se moglo očekivati da dođe i do negativne stope rasta deficita tekućeg računa. Tekući neto prilivi iz inostranstva bi u 2022. godini porasli dok bi narednih godina stagnirali. Sasvim sigurno da pored navedenih u obzir trebalo uzeti niz vanjskih i unutrašnjih rizika, po deficit tekućeg računa, od kojih se izdvajaju: trajanje ratnog sukoba u Ukrajini, još uvijek postojeći problemi u međunarodnim lancima snabdijevanja, smanjene ekonomskih aktivnosti u zemljama EU kao i zemljama regiona, politička nesigurnost i neizvjesnost u Bosni i Hercegovini. Kao bitne rizike u finansiranju deficita tekućeg računa vrijedi spomenuti i smanjene priliva direktnih stranih investicija, otežan pristup trgovinskim kreditima kao i eventualni problemi kod zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Kao potencijalne rizike na koje je bitno ukazati (kod srednjoročnog vanjskog zaduživanja Bosne i Hercegovine) i koji mogu imati svoj značajan uticaj na ekonomiju mogu se navesti: negativan ekonomski rast, povećanje ukupnog nivoa javnog duga, kamatno opterećenje, kamatne stope, povećanje udjela direktnog duga entiteta u ukupnom vanjskom dugu, povećanje servisa javnog duga (naročito unutrašnjeg), negativan budžetski bilans (deficit), rizici deviznog kursa, rizik refinanciranja, ali i pogoršanje kreditnog rejtinga. Pojava negativnog uticaja nekog od navedenih rizika bi mogao dovesti do značajnih implikacija i poremećaja na ekonomiju Bosne i Hercegovine.

Ekonomski oporavak u zemljama EU koji je bio snažniji od očekivanog, rast svjetskih cijena, prekidi u globalnim lancima snabdijevanja (povećani troškovi transporta roba iz Kine), te relativno brza adaptacija bosanskohercegovačkih kompanija na novonastale okolnosti kao i novčana podrška bh. izvoznicima omogućili su dosta dobar oporavak vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom u 2021. godini. Sličan trend rasta u vanjskotrgovinske razmijenjeni nastavljen je i u 2022. godini (dvocifrene stope rasta izvoza i uvoza). Međutim u periodu 2023.-2025. godina, eventualno povećanje eksternih rizika kao što su eskalacija ukrajinsko-ruskog sukoba, rast svjetskih cijena energenata i hrane mogli bi se negativno odraziti na izvoznju tražnju, a samim tim i na **vanjskotrgovinsku razmjenu** u Bosni i Hercegovini. Pored eksternih rizika, potencijalni rizik za projekcije vanjske trgovine u osnovnom scenariju za period 2023-2025. godina predstavljaju i interni rizici. Naime, dodatno usložnjavanje političke krize uslijed opštih izbora u 2022. godine moglo bi rezultirati dodanim poteškoćama u procesima ekonomskog upravljanja u zemlji što bi se posebno negativno odrazilo kako na ekonomsku aktivnost tako i na institucije koje su nadležne za vanjskotrgovinsko poslovanje u Bosni i Hercegovina. Eventualna materijalizacija ovih unutrašnjih rizika bi dodatno otežala i ugrozila poslovanje kompanija koje su izvozno orijentirane, te dodatno oslabilo ionako nedovoljno diversificiranu izvoznju ponudu Bosne i Hercegovine. Indirektne štetne posljedice eventualne materijalizacije unutrašnjih rizika bi se ogledale kroz smanjenje tržišnog udjela bosanskohercegovačkih kompanija na svjetskim tržištima i gubitak konkurentnosti kako kompanija koje posluju na izvoznim tržištima tako i cjelokupne ekonomije. Uslijed povećanih eksternih rizika DEP u alternativnom scenariju za period 2023.-2025. godina predviđa nešto sporiji rast vanjskotrgovinske razmjene sa prosječnim godišnjim stopama rasta izvoza od 6,8 i uvoza od 4,1%.

U alternativnom scenariju, intenziviranje ratnih dejstava u Ukrajini i posljedično zaoštavanje geopolitičkih tenzija dovodi do povremenih nestašica energenata i sirovina uz jačanje inflatornih kretanja. Dodatno zaoštavanje međunarodnih sankcija prema Rusiji uzrokovat će veće padove ekonomske aktivnosti te dodatno otežati ulaganje u nove projekte u regionu i Bosni i Hercegovini. Naročito bi bilo pogođeno ulaganje u naftnu i plinsku industriju uslijed vezanosti za kompanije u ruskom većinskom vlasništvu. Bosna i Hercegovina je još uvijek pod sankcijama Energetske zajednice⁵⁹ što će u narednom periodu takođe negativno uticati na nova ulaganja. Latentna opasnost od pogoršanja unutrašnje političke situacije uz moguće pogoršanje kreditnog rejtinga dodatno bi negativno djelovala na **SDU** te bi u 2023. godini učešće bilo oko 1% u BDP-u. Uz postepeno smirivanje ratnih dejstava te stabilizaciju političkih i inflatornih kretanja dovelo bi do postepenog povećanja ulaganja koja bi se u narednom periodu kretala između 1,3% do 1,6% BDP-u.

---

⁵⁹ <https://europeanwesternbalkans.com/2021/01/19/energy-community-imposes-sanctions-on-bih/>

4. FISKALNI OKVIR

4.1.Strategija i srednjoročni ciljevi

Nakon pada ekonomske aktivnosti u 2014. godini uslijed elementarnih nepogoda (poplava) dolazi period intenzivnijeg ekonomskog rasta. Zahvaljujući mjerama fiskalne konsolidacije na svim nivoima vlasti u BiH već u 2015. godini ulazi se u zonu suficita koji se zadržava sve do 2020. godine. Tada dolazi do drastičnog pada ekonomske aktivnosti uslijed pandemije izazvane COVID-19 virusom. Pad prihoda i finansiranje socio-ekonomskih mjera podrške privredi i građanima i zdravstvenog sistema na svim nivoima vlasti uslovlili su veliki deficit na nivou opšte vlade u Bosni i Hercegovini. Nakon stabilizacije epidemioloških prilika vezanih za pandemiju virusa COVID-19, te postignutog značajnog ekonomskog oporavka, uz visok rast domaćeg bruto proizvoda tokom 2021. godine, početkom 2022. godine ekonomija je stavljena pred nove izazove, uslijed složenih međunarodnih političkih prilika vezanih za ratna dešavanja u Ukrajini, koja su se značajno reflektovala na globalne i domaće ekonomske tokove, prvenstveno kroz nagle i visoke inflatorne skokove. Radi ublažavanja posljedica inflacije vlasti u BiH su preduzele određene mjere. Zahvaljujući visokoj naplati poreskih prihoda i doprinosa stvoren je određeni fiskalni prostor koji je omogućio svim nivoima vlasti da povećaju plate javnog sektora, povećanje penzija, povećanje grantova i transfera za podsticaj javnih investicija i subvencija u privredi. U Federaciji BiH na snazi su mjere neposredne kontrole cijena i ograničavanje marži na naftne derivate i osnovne životne namirnice. Takođe, u Republici Srpskoj na snazi su Uredba o određivanju marže koja se primjenjuje prilikom formiranja cijena naftnih derivata i Uredba o izmjeni Uredbe o ograničenju marže u prometu robe, kojom se smanjuju postojeće marže u prometu na malo i prometu na veliko. Pored toga vršene su jednokratne isplate različitim kategorijama stanovništva i u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Tabela : Fiskalni pokazatelji u BiH za period 2021-2025

	2021. Izvršenje	2022.* Plan	2023. Plan	2024. Projekcija	2025. Projekcija
u mil. KM					
Ukupni prihodi	16.121,4	17.782,8	19.205,8	20.371,1	21.603,4
Ukupni rashodi	15.392,3	17.669,8	19.214,5	20.035,9	20.764,9
Neto zaduživanje/kreditiranje	729,1	113,0	-8,7	335,2	838,5
Izdaci po kamatama	243,2	271,2	412,0	489,4	503,5
Primarni bilans	972,3	384,2	403,3	824,6	1.342,0
% BDP-a					
Ukupni prihodi	40,4	40,4	41,1	41,3	41,5
Ukupni rashodi	38,6	40,2	41,1	40,7	39,9
Neto zaduživanje/kreditiranje	1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
Izdaci po kamatama	0,6	0,6	0,9	1,0	1,0
Primarni bilans	2,4	0,9	0,9	1,7	2,6

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija Federacije BiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

*Odnosi se na revidirani plan u skladu sa izvršenjem

Agregatno posmatrano fiskalni rezultat u BiH, na bazi raspoloživ podataka svih nivoa vlasti, su pozitivni za 2021 i 2022 godinu ⁶⁰ zahvaljujući visokom stepenu stabilnosti u naplati javnih prihoda. U skladu sa makroekonomskim projekcijama u periodu 2023-2025 godina predviđa se

⁶⁰ U podacima FBiH i Republika Srpska na strani prihoda prikazani su indirektni porezi bez odbitka sredstava za otplatu duga. Na rashodovnoj strani nema stavke za pokriće vanjskog i unutarnjeg duga. Iskazani deficit će se pokriti sredstvima financiranja, dok će iskazani suficit biti usmjeren na otplatu glavnice vanjskog i unutrašnjeg duga, te financiranje kapitalnih projekata .

brži rast ukupnih prihoda u odnosu na ukupne rashode. Rast ukupnih rashoda u 2022 i planiranih rashoda u 2023 godini rezultat su provođenja mjera i politike ublažavanja posljedica djelovanja inflacije na privredu i stanovništvo. Projekcije rashoda za period 2023-2025 ukazuju na postepeno napuštanje ekspanzivne politike radi obezbjeđenja održivosti javnih finansija.

Struktura ukupnih rashoda je i dalje u korist tekućih rashoda koji u prosjeku čine 90% ukupnih rashoda dok kapitalni rashodi/izdaci čine 10% ukupnih rashoda, iako su ostvarili rast od 36% u odnosi na 2021. godinu. Transferi za socijalnu zaštitu imaju najveći prosječni udio od 42% u tekućim rashodima kao posljedica preduzetih mjera ublažavanja posljedica visoke inflacije i planiranog nastavka njihove primjene u programskom periodu.

Uzimajući u obzir snažne inflatorne pritiske, fiskalna politika svih nivoa vlasti mora biti spremna dati brz, pravovremen i dosljedan odgovor u uslovima stalne promjenjivosti okolnosti, uz istovremeni nastavak izrade koordiniranih srednjoročnih strategija za podršku održivosti, za oporavak i buduće jačanje ekonomije. U uslovima neizvjesnosti u pogledu makroekonomskih kretanja fiskalna politika svih nivoa vlasti u BiH vodiće se u pravcu obezbjeđivanja stabilnosti privrede i očuvanja standarda građana. Fiskalna politika svih nivoa vlasti biće usmjerena na dalje provođenje strukturnih reformi koje će voditi rasterećenju privrede i poboljšanju poslovnog okruženja vodeći računa o fiskalnoj poziciji. Na drugoj strani fiskalna politika svih nivoa vlasti u BiH biće orijentisana na nastavak infrastrukturnih i kapitalnih projekata. Politika zaduživanja će se voditi u skladu sa definisanim fiskalnim pravilima u entitetima. U skladu sa raspoloživim fiskalnim prostorom provodiće se politike penzija i plata te zakonskih mjera za pomoć najugroženijim kategorijama stanovništva odnosno najugroženijim domaćinstvima.

Obzirom na izrazitu fiskalnu decentralizaciju i činjenicu da preko 90% ukupnih agregiranih javnih rashoda čine konsolidovani javni rashodi Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu FBiH) i konsolidovani javni rashodi Republike Srpske (dalje u tekstu: RS) u nastavku teksta daje se pregled najvažnijih mjera koje namjeravaju preduzeti entiteti u programskom periodu.

U cilju oporavka od krize i stabilizacije privrede Vlada FBiH namjerava:

- ciljano usmjeravanje javnih rashoda na najranjivije kategorije društva, odnosno unaprijediti sistem socijalne zaštite, osigurati pomoć i redovnu isplatu penzija, naknada za borbe, civilne invalide, nezaposlene osobe, raseljena lica i povratnike,
- kroz afirmativnije poslovanje u okviru ekonomskog modela slobodnih zona, povećati direktna strana ulaganja, te osigurati rast domaćih ulaganja kroz fiskalnu disciplinu i kontrolu javnih rashoda, čime se stvara pozitivan utjecaj na cjelokupan privredni rast i razvoj,
- povećati efikasnost tržišta rada kroz realizaciju programa i mjera aktivnih i pasivnih politika na tržištu rada, te stvoriti uslove za rast stope zaposlenosti kroz promicanje ideja koje dovode do otvaranja novih radnih mjesta,
- podići životni standard i raditi na stvaranju pozitivnog poslovnog okruženja i podizanju konkurentnosti, kroz pojednostavljivanje procedura za poduzetnike i privredne subjekte,
- poticati razvoj poduzetništva koje stavlja u fokus održivi ekonomski rast, koji podrazumijeva pametno upravljanje prirodnim resursima uz korištenje čiste energije,
- investiranjem kapitalnih transfera u saobraćajnu infrastrukturu, stvoriti nove razvojne mogućnosti, u ovoj oblasti koje će imati pozitivan efekat na kompletnu privredu,
- kontinuirano unapređivati sistem budžetiranja kojim bi se osigurala bolja uvezanost sa strateškim i srednjoročnim planovima, te viši stepen transparentnosti i bolje korištenje javnih sredstava u FBiH,

- jačati instrumente za sprečavanje evazije poreza i usmjeravanje porezne politike na sprečavanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti, te time osigurati efikasnu naplatu javnih prihoda.

Vlada Republike Srpske je na 176. sjednici, održanoj 30. juna 2022. godine, usvojila Dokument okvirnog budžeta Republike Srpske za period 2023–2025. godine, kojim su definisani planirani okviri budžeta, finansiranje i dug za sve nivoe vlasti u Republici Srpskoj. Ovaj dokument je polazna osnova za izradu PER RS 2023–2025. Podaci za 2021. godinu predstavljaju izvršenje budžeta na svim posmatranim nivoima vlasti. Podaci za 2022. godinu su u skladu sa usvojenim budžetima, odnosno rebalansima budžeta. Podaci za period 2023–2025. godine predstavljaju projekcije budžeta na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj.

Kada govorimo o ciljevima fiskalne politike Republike Srpske, konsolidovani deficit opšte vlade može biti do 3% BDP-a Republike Srpske. Konsolidovani deficit opšte vlade Republike Srpske u odnosu na BDP Republike Srpske u 2021. godini iznosio je 1,2% BDP-a Republike Srpske.

Prema procjenama, u 2022. godini se očekuje povećani deficit u iznosu od 2,9% BDP-a Republike Srpske, prvenstveno kao posljedica inflatornih pritisaka, tako da se očekuje rast prihoda od 15,7 %, ali istovremeno rast rashoda od 20,1%. Pored rasta kapitalnih rashoda od 56%, Vlada Republike Srpske je više puta intervenirala u vidu povećanja plata javnom sektoru i jednokratnih isplata novčanih sredstava određenim kategorijama građana, a u cilju ublažavanja negativnih efekata inflatornih šokova na standard života. Rast potrošnje po višim cijenama indirektno će se odraziti kroz rast prihoda.

U narednom periodu 2023–2025. godine, projektovano učešće potrošnje u BDP-u Republike Srpske opada od 42,2% do 39,3%, tako da se iz budžetskog deficita u iznosu od 2,0% BDP-a Republike Srpske prelazi u suficit u iznosu od 0,1% BDP-a Republike Srpske.

Kada je riječ o politici duga, osnovni cilj Republike Srpske je svakako vezan za proces pridruženja Evropskoj uniji, što znači da je dugoročna opredijeljenost Republike Srpske zadržavanje javnog duga na nivou ispod 60% BDP-a Republike Srpske.

Vlada Republike Srpske će nastaviti sa strukturnim reformama opisanim u dijelu 5. Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2023–2025. godine, s ciljem makroekonomske i fiskalne stabilizacije, povećanja zaposlenosti, te oporavka i ubrzanja privrednog rasta.

4.2. Implementacija budžeta u 2022. godini

Iako je u 2021 godini došlo do stabilizacije ekonomskih prilika i snažnog rasta prvobitni plan budžeta za 2022. godinu, na svim nivoima vlasti u BiH, rađen je krajnje oprezno i konzervativno, bazirajući se na činjenici da ova relativno visoka stopa ekonomskog rasta u dobroj mjeri posljedica i niske osnovice (bazni efekt) iz 2020 godine, kada je Bosna i Hercegovina zabilježila pad BDP-a od preko 3%. Međutim, izuzetno visok trend u naplati svih vrsta javnih prihoda u 2022 godini, kao rezultat naglih i visokih inflatornih skokova te povoljne prognoze ključnih makroekonomskih pokazatelja za 2022 uzrokovali su potrebu rebalansa budžeta u RS i DB.

Narodna skupština Republike Srpske je na 36. posebnoj sjednici, koja je održana 26. oktobra 2022. godine usvojila Drugi rebalans budžeta Republike Srpske za 2022. godinu. Takođe, od 64 jedinica lokalne samouprave u Republici Srpskoj rebalans budžeta za 2022. godinu usvojilo je 52 jedinice lokalne samouprave. Svi fondovi socijalne sigurnosti u Republici Srpskoj pristupili su izradi rebalansa svojih budžeta u 2022. godini. U tabeli broj ___ predstavljen je agregirani plan za 2022. godinu koji sadrži revidirani plan Republike Srpske i Distrikta Brčko.

Agregatno posmatrano, u odnosu na plan budžeta⁶¹ za 2022. godinu, došlo je do povećanja gotovo svih kategorija javnih prihoda i rashoda s tim što je veći rast prihoda (5,9%) od rasta rashoda (3,1%) pa je se procjenjuje da će 2022 završiti sa suficitom. Veliki rast poreskih prihoda i prihoda od doprinosa rezultat su velikog rasta finalne potrošnje, povoljnih kretanja na tržištu rada, visokog rasta cijena i povećanje plata. Procjena izvršenja za 2022. godinu ukazuje da će poreski prihodi biti veći za 652,9 mil. KM ili 7,2% u odnosu na planirane poreske prihode za 2022. godinu. Od toga očekuje se da će indirektni porezi biti veći za 923,4 mil. KM ili 13,3%, direktni porezi veći za 426,8 mil. KM ili 28,9% a prihodi od doprinosa veći za 389,8 mil. KM ili 6,5%.

Tabela 1: Plan i izvršenje budžeta za 2022. (u mil. KM)

	Plan 2022	Procjena ⁶² izvršenja 2022	Procjena izvršenja - Plan (aps. razlika)	Procjena izvršenja-Plan (% razlika)
Ukupni prihodi	16.790,4	17.787,0	996,6	5,9
Tekući prihodi	16.790,4	17.787,0	996,6	5,9
- Poreski prihodi (direktni i indirektni)	9.128,2	9.781,1	652,9	7,2
- Prihodi od doprinosa	5.996,1	6.385,9	389,8	6,5
- Ostali prihodi	1.666,1	1.620,0	-46,1	-2,8
Ukupni rashodi i izdaci	17.096,7	17.625,5	528,8	3,1
- Tekući rashodi	15.471,3	15.838,1	366,8	2,4
- Bruto plate i naknade	4.710,9	4.575,1	-135,8	-2,9
- Materijalni izdaci	2.773,3	2.824,0	50,7	1,8
- Transferi za socijalnu zaštitu	6.165,1	6.592,0	426,9	6,9
- Izdaci za kamate	271,2	271,2	0,0	0,0
- Drugi rashodi	1.550,8	1.575,8	25,0	1,6
Kapitalni rashodi i izdaci	1.625,4	1.787,4	162,0	10,0
Bilans	-306,3	161,5	467,8	-152,7
Primarni bilans	-35,1	432,7	467,8	-1.332,8

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija Federacije BiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Agregatno posmatrano procjena izvršenja ukupnih rashoda je značajno manja u odnosu na ukupne prihode. Ovome je doprinijela činjenica da procjena izvršenja dvije najveće stavke ukupnih rashoda (bruto plate i transferi za socijalnu zaštitu) a koji čine 70,5% tekućih rashoda idu u suprotnom smjeru. Naime, procjenjuje se manje izvršenje na poziciji bruto plate i naknade od planiranog u Federacija BiH. U Institucijama BiH je takođe planirano manje izvršenje na stavci bruto plate i naknade jer od 75 proračunskih korisnika samo četiri proračunska korisnika su popunjena sukladno broju odobrenom Zakonom o proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine za 2022. godinu.

S druge strane u Republici Srpskoj je došlo do povećanja rashoda za bruto plate i naknade. U okviru mjera Vlade Republike Srpske, u cilju poboljšanja ekonomsko-socijalnog položaja zaposlenih u Republici Srpskoj, povećane su plate zaposlenih koje se isplaćuju iz budžeta

⁶¹ U Plan za 2022 uključen je revidirani konsolidovani budžet opšte vlade Republike Srpske i revidirani budžet Distrikta Brčko

⁶² Revidirani konsolidovani budžet opšte vlade Republike Srpske za 2022. godinu u tabeli ujedno predstavlja i procjenu izvršenja za 2022. godinu. Isto se odnosi i na Distrikt Brčko

Republike, za 5%, odnosno 3%, zavisno od platnog razreda. Od prvog maja, na snagu je stupila Odluka o utvrđivanju cijene rada⁶³ kojom je povećana cijena rada sa 100 na 110 KM. Izmjenom Odluke o najnižoj plati u Republici Srpskoj za 2022. godinu, najniža plata je sa 590 KM povećana na 650 KM. Najniža plata u 2023. godini iznosi 700 KM. Takođe, izmjena Odluke o utvrđivanju uvećanja plate, visine primanja po osnovu rada i visine pomoći radniku omogućila je veća prava po ovom osnovu, što je uticalo na povećanje troškova. Od prvog avgusta, u primjeni je set Zakona o platama, koji omogućava uvećanje plata za 100 KM u javnom sektoru, putem korekcije platnih koeficijenata. Revidiranim budžetom za 2022. godinu, na poziciji bruto plate i naknade, predviđen je iznos od 1.337,6 miliona KM, što je za 97,7 miliona KM, odnosno 7,9% više od prvog usvojenog budžeta za 2022. godinu.

Na povećanje ukupnih rashoda najviše je uticalo značajno povećanja transfera za socijalnu zaštitu. Ovo značajno povećanje transfera za socijalnu zaštitu rezultat je mjera koje su preduzele, prije svega, Vlada Federacije BiH i Vlada Republike Srpske za ublažavanje posljedica djelovanja inflacije koje su opisane u nastavku teksta.

Za ublažavanje potencijalnog utjecaja negativnih šokova **Vlada Federacije BiH** je u 2022. godini poduzela niz zakonskih mjera za pomoć najugroženijim kategorijama stanovništva odnosno najugroženijim domaćinstvima. Iz sredstava Budžeta FBiH izdvojena je jednokratna pomoć penzionerima, borcima te civilnim invalidima. Izdvojeno je za 18,7 miliona KM za jednokratnu pomoć nezaposlenim osoba koje se vode na evidencije biroa za rad. Dodatno, izvršeno je povećanje boračkih primanja, a 3 puta u toku 2022. godine povećanje najnižih penzija. Iz sredstava robne rezerve izdvojeni su paketi pomoći osnovnih životnih namjernica i higijenskih potrepština za socijalno ugrožene kategorije stanovništva. Zbog nemogućnosti utjecaja na cijene plina i električne energije koje su izazvane vanjskim utjecajima, Vlada FBiH je iz Budžeta FBiH, omogućila pomoć potrošačima električne energije, subvencioniranjem računa za struju za 5 mjeseci za oko 65.000 porodica.

Vlada Federacije BiH ostavila je na snazi mjere o neposrednoj kontroli cijena, koje je donijela u vrijeme pandemije koronavirusa, te time ograničila visine marži za osnovne životne namirnice i naftne derivate. U cilju zaštite ekonomskih interesa građana i suzbijanja eventualno nepoštenog ponašanja pojedinih proizvođača, Vlada Federacije BiH donijela je Odluku o propisivanju mjere neposredne kontrole cijena određivanjem najvišeg nivoa cijena za pelet. U odnosu na prethodne godine, povećana su sredstva iz budžeta za 2022. godinu za oblasti poljoprivrede, a dodatno iz sredstava robne rezerve izdvojena je pomoć poljoprivrednim proizvođačima, kako bi se smanjila ovisnost o uvozu prehrambenih proizvoda.

Osigurano je usklađivanje odnosno rast naknada boračkoj populaciji svake godine u zavisnosti od rasta BDP i cijena izmjenom zakona koji reguliraju ovu oblast. Planirana su značajna sredstva u budžetu kojima se omogućuje uvođenje mjesečne naknade za roditelje njegovatelje, te da istovremeno dobiju status osiguranika u sistemu zdravstvenog osiguranja. Osigurana su sredstva iz budžeta za jedinstveni iznos dječijeg dohotka porodicama sa slabijim imovinskim stanjem. Izmjenom kriterija za ostvarivanje prava na novčanu pomoć porodiljama povećan je broj nezaposlenih porodilja koje ostvaruju navedeno pravo.

Također je omogućeno poslodavcima da isplate jednokratnu novčanu pomoć zaposlenima, a poslodavci koji to učine oslobođeni su plaćanja poreza i doprinosa na iznos isplaćene podrške. Za brže sprovođenje strukturnih reformi koje bi trebale dovesti do općeg rasta privrede i poboljšanja standarda stanovništva, iz Budžeta Federacije za 2022. godinu izdvojena su 239 mil KM na ime finansijske pomoći kantonima, gradovima i općinama. Ovim izdvajanjem će se osigurati finansiranje i sufinansiranje infrastrukturnih projekata od značaja za Federaciju BiH.

---

⁶³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 42/22.

Za programe sufinanciranja zapošljavanja i samozapošljavanja osigurana su sredstva iz budžeta Vlade FBiH u iznosu od 61 milion, a planira se obuhvatiti 11.500 nezaposlenih osoba u Federaciji BiH.

U Republici Srpskoj pored usklađivanja penzija od 1. januara 2022. godine, u ukupnom procentu od 4%, Vlada je u okviru pomenutih mjera od 1. maja 2022. godine, kroz vanredno usklađivanje penzija, iste povećala za dodatnih 10%. Takođe, u toku godine je isplaćena pomoć penzionerima u dva navrata po 100 KM u ukupnom iznosu od 36 miliona KM. Revidiranim planom za 2022. godinu, penzije su planirane u iznosu od 1.361,0 miliona KM. Od 1. maja 2022. godine je na snazi Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o socijalnoj zaštiti, kojim su predviđena veća izdvajanja za prava na novčanu pomoć, dodatak za pomoć i njegu drugog lica i lične invalidnine. Po tom osnovu, revidiranim budžetom opšte vlade Republike Srpske za 2022. godinu, na pomenutim pozicijama je planirano 4,9 milina KM više u odnosu na prvobitan plan.

Borcima, ratnim vojnim invalidima i članovima porodica poginulih boraca, koji su korisnici porodične invalidnine, takođe je isplaćena pomoć u dva navrata po 100 KM, što ukupno iznosi 43,1 miliona KM. Takođe, Vlada Republike Srpske je početkom septembra donijela Odluku o dodjeli jednokratne novčane pomoći djeci poginulih boraca koja se vode u evidenciji Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske po 1.000 KM, kao jednu od privremenih mjera finansijskog osnaživanja. Za ovu svrhu izdvojeno je ukupno 3,8 miliona KM.

U cilju poboljšanja materijalnog položaja mladih u Republici Srpskoj i ublažavanja posljedica djelovanja inflacije, ovoj kategoriji je, u dva navrata, isplaćeno po 100 KM, u ukupnom iznosu od 25,9 miliona KM. U okviru podrške porodici sa četvoro i više djece i pomoći u održavanju kvaliteta porodičnog života, Vlada je donijela odluku o pružanju finansijske pomoći nezaposlenom roditelju sa četvoro i više djece za četiri mjeseca u 2022. godini, što je ukupno iznosilo 12,0 miliona KM.

U Republici Srpskoj na snazi su Uredba o određivanju marže koja se primjenjuje prilikom formiranja cijena naftnih derivata i Uredba o izmjeni Uredbe o ograničenju marže u prometu robe, kojom se smanjuju postojeće marže u prometu na malo i prometu na veliko. Takođe, Vlada Republike Srpske je u novembru 2022. godine usvojila Odluku o privremenoj mjeri (do 31. marta 2023. godine) za ograničenje visine cijene peleta, po toni u svim pakovanjima, u trgovini na malo, na teritoriji Republike Srpske.

Agregatno posmatrano izvršenje kapitalnih rashoda se procjenjuje na 1.787,4 mil. KM od čega se na Federaciju BiH odnosi 1048,4 mil. KM, Republiku Srpsku 633 mil. KM, Brčko Distrikt 57,7 mil. KM i Institucije BiH 48,3 mil. KM. Kapitalni rashodi su veći za 10% ili 162 milion KM. od čega se na FBiH odnosi 331,1 miliona KM, a na RS 88,6 milion KM. Povećanje kapitalnih rashoda u FBiH rezultat je povećanja investicija u izgradnju autocesta i cesta, ulaganja u vodosnabdijevanje i sanitaciju te u energetski sektor. U RS u periodu januar – septembar 2022. godine, ostvareni su kapitalni izdaci u iznosu od 289,9 miliona KM, što predstavlja 45,8% iznosa revidiranog budžeta opšte vlade Republike Srpske za 2022. godinu. U okviru ovih sredstava, mogu se izdvojiti javne investicije u iznosu od 52,2 miliona KM, te izgradnja, rekonstrukcija i opremanje bolnica u iznosu od 64,0 miliona KM i povećanje planiranih sredstva iz javnih investicija za jedinice lokalne samouprave. Ostvarenje je manje zbog složenosti procedura javnih nabavki i rješavanja imovinsko-pravnih odnosa.

4.3. Planovi budžeta za godinu podnošenja PER-a

Agregatno posmatrano za BiH za 2023. godinu planirani su ukupni prihodi u iznosu od 19.205,8 miliona KM što je za 8% veće od procijenjenog izvršenja u 2022. godini (FBiH 11.539,1

mil.KM, RS 6.165,9 mil. KM, Institucije BiH 1.229,1 mil. KM i DB 271,7 mil. KM)⁶⁴.

Rast tekućih prihoda rezultat je projektovanog ekonomskog rasta 2,5% prosječno na godišnjem nivou i predviđenog trenda rasta cijena i rasta privatne potrošnje i projektovanog rasta cijena. Prateći pozitivne prognoze ključnih parametara vezanih za tržište rada, odnosno porast zaposlenih, te projektovanog povećanja plata u 2023. godini očekuje se rast prihoda od poreza na dohodak i shodno tome rast u naplati obaveznih socijalnih doprinosa.

Poreski prihodi čine 54,8% tekućih prihoda. U strukturi poreskih prihoda dominiraju indirektni porezi sa 80,2%, dok direktni porezi čine 19,8% ukupnih poreskih prihoda. Planirano povećanje poreskih prihoda (direktnih i indirektnih) je 7,7% u odnosu na 2022. godinu ili za 748,9 miliona KM. Indirektni porezi su planirani u iznosu od 8440,8 miliona KM i veći za 562,7 miliona KM ili 7,1% u odnosu na 2022. godinu. Direktni porezi planirani su u iznosu od 2089,3 mil. KM i veći su za 186,2 mil. KM ili 9,8% u odnosu na 2022. godinu.

Tabela 2: Procijenjeno izvršenje budžeta za 2022. i plan 2023. godinu (u mil. KM)

	2022	2023	2023-2022 (aps. razlika)	2023/2022 (% razlika)
Ukupni prihodi	17.787,0	19.205,8	1.418,8	8,0
Tekući prihodi	17.787,0	19.205,8	1.418,8	8,0
- Poreski prihodi (direktni i indirektni)	9.781,1	10.530,1	748,9	7,7
- Prihodi od doprinosa	6.385,9	6.985,6	599,7	9,4
- Ostali prihodi	1.620,0	1.690,1	70,2	4,3
Ukupni rashodi i izdaci	17.625,5	19.214,5	1.589,0	9,0
- Tekući rashodi	15.838,1	17.335,7	1.497,6	9,5
- Bruto plate i naknade	4.575,1	5.143,7	568,6	12,4
- Materijalni izdaci	2.824,0	3.085,0	261,0	9,2
- Transferi za socijalnu zaštitu	6.592,0	7.285,3	693,3	10,5
- Izdaci za kamate	271,2	412,0	140,8	51,9
- Drugi rashodi	1.575,8	1.409,7	-166,1	-10,5
Kapitalni rashodi i izdaci	1.787,4	1.878,8	91,4	5,1
Bilans	161,5	-8,7	-170,2	-105,4
Primarni bilans	432,7	403,3	-29,4	-6,8

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija Federacije BiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Prihodi od doprinosa čine 36,3% tekućih prihoda. Planirano povećanje prihoda od doprinosa od 599,7 miliona KM (FBiH 425,9 miliona KM, a RS 173,8 miliona KM) ili 9,4% u odnosu na 2022. godinu zasnovano je na pozitivnim prognozama vezanim za zaposlenost i efektima povećanja plata u javnom sektoru.

Agregatno posmatrano planirani ostali prihodi su veći za 70,2 miliona KM pri čemu su Institucije BiH planirale povećanje od 3,1 miliona KM, FBiH povećanje od 22,8 miliona KM, RS povećanje od 47,5 milion KM dok je DB planirao smanjenje od 2,9 miliona KM.

Ukupni rashodi agregatno za BiH u 2023. godini su planirani u iznosu od 19.214,5 miliona KM i veći su za 1.589,0 miliona KM ili 9% u odnosu na javne rashode u 2022. godini. Izuzev Distrikta Brčko čiji su rashodi manji za 26,2 miliona KM, svi ostali nivoi vlasti imaju povećanje

⁶⁴ Za iznose koji se referišu na pojedinačne nivoe vlasti pogledati tabele 1a-FBiH, 1b-RS, 1c-Institucije BiH i 1d-DB koje se nalaze u prilogu ERP-a

(Institucije BiH 289,7 miliona KM, FBiH 954,4 miliona KM i RS 371,2 miliona KM). Najveće povećanje je iskazano na bruto platama i naknadama, socijalnim transferima i izdacima za kamate.

Bruto plate i naknade su veće za 568,6 miliona KM ili 12,4% u odnosu na bruto plate i naknade u 2022. godini, od čega se na Institucije BiH odnosi 276 miliona KM, FBiH 147,3 miliona KM, RS 138,3 miliona KM i DB 7 miliona KM. U Federaciji BiH povećanje je temeljeno na povećanju broja zaposlenih internih revizora kod pojedinih budžetskih korisnika, povećanju broja policajaca, broja delegata u Domu naroda, te isplate poreza i doprinosa iz sudskih presuda. U Republici Srpskoj pored povećanja izdvajanja zbog minulog rada i efekta uvećanja plata koje je u primjeni od maja i avgusta 2022. godine, budžetom za 2023. godinu planirano je dodatno povećanje plata od 5 % za zaposlene u javnom sektoru. Bruto plaće i naknade za 2023. godinu, u Institucijama BiH, su veće zbog činjenice da je Dokument okvirnog proračuna institucija BiH za razdoblje 2023.-2025. godina usvojen na temelju osnovice za obračun plaća u iznosu 630 KM, te izmjene zakonskih i podzakonskih akata vezanih za osobna primanja u 2022. godini koja nisu bila uključena u proračunu za 2022. godinu (naknade za topli obrok i prijevoz, osnovica za pola godine u 2022. godini je bila 475,69 KM, izmjene koeficijenata).

Socijalni transferi su veći za 693,3 miliona KM od čega se na FBiH odnosi 480,2 miliona KM, RS 194,2 miliona KM, DB 17,8 miliona KM i Institucije BiH 1,2 miliona KM. U **Federaciji BiH** rast socijalnih transfera vezan je za planirane mjere Vlade FBiH u cilju oporavka od krize. Najveće učešće u istim imaju troškovi redovne isplate penzija i invalidnina (ratnih i civilnih invalidnina), troškovi isplate dječijeg dodatka porodicama sa slabijim imovinskim stanjem, te pomoć raseljenim osobama.

U proteklom periodu u toku pandemije pokazale su se sve slabosti zdravstvenog sistema, te se došlo do zaključka o potrebi poduzimanja sanacije ove oblasti zbog čega je odlučeno izdvojiti značajna sredstva kako bi se iste prevazišle ili ublažile. U 2023. godini najveće izdvajanje sredstava planirano je za sanaciju zdravstvenih ustanova u iznosu od 75,0 miliona KM, a pored istog i manji iznosi za borbu protiv zaraznih bolesti, odnosno za poduzimanje mjera za sprečavanje i suzbijanje zarazne bolesti COVID – 19 u iznosu 1,0 milion KM, te nabavka cjepiva protiv COVID-19 u iznosu od 9 miliona KM.

Pandemija je također imala veliki negativni utjecaj na privredu, zbog čega je Vlada FBiH poduzela niz mjera, a jedna od njih je i formiranje Garancijskog fonda pri Razvojnoj banci. Cilj formiranja ovog fonda je osigurati privrednim subjektima kreditna sredstvima kako bi se poboljšala likvidnost i investicijske aktivnosti istih, a sve u cilju očuvanja radnih mjesta u pandemiji. Prepoznajući značaj ove mjere za očuvanje i rast privredne aktivnosti, u 2023. godini planiran je iznos od 20 miliona KM za Garancijski fond pri Razvojnoj banci.

U Republici Srpskoj povećanje socijalnih transfera je rezultat nastavka mjera Vlade Republike Srpske u cilju poboljšanja ekonomsko-socijalnog položaja korisnika socijalne zaštite. Planirano je povećanje penzija u 2023. godini za 13,5%, odnosno 184,0 miliona KM više u odnosu na revidirani plan opšte vlade Republike Srpske za 2022. godinu. Istovremeno, planirano je dodatnih 40,3 miliona KM ili 13,5% uvećanja boračkih davanja. Vlada Republike Srpske utvrdila je Prijedlog zakona kojim se uspostavlja pravo na novčanu naknadu jednom od nezaposlenih roditelja četvoro i više djece od kojih je jedno maloljetno, u mjesečnom iznosu od 750 KM i pravo na uplatu doprinosa za zdravstveno i penzijsko-invalididsko osiguranje, za šta je planirano 70 miliona KM. Navedena povećanja planiranih socijalnih davanja u budžetu za 2023. godinu neutralisana su izostankom jednokratnih pomoći korisnicima socijalne zaštite, koje su isplaćene u 2022. godini, a nisu planirane budžetom za 2023. godinu.

U cilju ublažavanja negativnog socio-ekonomskog utjecaja energetske krize, EU je planirana paket energetske podrške BiH u okviru energetske paketa za zapadni Balkan. Ova podrška je

namijenjena za saniranje posljedica poskupljenja energenata za privredu i ugrožena domaćinstva u BiH. Pored izrade programa utroška ove podrške FBiH, RS i DB su se obavezali nastaviti donositi mjere kojima će pružati podršku najugroženijoj populaciji

Izdaci za kamate planirani su u iznosu od 412,0 miliona KM, od čega se samo na Federaciju BiH odnosi 54 mil. KM i Republiku Srpsku odnosi 236,5 milion KM i u skladu je sa dospjećima obaveza na naplatu.

Agregatno posmatrano kapitalni rashodi su planirani u iznosu od 1.878,8 mil. KM i veći su za 5,1% ili 91,4 milion KM. Manji rast planiranih kapitalnih rashoda rezultat je smanjenja planiranih javnih investicija u Republici Srpskoj u iznosu od 34,5 mil. KM u odnosu na 2022. godinu, kada su one bile značajno povećane, kao i smanjenja kapitalnih rashoda u Distriktu Brčko u iznosu od 25,9 mil. KM u odnosu na 2022. godinu. U Institucijama BiH planiran je isti iznos kao i u 2022. godini. Planiran je rast kapitalnih rashoda tj ulaganja javnih preduzeća u Federaciji BiH od 14,5% ili 151,8 mil. KM a odnosi se najvećim dijelom na ulaganja za izgradnju autocesta, brzih cesta, magistralnih i drugih cesta, izgradanja bazena u Mostaru, te podršku implementaciji održivom povratku izbjeglih i prognanih lica.

U 2023. godini projektovan je ukupni deficit od 8,7 miliona KM. Posmatrano po pojedinačnim nivoima vlasti FBiH je projektovala suficit od 382,8 mil. KM dok je RS projektovala deficit od 300,3 mil. KM, Institucije BiH deficit 84,8 mil. KM i DB deficit od 6,4 mil. KM. Navedeni suficit Federacije BiH biti će usmjeren na otplatu glavnice vanjskog i unutarnjeg duga, te na financiranje kapitalnih projekata.

4.4. Srednjoročni izgledi budžeta

U skladu sa makroekonomskim okvirom koji predviđa dalji rast i jačanje ekonomske aktivnosti, agregatno posmatrano, predviđa se stabilan godišnji rast tekućih prihoda od 6,1%. U skladu sa makroekonomskim projekcijama prosječna godišnja stopa rasta prihoda od indirektnih poreza u periodu 2024-2025. godina iznosiće 3,4% , dok prosječna godišnja stopa rasta direktnih poreza iznosiće 8,9%.

Visok nivo inflacije, koji je tokom 2022. godine doveo do značajnog porasta troškova poslovanja, a koji će se djelimično prelići i u 2023. godinu, reflektovati će se najznačajnije na naplatu prihoda od poreza na dobit u 2024. godini, te se shodno tome, agregatno posmatrano, očekuje niža stopa rasta ovih prihoda od 4,7%. U 2025. godini navedena kategorija prihoda trebala bi ostvariti rast od 6,6% u odnosu na 2024. godinu.

U 2024 godini projektovani ukupni javni rashodi iznose 20.035,9 miliona KM (FBiH 11873,2 mil. KM, RS 6571,7 mil. KM, Inst. BiH 1305,3 mil. KM i DB 285,7 mil. KM) i veći su za 821,4 mil. KM od projektovanih javnih rashoda u 2023. godini. Na strani projektovane ukupne javne potrošnje dominiraju mandatorni rashodi (bruto plate i socijalni transferi) koji čine 65,7% ukupnih projektovanih javnih rashoda i prosječno rastu za 5 p.p. u odnosu na plan 2023. godine, a rezultat su planiranog nastavka provođenja mijera za prevazilaženje krize.

Tabela 3: Srednjoročni izgledi budžeta (u mil. KM)

	2021	2022	2023	2024	2025
Ukupni prihodi	16121,5	17782,8	19205,8	20371,1	21603,4
Tekući prihodi	16.121,5	17.782,8	19.205,8	20.371,1	21.603,4
- Poreski prihodi (direktni i indirektni)	8.430,9	9.781,2	10.530,0	11.015,5	11.509,1
- Prihodi od doprinosa	5.724,7	6.385,9	6.985,6	7.609,5	8.293,5
- Ostali prihodi	1.965,9	1.615,7	1.690,2	1.746,1	1.800,8
Ukupni rashodi i izdaci	15.392,3	17.669,8	19.214,5	20.035,9	20.764,9

- Tekući rashodi	14.085,1	15.882,4	17.335,7	18.211,7	18.843,8
- <i>Bruto plate i naknade</i>	4.119,9	4.592,9	5.143,7	5.265,4	5.415,0
- <i>Materijalni izdaci</i>	2.555,6	2.850,5	3.085,0	3.160,1	3.214,6
- <i>Transferi za socijalnu zaštitu</i>	5.769,4	6.592,0	7.285,3	7.894,4	8.291,1
- <i>Izdaci za kamate</i>	243,2	271,2	412,0	489,4	503,5
- <i>Drugi rashodi</i>	1.397,0	1.575,8	1.409,7	1.402,4	1.419,6
Kapitalni rashodi i izdaci	1.307,2	1.787,4	1.878,8	1.824,2	1.921,1
Bilans	729,2	113,0	-8,7	335,2	838,5
Primarni bilans	972,4	384,2	403,3	824,6	1.342,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija Federacije BiH, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Kapitalni budžet u 2024. godini iznosi ukupno 1.824,2 miliona KM i manji je u odnosu na kapitalne rashode i izdatke u 2023 za 54,6 mil. KM, dok u 2025. godini iznose 1921,1 mil. KM.

Shodno kretanjima prihoda i rashoda, u 2024. i 2025. očekuje se balans javnih finansija, odnosno suficit od 0,7% BDP-a u 2024. godini i 1,6% BDP-a u 2025. godini. Glavno prilagođavanje je vršeno na kapitalnim rashodima i izdacima i ostalim tekućim rashodima.

Finansiranje budžeta i konsolidovanog budžeta tokom trajanja programa

Posmatrano po pojedinačnim nivoima vlasti u BiH, FBiH cijeli programski period je suficitu. U vezi sa prikazom fiskalnog okvira FBiH važno je napomenuti da na strani prihoda prikazani su indirektni porezi bez odbitka sredstava za otplatu duga. Na rashodovnoj strani nema stavke za pokriće vanjskog i unutarnjeg duga. Iskazani deficit će se pokriti sredstvima financiranja, dok će iskazani suficit biti usmjeren na otplatu glavnice vanjskog i unutrašnjeg duga, te financiranje kapitalnih projekata.

Institucije BiH će deficit djelimično finansirati iz neraspoređenog viška prihoda nad rashodima iz usvojenih Izvještaja o izvršenju budžeta Institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH, koji dvije kalendarske godine prethode godini u kojoj se sredstva koriste. Nepokriveni višak rashoda se ažurira svake godine kroz usvajanje Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u BiH.

U nastavku je dat pregled finansiranja deficita/suficita konsolidovanih budžeta opšte vlade Republike Srpske, u periodu 2021–2025. godina

Tabela 4: Planovi finansiranja deficita u Republici Srpskoj (u mil. KM)

	Izvršenje	Procjena	Projekcija		
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Suficit / Deficit	-153,3	-405,0	-300,3	-87,7	22,8
Neto krediti	-48,5	-94,8	-164,8	-414,0	-176,0
Neto obveznice	435,1	477,5	631,9	553,2	183,0
Neto trezorski zapisi	-107,9	19,9	9,9	-11,9	-37,7
Neto primici od finansijske imovine	-279,0	208,6	13,6	125,7	174,8
Ostalo finansiranje	153,7	-206,1	-190,3	-165,3	-166,9
Ukupno	153,3	405,0	300,3	87,7	-22,8

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Neto primici po osnovu kredita u čitavom posmatranom periodu su negativni, odnosno izdaci za otplatu kredita su veći od iznosa primitaka po tom osnovu. U istom periodu očekuju se pozitivni neto primici od izdavanja obveznica, kao i od finansijske imovine. Po osnovu ostalog

finansiranja (koje se odnosi na obaveze po Zakonu o unutrašnjem dugu koje se izmiruju u gotovini, obaveze po izdatim garancijama, ostale obaveze iz ranijih godina i ostale obaveze) u narednom periodu se očekuju negativni neto primici, odnosno veći izdaci u odnosu na primitke.

U periodu 2023–2025. godine planirano je ukupno finansiranje⁶⁵ (novo zaduženje) centralne Vlade u iznosu od 3,3 milijarde KM, od čega 1,4 milijarde KM u 2023. godini, 1,0 milijarda KM u 2024. godini, te 0,8 milijardi KM u 2025. godini.

Tokom datog perioda finansiranje se većim dijelom vrši iz spoljnih izvora, pri čemu u 2023. godini učešće spoljnih izvora finansiranja iznosi 77,0%, u 2024. godini 74,9%, te 32,7% u 2025. godini. Planirano finansiranje se gotovo u cjelini realizuje putem dugoročnih (domaćih i spoljnih) instrumenata, koji sa 97,9% učestvuju u ukupnom finansiranju u 2023. godini, sa 96,3% u 2024. godini, te 100,0% u 2025. godini. Učešće finansiranja putem hartija od vrijednosti (domaćih i spoljnih) tokom datog perioda je dominantnije, te u 2023. godini iznosi 77,4%, u 2024. godini iznosi 88,6%, dok u 2025. godini 67,3% od ukupnog planiranog finansiranja.

Investicioni projekti će se u potpunosti finansirati iz spoljnih izvora, kao rezultat maksimalnog iskorištavanja pristupa koncesionim izvorima finansiranja (Svjetska banka, EIB, EBRD, IFAD, KfW, itd.). Domaći i spoljni izvori finansiranja će se koristiti za finansiranje budžetske potrošnje⁶⁶.

4.5. Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)

Za izračun ciklički prilagođenog (primarnog) salda konsolidirane opće države ciklički prilagođen proračunski saldo je izračunat na temelju poluagregatne metode Europske Komisije. Izračun cikličkog dijela salda koji provodi Europska komisija temelji se na uobičajenom postupku u dva koraka: (i) na ocjeni jaza agregatne proizvodnje kao pokazatelja gospodarskog ciklusa te (ii) procjeni elastičnosti ukupnih prihoda i rashoda u odnosu na taj jaz.

U prvom se koraku ocjenjuje cikličko stanje gospodarstva (proizvodni jaz) usporedbom stvarnog BDP-a s potencijalnim. S obzirom na nedostupnost podataka, za ocjenu jaza agregatne proizvodnje nije se mogla koristiti metoda proizvodne funkcije. Tako se procjena potencijalnog BDP-a temelji na prilagođenom Hodrick-Prescottovom filtru, zbog njegove transparentnosti i jednostavnosti, uz koeficijent izgladivanja (λ) za godišnje podatke, 6,25⁶⁷. Prema Bruchezu, P.-A. (2003.), prilagođeni Hodrick-Prescottov filtar rješava problem pristranosti na početku/kraju uzorka, što je glavni nedostatak originalnog H-P filtra. Koristeći tako prilagođen filtar nije bilo potrebno umjetno produžiti seriju podataka izvan projekcijskog razdoblja.

U drugom se koraku procjenjuje učinak cikličkih kretanja na proračun primjenom proračunskih elastičnosti. Ukupna elastičnost prihoda/rashoda izvodi se kao ponderirani zbroj elastičnosti pojedinih kategorija prihoda/rashoda⁶⁸ koje su osjetljive na kretanje poslovnog ciklusa, pri čemu su ponderi pojedinih kategorija njihovi udjeli u ukupnim prihodima/rashodima. Pritom se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda prvo izračunava s obzirom na njihovu relevantnu makroekonomsku osnovicu, a potom se ocjenjuje elastičnost makroekonomske osnovice na jaz agregatne proizvodnje. Umnoškom ovih dviju elastičnosti dobije se elastičnost

⁶⁵ Finansiranje za period 2023–2025. godine obuhvata plan povlačenja ino kreditnih sredstava po investicionim projektima u implementaciji odobrenim od strane Narodne skupštine Republike Srpske zaključno sa 30. 9. 2022. godine, plan primitaka po osnovu novih kreditnih zaduženja i emisija hartija od vrijednosti u svrhu finansiranja budžetske potrošnje u periodu 2023–2025. godine, a o čemu će Narodna skupština Republike Srpske odlučivati u okviru godišnjih odluka o dugoročnom zaduženju.

⁶⁶ Od ukupnog finansiranja putem spoljnih izvora, na finansiranje budžetske potrošnje odnosi se 70,7% u 2023. godini, 84,7% u 2024. godini, te 77,9% u 2025. godini.

⁶⁷ Morten O. Ravn and Harald Uhlig: “Discussion Paper No. 2858 on adjusting the HP – Filter for the frequency of observation, CEPR, June 2001 © 2002 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology

⁶⁸ Na prihodnoj strani kao ciklički osjetljive komponente određeni su prihodi od PDV i akciza (porez na potrošnju), porez na dohodak, poreza na dobit te prihodi od socijalnih doprinosa, dok se rashodnoj strani uzimaju samo rashodi za naknade nezaposlenima.

pojedine komponente prihoda/rashoda na jaz agregatne proizvodnje.

Kao standard u ocjenjivanju elastičnosti prihoda i rashoda, uzima se da su elastičnosti poreza na potrošnju, poreza na dohodak, poreza na dobit, socijalnih doprinosa i rashoda za nezaposlene u odnosu na odgovarajuću poresku osnovu jednake jedinici. Na ovaj način izračunata ukupna elastičnost proračunskog salda konsolidirane opće države je 0,34, gdje je za prihode ocjenjena elastičnost 0,33 a za rashode -0,01. Dobijeni rezultati i njihovo tumačenje u najvećoj mjeri zavise od dužine korištene serije, pouzdanosti i kvaliteta podataka.

Nakon izračunavanja ukupne osjetljivosti proračunskog salda, ciklička komponenta proračunskog salda se potom dobiva kao umnožak proizvodnog jaza i ukupne cikličke osjetljivosti. Kako bi se pokazao stvarni karakter diskrecijske fiskalne politike, izračunava se fiskalna pozicija. Ona se mjeri kao godišnja promjena ciklički prilagođenog primarnog proračunskog salda (isključene su kamate) umanjenog za jednokratne mjere (strukturni proračunski primarni saldo), pri čemu pozitivni predznak označava ekspanzivnu a negativan predznak restriktivnu politiku. Ovako izračunat strukturni primarni bilans pokazuje strukturnu fiskalnu poziciju.

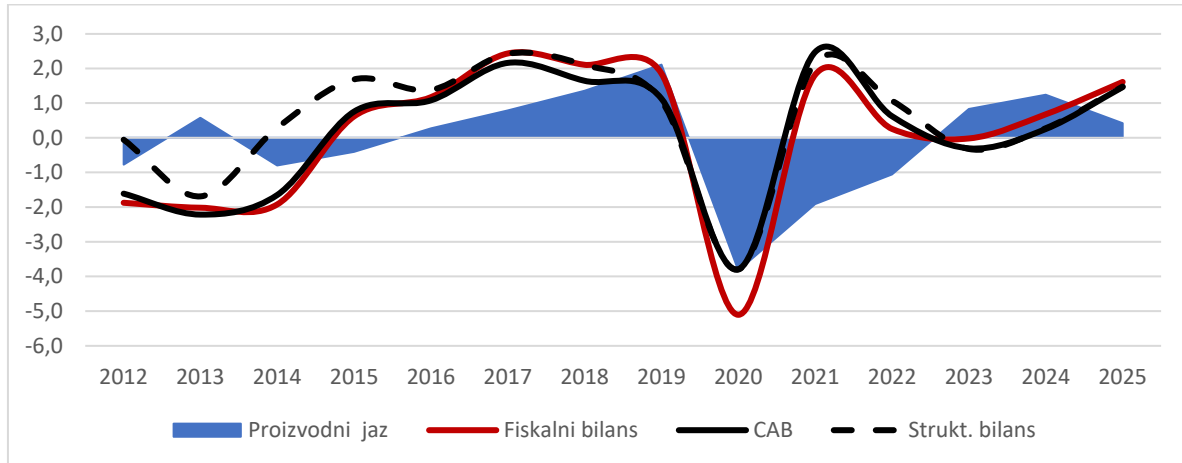
Tabela 5: Fiskalni bilans i komponente za obračun ciklički prilagođenog bilansa u periodu 2012-2025 godina, u %BDP⁶⁹

Godina	Proizv. jaz	Fiskalni bilans	Primarni fiskalni bilans	Ciklička kompon. CK	Ciklički prilago. Bilans (CAB)	Ciklički Prilago. Primarni bilans	Struktur bilans	Strukt. primarn bilans	Fiskalni impuls
2012	-0,8	-1,9	-1,2	-0,3	-1,6	-0,9	-0,1	0,7	0,1
2013	0,6	-2,0	-1,3	0,2	-2,2	-1,5	-1,7	-1,0	0,6
2014	-0,8	-1,9	-1,1	-0,3	-1,6	-0,8	0,3	1,1	-0,7
2015	-0,4	0,6	1,5	-0,1	0,8	1,6	1,7	2,6	-2,5
2016	0,3	1,2	2,0	0,1	1,1	1,9	1,4	2,2	-0,2
2017	0,8	2,4	3,1	0,3	2,2	2,8	2,4	3,1	-1,0
2018	1,4	2,1	2,8	0,5	1,6	2,3	2,1	2,8	0,5
2019	2,1	1,9	2,5	0,7	1,1	1,8	1,1	1,7	0,5
2020	-3,8	-5,1	-4,4	-1,3	-3,8	-3,1	-3,8	-3,1	4,9
2021	-1,9	1,8	2,4	-0,7	2,5	3,1	2,2	2,8	-6,2
2022	-1,1	0,3	0,9	-0,4	0,6	1,2	1,1	1,7	1,9
2023	0,8	0,0	0,9	0,3	-0,3	0,6	-0,3	0,6	0,7
2024	1,2	0,7	1,7	0,4	0,3	1,2	0,3	1,3	-0,7
2025	0,4	1,6	2,6	0,1	1,5	2,4	1,5	2,4	-1,2

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

⁶⁹ Za period 2012-2020 korišteni su podaci CBBiH a za period 2021-2025 podaci dostavljeni od ministarstava finansija (institucija BiH i entiteta) i Direkcije za finansije DB.

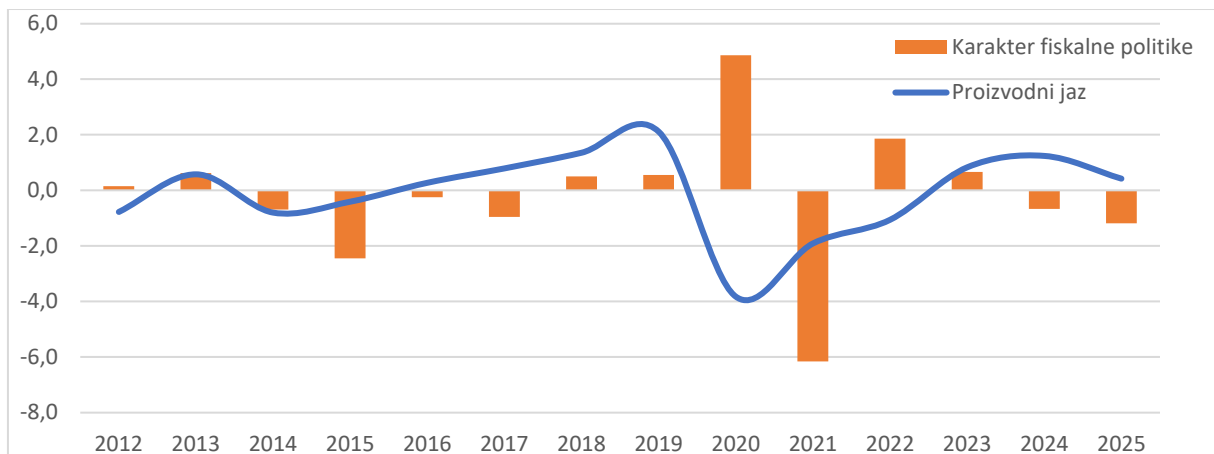
Grafikon 1: Stvarni i ciklično prilagođeni fiskalni bilans u periodu 2012-2025 u % BDP

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Na bazi dostavljenih podataka od Federacije BiH, Republike Srpske, Distrikta Brčko i Institucija BiH te njihovog agregiranja izvršen je obračun strukturnog bilansa te procjena fiskalne pozicije i fiskalne politike u BiH. Uzimajući u obzir da se radi agregiranim podacima (nije ESA) obračun i procjenu treba uzeti sa rezervom.

Grafikon 2: Karakter fiskalne politike u BiH u periodu 2012-2025 godine

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Nakon izbivanja pandemije uzrokovane COVID-19 dolazi do usporavanja ekonomske aktivnosti i pada svih makroekonomskih agregata. Dolazi smanjenja naplate svih prihoda i snažnog povećanja javnih rashoda (kontraciklična ekspanzivna fiskalna politika) zbog velikih troškova zdravstvene zaštite i preduzetih mjera pomoći privredi i građanima. Postepena stabilizacija epidemioloških i ekonomskih prilika u 2021. godini dovode do porasta ekonomske aktivnosti u BiH. Kao rezultat snažnijeg oporavka domaće tražnje (privatna potrošnja) dolazi do značajnijeg povećanja prihoda uz istovremeno vođenje snažne restriktivne (kontraciklične) fiskalne politike. Mjere pomoći zdravstvene zaštite, privredi i stanovništvu su vremenski ograničene i primjenjuju se i u 2021 ali u smanjenom obimu. Prikazanu snažnu kontrakcionu fazu fiskalne politike u 2021 godini treba uzeti sa rezervom obzirom da se radi o agregiranim dostavljenim podacima svih nivoa vlasti (nisu ESA). Početkom 2022. godine ekonomija je stavljena pred nove izazove, uslijed složenih međunarodnih političkih prilika vezanih za ratna dešavanja u Ukrajini, koja su se značajno reflektovala na globalne i domaće ekonomske tokove, prvenstveno kroz nagle i visoke inflatorne tokove. Očuvanje i podsticanje agregatne tražnje (prvenstveno privatne potrošnje) zahtijeva ponovo intervenciju svih nivoa vlasti u BiH (kontraciklična ekspanzivna

fiskalna politika) kroz donošenje i primjenu paketa mjera oporavka od krize, U 2023. godini očekuje se usporavanje inflacije, uz dalji rast prihoda (prvenstveno indirektnih poreza zbog očekivanog rasta krajnje potrošnje) i nastavaka primjene mjera oporavka od krize. Prema raspoloživim podacima i projekcijama u periodu 2024–2025. godina, svih nivoa vlasti u BiH, napušta se ekspanzivna fiskalna politika radi stabilizacije fiskalne pozicije BiH.

4.6. Nivo zaduženosti i razvoj događaja, analiza vandrednih operacija i usklađivanje toka i stanja

Institucionalni aranžmani i ograničenja zaduživanja

U skladu sa ustavnim uređenjem u BiH uspostavljen je zakonodavni i institucionalni okvir za upravljanje dugom na svim nivoima vlasti. Navedeni zakonodavni okvir, između ostalog, reguliše i granice zaduživanja za odgovarajući nivo vlasti. Shodno zakonskom okviru, upravljanje javnim dugom u BiH vrše Ministarstvo finansija i trezora BiH, entitetska ministarstva finansija i Direkcija za finansije BD. Upravljanje dugom vrši se kroz provođenje procedura zaduživanja, evidentiranja, nadgledanja, servisiranja i pripreme strategija upravljanja dugom i pripreme planova u pogledu vanjskog i unutrašnjeg duga. Ministarstvo finansija i trezora BiH vrši upravljanje javnim dugom na osnovu Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Bosne i Hercegovine⁷⁰ te Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine⁷¹. Ovim propisima regulisana su ovlaštenja i procedure ugovaranja novih državnih zajmova, njihova alokacija i otplata.

Entitetskim propisima i propisima DB određena su fiskalna pravila koja se tiču granica zaduživanja i primjenjuju se na teritoriji entiteta i DB.

Tako se u skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine⁷² (u daljem tekstu: Zakon o dugu u FBiH), FBiH može zaduživati u zemlji i u inostranstvu u domaćoj ili stranoj valuti. Zakonom o dugu u FBiH utvrđeni su limiti zaduživanja FBiH, kantona, gradova i općina, kao i svrhe u koje se može zadužiti na vanjskom ili unutrašnjem tržištu, te izdavati garancije. Definisani su i limiti zaduživanja za ukupni javni dug FBiH, koji se konsolidira na nivou FBiH. Propisano je da se FBiH može dugoročno zadužiti ako u vrijeme zaduživanja iznos servisiranja duga, kompletnog unutrašnjeg i vanjskog duga i garancija koji dopijeva svake naredne godine, uključujući i servisiranje predloženog novog zaduživanja i svih zajmova za koje je FBiH izdala garancije, uz limite iznosa duga kantona ne prelazi 18 procenata konsolidiranih prihoda FBiH i kantona ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kantoni te gradovi i općine se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i vanjski dug i garancije koje dopijevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije kantona te gradova i općina, ne prelaze 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kod utvrđivanja naprijed navedenih ograničenja garancije se obračunavaju u iznosu od 30% nominalne vrijednosti garancije. U skladu sa Zakonom o dugu u FBiH, Vlada FBiH uspostavila je i Komisiju za dug, koja uključuje predstavnike Federalnog i kantonalnih ministarstva finansija. Ova komisija je, između ostalog, odgovorna i za monitoring održivosti ukupnog duga u FBiH.

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske⁷³ detaljno je uređena oblast zaduživanja i izdavanja garancija Republike Srpske i jedinica lokalne samouprave, te načini i procedure zaduživanja, što zajedno sa postojećim zakonima iz oblasti budžetskog sistema i

⁷⁰ „Službeni glasnik BiH”, br. 52/05, 103/09 i 90/16

⁷¹ "Službeni glasnik BiH", br. 61/04, 49/09, 42/12, 87/12 i 32/13

⁷² Službene novine FBiH (br. 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16)

⁷³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 71/12, 52/14, 114/17, 131/20, 28/21 i 90/21.

Zakonom o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, čini cjelovit pravni okvir za unapređenje i kontrolu budžetske discipline. U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske, ograničenje iznosa duga utvrđeno je tako da ukupan dug Republike Srpske⁷⁴ na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60%, dok javni dug Republike Srpske ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dug Republike Srpske nastao po osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinštenog registra šteta, propisanog u Zakonu o Fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske, izuzima se iz ograničenja koja su propisana za ukupan i javni dug Republike Srpske. Kratkoročni dug Republike Srpske ne može biti veći od 8% iznosa redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Ukupna izloženost Republike Srpske po izdatim garancijama ne može biti veća od 15% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dodatno, Budžetom Republike Srpske utvrđuje se iznos kratkoročnog i dugoročnog duga Republike Srpske koji može nastati tokom budžetske godine. Narodna skupština Republike Srpske, na prijedlog Vlade, odlučuje o: ukupnom kratkoročnom i dugoročnom zaduživanju koje može nastati u toku fiskalne godine, kao i o njegovoj namjeni, o ukupnom iznosu garancija Republike Srpske koje Vlada može izdati u toku fiskalne godine⁷⁵, te odobravanju kapitalne investicije, kao i o maksimalnom iznosu zaduženja za finansiranje te investicije. Jedinice lokalne samouprave se mogu dugoročno zadužiti samo ako u periodu stvaranja duga ukupan iznos koji dopijeva za otplatu, po predloženom dugu i cjelokupnom dospjelom, neizmirenom postojećem dugu, u bilo kojoj narednoj godini nije veći od 18% iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kratkoročni dug jedinica lokalne samouprave ne može biti veći od 5% njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini, a izloženost po izdatim garancijama ne može da bude veća od 30% iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini (sva pravila koja važe za jedinice lokalne samouprave važe i za fondove socijalne sigurnosti, osim u dijelu koji se tiče garancija –fondovi socijalne sigurnosti ne mogu ih izdavati). Skupština jedinice lokalne samouprave donosi odluku o zaduženju i izdavanju garancije jedinice lokalne samouprave, a Ministarstvo finansija daje saglasnost za zaduženje, odnosno izdavanje garancije. Upravni odbor fonda socijalne sigurnosti donosi odluku o zaduživanju fonda socijalne sigurnosti, Ministarstvo finansija daje mišljenje, a Vlada Republike Srpske daje saglasnost za zaduženje fonda. Zakonom o fiskalnoj odgovornosti⁷⁶, u okviru opštih fiskalnih pravila, utvrđeno je pravilo o dugu koje podrazumijeva da javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini, dok je u okviru posebnih fiskalnih pravila definisan prag za dug, koji podrazumijeva da ukoliko javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine dostigne 50% ostvarenog BDP-a u toj godini, budžet za narednu godinu mora da bude sa budžetskim suficitom. Ministarstvo finansija godišnje izvještava Vladu Republike Srpske i Narodnu skupštinu o zaduženju⁷⁷.

Ograničenja iznosa unutrašnjeg duga DB su utvrđena Zakonom o unutrašnjem dugu Brčko distrikta BiH. Kratkoročni dug ni u kom vremenskom periodu ne smije preći 5% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Distrikt može stvoriti obaveze po osnovu dugoročnog duga samo ako u vrijeme zaduženja iznos otplate duga otplativ u bilo kojoj narednoj godini za sav neizmireni dugoročni unutrašnji dug Distrikta i predloženo zaduženje koje će nastati ne prelazi 10% redovnih prihoda prikupljenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Ne postoje, zakonom ili drugim propisom, utvrđena ograničenja iznosa vanjskog duga DB kod Brčko Distrikt svojim propisima nije regulisao materiju zaduživanja kod ino-kreditora, te se vanjsko zaduživanje Distrikta može sprovesti na osnovu Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama BiH.

⁷⁴ U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske, ukupan dug Republike Srpske čine javni dug Republike Srpske, dug javnih preduzeća, IRB RS i institucija javnog sektora. Javni dug je dug Republike Srpske (budžeta), dug jedinica lokalne samouprave, te dug fondova socijalne sigurnosti.

⁷⁵ Član 1. Zakona o izmjenama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 114/17).

⁷⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 94/15 i 62/18.

⁷⁷ Dokument: „Informacija o dugu sa stanjem na dan 31. 12. 2021. godine“ dostupna na sajtu Vlade Republike Srpske.

Analiza trenutnog stanja u oblasti javnog duga Brčko distrikta BiH, a posebno analiza postojećeg zakonodavnog okvira za javni dug pokazala je neophodnost unapređenja istog u smislu donošenja novog zakona.

Stanje i karakteristike javnog duga u Bosni i Hercegovini

Prema procjenama svih nivoa vlasti u BiH ukupan dug na kraju 2022. godinu iznosiće 13.551 mil. KM (cca. 6.928 mil. EUR). Projektovano stanje spoljnog duga u originalnoj valuti u 2022. godini se zasniva na iznosu povučenih kreditnih sredstava sa 30. 9. 2022. godine uvećanom za procijenjena povlačenja po investicionim projektima u implementaciji i povlačenja u svrhu finansiranja budžetske potrošnje, a umanjenom za procijenjeni iznos servisa glavnice spoljnog duga. U ukupno procijenjenoj vrijednosti ukupnog duga za 2022 godinu 98,2% ili 13.307,4 se odnosi na entitete (Federacija BiH 49,4% ili 6.631,9 mil KM i Republika Srpska 49,8% ili 6.675,5 mil.KM).

Tabela 6: Stanje javnog duga i projekcije (u mil. KM)

	2021	2022	2023	2024	2025
1. VANJSKI DUG (1.1+1.2+1.3+1.4)	9.681,1	10.254,3	10.754,4	11.119,3	11.060,7
1.1 Institucije BiH	63,5	60,6	50,4	46,7	43,1
1.2 Federacija BiH	5.402,0	5.669,2	5.762,4	5.946,9	6.144,8
1.3 Republika Srpska	4.167,5	4.476,3	4.886,5	5.066,5	4.812,6
1.4 Distrikt Brčko	48,1	48,2	55,1	59,2	60,2
2. UNUTRAŠNJI DUG (2.1+2.2+2.3)	3.075,3	3.162,4	3.359,4	3.403,7	3.703,8
2.1 Federacija BiH	1.079,2	962,7	1.191,3	1.272,1	1.353,6
2.2 Republika Srpska	1.994,9	2.199,2	2.168,1	2.131,6	2.350,2
2.3 Distrikt Brčko	1,2	0,5	0	0	0
UKUPNO (1+2)	12.756,4	13.416,7	14.113,8	14.523,0	14.764,5

Tabela 7: Otplata javnog duga i projekcije (u mil. KM)

	2021	2022	2023	2024	2025
131.Ukupno FBiH (1.1. + 1.2.)	564,9	601,2	797,7	789,9	737,8
1.1.Vanjski dug FBiH	454,9	461,2	691,9	719,3	666,5
1.2. Unutrašnji dug	110,0	140,0	105,8	70,6	71,3
2.Ukupno RS (2.1+2.2)	792,7	684,5	1.251,7	1.247,6	1.234,2
2.1 Vanjski dug RS	268,5	313,6	862,5	816,9	750,6
2.2 Unutrašnji dug RS	524,1	370,9	389,1	430,8	483,6
3.Ukupno DB (3.1+3.2)	7,7	8,5	11,2	13,8	12,5
3.1 Vanjski dug	7,1	7,9	10,7	13,8	12,5
3.2 Unutrašnji dug	0,6	0,6	0,5	0	0
4. Vanjski dug Institucija BiH	7,5	5,6	17,0	5,2	5,2
UKUPNO BIH (1+2+3+4)	1372,8	1299,8	2077,6	2056,5	1989,7

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

U strukturi procijenjenog stanja ukupnog duga za 2022. godinu vanjski dug čini 76,4% ili 10.254,3 mil. KM (FBiH 5.669,2 mil.KM, RS 4.476,3 mil KM) a unutrašnji dug 24,6% ili 3.162,4 mil. KM (FBiH 962,7 mil. KM, RS 2.199,2 mil. KM).

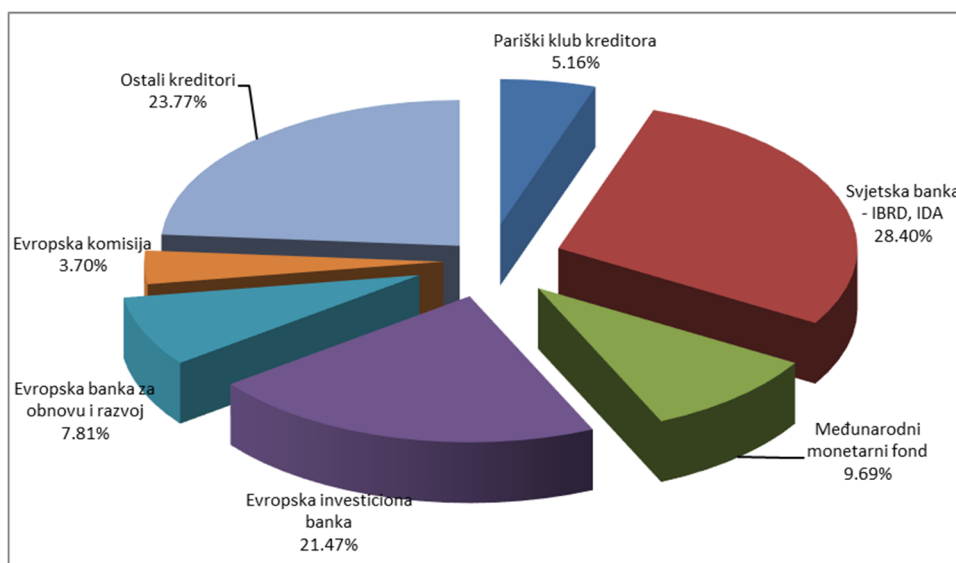
Imajući u vidu prethodno opisane institucionalne aranžmane i zakonski okvir, a u skladu sa dostavljenim informacijama svih nivoa vlasti, u narednom dijelu teksta, obrađene su informacije o karakteristikama ukupnog vanjskog duga u BiH od strane Ministarstva finansija i trezora BiH te posebno karakteristike ukupnog portfolija duga (vanjski i unutrašnji) od strane Federacije BiH i Republike Srpske obzirom da agregatno posmatrano portfolio entiteta čine 92,7% ukupnog duga u BiH.

Prema raspoloživim informacijama **Ministarstva finansija i trezora BiH** ukupan vanjski dug **BiH** karakteriše relativno niska prosječna ponderisana kamatna stopa. Ponderisana prosječna kamatna stopa ukupnog vanjskog duga je 1,61%. Ovo je u najvećoj mjeri rezultat vanjskog koncesionalnog zaduživanja i značajnog učešća vanjskih kredita sa varijabilnom kamatnom stopom.

Rizik refinansiranja vanjskog duga je umjeren. Profil otplate vanjskog duga ukazuje na značajan servis vanjskog duga u 2023. godini, s obzirom da tada dospijeva kredit Evropske komisije Makrofinansijska pomoć II u iznosu od 50 mil EUR, Euroobveznica RS u iznosu od 168 mil EUR, te dio otplate glavnice za IMF kredit RFI (Rapid Finance Instrument) za suzbijanje negativnih posljedica na smanjenu ekonomsku aktivnost prouzrokovanu pandemijom Covid-19 u iznosu od 87,44 mil SDR. Prosječno vrijeme do dospijeća (ATM) za vanjski dug 6,66 godina dok je prosječno vrijeme refiksiranja 4,45 godina.

Rizik kamatne stope je umjeren. U strukturi vanjskog duga 64,55% kredita se odnosi na kredite sa fiksnim kamatnim stopama. 36,94% vanjskog duga imaju kamatnu stopu koja se refiksira u roku od godinu dana. Rezultat ovako visokog procenta vanjskog duga koji se refiksira u roku od godinu dana je značajno učešće varijabilne kamatne stope u portfoliju vanjskog duga (35,45%). na dan 30.09.2022. godine, sa stanovišta namjene ulaganja novog vanjskog duga (vanjski dug BiH nastao poslije 14.12.1995. godine) 53,1% odnosi se na infrastrukturu, 35,2% na javni sektor dok se za privredne djelatnosti odnosi 11,7%. Valutnu strukturu ukupnog vanjskog duga u BiH čine EUR 63,56%, USD 5,22%, SDR 24,93%, CPU 0,81% i ostale valute 5,48%.

Grafikon 3: Struktura vanjskog duga BiH po kreditorima⁷⁸

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Posmatrajući ukupan dug U Bosni i Hercegovini, na bazi raspoloživih informacija može se vidjeti da je Bosna i Hercegovina umjerenom zadužena zemlja.

Tabela 8: Pokazatelji javne zaduženosti 2019-2025

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
BDP tekuće cijene (mil. KM)	36.525	35.447	39.921	43.994	46.758	49.270	52.003

⁷⁸ Ostale kreditore čine: Kraljevina Španije, Republika Portugal, Vlada Japana, Izvozno - uvozna banka Koreje, Republika Poljska, Razvojna banka Vijeća Evrope, Raiffeisen bank AG, Kuvajtski fond, OFID (OPEC) Fond, Saudijski razvojni fond, Vlada Belgije, Republika Srbija, Euroobveznice RS, Erste banka, IFAD, KFW, Unicredit Bank Austria.

Ukupan dug u BiH (mil. KM)	11.109,3	12.042,1	12.756,4	13.416,7	14.113,8	14.523,0	14.764,5
Izvoz roba i usluga (mil. KM)	14.320	11.870	16.485	20.429	22.346	24.331	26.621
Vanjski dug (mil. KM)	8.142,8	8.698,3	9.681,1	10.254,3	10.754,4	11.119,3	11.060,7
Servis ukupnog duga (mil. KM)	1.426,9	1.337,3	1.372,8	1.299,8	2.077,6	2.056,5	1.989,7
Servis vanjskog duga (mil. KM)	736,2	710,9	738,0	788,3	1.582,1	1.555,2	1.434,8
Neto prihodi od ind. Poreza (mil. KM)	6.135,6	5.565,6	6.954,7	7.878,1	8.440,8	8.747,8	9.031,6
Vanjski dug / BDP (%)	22,3	24,5	24,3	23,3	23,0	22,6	21,3
Ukupan dug/BDP %	30,4	34,0	32,0	30,5	30,2	29,5	28,4
Servis vanjskog duga / Izvoz roba i usluga (%)	5,1	6,0	4,5	3,9	7,1	6,4	5,4
Servis vanjskog duga/Neto prihodi od indirektnih poreza (%)	12,0	12,8	10,6	10,2	18,7	17,8	15,9

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Federalno ministarstvo finansija, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Karakteristike portfolija ukupnog duga (vanjskog i unutrašnjeg) u Federaciji BiH

Posmatrano po pojedinačnim nivoima vlasti stanje javnog duga u FBiH na dan 30.09.2021. iznosi 6.638,1 mil. KM, od čega se na vanjski dug odnosi 5.541,1 mil. KM a na unutrašnji dug 1.097 mil. KM. Najzastupljenije valute u portfoliju duga FBiH su EUR (52,92%), SDR (24,07%), USD (10,29%) i KM (12,25%). Dekompozicijom SDR-a, udio EUR valute raste na 68,80% ukupnog duga, a udio USD na 23,17%. Valutni rizik portfolija vanjskog duga FBiH je relativno velik. Preko 35% vanjskog duga je osjetljivo na promjene deviznih kurseva uzimajući u obzir njegovu valutnu strukturu (EUR – 60,31%, SDR – 30,27% i USD – 11,73%), u kojoj, nakon dekompozicije SDR-a, udio EUR valute u ukupnom vanjskom dugu iznosi 68,80%.

Rizik refinansiranja je značajan i za unutrašnji i za vanjski dug i koncentriran je na kratki i srednji rok. Prosječno vrijeme dospelosti (ATM) za unutrašnji dug iznosi 3,6 godina, a 6,6 godina za vanjski dug. Prosječno vrijeme dospelosti ukupnog duga iznosi 6,2 godina. Učešće portfolija duga koji se refiksira unutar jedne godine iznosi 45,8% i rezultat je činjenice da je gotovo pola portfolija vanjskog duga ugovoreno sa varijabilnom kamatnom stopom kao i kraćih rokova dospelosti tržišnih vrijednosnih papira emitovanih na domaćem tržištu. Prosječno vrijeme refiksiranja portfolija duga Federacije BiH iznosi 4,15 godina od čega je za refiksiranje vanjskog duga prosječno potrebno 4,22 godina, a 3,63 godina za refiksiranje unutrašnjeg. Prosječna ponderisana implicitna kamatna stopa ukupnog portfolija duga Federacije BiH relativno je niska i iznosi 1,25. Prosječna ponderisana implicitna kamatna stopa za vanjski i za unutrašnji dug je ista i iznosi 1,25%.

U pogledu tokova zaduženja Vanjski dug FBiH u prvih devet mjeseci 2022.godine u odnosu na 31.12.2021. godine veći je za 139,12 miliona KM. Povećanje se odnosi na povlačenja ugovorenih kredita u navedenom periodu u ukupnom iznosu 276.76 miliona KM i otplatu glavnice 398.89 miliona KM, te deprecijacije KM u odnosu na druge valute. Povlačenja u navedenom iznosu od 276,76 miliona KM nastalo je angažovanjem novih kreditnih sredstava od multilateralnih vanjskih kreditora (EBRD 101,23 mil.KM, EIB 80,19 mil.KM, WB-IBRD 52,02 mil.KM, Kuvajtski fond 12,11 mil.KM).

Procjena stanja vanjskog duga FBiH na 31.12.2022.godine obuhvata planirana povlačenja do kraja godine u ukupnom iznosu od 505,97 miliona KM, otplatu glavnice u iznosu od 124,29 miliona KM te deprecijacije KM u odnosu na druge valute.

Karakteristike portfolija ukupnog duga Republike Srpske

Stanje javnog duga Republike Srpske na dan 30. septembar 2022. godine iznosi 5.187,7 miliona KM, što je 37,0% BDP-a⁷⁹, dok stanje ukupnog duga Republike Srpske iznosi 6.214,3 miliona KM, tj. 44,3% BDP-a. Stanje ukupnog spoljnog duga iznosi 4.111,5 miliona KM, dok stanje ukupnog unutrašnjeg duga iznosi 2.102,8 miliona KM. Na dan 30. septembar 2022. godine, ukupan dug Republike Srpske koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 6.145,9 miliona KM (43,8% BDP-a), dok javni dug koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 5.119,4 miliona KM (36,5% BDP-a).

U valutnoj strukturi ukupnog duga Republike Srpske dominiraju tri valute: EUR (45,7%), KM (33,8%) i SDR (14,9%). Od ukupnog duga Republike Srpske na kratkoročni dug (izvorne ročnosti) se odnosi samo 1,4%, dok je čitav preostali dug dugoročan i njegovo učešće iznosi 98,6%. Veći dio ukupnog duga, tj. 77,9% otplaćuje se po fiksnim kamatnim stopama. Od ukupnog spoljnog duga se po fiksnim uslovima otplaćuje 71,6%, dok se od ukupnog unutrašnjeg duga po fiksnim uslovima otplaćuje 90,3%. Kad je riječ o strukturi ukupnog duga Republike Srpske sa stanovišta instrumenata, utržiivi dio duga (obveznice i trezorski zapisi) iznosi 38,1%, dok preostali dug predstavlja neutržiivi dio duga (kreditni i dug koji se izmiruje kroz akcioni plan ili u gotovini).

Za prvih devet mjeseci 2022. godine ukupan spoljni dug RS se smanjio za 56,1 milion KM, u odnosu na stanje na kraju 2021. godine, a što je rezultat povlačenja sredstava u iznosu od 39,8 miliona KM (od čega se 1,9 miliona KM odnosi na povlačenja za budžetsku podršku, a 38,0 miliona KM na finansiranje investicionih projekata), otplate glavnice u iznosu od 153,2 miliona KM, te aprecijacije vrijednosti stranih valuta u odnosu na KM usljed čega je stanje duga povećano za 57,3 miliona KM. Od navedenih 39,8 miliona KM, 39,0 miliona KM je povučeno od multilateralnih kreditora (WB, IFAD, EBRD), dok je 0,8 miliona KM povučeno od bilateralnih kreditora (KfW, JICA).

Projektovano stanje ukupnog spoljnog duga RS na kraju 2022. godine obuhvata planirana povlačenja do kraja godine (u 4. kvartalu) u ukupnom iznosu od 377,5 miliona KM (od čega se 201,6 miliona KM odnosi na povlačenja za budžetsku podršku, a 176,0 miliona KM na finansiranje investicionih projekata), otplatu glavnice u iznosu od 68,8 miliona KM, te aprecijaciju vrijednosti stranih valuta u odnosu na KM u iznosu od 56,2 miliona KM. Od navedenih 377,5 miliona KM, iznos od 159,3 miliona KM se planira povući od multilateralnih kreditora (WB, EIB, EBRD i IFAD), a 218,3 miliona KM od bilateralnih kreditora (KfW, EXIM Bank Mađarska).

Za preračunavanje procijenjenog stanja spoljnog duga iz originalnih valuta⁸⁰ u KM korištene su procijenjene vrijednosti deviznih kurseva zasnovane na pretpostavci da će do kraja 2022. godine doći do aprecijacije vrijednosti svih valuta u odnosu na KM u iznosu od tri standardne devijacije u odnosu na prosječnu vrijednost ostvarenu u 2022. godini (u periodu 1. 1 - 22. 10. 2022. godine) i da će se iste vrijednosti zadržati i u narednom trogodišnjem periodu.

Prosječna ponderisana kamatna stopa ukupnog duga Republike Srpske za 2021. godinu iznosi 2,2%, i to spoljnog duga 1,7%, a unutrašnjeg duga 2,9%. Prosječna ponderisana kamatna stopa ukupnog duga procijenjena za period 2022–2025. godine⁸¹ iznosi 2,7%, 3,7%, 4,5% i 4,5%, i

⁷⁹ Procijenjena vrijednost BDP-a za RS za 2022. godinu iznosi 14.016 miliona KM.

⁸⁰ Projektovano stanje spoljnog duga u originalnoj valuti u 2022. godini se zasniva na iznosu povučenih kreditnih sredstava sa 30. 9. 2022. godine uvećanom za procijenjena povlačenja u originalnim valutama u IV kvartalu 2022. godine po investicionim projektima u implementaciji i povlačenja u svrhu finansiranja budžetske potrošnje, a umanjenom za procijenjeni iznos servisa glavnice spoljnog duga u originalnim valutama u IV kvartalu 2022. godine.

⁸¹ Vrijednosti kamatnih stopa su dobijene stavljanjem u odnos procijenjenog iznosa kamate za datu godinu i stanja duga u prethodnoj godini.

to spoljnog duga 2,5%, 3,8%, 4,7% i 4,3%, a unutrašnjeg duga 3,2%, 3,6%, 4,1% i 4,9% po godinama, respektivno.

Strategija upravljanja dugom

Svake godine priprema se Srednjoročna strategija upravljanja dugom BiH koja sadrži pojedinačne srednjoročne strategije upravljanja dugom RS, FBiH i DB, uključujući i vanjski dug Institucija BiH. Izrada Srednjoročne strategije upravljanja dugom BiH podrazumijeva da vlade entiteta i DB pripreme i usvoje svoje strategije upravljanja dugom na osnovu svojih bruto finansijskih potreba i izvora finansiranja i makroekonomskih pokazatelja, pri čemu se koriste isti scenariji šoka i zajedničke početne projekcije, u smislu kamatnih stopa na vanjski dug i valutnog kursa, dok se koriste različite projekcije kretanja kamatnih stopa na unutrašnji dug entiteta. Srednjoročna strategija upravljanja dugom BiH za period 2022-2025 nije urađena u periodu pripremanja ERP-a, a biće sačinjena nakon što svi nivoi dostave svoje usvojene srednjoročne strategije upravljanja dugom.

Prilikom izrade Srednjoročne strategije upravljanja dugom svaki nivo vlasti određuje svoje ciljeve upravljanja dugom, smjernice za upravljanje rizikom te strateške mete kao pokazatelje stepena izloženosti riziku. Nacrt Srednjoročne strategije upravljanja dugom Bosne i Hercegovine za period 2022-2025. godine sadrži operativne smjernice za vanjski državni dug:

- Kod novog vanjskog zaduživanja, gdje je moguće birati vrstu kamatne stope, preferirati fiksnu kamatnu stopu (osim ako analiza ne ukazuje na snažnu argumentaciju za izbor promjenljive kamatne stope).
- Kod novog vanjskog zaduživanja, gdje je moguće birati rok otplate i grejs period, preferirati vanjska zaduživanja sa dužim grejs periodom i dužim rokom otplate.
- Prilikom planiranja zaduživanja voditi računa da se održi ravnomjerna struktura otplate po godinama u cilju minimiziranja rizika refinansiranja.
- U cilju smanjenja valutnog rizika kod novog vanjskog zaduživanja, gdje je moguće izabrati valutu, treba preferirati valutu EUR.

Nacrt Srednjoročne strategije upravljanja dugom u FBiH za 2022-2025 godinu sadrži sljedeće smjernice upravljanja dugom:

- Prilikom planiranja zaduživanja voditi računa da se održi ravnomjerna struktura otplate po godinama u cilju minimiziranja rizika refinansiranja;
- Radi smanjenja valutnog rizika maksimalno koristiti zaduživanje u EUR i KM;
- U cilju smanjenja rizika refinansiranja duga: udio portfolija duga koji dospijeva unutar 12 mjeseci/jedne godine će iznositi maksimalno 15% ukupnog neotplaćenog duga;
- Kako bi produžili prosječno dospijeće portfolija duga iznad 6,5 godina, buduća zaduženja ugovarati sa dužim grace periodom i dužim rokom otplate. Prosječno ponderisano dospijeće portfolija duga produžiti na najmanje 6,5 godina.

Na osnovu trenutnog makroekonomskog okvira te praćenjem smjernica za upravljanje javnim dugom preferirane strateške mete u FBiH na kraju 2025. godine bi bile sljedeće:

- prosječno vrijeme dospijeca kredita (ATM) ne bi trebalo biti manje od 5,7 godina;
- prosječno vrijeme refiksiranja kredita (ATR) će iznositi 4,28 godina;
- učešće servisiranja kamata po osnovu duga u prihodima će iznositi manje od 15%.

Ministarstvo finansija Republike Srpske priprema dokument Strategija upravljanja dugom Republike Srpske za period 2022–2025. godine, a koji će biti upućen Vladi Republike Srpske na usvajanje u prvom kvartalu 2023. godine.. Strategijom upravljanja dugom Republike Srpske za period 2022–2025. godine⁸² će biti definisani glavni cilj upravljanja dugom Republike Srpske, operativni ciljevi i principi u svrhu ispunjenja glavnog cilja upravljanja dugom, strategija ostvarenja navedenih ciljeva, zadaci Ministarstva finansija Republike Srpske, te identifikovani indikatori tj. smjernice u cilju ostvarivanja strukture duga sa prihvatljivim nivoom troškova i rizika i njihove procijenjene vrijednosti na kraju 2025. godine, i to:

- u cilju upravljanja valutnim rizikom, dug izražen u stranoj valuti (isključujući dug u EUR) treba biti manji od 35% ukupnog posmatranog duga, dok u cilju razvoja domaćeg tržišta unutrašnji dug treba biti veći od 20% ukupnog posmatranog duga;
- u cilju upravljanja rizikom refinansiranja, prosječno vrijeme do dospijeca treba da je duže od 4 godine, a kratkoročni dug da je manji od 8% prihoda ostvarenih u prethodnoj godini;
- u cilju upravljanja rizikom kamatnih stopa, dug po fiksnim uslovima treba iznositi više od 60% ukupnog posmatranog duga, dok prosječna ponderisana kamatna stopa treba biti niža od 5,0%.

Na osnovu strukture portfolija ukupnog duga i zajednički determinisanih scenarija različitih šokova najznačajniji rizici koji mogu dovesti do rasta ukupnog javnog duga u odnosu na osnovni scenario su šok valutnog rizika, šok kamatne stope i kombinovani šok valutnog rizika i kamatne stope.

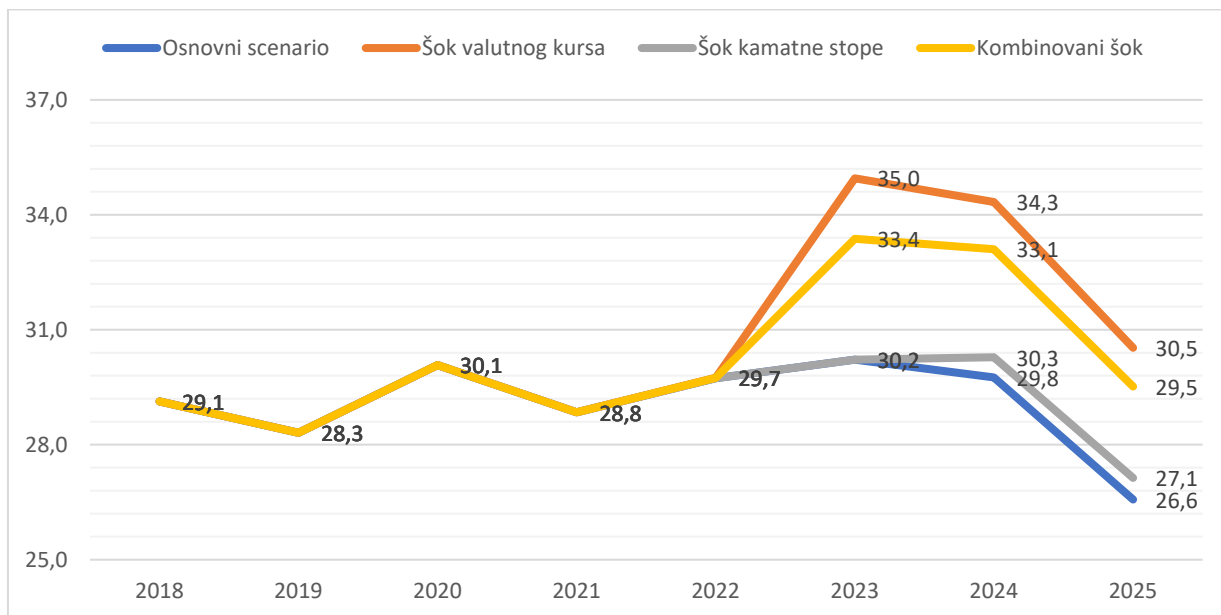
Scenariji šokova:

- Šok valutnog (deviznog) kursa: 30% deprecijacije kursa KM/USD u drugoj godini;
- Šok kamatne stope: 4% rast kamatne stope na vanjske i domaće dugoročne instrumente i 2% na kratkoročne domaće instrumente u drugoj godini, što doprinosi izravnavanju krivulje prinosa. Instrumenti u koje su uključeni stara devizna štednja i ratna potraživanja ostaju nepromijenjeni;
- Kombinovani šok: 20% deprecijacije valutnog kursa KM/USD u kombinaciji sa šokom od 2% na sve domaće i vanjske instrumente izuzev kratkoročnih domaćih gdje je šok 1% u drugoj godini. Instrumenti u koje je uključena stara devizna štednja i ratna potraživanja ostaju nepromijenjen.

---

⁸² Dokument: „Strategija upravljanja dugom Republike Srpske za period 2022–2025. godine“ će biti dostupan na sajtu Vlade Republike Srpske.

Grafikon 4: Kretanje odnosa duga prema BDP primjenom određenih šokova

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija FBiH, Ministarstvo finansija RS i Direkcija za finansije DB

Osnovni scenarij se bazira na najvjerojatnijim tržišnim uslovima i u srednjoročnom periodu najveći odnos duga u BDP-u prema ovom scenariju bi iznosio 30,2%. Povećanjem vrijednosti parametara kamatne stope i omjera valutnog kursa prema vrijednostima navedenim u posmatranim šokovima povećalo bi udio duga u BDP-u u posmatranom periodu kod šoka kamatne stope do 30,3%, kod kombinovanog šoka na 33,4% i šok valutnog (deviznog) kursa na 35,0%. Kako je vidljivo na grafikonu najveći rizik za povećanje duga u pogledu omjera dug/BDP predstavlja valutni rizik u slučaju nagle promjene deviznog kursa odnosno aprecijacije USD u odnosu na KM i EUR (šok od 30% u 2. godini). Navedeni parametri i prema osnovnom scenariju i prema šokovima ukazuju da je BiH zemlja sa srednjoročno održivim javnim dugom, koji se kreće u okviru limita duga u BDP-u prema Maastricht kriteriju od 60%.

Potencijalne obaveze

Ukupno stanje duga po izdatim garancijama u BiH sa 30.09.2022. godine iznosi 1.326,6 miliona KM od čega se na FBiH odnosi 140,0 miliona KM, a RS 1.186,6 miliona KM.

Tabela 9: Stanje potencijalnih obaveza u periodu 2021-2023 (u mil. KM)

	2021	30.9.2022	2022	2023
Federacija BiH	90,0	140,0	142,4	336,1
Republika Srpska	1.239,3	1.186,6	1.152,3	1.032,1
Ukupno:	1.329,3	1.326,6	1.294,7	1368,2
% BDP	3,3		2,9	2,9

Izvor: Ministarstvo finansija FBiH i Ministarstvo finansija RS

Sa 30.09.2022. godine ukupna izloženost FBiH po izdatim garancijama iznosi 140,0 miliona KM (0,56% BDP FBiH ostvarenog u 2021. godini) a odnosi se na garancije izdate u okviru kreditno-garantnih programa Garancijskog fonda uspostavljenog 2020. godine u svrhu oporavka privrede od posljedica pandemije COVID-19. Za 2023. godinu uzeto je u obzir rast Garantnog fonda kod Razvojne banke FBiH u iznosu 50 mil KM i moguća garancija za kredit EIB-a za Autoceste FBiH odnosno za pretpostavljeno povlačenje prve tranše u iznosu 75 mil EUR-a.

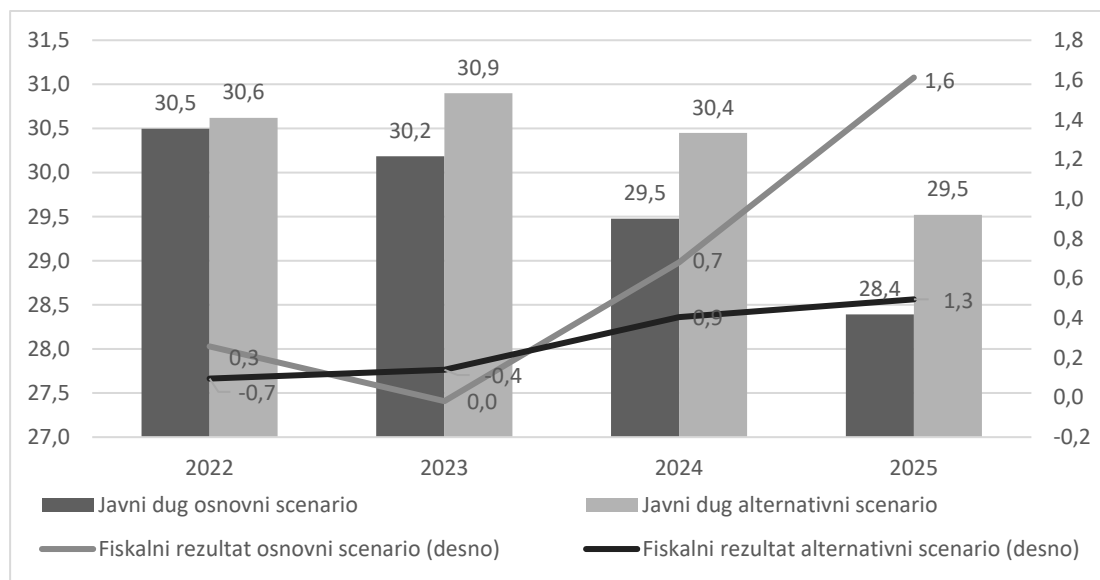
Sa 30.09.2022. godine stanje duga Republike Srpske po izdatim garancijama iznosi 793,8 miliona KM (5,7% BDP-a Republike Srpske procijenjenog za 2022. godinu). Od navedenog iznosa 12,1 milion KM se odnosi na garancije Republike Srpske izdate za unutrašnja zaduženja jedinica lokalne samouprave, 158,1 milion KM za unutrašnja zaduženja fondova socijalne sigurnosti, 550,9 miliona KM za zaduženja javnih preduzeća (od čega 292,9 miliona KM spoljna, a 258,0 miliona KM unutrašnja), te 72,6 miliona KM za unutrašnja zaduženja javnog sektora. Ukupno stanje duga jedinica lokalne samouprave po izdatim garancijama sa 30. septembrom 2022. godine iznosi 63,7 miliona KM.

4.7. Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom

Glavni rizici za ostvarivanje osnovnog scenarija fiskalnih projekcija u srednjem roku mogu se podijeliti na eksterne i interne. Eksterni rizici koji mogu značajno uticati na fiskalne projekcije su dodatni inflatorni pritisci i elementarne nepogode koji bi, obzirom na fiskalne kapacitete svih nivoa vlasti u BiH, doveli do iscrpljivanja fiskalnog prostora kraja posmatranog perioda. Od unutrašnjih rizika najznačajniji je odstupanje makroekonomskih pokazatelja od projektovanih vrijednosti u osnovnom scenariju. Ostvarenje pretpostavki iz alternativnog scenarija usporenog rasta dovelo bi do nižeg rasta prihoda od projektovanih osnovnim scenarijom. Projekcije rashoda rade se na osnovu zahtjeva korisnika budžeta i obaveza proisteklih iz zakonskih i podzakonskih akata.

Alternativni makroekonomski scenario polazi od pretpostavke slabljenje globalnog ekonomskog rasta i pogoršanje ekonomskih prilika u glavnim trgovinskim partnerima, pojačani inflatorni pritisci u zemlji. Prema projekcijama iz alternativnog scenarija projicirana stopa ekonomskog rasta je niža za oko 0,7 p.p u odnosu na osnovni scenario. Obračun je rađen uzimajući u obzir osjetljivost prihoda na promjenu realnog rasta, svaka promjena realnog rasta za 1 p.p. dovodi do promjene prihoda od 0,33%, i bez bilo kakvog prilagođavanja na rashodovnoj strani.

Grafikon 5: Javni dug i fiskalni bilans po osnovnom i alternativnom scenariju u periodu 2022-2025

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Upoređivanje sa prethodnim programom

Projekcije srednjoročnog fiskalnog okvira u odnosu na prethodni program se značajno razlikuju imajući u vidu dvije uzastopne krize različitog karaktera i efekata, što se odrazilo na potpunu promjenu ranije pretpostavljenog obrasca kretanja naplate prihoda ali i nivoa projekcije rashoda. Projekcije prihoda i rashoda iskazane u Programu ekonomskih reformi za period 2022-2024. godina uzele su u obzir postignuti oporavak ekonomije nakon negativnih utjecaja pandemije

virusa COVID-19, istovremeno zadržavajući visok nivo opreza prilikom prognoziranja, obzirom na tada još uvijek prisutnu neizvjesnost za budući period. S druge strane, sami početak 2022. godine dočekan je sa novim izazovima vezanim za ratna dešavanja u Ukrajini, koja su izazvala nove negativne ekonomske posljedice prvenstveno visoku inflaciju. Iako se nivo projektovanih rashoda sadašnjeg programa, iskazan kao procenat učešća u BDP-u, postepeno smanjuje prisutna je neizvjesnost oko trajanja i efekata najnovije krize. Stoga se ne isključuje mogućnost novih intervencija vlasti u BiH.

Tabela 10: Poređenje fiskalnog rezultata sa prethodnim programom u % BDP

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
	ERP 2022.-2024				
Ukupni prihodi	42,3	41,7	41,4	41,2	
Ukupni rashodi	43,2	42,0	40,4	39,8	
Neto zaduživanje/kreditiranje	-0,9	-0,2	1,1	1,4	
	ERP 2023.-2025. (% BDP RS)				
Ukupni prihodi	40,4	40,4	41,1	41,3	41,5
Ukupni rashodi	38,6	40,2	41,1	40,7	39,9
Neto zaduživanje/kreditiranje	1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
	Razlika (ERP 2023.-2025. minus ERP 2022.-2024.)				
Ukupni prihodi	-1,9	-1,3	-0,3	0,1	
Ukupni rashodi	-4,6	-1,8	0,7	0,1	
Neto zaduživanje/kreditiranje	2,7	0,5	-1,1	-0,7	

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo finansija FBiH, Ministarstvo finansija RS i Direkcija za finansije DB

4.8. Kvalitet javnih finansija

Zbog značaja i uticaja na očuvanje održive fiskalne pozicije, učinkovite raspodjele resursa i efikasne isporuke javnih dobara i usluga, upravljanje javnim finansijama je segment javne uprave kojem je posvećena posebna pažnja na svim nivoima vlasti u BiH. U tom smislu reformske aktivnosti, u okviru različitih podsistema upravljanja javnim finansijama, obuhvaćene su, shodno ustavnim nadležnostima, kako Sveobuhvatnom strategijom upravljanja javnim finansijama u BiH za period 2021-2025 tako i pojedinačnim strategijama upravljanja javnim finansijama svih nivoa vlasti u BiH. U toku je izrada izvještaja o realizaciji sveobuhvatne Strategije upravljanja javnim finansijama u BiH za 2021 godinu, koja će biti usvojena nakon što svi nivoi vlasti usvoje izvještaje o realizaciji pojedinačnih strategija⁸³. Svi nivoi vlasti u BiH su usvojili Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019-2022. godine pa Sveobuhvatna i pojedinačne strategije upravljanja javnim finansijama, osim što služe kao glavna smjernica za jačanje pravnog i institucionalnog okvira i sistema za upravljanje javnim finansijama, odražavaju čvrsto opredjeljenje za njihovu realizaciju.

Obzirom na nadležnosti u entitetskim strategijama upravljanja javnim finansijama posvećena je posebna pažnja fiskalnim rizicima koji se odnose na javna preduzeća. Strategijom reforme upravljanja javnim finansijama u FBiH za period 2021.-2025. godina, kao jedna od prioritarnih reformi, planirano je unaprijediti transparentnost poslovanja javnih preduzeća kao i kontrolu nad radom javnih preduzeća, koja predstavljaju značajan izvor fiskalnih rizika, kako na strani budžetskih prihoda, tako i na strani rashoda. Održivost, efikasnost i profitabilnost javnih preduzeća utiču na prihode budžeta, odnosno na iznos dobiti koju uplaćuju u budžet ili uvećanje

⁸³ U 2022 godini FBiH i RS usvojili su Izvještaj o realizaciji svoje pojedinačne strategije upravljanja javnim finansijama za 2021. godinu. Institucije BiH i DB još nisu usvojili svoje izvještaje.

rashoda zbog nelikvidnosti istih. U FBiH predviđena je uspostava Jedinice za praćenje javnih preduzeća pri uredu Premijera FBiH odnosno u okviru Generalnog sekretarijata Vlade FBiH. U RS pored uspostavljanja Centralne jedinice za finansijski nadzor nad javnim preduzećima pri Kabinetu predsjednika Vlade RS predviđene su aktivnosti definisanja i klasifikovanja javnih preduzeća u skladu sa međunarodnim standardima i izrada Registra javnih preduzeća. Takođe u narednom periodu posebna pažnja će se posvetiti praćenju, analizi i izvještavanju u pogledu fiskalnih rizika koji se odnose na javna preduzeća u okviru Ministarstva U vezi sa rasterećenjem privrede i stvaranjem povoljnijih uslova za poslovanje privrednih subjekata i povećanje njihove konkurentnosti u oba entiteta (FBiH i RS) predviđene su mjere smanjenja poreskog opterećenja rada.

U vezi sa rasterećenjem privrede i stvaranjem povoljnijih uslova za poslovanje privrednih subjekata i povećanje njihove konkurentnosti u oba entiteta (FBiH i RS) predviđene su mjere smanjenja poreskog opterećenja rada. U **Federaciji BiH** planiranim donošenjem novog Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima, posmatrano isključivo zajedno kao jedno cjelokupno rješenje, istovremeno se štiti minimalni dohodak, koji će ostati izvan obuhvata oporezivanja, suzbija se siva ekonomija proširenjem porezne osnovice za do sada neoporezive izvore dohotka, uz istovremeno otvaranje prostora za smanjenje stope ukupnih doprinosa. Dugoročno, primjena ovakvog rješenja utjecala bi na nominalni rast plate, povećanje broja zaposlenih, a ujedno i povećanje fiskalnog kapaciteta budžeta i vanbudžetskih fondova. U **Republici Srpskoj** predviđene su mjere daljeg smanjenja poreskog opterećenja rada. U prethodnom periodu izvršeno je smanjenje zbirne stope doprinosa sa 33% na 31%, izmijenjen je način obračuna plata i uvedeno je oporezivanje ukupne (bruto) plate, povećan je osnovni lični odbitak, a stopa poreza na dohodak je smanjena sa 10% na 8%. Takođe, planirane su aktivnosti koje se odnose na proširenje poreske baze i osnovice poreza na dohodak i poreza na dobit kroz izmjene zakonodavnih okvira i pripadajućih podzakonskih akata. U zavisnosti od sličnih rješenja usvojenih u FBiH, u Republici Srpskoj će se uvesti oporezivanje porezom na dohodak i porezom na dobit svih dividendi i prihoda od udjela u dobiti pravnih lica, zatim oporezivanje prihoda po osnovu kamate na štednju građana. U okviru mjere koja se odnosi na restrukturiranje poreskog i neporeskog opterećenja planirana je i aktivnost stvaranje optimalnog neporeskog opterećenja. Naime, od 2020. godine izmijenjeni su zakoni o komunalnim taksama, administrativnim taksama, sudskim taksama i posebnim republičkim taksama, kojima su smanjena ili ukinuta pojedina neporeska davanja, što je rezultat opredjeljenja Vlade Republike Srpske da u kontinuitetu stvara optimalno fiskalno opterećenje. U narednom periodu i dalje će se izrađivati analize opterećenosti pojedinim neporeskim davanjima i prema rezultatima analiza vršiće se optimizacija opterećenja u smislu ukidanja ili smanjenja analiziranih neporeskih davanja, a radiće se intenzivno i na smanjenju administrativnih procedura. U Republici Srpskoj se radi na unaprijeđenju upravljanja dugom kroz implementaciju Sveobuhvatnog informacionog sistema za upravljanje dugom (SzUD).

Imajući u vidu predimenzioniran administrativni aparat u organizacijskom i personalnom pogledu⁸⁴ i rashoda za zaposlene u okviru tekućih rashoda, Strateškim okvirom za reformu javne uprave u Bosni i Hercegovini 2018-2022 kojeg su usvojili svi nivoi vlasti u BiH, predviđene su mjere poboljšanja funkcija upravljanja ljudskim potencijalima a sve u cilju preciznog i automatizovanog planiranja sredstava za rashode za zaposlene. U tom smislu na svim upravnim nivoima biće uspostavljene institucije odgovorne za proces kadrovskog planiranja (izuzev u RS gdje je ovo pitanje već riješeno) i obezbijediće neophodne resurse za uspostavu funkcionalnih registara državnih službenika. Takođe, izvršiće se standardizacija procesa kadrovskog planiranja na svakom nivou i povezivanje kadrovskog planiranja sa budžetskim planovima i sistemom programskog planiranja budžeta imajući u vidu potrebu stalne optimizacije broja zaposlenika u

⁸⁴ Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2016. godinu, Europska komisija, Brisel, 2016, str. 10.

upravnim strukturama.

4.9. Fiskalno upravljanje i budžetski okviri

Budžetski proces u Bosni i Hercegovini započinje donošenjem Globalnog okvira fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini (GOFBP) od strane Fiskalnog vijeća u Bosni i Hercegovini za period od tri godine. Fiskalno Vijeće u BiH koordinira fiskalnu politiku u BiH radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti svih nivoa vlasti. Dokument GOFBP se radi na osnovu Zakona o fiskalnom vijeću u BiH kojim je definisan sadržaj dokumenta. Dokument sadrži sve potrebne elemente koji su nosiocima fiskalne politike u BiH neophodni za izradu svojih dokumenata okvirnih budžeta kao i godišnjih budžeta. Ti elementi su: fiskalni ciljevi definisani kao primarni fiskalni bilans (primarni suficit ili primarni deficit), projekcije ukupnih indirektnih poreza zasnovanih na makroekonomskim projekcijama, i njihova raspodjela za narednu fiskalnu godinu te , prijedlog gornje granice zaduženje budžeta institucija BiH, RS, FBiH i DB. Navedeni elementi, čije usaglašavanje predstavlja osnovnu pretpostavku za budžetsko planiranje nosilaca fiskalnih politika u BiH, čine suštinu fiskalne koordinacije u BiH.

GOFBP za nivo institucija BiH utvrđuje se okvir budžeta i decidan nivo prihoda od indirektnih poreza za naredne tri godine. GOFBP se evaluira svake godine shodno makroekonomskim projekcijama i projekcijama ukupnih indirektnih poreza. Postupak je isti za Dokumente okvirnog budžeta na ostalim nivoima vlasti u BiH. Imajući u vidu izrazitu fiskalnu decentralizaciju i samostalnost svakog nivoa vlasti u BiH u utvrđivanju fiskalne politike, struktura rashoda budžeta prezentirana u tabelarnim pregledima GOFBP je okvirna za svaki nivo vlasti, a svaki nivo vlasti u skladu sa usvojenim politikama određuje konačnu strukturu rashoda i prihoda u svojim Dokumentima okvirnog budžeta i godišnjim budžetima. Pored toga, u ovom procesu svaki nivo vlasti u BiH, ima i primjenjuje svoje zakone⁸⁵ na svakom pojedinačnom nivou vlasti u BiH definisane su izrade Dokumenta okvirnog budžeta za naredne tri godine, čime se postavljaju strateški okvir i gornje granice resursa unutar kojih se priprema godišnji budžet. Ključni cilj ovog dokumenta je da osigura povezanost utvrđenih prioritetnih politika svakog pojedinačnog nivoa vlasti i alociranje raspoloživih javnih resursa.

Zakonom o budžetima FBiH definiran je budžetski proces, odnosno rokovi i sudionici izrade budžeta. Istim je predviđeno trogodišnje planiranje budžeta putem Dokumenta okvirnog budžeta FBiH (DOB), a sačinjava se na osnovu GOFBP od strane Fiskalnog vijeća u BiH. Ovim dokumentom se planiraju gornje granice rashoda po korisnicima budžeta u skladu sa politikama i strateškim prioritetima Vlade Federacije BiH i služi kao osnova za izradu godišnjih budžeta.

Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske⁸⁶ definiše se budžetski sistem Republike Srpske i izrada Dokumenta okvirnog budžeta Republike Srpske kao osnove za pripremu i izradu budžeta. Svake godine donosi se Dokument okvirnog budžeta Republike Srpske za sljedeću godinu i naredne dvije godine. Dokument sadrži projekcije makroekonomskih pokazatelja za Republiku Srpsku, fiskalnu politiku i pregled konsolidovanih okvira budžeta Republike Srpske, a namjena mu je da postavi strateški okvir i gornje granice resursa, unutar kojih bi trebalo da se priprema godišnji budžet. U tom kontekstu, priprema i izrada budžeta zasniva se na Dokumentu okvirnog budžeta. Ključni cilj ovog dokumenta je da osigura bolju povezanost između prioritetnih politika Vlade i načina na koje ona alocira javne resurse.

Fiskalna pravila u BiH su određena na entitetskom nivou (FBiH i RS) i važe samo na teritoriji određenog entiteta. Uvođenje fiskalnih pravila u DB je jedna od mjera predviđena usvojenom Strategijom reforme upravljanja javnim finansijama Distrikta Brčko za period 2021-2025, koja je sastavni dio Sveobuhvatne PFM strategije u BiH.

⁸⁵ Zakon o finansiranju institucija BiH, Zakon o budžetima u FBiH, Zakon o budžetskom sistemu RS i Zakon o budžetu Brčko distrikta BiH.

⁸⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br.121/12, 52/14, 103/15 i 15/16.

Numerička fiskalna pravila u Federaciji BiH propisana Zakonom o budžetima FBiH i Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH, glase:

- Planirani tekući bilans budžeta mora biti pozitivan ili jednak nuli, izuzev u slučajevima elementarne nepogode ili stanja prirodne katastrofe koje proglasi zakonodavno tijelo i to kada visina utvrđenih šteta premaši 20% ostvarenih rashoda u prethodnoj fiskalnoj godini.
- Kratkoročni dug nastao zaduženjem radi privremenog finansiranja deficita nastalog iz gotovinskog toka otplatit će se u periodu od jedne godine i niti u jednom vremenskom periodu u toku fiskalne godine neće preći 5% ostvarenih prihoda bez primitaka u prethodnoj fiskalnoj godini.
- Federacija BiH se može dugoročno zadužiti, tako da dospijele obveze svake godine ne prelaze 18% konsolidiranih prihoda iz prethodne godine, dok obaveze godišnjeg zaduženja kantona, gradova i općina ne smiju prelaziti 10% ostvarenih prihoda iz prethodne godine.

Zakon o fiskalnoj odgovornosti Republike Srpske⁸⁷ uređuje fiskalna pravila, mjere i procedure na osnovu kojih se uspostavlja fiskalni okvir, ograničava javna potrošnja, jača odgovornost za efikasno i efektivno korištenje budžetskih sredstava, osniva Fiskalni savjet Republike Srpske i jača sistem kontrola i nadzora. Ovim zakonom definisana su opšta i posebna fiskalna pravila. Opšta fiskalna pravila odnose se na ukupan budžetski sistem Republike Srpske, dok posebna fiskalna pravila predstavljaju obavezujuće, automatske mjere ukoliko indikatori iskazani opštim fiskalnim pravilima dostignu vrijednosne pragove definisane ovim zakonom. Opšta fiskalna pravila određuju:

- Pravilo o dugu: Javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može da bude veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini;
- Pravilo konsolidovanog budžetskog deficita: Konsolidovani budžetski deficit na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 3% ostvarenog BDP-a u toj godini.

Nezavisne fiskalne institucije. Zakonom o Fiskalnom savjetu u BiH⁸⁸ je osnovan Fiskalni savjet sa zadatkom koordinacije fiskalne politike u BiH radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti svih nivoa vlasti u BiH. U nadležnosti Fiskalnog savjeta je izrada fiskalnih ciljeva budžeta i gornjih granica zaduženja za naredne tri godine, te izrada makroekonomskih projekcija u okviru dokumenta Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika, koji se donosi svake godine za sljedeću godinu i naredne dvije godine.

Sa ciljem osiguranja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti Federacije BiH, uspostavljeno je Fiskalno koordinacijsko tijelo za potrebe koordinacije fiskalne politike. Ovo tijelo je, pored ostalog, nadležno i za kontrolu implementacije fiskalnih pravila te praćenje realiziranja postavljenih ciljeva i kriterija kod donošenja i izvršenja budžeta. Sastav Fiskalnog koordinacijskog tijela čine federalni ministar finansija, kantonalni ministri finansija i predstavnik Saveza općina i gradova u Federaciji.

Sprovođenjem Zakona o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, kroz Fiskalni savjet Republike Srpske, koji je uspostavljen u julu 2017. godine, značajno je unaprijeđena fiskalna odgovornost i disciplina za trošenje javnih sredstava u cijelom budžetskom sistemu Republike Srpske, kako na republičkom nivou, tako i na nivou jedinica lokalne samouprave i vanbudžetskih fondova. Fiskalni savjet analizira i provjerava makroekonomske i fiskalne pretpostavke i

⁸⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/15 i 62/18.

⁸⁸ „Službeni glasnik BiH“, broj 63/08.

projekcije korištene u izradi Vladinih dokumenata, daje nezavisnu i kredibilnu ocjenu ekonomske politike, procjenjuje osnovne fiskalne rizike i vjerovatnoću da će Vlada ispuniti svoje ciljeve u budućnosti, procjenjuje u kojoj mjeri je Vlada ispunila postavljene fiskalne ciljeve i provjerava da li su poštovana fiskalna pravila.

Finansijsko izvještavanje. Svi nivoi vlasti u BiH su svojim podzakonskim aktima regulisali finansijsko izvještavanje. U skladu sa tim svi nivoi vlasti u BiH izrađuju i objavljuju kvartalne i godišnje izvještaje o izvršenju budžeta. U FBiH rade se konsolidovani kvartalni i godišnji izvještaji u koje su uključeni niži nivoi vlasti i vanbudžetski fondovi. U oblasti finansijskog izvještavanja, a u skladu sa Pravilnikom o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika počev od 2017. na internet stranici Ministarstva finansija RS mjesečno se objavljuju finansijski podaci za centralnu vladu Republike Srpske, a kvartalno se objavljuju konsolidovani podaci za centralnu vladu Republike Srpske, vanbudžetske fondove koji nisu uključeni u republički budžet i sve jedinice lokalne samouprave. Podaci se prezentovani u GFS kodovima (GFS 2014) i dostupni su na srpskom i engleskom jeziku.. U pogledu konsolidovanog izvještavanja za BiH, Centralna banka BiH (dalje u tekstu CBBiH) objavljuje izvještaje o vladinim operacijama za sve sektore opšte vlade u BiH u skladu sa GFS 2014 priručnikom. Metodološko obrazloženje je objavljeno na web stranici CBBiH i dostupno je na lokalnim jezicima i engleskom jeziku⁸⁹.

Za primjenu Uredba (EU) br. 549/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o Evropskom sustavu nacionalnih i regionalnih računa u Evropskoj uniji nije određena mapa puta. Ipak napravljen je značajan pomak jer je Agencija za statistiku BiH, u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku FBiH i Republičkim zavodom za statistiku RS objavila listu jedinica (poslovnih subjekata) razvrstanih u Sektor opće vlade. Lista je pripremljena u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima (Evropski sistem nacionalnih i regionalnih računa - ESA 2010, Priručnik o deficitu i dugu sektora države – MGDD), te Odluke o utvrđivanju statističke klasifikacije institucionalnih sektora (Službeni glasnik BiH, broj 19/17). Namjena liste jedinica opšte vlade je isključivo statistička, odnosno stvaranje pretpostavki za razvoj Sektorskih računa, Statistike vladinih finansija, te drugih povezanih statistika, u skladu sa navedenim metodološkim okvirom.

U Federacija BiH je u primjeni Pravilnik o finansijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta koji se redovito usklađuje sa Evropskim sistemom računa i Državnom finansijskom statistikom. Izvještavanje je usaglašeno sa Analitičkim kontnim planom Federacije BiH, (ESA2010) i (GFS2014) čime je osiguran kvalitet (ažuriranost i pouzdanost) fiskalnih podataka. Radi unapređenja sistema izvještavanja u planu je automatizacija procesa izvještavanja, te dorada zakona i pratećih podzakonskih akata, što je i predviđeno u entitetskoj i sveobuhvatnoj strategiji. U skladu sa Pravilnikom o finansijskom izvještavanju budžetskih korisnika počev od 2017. na internet stranici Ministarstva finansija Republike Srpske mjesečno se objavljuju finansijski podaci za centralnu vladu Republike Srpske, a kvartalno se objavljuju konsolidovani podaci za centralnu vladu Republike Srpske, vanbudžetske fondove koji nisu uključeni u republički budžet i sve jedinice lokalne samouprave. Podaci se prezentovani u GFS kodovima (GFS 2014) i dostupni su na srpskom i engleskom jeziku. Takođe, u toku je razvoj i implementacija trezorskih GFS i ESA knjiga koje će obezbijediti pretpostavku za veći stepen automatizacije, konzistentnosti i preciznosti u procesu prevođenja i rekonsolidacije računovodstvenih podataka iz Trezorskog sistema (SUF) na GFS 2014 i ESA 2010 klasifikacije, koje se primjenjuju u međunarodnim okvirima.

Reforme u oblasti javnih finansija sadržane su u pojedinačnim Strategijama upravljanja javnim finansijama za period 2021-2025 i Sveobuhvatnom strategijom upravljanja javnim finansija u BiH za period 2021-2025, koje su usvojene na svim nivoima vlasti u BiH. Sve

⁸⁹ <https://www.cbbh.ba/content/read/1108?lang=en>

strategije su zasnovane na analizama i preporukama relevantnih međunarodnih institucija i imaju za cilj osiguranje fiskalne i makroekonomske održivosti te unapređenje sustava upravljanja javnim finansijama.

U okviru planiranja i budžetiranja značajno je napomenuti da su od 2023 godine u implementaciji dva IPA projekta koji se odnose na primjenu ESA standarda. U tom smislu planirano je proširenje obuhvata korisnika/institucija u skladu sa međunarodnim standardima. Pored toga, u toku je implementacija projekta koji se odnosi na unapređenje budžetiranja u programskom formatu, s ciljem efikasnijeg i transparentnijeg planiranja budžeta i trošenja javnih sredstava, a usvajanje budžeta u programskom formatu planirano je za 2024. godinu, izuzetno za 2025. godinu u Federaciji BiH. Za implementaciju programskog budžeta na svim nivoima vlasti u BiH u 2023 godini izvršiće se nabavka adekvatnog softvera a finansira se od strane EU (IPA III). Takođe, Svjetska banka će pružiti tehničku pomoć na planu fiskalnog upravljanje finansirano od strane Evropske unije kroz Trust fond za jačanje fiskalnog upravljanja na Zapadnom Balkanu.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine stvoreni su uslovi za pregled višegodišnjih kapitalnih ulaganja koji će osigurati adekvatno planiranje višegodišnjih sredstava u Budžetu, kao i efikasniju implementaciju kapitalnih projekata. Unapređenje funkcije upravljanja dugom u Republici Srpskoj planirano je kroz implementaciju sveobuhvatnog informacionog sistema za upravljanje dugom (SzUD).

U narednom periodu posebna pažnja će se posvetiti praćenju, analizi i izvještavanju u pogledu fiskalnih rizika koji se odnose na javna preduzeća, garancije i makroekonomske projekcije u okviru Ministarstva finansija Republike Srpske. Takođe, Vlada Republike Srpske je usvojila Odluku o uspostavljanju sistema za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Republici Srpskoj kojom su pokrenute aktivnosti na uspostavljanju centralizovanog prikupljanja i obrade informacija o javnim preduzećima, koja su odlukom Vlade definisana kao preduzeća od posebnog interesa, kao i ona u kojima Vlada vrši funkciju skupštine akcionara. Ujedno, sistem za koordinaciju podrazumijeva osnivanje organizacione jedinice za koordinaciju nadzora javnih preduzeća u Generalnom sekretarijatu Vlade.

Za rješavanje problema transparentnosti i dobrog upravljanja u javnim preduzećima u Strategiji reforme upravljanja javnim finansijama FBiH 2021-2025, te u Sveobuhvatnoj strategiji upravljanja javnim finansijama u BiH 2021-2025, planira se mjera uspostavljanja jedinice za praćenje rada javnih poduzeća pri uredu Premijera FBiH. Zadatak ove jedinice će biti prvobitna analiza stanja, uključujući izvještaje i preporuke međunarodnih institucija i izrada podzakonskih akata koji će regulirati njen rad.

Unapređenjem sistema javnih investicija osigurati će se efikasnije upravljanje javnim finansijama, odnosno osigurati će se bolje planiranje i upravljanje, nadzor nad javnim investicijama, unaprijediti procjenu troškova po projektima, kao i utvrđivanje prioriternih investicija. Cilj je osigurati usklađenosti programa javnih investicija sa strateškim dokumentima i budžetima na svim nivoima vlasti, kao i unaprijediti efikasnost trošenja javnih sredstava. Ova mjera planirana je u pojedinačnim i sveobuhvatnoj PFM strategiji, a ista će se biti predmet programiranja IPA III za naredni period.

4.10. Održivost javnih finansija

Kapaciteti za procjenu dugoročne održivosti javnih finansija u BiH se postupno izgrađuju. Za ocjenu dugoročne održivosti penzijskog ili zdravstvenog sustava u BiH trebalo bi izrađivati zasebne analize i projekcije za svaki entitet (zbog ustavnog uređenja, posebnih zakonodavnih okvira i pravila vezanih uz financiranje i ostvarivanje prava iz ovih sustava). Međutim, svijest o

potrebi izrade analiza dugoročne održivosti javnih financija neupitno postoji, a administrativni kapaciteti za izradu analiza postupno se unapređuju.

Demografske promjene, dugoročno posmatrano, predstavlja ključni problem sa kojim se vlasti u BiH suočavaju, a isto ostaje kao izazov i u narednom periodu. Negativni demografski trendovi dugoročno pogoršavaju poziciju tržišta rada i fiskalnu poziciju i održivost svih budžetskih davanja, sistem javnog zdravstva i obrazovanje.

Uvođenjem Fondova za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske u budžet Republike, od 1. januara 2016. godine, a Federacije BiH od 1.01.2020. godine vlade oba entiteta iskazale su opredjeljenje da penzionerska populacija ima prioritet u isplati budžetskih davanja, a ujedno, na taj način, izvršena je i potpuna fiskalna konsolidacija Fondova PIO.

Reforma penzijskog sistema koja je sprovedena u Republici Srpskoj 2011. godine a u Federaciji BiH 2018. godine dala je značajne rezultate u pogledu održivosti penzijskog sistema, u srednjem roku. Međutim, zbog demografskih kretanja, biće neophodno u narednom periodu veoma pažljivo pratiti parametre penzijskog sistema, posebno u segmentu adekvatnosti penzija, kako bi se moglo pravovremeno reagovati na negativne demografske ili ekonomske trendove. Budući da, zbog starenja stanovništva i odlaska mladih i radno sposobnih, imamo manji broj uplatioca doprinosa, dugoročno će penzijski sistem biti ugrožen, a budžetski sistem preopterećen.

Izazovi za naredni period u oblasti sistema zdravstvene zaštite posebno su vezani za starenje nacije, rast malignih oboljenja, praćenje savremenih tehnologija medicinske opreme i metoda liječenja i revidiranje mreže zdravstvenih ustanova. Strateško opredjeljenje **Vlade Republike Srpske** je da se u narednom periodu obezbijedi izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja iz prethodnog perioda, te izvrši uvođenje javnih zdravstvenih ustanova u trezorski sistem poslovanja⁹⁰. Prethodno navedenim će se očuvati fiskalna disciplina u okviru zdravstvenog sistema, te stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, te iznalaženju novih modela finansiranja zdravstvenog osiguranja. Reformom zdravstvenog sistema biće uspostavljen finansijski održiv sistem, koji će omogućiti efikasniju zdravstvenu zaštitu.

Kontrola i transparentnost trošenja javnih financija su preduslovi za održivost javnih financija, zbog čega se **Vlada FBiH** odlučila na uključivanje svih institucija koje se finansiraju iz budžeta a nisu uključene u jedinstveni trezorski sistem, iste uključiti u narednom periodu. Strategijom reforme upravljanja javnim financijama FBiH za period 2021-2025. godina prevedeno je uključiti vanbudžetske fondove u budžet FBiH i budžete kantona, te uključiti kantonalne direkcije za puteve u budžet kantona. Od vanbudžetskih fondova planirano je uključivanje Zavoda za zdravstveno osiguranje i reosiguranje i Zavoda za zapošljavanje FBiH. Dodatno, pored uvođenja Zavoda za zdravstveno osiguranje i reosiguranje planirano je uvesti i cjelokupni zdravstveni sistem u trezorski sistem poslovanja. Cilj ove reformske mjere je unaprijeđenje transparentnosti i boljeg nadzora nad potrošnjom javnih sredstva kako na federalnom tako i na nižim nivoima vlasti.

Populacijski fonda Ujedinjenih nacija (UNFPA), u saradnji s Ambasdom Republike Češke u Bosni i Hercegovini, uradio je i objavio publikaciju „Efekti demografskih promjena na pružanje javnih usluga u BiH⁹¹“. Publikacija sadrži analizu projekcija javnih rashoda za penzije, obrazovanje i zdravstvo u skladu sa demografskim promjenama u Bosni i Hercegovini za period 2022-2031. godina, koje uključuju prognozu kretanja stanovništva, dobnu strukturu stanovništva, broj penzionera, očekivane izdatke za penzije s procjenom kretanja prosječnih

⁹⁰ Od 2021. godine u trezorski sistem na nivou Republike uvedena su tri zavoda, dok je 2022. godine unesen još jedan. Što se tiče nivoa jedinica lokalne samouprave, od 2021. godine u trezorski sistem uvedena su tri doma zdravlja, dok je 2022. godine uvedeno još 16 domova zdravlja.

⁹¹ <https://ba.unfpa.org/en/publications/effects-population-changes-provision-public-services-bosnia-and-herzegovina>

penzija te izdatke za zdravstveni i obrazovni sistem.

5. STRUKTURNE REFORME OD 2023. DO 2025.

5.1. Ažurirani podaci o tri ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast i za njih vezane reformske mjere

5.1.1. Ključna prepreka br.1: Nedovoljna efikasnost tržišta rada

a. Analiza glavnih prepreka:

Anketna stopa zaposlenosti za Bosnu i Hercegovinu za 2021. godinu iznosila je 39,6%, i u blagom je padu u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila 40,1%. Stopa zaposlenosti bilježi značajan razliku među polovima (51,1% , muškarci, a 28,7% žene).

Strukturna priroda nezaposlenosti je najveći problem u Bosni i Hercegovini. To znači da najveći udio predstavljaju osobe koje su nezaposlene više od godinu dana. Štaviše, u 2021.godini 59,7% nezaposlenih bilo nezaposleno duže od 2 godine. Ova razlika ukazuje na postojanje sive ekonomije, što dodatno otežava kreiranje i implementiranje aktivnih politika zapošljavanja. Podaci Agencije za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine navode da je u aktivne i pasivne mjere zapošljavanja u Bosni i Hercegovini utrošeno više od 164 miliona KM u 2021 godini, što predstavlja smanjenje od skoro 30 miliona KM. Ti izdaci uslovljeni su pandemijom Covid-19, budući da značajan udio i dalje predstavljaju izdvajanja na pasivne mjere. U aktivne politike zapošljavanja utrošeno je oko 67,56, što je za 19 miliona KM manje nego u prethodnoj godini. U pogledu pasivnih mjera došlo je do značajnih promjena jer je utrošeno 96,5 miliona KM što je za skoro 44 miliona više nego 2019 godine.

I dalje ostaju izazovi u oblasti radno-pravnog zakonodavstva posebno kada je u pitanju regulisanje rada ekonomsko-socijalnih vijeća, vijeća zaposlenika, socijalnoj sigurnosti, posredovanju u zapošljavanja posebno u definisanju i provođenju efikasnih aktivnih mjera zapošljavanja.

Na tržištu rada u Republici Srpskoj još uvijek su prisutni negativni trendovi kao što su: migracije, posebno mladih, neusklađenost potreba tržišta rada sa potrebama privrede, dugoročna nezaposlenost i neaktivnost, posebno žena. Otežan pristup tržištu rada predstavlja izazov za mlade, žene i lica u ranjivom položaju⁹². Posljedice pandemije značajno su uticale na tržište rada Republike Srpske stvarajući dodatni priliv novoprijavljenih nezaposlenih (lica koja ostaju bez zaposlenja) i manje mogućnosti za zapošljavanje. Ovi trendovi predstavljaju osnovne prepreke za rast i konkurentnost. Takođe, socijalni dijalog karakterišu neusaglašeni stavovi socijalnih partnera koji otežavaju donošenje dokumenata javnih politika. U tom pogledu, i pored velikog broja inicijativa Saveza sindikata Republike Srpske, Vlada Republike Srpske i reprezentativni predstavnici socijalnih partnera nisu postigli dogovor oko teksta Opšteg kolektivnog ugovora.

b. Reformske mjere:

5.1.1.1. Povećati efikasnost tržišta rada kroz učinkovite politike zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja

1. Opis mjere

Mjera je fokusirana na rješavanje glavnih socio-ekonomskih izazova sa kojima se BiH suočava, uključujući rješavanje visoke nezaposlenosti u BiH. S tim u vezi, radiće se na povećanju efikasnosti sistema tržišta rada kroz usklađivanje zakonodavstva sa evropskim zakonodavstvom

⁹² Prema stanju na evidenciji nezaposlenih sa 31. avgustom 2022. godine, najveće učešće u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti imaju lica sa četvrtim (32,1%) i trećim stepenom obrazovanja (31,5%), dok je učešće lica sa visokom stručnom spremom 13,7%. I dalje je visok udio nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage 21%, u odnosu na ukupan broj nezaposlenih. Analiza starosne strukture nezaposlenih lica pokazuje visok udio lica starosti preko 50 godina, i to 36%, kao i visok procenat nezaposlenih mladih do 30 godina starosti (preko 20,9%). Od ukupno registrovanih 65.300 nezaposlenih lica na dan 31. avgust 2022. godine, žena je 34.781 (53,2%), a mladih do 30 godina 13.622.

i međunarodnim dokumentima, te kroz provođenje učinkovitih politika zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja javnih službi u zapošljavanju.

Potrebno je razviti i testirati nove sisteme za praćenje i procjenu potreba tržišta rada; izraditi procjenu postojećih aktivnih mjera tržišta rada i obuka osoblja institucija za tržište rada radi boljeg sprovođenja aktivnih mjera tržišta rada usmjerenih na saradnju sa poslodavcima i pružanje usluga. Stvaranje AMTR-a treba se temeljiti na razumijevanju ekonomskih trendova, potreba poslodavaca, kao i uskih grla u okviru ponude radne snage. Odluka o tome koji je program prikladan za svakog korisnika treba se donijeti na osnovu dokaza, što zauzvrat zahtijeva vođenje slučajeva registrovanih nezaposlenih na osnovu podataka.

Program Garancije za mlade će doprinijeti uključivanju mladih na tržište rada kroz efikasnije aktivne politike tržišta rada, kao i poboljšanju sigurnosti i zdravlja radnika i jačanju institucionalnih kapaciteta i kapaciteta učesnika kako bi se osigurala efektivna implementacija acquis-a u ovoj oblasti. Akcija će rezultirati povećanjem učešća na tržištu rada i zapošljavanja posebno mladih, čime će biti u potpunosti usklađena sa relevantnim tematskim prioritetima Okvira 4 IPA III programskog okvira (PF). Podržaće napore BiH da poboljša zapošljavanje mladih ljudi, podršku u obrazovanju ili obuci, kroz implementaciju šeme Garancije za mlade.

Program Garancija za mlade osigurava da svi mladi od 15 do 29 godina dobiju kvalitetnu ponudu za posao, dalje obrazovanje ili praksu u roku od četiri mjeseca od nezaposlenosti ili napuštanja formalnog obrazovanja. Program bi trebao biti implementiran na Zapadnom Balkanu, u četiri faze, u periodu od 2021. do 2027. godine.

Međunarodna organizacija rada (ILO) započela je studiju mapiranja mladih NEET-a (koji nisu u toku zapošljavanja, obrazovanja ili obuke). Sljedeći korak je analiza politika i pravnog okvira za implementaciju Garancije za mlade u BiH. Plan implementacije će sadržati tri pilot projekta, izrađena u skladu sa nadležnostima, koje se mogu razlikovati, a indikatori monitoringa će biti jedinstveni za cijelu zemlju.

Program zapošljavanja i socijalnih inovacija (EaSI) je finansijski instrument na nivou EU za promovisanje visokog nivoa kvaliteta i održivog zapošljavanja, garantovanje adekvatne i pristojne socijalne zaštite, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanje uslova rada. Evropski socijalni fond + (ESF+) je glavni instrument Evropske unije (EU) za ulaganje u ljudske resurse. Sa budžetom od skoro 99,3 milijarde eura za period 2021-2027, ESF+ će nastaviti da daje važan doprinos politici zapošljavanja, socijalne politike, obrazovanja i vještina EU, uključujući strukturne reforme u ovim oblastima.

Da bi zemlje Zapadnog Balkana mogle sudjelovati u programima EU potrebno je osigurati proračunska sredstva za plaćanje finansijskog doprinosa, tzv. „ulazne karte“. Država ima mogućnost da dio sredstava za plaćanje ulazne karte zatraži u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA).

Planirano je da se programom EaSI pruži podrška naporima država članica u osmišljavanju i provođenju društvenih reformi na evropskom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou putem koordinacije politika djelovanja, utvrđivanja, analize i dijeljenja najboljih praksi.

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine je pribavilo saglasnost nadležnih institucija entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine sa inicijativom za pristupanje Bosne i Hercegovine Programu Evropskog socijalnog fonda plus (ESF+), Programu Evropske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije, a s ciljem podrške razvoju poduzetništva, socijalnih inovacija i razvoju digitalne i „zelene ekonomije“.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine potvrdilo je interes za učešćem u Programu za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) 2021-2027. Ministarstvo civilnih poslova BiH je uputilo pismo interesa za pristupanje Programu evropskom komesaru za zapošljavanje, socijalne

poslove i uključenost. Informacija o iskazanom interesu Bosne i Hercegovine za pristupanje EU EaSI će se dostaviti i Generalnom direktoratu za susjedstvo i pregovore za proširenje Europske komisije i zatražiti sredstva iz IPA fondova za kontribuciju za sudjelovanje u Programu.

Uprkos nastavku pandemije kovida 19 i globalnim političkim kretanjima podaci o stanju nezaposlenosti pokazuju tendenciju pada broja nezaposlenih lica na evidenciji⁹³. U narednom periodu radiće se na daljem razvoju sistema za praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada, kako bi se olakšalo usklađivanje sistema obrazovanja, obuke i prekvalifikacija i dokvalifikacija sa potrebama tržišta rada⁹⁴ u okviru realizacije mjera aktivne politike, evaluacija programa zapošljavanja doprinijeće većoj efikasnosti mjera aktivne politike, kao i kreiranju mjera na osnovu ostvarene efikasnosti. Evaluacija programa zapošljavanja predstavlja osnov za dalje unapređivanje i praćenje ispunjenosti ciljeva programa, efikasnosti i održivosti svakog programa pojedinačno.

U okviru mjere predviđena je i izrada Plana implementacije Programa Garancije za mlade. Program garancije za mlade⁹⁵ ima za cilj smanjenje nezaposlenosti mladih koji nisu zaposleni, u obrazovanju ili obuci, i povećanje usklađenosti između obrazovanja i obuke i potreba tržišta rada.⁹⁶ Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite (u daljem tekstu: MRBIZ) koordinator je Programa garancije za mlade u Republici Srpskoj. Koordinacija se vrši sa resorno nadležnim ministarstvima i institucijama. Dalje, u svrhu unapređenja socijalnog dijaloga u narednom periodu fokus će se staviti na intenziviranje dijaloga sa socijalnim partnerima s ciljem usaglašavanja mišljenja i stavova oko relevantnih pitanja.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Potpisivanje Ugovora između Evropske unije, sa jedne strane, i Bosne i Hercegovine, sa druge strane, o učešću BiH u Programu za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) Evropskog socijalnog fonda Plus (ESF+), (MCP)
- Izrada plana implementacije Programa Garancije za mlade koji će sadržavati tri pilot projekta, izrađena u skladu sa nadležnostima (MCP)
- Izrada teksta Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba. (FMRSP)
- Izrada Plana implementacije Programa Garancije za mlade (MRBIZ i resorno nadležna ministarstva i institucije obuhvaćene Programom),
- Intenziviranje dijaloga sa socijalnim partnerima s ciljem usaglašavanja mišljenja i stavova oko relevantnih pitanja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Socijalno zbrinjavanje radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Unapređenje usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica. (MRBIZ i Zavod za zapošljavanje Republike Srpske – u daljem tekstu: ZZZ RS).

⁹³ Prosječan broj nezaposlenih za osam mjeseci 2022. godine iznosi 68.865 lica i predstavlja smanjenje od 12,3% u odnosu na isti period prethodne godine. Kada je u pitanju zapošljavanje lica sa evidencije ZZZ RS, za prvih osam mjeseci 2022. godine zaposleno je 20.104 lica, što je za 5,6% manje u odnosu na isti period 2021. godine.

⁹⁴ Zajednički zaključci sa Ekonomskog i finansijskog dijaloga između EU i Zapadnog Balkana i Turske, zaključak pod tačkom 6.

⁹⁵ Strategija zapošljavanja Republike Srpske 2021–2027. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 4/22). Strategija zapošljavanja 2021–2027. godine u skladu je Okvirom za realizaciju ciljeva održivog razvoja u BiH (Ujedinjene nacije, 21. oktobar 2015. godine, A/RES/70/1 – Promijeniti svijet: Program održivog razvoja do 2030. godine) i tako, posredno, sa globalnim ciljevima održivog razvoja. Strategija je, takođe, u skladu sa Ekonomskim i investicionim planom (EIP) za Zapadni Balkan (COM(2020) 641, 6.10.2020) sa prioritarnim područjem 6 koje se odnosi na povećanje podrške razvoju ljudskog kapitala i tački 10, koja se odnosi na podršku uspostavljanju šema Garancija za mlade na Zapadnom Balkanu.

⁹⁶ Zajednički zaključci sa Ekonomskog i finansijskog dijaloga između EU i Zapadnog Balkana i Turske, zaključak pod tačkom 6.

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Praćenje implementacije i evaluacija Programa garancija za mlade za 2023. godinu (MCP)
- Praćenje implementacije i evaluacija Programa EU Zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI 2021-2027). (MCP)
- Sprovođenje Plana implementacije Programa Garancije za mlade (MRBIZ i resorno nadležna ministarstva i institucije obuhvaćene Programom),
- Intenziviranje dijaloga sa socijalnim partnerima s ciljem usaglašavanja mišljenja i stavova oko relevantnih pitanja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Socijalno zbrinjavanje radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Unapređenje usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica. (MRBIZ i Zavod za zapošljavanje Republike Srpske – u daljem tekstu: ZZZ RS).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Praćenje i evaluacija Programa garancija za mlade za 2024. godinu. (MCP)
- Praćenje i evaluacija Programa EU Zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI 2021-2027). (MCP)
- Izrada teksta Zakona o vijeću zaposlenika. (FMRSP)
- Sprovođenje Plana implementacije Programa Garancije za mlade (MRBIZ i resorno nadležna ministarstva i institucije obuhvaćene Programom),
- Intenziviranje dijaloga sa socijalnim partnerima s ciljem usaglašavanja mišljenja i stavova oko relevantnih pitanja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Socijalno zbrinjavanje radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Unapređenje usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica. (MRBIZ i Zavod za zapošljavanje Republike Srpske – u daljem tekstu: ZZZ RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Ukupan broj aktivnih tražilaca posla	56.000	50.000	50.000
Broj registrovanih kolektivnih ugovora	4	4	4
Broj radnika koji su zbrinuti po Programu socijalnog zbrinjavanja	1.500	1.500	1.500
Broj korisnika prava na novčanu naknadu	2.600	2.600	2.600
Broj korisnika prava na uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje (nezaposlena lica u skladu sa članom 37. Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti)	900	900	900
Broj mladih zaposlenih kroz programe zapošljavanja	1.700	1.700	1.700

Broj teško zapošljivih lica zaposlenih kroz programe zapošljavanja	3.100	3.100	3.100
Broj žena zaposlenih kroz programe zapošljavanja	2.500	2.500	2.500

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Provođenje zakona iz oblasti rada, zaštite na radu i zapošljavanja bi trebalo imati uticaja na stvaranje pravednih i sigurnih uvjeta rada za radnike. Također, donošenjem novog Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba bi trebalo imati uticaja na poboljšanje efikasnosti javnih službi za zapošljavanje, u cilju unapređenja sistema zapošljavanja i smanjenja broja nezaposlenih osoba, kao i povećanje stope zaposlenosti.

Pored toga, realizacijom prioriternih aktivnosti u oblasti zapošljavanja u narednom periodu, između ostalog, kroz ojačani mehanizam upravljanja tržištem rada nastojat će se novim okvirom politike zapošljavanja uspostaviti efektivniji sistem praćenja, učinkovito korištenje finansijskih sredstava i bolji koncept praćenja i evaluacije aktivnih politika tržišta rada.

Aktivnostima ZZZ RS direktno se utiče na kreiranje konkurentnijeg privrednog ambijenta, rast zaposlenosti, povećanje BDP, bolje fiskalno okruženje kroz uplate doprinosa za novozaposlene radnike i dr.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Troškovi praćenja primjene zakonskih propisa iz nadležnosti Federalnog ministarstva rada i socijalne politike osigurani su u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine.

Procjena troškova aktivnosti za 2023. godinu iznosi 72.511.666 KM, za 2024. godinu iznosi 62.638.334 KM, dok za 2025. godinu iznosi 28.885.000 KM. Izvor finansiranja je budžet Republike Srpske, budžet institucija BiH u periodu 2023–2025. godina po 185.000 KM po godini, kao i kreditna sredstva Svjetske banke za period 2023–2025. godina.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Provođenjem zakonskim propisa iz oblasti rada, zaštite na radu i zapošljavanja i implementiranjem ostalih dokumenata iz oblasti zapošljavanja može se očekivati pozitivan uticaj na povećanje stope zaposlenosti i smanjenje stope nezaposlenosti i neaktivnosti, naročito mladih, žena i dugoročno nezaposlenih osoba, kao i onih najranjivijih na tržištu rada, promoviranja kvalitetnog zapošljavanja, s ciljem ostvarivanja jednakih prilika u pristupu tržištu rada i pravednijim radnim uvjetima.

Aktivne mjere na tržištu rada i redovne isplate novčanih naknada imaju za cilj da ublaže socijalne i ekonomske posljedice uzrokovane pandemijom, kao i da smanje siromaštvo i socijalne nejednakosti, doprinesu osnaživanju zapošljavanja žena posebno iz ruralnih područja i žena žrtava porodičnog nasilja i ratne torture. Ovim mjerama smanjuju se regionalne nejednakosti zapošljavanjem lica u nerazvijenim i izrazito nerazvijenim opštinama.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Ova mjera ima neutralan uticaj na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostatak apsorpcijskog kapaciteta ključnih korisnika i nedostatak		Zauzet će se strateški pristup aktivnostima izgradnje kapaciteta, koji uključuje okvir

uspješnog sistema provođenja i nadzora.	Niska	kompetencija, analize potreba za obukom, sprovođenje obuke i podučavanje. Tokom projekta pružat će se vanjska podrška osoblju JSZ-a.
Neblagovremeno usvajanje zakona	Visoka	Priprema tekstova zakona u skladu sa planom
Neusaglašavanje socijalnih partnera.	Visoka	Podsticanje socijalnog dijaloga, obavljanje konsultacija sa socijalnim partnerima.
Nisu zaključeni kolektivni ugovori	Niska	Ponovno intenziviranje dijaloga sa socijalnim partnerima s ciljem postizanja dogovora za zaključivanje kolektivnih ugovora
Nisu pripremljeni planirani zakoni	Niska	Blagovremeno sprovođenje procesa konsultacija i usaglašavanja sa svim relevantnim učesnicima procesa i socijalnim partnerima

5.1.2. Ključna prepreka br.2: Poboljšati poslovno okruženje kroz bližu saradnju i koordinaciju na svim nivoima vlasti

a. Analiza glavnih prepreka

Prioriteti Strateškog okvira do 2030. godine⁹⁷, navode da bi Bosna i Hercegovina trebala postići veću konkurentnost uz snažniji ekonomski razvoj kroz jasno definisane politike, inovativnu, konkurentnu proizvodnju, distribuciju znanja te kvalitetnu međunarodnu promociju i razvoj turizma na principima održivosti što ukazuje na opredijeljenost BiH za reforme u ovoj oblasti.

U Federaciji BiH, ubrzani tehnološki razvoj, digitalizacija i uvođenje novih načina poslovanja, otvorili su dodatni prostor razvoju tzv. „sive ekonomije“, koja značajno utiče na iskazivanje realnog stanja ekonomije uslijed nepodržavanja digitalnih načina poslovanja u pogledu propisa i nadzora. Postojeći sistem fiskalizacije je zastario, te poreznim obveznicima otežava poštivanje propisa i oni posluju na granicama zakonitog. Ovakvo stanje otežava i rad institucija koje vrše nadzor nad tokovima novca u obavljanju svojih nadležnosti te se povećavaju i administrativni troškovi javne uprave. Poslovno okruženje karakteriše, pored ostalog, skup i dugotrajan proces registracije preduzeća što djeluje destimulativno na postojeće, kao i na buduće poduzetnike. Dodatni problem u Federaciji BiH je i nemogućnost registracije privrednih subjekata na jednom mjestu, nepostojanje on-line registracije i dobivanja potrebnih dozvola na jednom mjestu itd. Osim ovoga, nedovoljna budžetska izdvajanja za poticanje razvoja malih i srednjih preduzeća, kao i otežan pristup povoljnim finansijskim sredstvima predstavlja značajan izazov za povećanje konkurentnosti male privrede u Federaciji BiH. Postojeći Zakon o poticanju razvoja male privrede u Federaciji BiH nije predvidio obavezu o minimalnom izdvajanju sredstava iz Budžeta Federacije BiH, što je u određenom smislu prepreka za brži i kvalitetniji razvoj male privrede, pa zbog toga radimo na njegovim izmjenama, posebno u dijelu koji se odnosi na povećana i propisana minimalna finansijska izdvajanja iz Budžeta Federacije BiH sektoru MSP.

Republika Srpska kao jedan od ključnih izazova vidi u povećanju konkurentnosti i produktivnosti privrede i smanjenju sive zone s ciljem povećanja plata i smanjenja neformalne ekonomije u oblasti rada i posljedično prijavljivanja i plaćanja poreza na dohodak i doprinos.

⁹⁷ Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja Bosne i Hercegovine do 2030. (2021.), www.dep.gov.ba

Problem je dodatno pojačan krizom prouzročenom pandemijom kovid 19. Poslovna zajednica kao izazov je prepoznala deficit radne snage u pojedinim privrednim granama, koji je, između ostalog, i rezultat odliva mozgova, te ukazala na problem niske stope rasta produktivnosti koja nije pratila dinamiku kontinuiranog rasta plata.

S ciljem stvaranja povoljnog poslovnog okruženja i smanjenja sive zone u oblasti rada, ukazala se potreba za regulisanjem poreskog statusa i prijavljivanja radnika koji obavljaju poslove kratkotrajno, sezonski u oblastima ugostiteljstva, turizma, građevinarstva, poljoprivrede i druge djelatnosti, a kojima zbog kratkog trajanja angažmana treba biti omogućeno pojednostavljeno prijavljivanje u Jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa, te pojednostavljeno i paušalno plaćanje poreskih obaveza.

Kao odgovor na jedan od glavnih identifikovanih izazova bila je i reorganizacija postojećeg modela sistema fiskalnih kasa. Naime, analiza stanja u predmetnoj oblasti pokazala je da je sistem fiskalnih kasa tehnološki zastario, te da ne prati ni kompletno poslovanje u gotovini, zbog čega i dalje postoji određeni prostor za sivu zonu. S tim u vezi, pojavila se realna i osnovana potreba za revidiranjem postojećeg sistema. Naime, postojećim sistemom, zbog svojih prevaziđenih tehničkih ograničenja samo poslovanje privrednih subjekata je finansijski i proceduralno opterećeno u interesu postizanja ciljeva fiskalizacije. Svako rješenje koje će uticati na liberalizaciju tržišta fiskalnih sistema, smanjenje povezanih operativnih troškova i smanjenje procedura ili njihovu automatizaciju, sigurno bi imalo pozitivne efekte na poslovno okruženje u Republici Srpskoj.

S obzirom na značaj oblasti MSP u Republici Srpskoj⁹⁸ uspostavljen je okvir za podršku navedenoj oblasti i sproveden niz aktivnosti i programa. Međutim, pandemija kovid 19 i kriza u Ukrajini su uticali na rast troškova poslovanja vezano za energente, transport, sirovine, opremu i drugo. S obzirom na to da su zemlje iz kojih se uvoze sirovine ograničile izvoz istih, često je prisutan nedostatak sirovina u određenim oblastima. Sva povećanja troškova su uticala na poslovanje malih i srednjih preduzeća, a posebno samostalnih preduzetnika. Zbog navedenog je bilo bitno podržati ovaj sektor, te su planirani značajni podsticaji koji se odnose na digitalnu transformaciju, tehničke inovacije (oprema), organizaciju i učešće na sajmovima, te očuvanje starih i umjetničkih zanata i domaće radinosti.

U Republici Srpskoj se u kontinuitetu radi na smanjenju administrativnih barijera za poslovanje kroz niz projekata („giljotina propisa“, uspostavljanje jednošalterskog sistema poslovanja, itd.). Međutim, kroz vrijeme su uspostavljene nove procedure i ustanovljena je potreba da je neophodno izvršiti sistemsku analizu istih prvo na republičkom, a potom i na lokalnom nivou.

U oblasti unapređenja bezbjednog ambijenta za poslovanje kao jedna od glavnih prepreka identifikovano je rješavanje pitanja korupcije, uzimajući u obzir poteškoće prilikom otkrivanja i dokazivanja ove vrste krivičnih djela, a imajući u vidu značaj prevencije korupcije u razvoju ambijenta za poslovanje. Značajan uticaj na unapređenje bezbjednog ambijenta za poslovanje ima i praćenje tokova, te sprečavanje pranja novca, kao i suprotstavljanje organizovanom kriminalu, posebno trgovini ljudima (radna eksploatacija) i sajber kriminalu, ne samo u Republici Srpskoj nego i šire, kroz regionalne aktivnosti i saradnju. Bitnu prepreku unapređenju bezbjednog ambijenta za poslovanje svakako predstavljaju migrantska kriza, kao i povratak boraca sa stranih ratišta, što ima uticaj na percepciju sigurnog poslovanja. Trenutna situacija u Ukrajini, prema očekivanju, ima negativan uticaj kako na poslovni ambijent, tako i na percepciju sigurnog poslovanja.

S ciljem unapređenja poslovnog okruženja i smanjenja neformalne ekonomije kroz jačanje bezbjednosti građana, institucija, zajednice i imovine, u Republici Srpskoj je u prethodnom

⁹⁸ U 2021. godini u Republici Srpskoj je poslovalo 41.992 malih i srednjih preduzeća od čega 18.365 pravnih lica i 23.627 preduzetnika ili 99,8% ukupnog broja privrednih subjekata.

periodu izrađen niz strateških dokumenata⁹⁹ u oblasti bezbjednosti, a čijom primjenom se dalje unaprijedila oblast bezbjednog ambijenta za poslovanje. Dalja borba protiv organizovanog kriminala i korupcije, pranja novca, sajber kriminala, terorizma i drugih oblika teškog kriminala u značajnoj mjeri vratiće povjerenje u sigurnost poslovnog ambijenta i na taj način povećati konkurentnost privrede Republike Srpske i njenu atraktivnost za strana ulaganja. S tim u vezi, u 2023. godini planirana je izrada nove Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i odgovarajućeg Akcionog plana dok se u 2024. godini planira donošenje nove Strategije za borbu protiv sajber kriminaliteta i završetak izrade pratećih akcionih planova za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj, iz oblasti digitalne forenzike

b. Reformske mjere:

5.1.2.1. Unaprijediti sistem prikazivanja prometa

1. Opis mjere

U Federaciji BiH se promet roba i usluga evidentira putem fiskalnih sistema koji su bazirani na zastarjelom modelu fiskalizacije, što otežava evidentiranje prometa koji se ostvaruje novim kanalima poslovanja (online), a samim tim utiče i na prikupljanje javnih prihoda. U narednom periodu planira se uvođenje novog modela fiskalizacije koji će podržati novije načine poslovanja i olakšati rad poslovnim subjektima. Novi sistem fiskalizacije, omogućivati će brži, ciljani nadzor nad ostvarenim prometom novca, roba i usluga. Mjera će biti realizirana usvajanjem novog zakonodavnog okvira koji reguliše ovu oblast.

I u Republici Srpskoj postojeći model sistema fiskalnih kasa pokazao je određene manjkavosti te se ukazala potreba za njegovim unapređenjem. Stoga, neophodno je bilo pokretanje aktivnosti preispitivanja postojećeg modela, te se na osnovu izvršene analize i ponuđenih modela izvršila tranzicija na manje zahtjevan, a istovremeno efektivniji i efikasniji sistem. Na osnovu prednjih analiza, Narodna skupština Republike Srpske donijela je Zakon o fiskalizaciji u februaru 2022. godine. Predmetnim zakonom u tehničkom smislu se u cijelosti mijenja dosadašnji sistem kontrole prometa putem fiskalnih kasa i dosadašnji fiskalni sistemi će biti zamijenjeni novim sistemima.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Izrada nacrtu Zakona o fiskalnim sistemima (FMF)
- Potpuna primjena Zakona o fiskalizaciji (MF RS),
- Finansiranje troškova inicijane fiskalizacije kod poreskih obveznika (MF RS)

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Donošenje Zakona o fiskalnim sistemima (FMF)
- Izgradnja novog IT sistema u Poreznoj upravi FBiH za novi sistem fiskalizacije (FMF)
- Fiskalizacija obveznika koji prema Zakonu o fiskalnim kasama nisu bili obveznici fiskalizacije, a koji su prema Zakonu o fiskalizaciji obuhvaćeni (MF RS).

---

⁹⁹ Strateški dokumenti: Strategija borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i prateći Akcioni plan (2018–2022); Akcioni plan MUP za sprovođenje Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj (2019–2022); Strategija za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj 2020–2024. godine i prateći akcioni planovi: za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj i iz oblasti digitalne forenzike u Republici Srpskoj; te Akcioni plan za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u BiH (2018–2022) i Procjena prijetnje od rizika pranja novca i finansiranja terorizma.

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalnim sistemima (FMF)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Broj obveznika fiskalizacije	85.000	98.000	110.000
Primjena Zakona o fiskalizaciji	Potpuna primjena Zakona	Potpuna primjena Zakona	Potpuna primjena Zakona
Izvršena fiskalizacija kod poreskih obveznika	Izvršeno finansiranje troškova inicijalne fiskalizacije	Sistemi funkcionalni i u primjeni	Sistemi funkcionalni i u primjeni

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Primjena novog sistema fiskalizacije u Federaciji BiH dovesti će do bolje i kvalitetnije kontrole obveznika koji izbjegavaju izvršenje svojih obaveza, istovremeno stvarajući pravedniji sistem za obveznike koji već posluju unutar formalne ekonomije. Nadalje, mobilizacijom dodatnih izvora budžetskih prihoda, otvara se prostor za provedbu novih mjera u cilju rasterećenja troškova poslovanja za sve pravne subjekte.

Prevažodni uticaj novog sistema fiskalizacije u Republici Srpskoj očekuje se kroz smanjenje sive ekonomije i smanjenje poreske evazije, te poboljšanje poreske discipline, što direktno povećava konkurentnost privrednih subjekata koji poštuju poreske propise.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Za aktivnosti vezane za donošenje zakonskih i pripremu i donošenje podzakonskih akata potrebno je dodatno angažovati nove uposlenike, obezbijediti tehničku pomoć i softver da bi se izgradio i prilagodio IT sistem u Poreznoj upravi FBiH, za implementaciju novih zakonskih rješenja.

Imajući u vidu da je finansiranje inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika na osnovu važećeg zakona bilo o trošku obveznika fiskalizacije, Vlada Republike Srpske je predložila da trošak inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika ovaj put snosi Republika. Trošak fiskalizacije podrazumijeva trošak inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika i trošak nabavke sistema za upravljanje fiskalizacijom. Kako u ovom momentu ne postoji formirana cijena uređaja, kao ni sistema za upravljanje fiskalizacijom, MF je procjenu troška uradilo na osnovu naprijed navedenih analiza, a prema kojima bi trošak fiskalizacije trebao biti oko 50 miliona KM.

U 2022. godini obezbijeden je iznos od 27 miliona KM za nabavku sistema, dok je u 2023. godini potrebno dodatno obezbijediti 13 miliona KM. Navedeni trošak za nabavku će uvažiti i inflatorni uticaj u smislu korekcije navedenog iznosa u skladu sa tržišnim cijenama.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Eliminacija tzv. „sive ekonomije“ trebala bi dovesti će do pozitivnog kretanja svih ekonomskih parametara (nivo investicija, nivo zaposlenosti, prihod per capita i dr.)

Mjera nema direktan uticaj na socijalne ishode u Republici Srpskoj. Međutim, smanjenjem sive ekonomije, povećanjem poreske discipline, te povećanjem obuhvata i porastom osnovice za oporezivanje kao posljedica uvođenja novog sistema, trebalo bi da dovede i do porasta poreskih prihoda, koji će se kroz sistem preraspodjele indirektno imati pozitivan uticaj na socijalne ishode.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Zamjenom uređaja, proizvedena će biti veća količina elektroničkoj otpada koji se treba adekvatno zbrinuti.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neusvajanje predloženog zakonskog rješenja od strane Parlamenta Federacije BiH	visoka	Nizak nivo mogućnosti za ublažavanje od strane samog predlagača Zakona
Nedostatak planiranih sredstava u budžetu Federacije BiH za informatizaciju Porezne uprave FBiH i nedostatak sredstava za provođenje obuke	niska	Pravovremeno planirati novčana sredstva
Smetnje pri implementaciji tehničkih aspekata sistema u Republici Srpskoj	Niska	Tehnička i kadrovska pripremljenost za implementaciju procesa

5.1.2.2. Restrukturiranje poreznog i neporeznog opterećenja

1. Opis mjere

Federacija BiH u cilju suzbijanja isplata u tzv. zoni „sive ekonomije“ i izjednačavanja načina oporezivanja rada sa zemljama EU i OECD-a, osnovicu poreza na dohodak je potrebno proširiti za sve do sada neoporezive izvore dohotka. Zajedno sa ovom reformskom mjerom istovremeno se vrši i reforma obračuna i plaćanja obaveznih socijalnih doprinosa. Svrha mjere jeste izvršiti preraspodjelu poreznog opterećenja, prebacivanjem većeg poreznog tereta na lica sa višim dohotkom, dok bi lica sa nižim dohotkom bila oslobođena od plaćanja ili imala nultu stopu poreza. Cilj proširenja porezne osnovice jeste uticaj na sivu ekonomiju koja se financira iz neoporezivih dohodaka odnosno određeni dio poslodavaca trenutno neoporezive oblike isplata koristi za izbjegavanje plaćanja punih obaveza. Upotrebom ličnog odbitka koji ima iste implikacije kao i progresivne stope porez na dohodak, cilj je da se zaštiti minimalni dohodak koji bi ostao izvan obuhvata poreza odnosno na njega se ne bi plaćao porez. S druge strane, proširenje osnovice, omogućilo bi da se smanje ukupni doprinosi. Proširenom poreznom osnovicom ujedno se štiti i stabilnost budžeta i vanbudžetskih fondova, korisnika prihoda po osnovu poreza na dohodak i doprinosa, obzirom da bi samo smanjenje obračunskih stopa u prvi mah dovelo do gubitaka u prilivu javnih prihoda

S ciljem daljeg rasterećenja privrede i unapređenja cjelokupnog poslovnog okruženja i ambijenta u Republici Srpskoj Vlada Republike Srpske je u narednom periodu planirala donošenje Zakona o pojednostavljenom radnom angažmanu na sezonskim poslovima u određenim djelatnostima i izmjene u okviru oporezivanja tih radnika. S tim u vezi, planirano je smanjenje poreza i doprinosa za ove radnike, pojednostavljeno prijavljivanje i odjavljivanje u Jedinствeni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa samo elektronskim putem i pojednostavljeno plaćanje poreza i doprinosa. U ovom dijelu bitno je naglasiti da će posljedica pojednostavljenog načina angažovanja radnika na sezonskim poslovima biti pojednostavljeno i paušalno oporezivanje i plaćanje doprinosa za ove poslove. Zbog karaktera ovog angažmana pojednostavljeno oporezivanje i plaćanje doprinosa, trebalo bi da doprinese rastu prihoda, s obzirom na to da su porez i doprinosi iz ovih angažmana veoma često u sivoj zoni. Ovakav način oporezivanja ovih radnika trebalo bi da doprinese rastu poreza na dohodak i doprinosa jer je njihov angažman često u sivoj zoni. Takođe, sa ciljem smanjenja sive zone u oblasti rada, planira se i oporezivanje dividende, jer se dividenda često koristi za isplatu dijela plata u gotovini koje nisu prikazane.

Kada su u pitanju planirane izmjene i dopune neporeskih zakona, MF je sproveo pripremne aktivnosti i izradilo analize a na osnovu kojih su planirane aktivnosti za naredni trogodišnji period u vezi sa raspodjelom sredstava za finansiranje posebnih mjera zaštite od požara.

Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Donošenje Zakona o porezu na dohodak u FBiH (FMF)
- Donošenje Zakona o doprinosima u FBiH (FMF)
- Donošenje Zakona o pojednostavljenom radnom angažmanu na sezonskim poslovima u određenim djelatnostima (MRBIZ),
- Donošenje Zakona o izmjenama Zakona o porezu na dohodak (MF),
- Donošenje Zakona o izmjenama Zakona o doprinosima (MF),
- Donošenje Zakona o izmjenama Zakona o poreskom postupku Republike Srpske (MF),
- Izrada Analize uvođenja minimalnih osnovica doprinosa po privrednim granama (MF),
- Izrada metodologije za utvrđivanje najniže plate u Republici Srpskoj (MF),
- Ažuriranje Registra poreskih i neporeskih davanja Republike Srpske i sprovođenja daljih aktivnosti smanjenja, odnosno ukidanja neporeskih davanja (MF),
- Analiza efekata implementacije zakona kojima se smanjuje opterećenje rada (MF).

Aktivnosti planirane u 2024. g.

- Donošenje podzakonskih akata za primjenu Zakona o porezu na dohodak u FBiH (FMF)
- Donošenje podzakonskih akata za primjenu Zakona o doprinosima u FBiH (FMF)
- Informatizacija Porezne uprave FBiH, nadogradnja softverske aplikacije za administriranje primjene novih zakonskih rješenja (FMF)
- Implementacija zakona i podzakonskih akata u vezi sa pojednostavljenim radnim angažmanom na sezonskim poslovima u određenim djelatnostima (MF).

Aktivnosti planirane u 2025. g.

- Ocjena prvih efekata provedbe izmjenjenih zakona u FBiH (FMF)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni cilj	Prelazni cilj	Cilj
Zakon o pojednostavljenom radnom angažmanu na sezonskim poslovima u određenim djelatnostima	Usvojen Zakon	Zakon u primjeni	Zakon u primjeni
Izmjene zakonodavstva u okviru oporezivanja: Zakona o izmjenama Zakona o porezu na dohodak; Zakona o izmjenama Zakona o doprinosima; Zakona o izmjenama Zakona o poreskom postupku Republike Srpske	Pripremljen set zakona i isti usvojen	Zakoni u primjeni	Zakoni u primjeni

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Smanjenjem fiskalnog opterećanja za poslodavce u Federaciji BiH, očekuje se povećanje konkurentnosti domaćih privrednih subjekata, kao i povećanje konkurentnosti radne snage, što će imati pozitivan učinak na povećanje novih ulaganja i sveukupni privredni rast u konačnici

Realizacijom mjere Republika Srpska očekuje rasterećenje privrede i stvaranje povoljnijih uslova za poslovanje privrednih subjekata koje će dovesti do povećanja konkurentnosti i produktivnosti privrede Republike Srpske.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Kada je riječ o samim prvim efektima provedbe mjere na prihode budžeta u FBiH, odnosno vanbudžetskih fondova, prema izvršenim mikrosimulacijskim procjenama, predloženo smanjenje ukupne stope doprinosa, kao i izmjene u oporezivanju dohotka, biti će kompenzirane proširenjem osnovice za obračun i neće se negativno reflektovati na nivo naplate prihoda po ovom osnovu (efekat neutralnosti). Aktivnosti vezane za donošenje zakonskih i pripremu i donošenje podzakonskih akata provoditi će se u okviru redovnih troškova plata uposlenika Federalnog ministarstva finansija i PUFBIH. Tačan nivo troškova izrade softverskog rješenja za administriranje primjene novih zakonskih rješenja od strane Porezne uprave FBiH moguće je utvrditi tek po donošenju zakonskih i podzakonskih akata.

Za realizaciju mjere nisu potrebni dodatna sredstva. S obzirom na to da su porez i doprinosi iz angažovanja radnika na sezonskim poslovima veoma često u sivoj zoni, pojednostavljeno oporezivanje i plaćanje doprinosa trebalo bi da doprinese rastu ovih prihoda. Takođe, uvođenje oporezivanja dividende rezultiraće povećanjem prihoda od poreza na dohodak.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Smanjenjem cijene rada, destimuliranjem poslodavaca da lica angažuju po osnovu ugovora o djelu i drugih sličnih ugovora (vezano za predviđeno uključivanje i ovakvih izvora dohotka u obračun obaveznih doprinosa) očekuje se povećanje nivoa zaposlenosti u FBiH. Nadalje, progresivnim oporezivanjem, odnosno smanjenjem poreznog pritiska lica sa nižim dohotkom, postiže se poboljšanje životnog standarda istih. Kada je riječ o učinku vezanom za gender, iako nisu rađene direktne procjene, uzimajući u obzir raspoložive statističke podatke o trenutno lošijem položaju žena po pitanju statusa zaposlenosti i ostvarivanju dohotka, može se pretpostaviti i poboljšanje njihovog položaja provedbom jedne ovakve mjere.

S obzirom na to da će doći do pojednostavljenog načina angažovanja radnika na sezonskim poslovima, očekuje se rast broja zaposlenih po osnovu ovog angažmana. Takođe, sprovođenje svih mjera koje doprinose smanjenju sive ekonomije ima značajan uticaj na jednakost.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Neutralan uticaj.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno donošenje predloženih zakonskih rješenja od strane Parlamenta Federacije BiH	visoka	Nizak nivo mogućnosti za ublažavanje od strane samog predlagača Zakona
Nedostatak planiranih sredstava u budžetu Federacije BiH za informatizaciju Porezne uprave FBiH	niska	Pravovremeno planirati novčana sredstva
Nesprovođenje mjere od strane poslodavaca u Republici Srpskoj	Niska	Pojačan inspeksijski nadzor i kontrola

5.1.2.3. Olakšavanje administrativnih procedura za poslovanje

1. Opis mjere

Ova reformska mjera je dijelom prenesena iz prethodnog PER-a, zbog toga što u Federaciji BiH nisu usvojeni planirani Zakon o poticanju razvoja i Zakon o poduzetničkoj infrastrukturi zbog složenih procedura. Zbog toga će Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta nastaviti aktivnosti na donošenju pravnih propisa koje imaju za cilj stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za osnivanje i razvoj subjekata male privrede. Ovom mjerom će se, pored ostalih, omogućiti lakše i brže ulaženje u poslovnu aktivnost, kao i olakšano zatvaranje firmi. Oba navedena zakona su usvojena u formi nacрта u Parlamentu FBiH i trenutno se radi na pripremi prijedloga ovih zakona. Aktivnosti u ovoj reformskoj mjeri su u skladu sa obavezom sadržanom u članu 93. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, na osnovu koje je Nacrt zakona o poticanju razvoja male privrede potpuno usklađen s propisima Evropske Unije. Također, u predloženi tekst zakona o poticanju razvoja male privrede su inkorporirana rješenja predviđena Preporukom Komisije 2003/361/ EZ o definiciji mikro, malih i srednjih preduzeća. Ova mjera doprinosi postizanju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija (SDGs). Također, planiramo u okviru društvenog/socijalnog poduzetništva pokrenuti aktivnosti na izradi pravne regulative kako bi po prvi put u Federaciji BiH imali pravno uređenu i ovu oblast poduzetništva.

Vlada Republike Srpske je 2021. godine pokrenula Projekat optimizacije administrativnih procedura i formalnosti na republičkom nivou i u aprilu 2021. godine usvojena je Odluka o realizaciji Projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti i imenovan Savjet za upravljanje i praćenje Projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti na republičkom nivou i Operativno tijelo za realizaciju Projekta, koje čini ukupno 45 članova iz različitih institucija, uključujući i predstavnike poslovne zajednice. Vlada Republike Srpske usvojila u decembru 2021. godine Akcioni plan za optimizaciju administrativnih procedura kojim je predviđeno da se ukinu 42 formalnosti i pojednostave 243 formalnosti¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Ključna pojednostavljenja se odnose na: pribavljanje dokumenata po službenoj dužnosti korišćenjem veb servisa; prihvatanje prijedloga da se od stranaka ne traži prilaganje dokaza (dokumenata) koje izdaju institucije kod kojih se podnosi zahtjev i izdaje formalnost; smanjenje

Optimizacija administrativnih procedura na republičkom nivou podrazumijeva analizu procedura i formalnosti, identifikovanih u jedinstvenom registru formalnosti (tj. dozvola, odobrenja, licenci, koje izdaju republički organi uprave) sa stanovišta njihove opravdanosti, zahtijevanja neophodnih dokumenata, vremena i troškova u njihovom pribavljanju. Cilj analize je predlaganje i sprovođenje pojednostavljenja pojedinih administrativnih procedura, te smanjenja troškova i vremena za poslovnu zajednicu, kao i modernizacija i unapređenje rada organa republičke uprave.

Aktivnosti planirane u 2023. god.

- Usvajanje Zakona o poticanju razvoja male privrede u FBiH (FMRPO)
- Usvajanje Zakona o poduzetničkoj infrastrukturi u FBiH (FMRPO)
- Donošenje 5 podzakonskih akata na osnovu Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima u Federaciji Bosne i Hercegovine. (FMRPO)
- Nastavak realizacije usaglašenog plana pojednostavljenja (institucije entiteta Republika Srpska koje izdaju formalnosti),
- Pokrenuti inicijativu prema jedinicama lokalne samouprave da se implementira projekat i na lokalnom nivou prema istoj metodologiji.

Aktivnosti planirane u 2024. god.

- Zakon o društvenom/socijalnom poduzetništvu u FBiH
- Pravilnik o postupcima u provođenju Programa poticaja na osnovu Zakona o poticanju razvoja male privrede u FBiH (FMRPO)
- Pravilnik o uspostavljanju, vođenju i načinu rada Informacionog sistema u FBiH
- Pravilnik kojim se bliže uređuju faze uspostave poduzetničke zone u FBiH, (FMRPO)
- Pravilnika koji će definisati potrebne podatke za upis u Registar poduzetničke infrastrukture u FBiH, (FMRPO)
- Pravilnika o provođenju Programa poticaja na osnovu Zakona o poduzetničkoj infrastrukturi u FBiH (FMRPO)
- Praćenje sadržaja registra i eventualna dopuna usaglašenog plana pojednostavljenja (MPP u saradnji sa svim republičkim institucijama koje izdaju formalnosti).

Aktivnosti planirane u 2025. god.

- Pravilnik za Registar društvenih/socijalnih preduzeća u FBiH,
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Fonda za društvene/socijalne poduzetnike u FBiH,

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Broj pojednostavljenih formalnosti i administrativnih procedura u odnosu na ukupan broj	100/932	143/932	243/932

taksi; pojednostavljenje forme dokumenata (npr. neovjerena kopija dokumenta); propisivanje obrasca zahtjeva za izdavanje formalnosti i njegova dostupnost.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost (nije relevantno za oblast "socijalne zaštite i inkluzije")

Donošenje potrebne pravne regulative će dovesti do povoljnijeg uticaja na konkurentnost malih i srednjih preduzeća u Federaciji BiH, pa tako i do rasta broja malih i srednjih preduzeća, broja društvenih preduzeća, rasta zaposlenih itd.

Mjera ima direktan uticaj na konkurentnost budući da bi poslovna zajednica Republike Srpske imala direktne koristi u smislu smanjenja troškova i vremena u pribavljanju pojedinih dozvola, odobrenja i licenci.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu.

Budžetska sredstva planirana za ovu mjeru u 2023. godini su 300.000 KM, u 2024. god. 300.000 KM i u 2025. god. 200.000 KM.

Projekat se realizuje u okviru postojećih administrativnih kapaciteta institucija Republike Srpske

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Realizacijom planiranih aktivnosti u Federaciji BiH očekuje se lakši i ubrzaniji proces ulaska u poslovnu aktivnost i izlaska iz nje, što će rezultirati povećanim zapošljavanjem, a time i smanjenjem siromaštva. Navedene aktivnosti uključuju jednakost svih socijalnih grupa, kao i rodnu ravnopravnost.

Uticaj mjere za Republiku Srpsku je indirektan budući da se kroz unapređenje poslovnog ambijenta utiče na stvaranje uslova za veće zapošljavanje i bolji socijalni status građana.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Mjera je neutralna.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamentarne Federacije BiH	niska	Potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora
Veliki broj uključenih institucija	Visoka	Formiranje Savjeta na najvišem nivou koji prati rad institucija
Veliki obuhvat projekta	Visoka	Postojanje formalne i javno dostupne početne baze podataka; Usvajanje jedinstvene metodologije; Formalno utvrđene nadležne osobe

5.1.2.4. Podrška razvoju poduzetništva

1. Opis mjere

Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta će poduzeti niz aktivnosti koje imaju za cilj stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za rast i razvoj subjekata male privrede kroz programe podrške u obliku dodjela grant i kreditnih sredstava u FBiH. Grant sredstva u narednom trogodišnjem periodu će se dodjeljivati kroz projekte podrške razvoju poduzetničke infrastrukture, jačanje konkurentnosti subjekata male privrede, kao i poticanje „Start up“-ova.

U Republici Srpskoj je primjenom Zakona o društvenom preduzetništvu i pravilnika koji regulišu ovu oblast omogućena dodjela statusa društvenog preduzeća, te podrška ranjivim grupama, koja omogućava uključivanje u poslovne procese i jačanjem njihovog statusa u društvu. Razvojna agencija Republike Srpske (RARS) je u okviru međunarodnih projekata razvila programe: podrška preduzetnicima u problemima; licima koja ponovo počinju poslovanje; program za početnike u biznisu – akcelerator i program mentoring. Ove aktivnosti su značajne za poslovanje, kako tokom krize, tako i tokom oporavka, te je RARS u skladu sa raspoloživim sredstvima i kapacitetima radila na podršci oblasti preduzetništva. Takođe, Zakon o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti, koji je na snazi od 2012. godine, uređuje obavljanje zanatsko-preduzetničke djelatnosti, obrazovanje i osposobljavanje preduzetnika, organizovanje preduzetnika i vođenje registra preduzetnika. Nakon pažljive analize postojećeg Zakona i sugestija nadležnih organa jedinica lokalne samouprave i preduzetnika, procijenjeno je da je neophodna izrada novog teksta zakona kojim će se određeni instituti precizirati i urediti na drugačiji način uz uvažavanje pozitivne evropske prakse u ovoj oblasti.

Ministarstvo privrede i preduzetništva (MPPRS) će u okviru mjere **jačanje podrške preduzetništva**, zajedno sa partnerskim organizacijama, sprovoditi aktivnosti finansijske podrške malim i srednjim preduzećima (digitalna transformacija, tehničke inovacije, organizacija sajmovi i učešće na sajmovima i očuvanje starih i umjetničkih zanata i domaće radinosti). Takođe, vršiće se primjena Zakona o društvenom preduzetništvu, koja omogućava unapređenje opšte socijalne i ekonomske politike i smanjuje teret socijalnih davanja.

Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Realizacija projekata podrške za razvoj poduzetničke infrastrukture u FBiH (FMRPO)
- Realizacija projekata podrške za jačanje konkurentnosti subjekata male privrede u FBiH (FMRPO)
- Realizacija Projekta „Poticaj za Start up“ u FBiH (FMRPO)
- Realizacija projekta „Garancijski fond“ u FBiH (FMRPO)
- Realizacija Programa „Kreditni poticaj razvoja, poduzetništva i obrta“ u FBiH (FMRPO)
- Nastavak sprovođenja programa finansijske podrške (MPPRS),
- Uspostavljanje potrebnih struktura za društvena preduzeća i omogućavanje podrške istim (MPPRS),
- Izrada novog Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti (MPPRS).

Aktivnosti planirane u 2024. g.

- Realizacija projekata podrške za razvoj poduzetničke infrastrukture u FBiH (FMRPO)
- Realizacija projekata podrške za jačanje konkurentnosti subjekata male privrede u FBiH (FMRPO)
- Realizacija Projekta „Poticaj za Start up“ u FBiH (FMRPO)

- Realizacija projekta „Garancijski fond“ u FBiH (FMRPO)
- Realizacija Programa „Kreditni poticaj razvoja, poduzetništva i obrta“ u FBiH (FMRPO)
- Nastavak sprovođenja programa finansijske podrške (MPPRS),
- Podrška društvenim preduzećima (MPPRS),
- Implementacija novog Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti (MPPRS).

Aktivnosti planirane u 2025. g.

- Realizacija projekata podrške za razvoj poduzetničke infrastrukture u FBiH (FMRPO)
- Realizacija projekata podrške za jačanje konkurentnosti subjekata male privrede u FBiH (FMRPO)
- Realizacija Projekta „Poticaj za Start up“ u FBiH (FMRPO)
- Realizacija projekta „Garancijski fond“ u FBiH (FMRPO)
- Realizacija Programa „Kreditni poticaj razvoja, poduzetništva i obrta“ u FBiH (FMRPO)
- Nastavak sprovođenja programa finansijske podrške (MPPRS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Broj finansijski podržanih subjekata	170	200	250
Zakon o društvenom preduzetništvu	Podržano 20 društvenih preduzeća	Podržano 20 preduzeća	Podržano 40 preduzeća
Zakon o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti	Usvojen zakon	Zakon u primjeni	Zakon u primjeni

3. Očekivani uticaj na konkurentnost (nije relevantno za oblast "socijalne zaštite i inkluzije")

Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz povećana budžetska izdvajanja za razvoj poduzetništva će doprinijeti poboljšanju konkurentnosti privatnog sektora u Federaciji BiH

Postojanje finansijske podrške bi svakako omogućilo oporavak preduzetnika i unapređenje poslovanja. Primjena Zakona o društvenom preduzetništvu će omogućiti podršku za društvena preduzeća.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu Federacije BiH za poticaj razvoju male privrede. FBiH budžetska sredstva planirana za ovu mjeru u 2023. godini su 7.440.000,00 KM, u 2024. godini 7.300.000,00 KM i u 2025. godini 7.300.000,00 KM.

Za potrebe finansijske podrške neophodno je obezbijediti 3.000.000 KM na godišnjem nivou iz Budžeta Republike Srpske i međunarodnih projekata. Podsticaji su planirani i u Dokumentu okvirnog budžeta i kroz instrument pretpristupne pomoći EU (IPA). Neophodno je obezbijediti

i određenu podršku od minimalno 100.000 KM za razvoj društvenih preduzeća iz budžeta i međunarodnih projekata.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Sveobuhvatni cilj ulaganja u poduzetničku infrastrukturu je brže razvijanje privrede, poticanje ravnomjernog regionalnog razvoja na cijelom području Federacije BiH, privlačenje domaćih i stranih investitora što neminovno dovodi do povećanog zapošljavanja, rodne jednakosti i smanjenja siromaštva.

Finansijskom podrškom se omogućava održivost zaposlenosti, smanjenje siromaštva, osnaživanje i ekonomska samostalnost žena, korištenje digitalnih alata, što subjektima omogućava opstanak na tržištu. Stvaranje društvenih preduzeća doprinosi zapošljavanju ranjivih grupa stanovništva. Usvajanjem novog Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti dodatno će se olakšati procedure vezane za poslovanje samostalnih preduzetnika.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Ulaganje u modernizaciju subjekata male privrede ima direktan pozitivan uticaj na okoliš, kao i izgradnja poslovnih zona koja će doprinijeti premještanju poslovnih objekata iz urbanih područja u poslovne zone koje su predviđene prostornim planovima, što također ima direktan uticaj na zaštitu životne sredine.

Kod realizacije aktivnosti vodiće se računa o životnoj sredini i podizati svijest kod preduzetnika o očuvanju životne sredine

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostatak planiranih finansijskih sredstava iz Budžeta Federacije BiH	niska	Blagovremene konsultacije
Nedostatak finansijskih sredstava	Visoka	Iznalaženje alternativnih izvora finansiranja
Nedostatak sredstava za podršku društvenim preduzećima	Niska	Mogućnost korištenje sredstava iz EU projekata

5.1.3. Ključna prepreka br. 3: Upravljanje javim finansijama

a. Analiza glavnih prepreka:

Posmatrano sa stanovišta konkurentnosti i razvoja, kvaliteta javnih finansija nije zadovoljavajuća. Uzrok tome je nizak nivo domaćih javnih investicija u odnosu na ostale kategorije rashoda. Problem odgovarajućih politika je u iznalaženju balansa između alokacijske, distribucijske i stabilizacijske funkcije javnih finansija. Potrebno je poboljšati fiskalno izvještavanje u skladu sa EU standardima, raditi na donošenju adekvatnih mjera i poboljšanju projekcija i analiza.

Institucionalna fragmentacija, niska kvaliteta fiskalnih podataka i izostanak saradnje među različitim dionicima negativno se odražavaju na kvalitetu fiskalnog okvira. Usklađenost sa

standardima izvještavanja EU (ESA) i budžetskim okvirima je još uvijek vrlo ograničena. Efikasnost srednjoročnog fiskalnog okvira je također veoma ograničena. Zbog ovih nedostataka, postoji rizik od značajnog fiskalnog podizvještavanja.

Javna potrošnja je na relativno visokom nivou i potrebno je unaprijediti mehanizme kontrole i upravljanja. Prisutan je nedovoljan stepen korištenja informacionih tehnologija u ključnim procesima, sistem upravljanja javnim finansijama orijentisan je na ulazne resurse.

Situaciju otežava i složena raspodjela nadležnosti između različitih nivoa vlasti u FBiH i pojedinačnih organizacija i neadekvatna saradnja i koordinacija između i unutar različitih nivoa vlasti u procesima planiranja i izvršenja budžeta/finansijskih planova.

Restriktivna politika novog zapošljavanja i nemogućnost popunjavanja sistematizovanih pozicija otežava razvoj javnih internih finansijskih kontrola u skladu sa standardima, a zbog velikog broja organizacija javnog sektora postoji nemogućnost revidiranja svih organizacija javnog sektora funkcijom vanjske revizije i nizak stepen implementacije preporuka revizije.

Generalan problem na svim nivoima vlasti predstavlja nedostatak shvatanja sistema PIFC kao dijela ukupnih reformi u Federaciji BiH i koristi koju taj sistem ima kako za uspješno poslovanje organizacija javnog sektora, tako i za ekonomično i efikasno upravljanje javnim sredstvima.

Dosljedna primjena važećih propisa i metodologija i unaprijeđenje razvoja javnih internih finansijskih kontrola direktno doprinosi jačanju kontrola, a time i racionalizaciji potrošnje javnih sredstava i unapređenju kvalitete rada organizacija javnog sektora u Federaciji.

Analizom prepreka u Republici Srpskoj utvrđeno je da je jedan od osnovnih izazova u oblasti interne revizije vezan za paralelno egzistiranje dva značajno različita koncepta interne revizije; jednog razvijenog u javnim preduzećima, a drugog u dijelu javnog sektora kojim su obuhvaćeni korisnici prihoda budžeta na republičkom ili lokalnom nivou, zbog čega organizacija i način funkcionisanja interne revizije ne doprinosi u dovoljnoj

mjeri ocjeni sistema internih kontrola to jest ostvarivanju ciljeva javnih preduzeća. Isto se može otkloniti donošenjem zakonskog okvira za oblast interne revizije koji će na isti način tretirati internu reviziju u cijelom javnom sektoru, što je i jedna od aktivnosti predviđena Strategijom razvoja sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske za period 2021–2025. godine.

Takođe, nemogućnost popunjavanja sistematizovanih radnih mjesta internih revizora adekvatno obučanim kadrovima, kao i nedovoljno razvijena svijest o važnosti i ulozi PIFC-a za uspješno upravljanje rizicima i ostvarivanje ciljeva subjekata, predstavlja dodatni izazov u ovoj oblasti.

Reforma upravljanja javnim finansijama u Republici Srpskoj je kroz donošenje strateškog dokumenta (Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske 2021–2025. godina – SUJF RS) na sistematičan i sveobuhvatan način predstavila okvir za planiranje, koordinaciju i realizaciju međusobno povezanih planiranih reformskih aktivnosti u oblasti javnih finansija, zasnovan na preuzetim obavezama u oblasti evropskih integracija, kao i na preporukama međunarodnih organizacija i institucija, te identifikovala glavne prepreke, odnosno oblasti za djelovanje za naredni petogodišnji period.

S tim u vezi, u okviru stuba I: Fiskalni okvir, planirana je realizacija mjere 3: Utvrđivanje fiskalnih rizika i mjere 4: Finansijski nadzor nad poslovanjem javnih preduzeća. Naime, fiskalni rizici koji su skoncentrirani u **javnim preduzećima** u Republici Srpskoj, trenutno predstavljaju najveći fiskalni izazov za naredni period. Shodno navedenom, Vlada Republike Srpske je u prethodnom periodu identifikovala prioritete i pokrenula reformu Željeznica Republike Srpske i reformu tržišta električne energije, Restrukturiranje i reorganizacija MH „Elektroprivreda

Republike Srpske“ a. d. Trebinje (reorganizacija distributivnih preduzeća i uspostavljanje javnog snabdijevanja i reorganizacija proizvodnih preduzeća).

Zbog nagomilanih neizmirenih obaveza **Željeznice Republike Srpske** (u daljem tekstu: ŽRS) su dovele u pitanje svoj opstanak na tržištu prevoza roba i usluga. Glavne prepreke za rast i razvoj ŽRS ogledaju se kroz primjetan trend opadanja broja prevezenih putnika i putničkog kilometra (PK), te skroman podatak u poređenju sa željezničkim kompanijama u okruženju. Trošak radne snage predstavlja najveći trošak u strukturi ukupnih rashoda ŽRS. Prosječna starost inventarskog parka vučnih sredstava je 47 godina, a od ukupnog broja lokomotiva samo 37% je u eksploataciji. Zbog starosti lokomotiva, kao i činjenice da od osnivanja ŽRS, lokomotive nisu nabavljane, ŽPC će u bliskoj budućnosti biti suočene sa problemom nedostatka lokomotiva i potrebom investiranja u nabavku novih lokomotiva.

Dalje, navedena **reforma tržišta električne energije** pretpostavlja liberalizaciju tržišta električne energije za sve kupce (potrošače), te vlasničko razdvajanje tržišnih elektroenergetskih djelatnosti od reguliranih. Restrukturiranje i reorganizacija MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje podijeljena je u dvije faze. Razdvajanje djelatnosti i reorganizacija pet elektrodistributivnih preduzeća (faza 1), kao preduslov za liberalizaciju nije u potpunosti završena. Druga faza (faza 2) koja je planirana je restrukturiranje proizvodnih preduzeća (elektrana) i reorganizacija MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje u cjelini, radi uspostavljanja efikasne i optimalne organizacije koja će omogućiti profitabilno i efikasno poslovanje sistema Elektroprivrede (kao javnog preduzeća) u cjelini. Trenutne cijene električne energije za potrošače u Republici Srpskoj su od početka krize u Ukrajini ostale na najnižem nivou u Evropi i višestruko su niže od tržišnih kretanja na evropskim berzama. Ovakve cijene ne odražavaju stvarne troškove poslovanja preduzeća. Istovremeno, dok je broj radnika i kvalifikaciona struktura u sistemu „Elektroprivreda RS“ opterećujuća i nepovoljna, a produktivnost niska, prosječne plate u ovom preduzeću su znatno iznad prosjeka poredeći ih i sa drugim javnim i sa privatnim preduzećima. Posljedica je da preduzeća iz sistema „Elektroprivrede RS“ rade sa veoma slabom likvidnošću uz često izraženo neefikasno upravljanje.

Ukupna ulaganja u elektroenergetsku infrastrukturu su do sada bila nedovoljna, a jedan od razloga je nizak prihod od prodaje električne energije domaćim potrošačima, odnosno držanje nivoa cijena koje ne opravdavaju troškove, te nepotrebno veliki broj zaposlenih u javnom preduzeću. Kao prepreka intenzivnijoj izgradnji obnovljivih izvora energije stoje nedovoljna akumulacija kapitala u sistemu „Elektroprivreda RS“, ali i uslovljavanje banaka za dobijanje kredita čak i za projekte obnovljive energije. S druge strane, prerano zatvaranje postojećih termoelektrana u procesu dekarbonizacije dovelo bi do ogromnog gubitka radnih mjesta, dok bi se Republika Srpska od neto izvoznika električne energije, pretvorila u neto uvoznika, odnosno energetskog zavisnika, a cijene snabdijevanja domaćih potrošača bile bi prepuštene turbulencijama na tržištu EU.

S druge strane, **pružanje boljeg kvaliteta javnih usluga** građanima Republike Srpske, u odnosu na postojeće stanje, jedan je od osnovnih prioriteta Vlade Republike Srpske u budućem periodu. U dijelu nedovoljno efikasan kvalitet javnih usluga temelji se na nedovoljnoj stručnoj usmjerenosti zaposlenih koji pružaju usluge građanima i poslovnoj zajednici, kao i nedovoljna upotreba informacionih tehnologija u procesu pružanja usluga. Identifikovana je potreba za donošenje propisa kojim se stvaraju pravne pretpostavke za uspostavljanje zadovoljavajućih kapaciteta zaposlenih koji pružaju usluge, čime se uz poštovanje Principe javne uprave (SIGMA) građanima Republike Srpske obezbjeđuje bolji kvalitet javnih usluga. S tim u vezi, Vlada Republike Srpske čvrsto je opredijeljena za modernizaciju javne uprave koja će u potpunosti počivati na principima vladavine prava, otvorenosti i transparentnosti,

profesionalnosti, efikasnosti, odgovornosti i domaćinskom pristupu sredstvima poreskih obveznika.

SUJF RS, u okviru Stuba II: JAVNI PRIHODI, planirana je realizacija mjere 1: Restrukturisanje poreskog i neporeskog opterećenja, koja se odnosi na upotpunjavanje fiskalnog registra nepokretnosti. Dalje, analiza trenutnog stanja u oblasti **oporezivanja nepokretnosti**, a u okviru Projekta „Širenje obuhvata obveznika poreza na nepokretnost“ pokazala je da, iako je Zakon o porezu na nepokretnosti već 10 godina na snazi i primjenjuje se u potpunosti, postoji značajan broj nepokretnosti koje nisu prijavljene u Fiskalni registar nepokretnosti. Imajući u vidu da je prihod od poreza na nepokretnosti u cijelosti prihod jedinica lokalne samouprave, jedinicama lokalne samouprave data je Zakonom nadležnost za utvrđivanje stope poreza na nepokretnosti za nepokretnosti koje se nalaze na njihovoj teritoriji, kao i za utvrđivanje početnih vrijednosti nepokretnosti, takođe za nepokretnosti koje se nalaze na njihovoj teritoriji¹⁰¹. S druge strane, nepokretnost se prijavljuje u Fiskalni registar nepokretnosti podnošenjem prijave upisa u Fiskalni registar nepokretnosti u kojoj su sadržane karakteristike svake pojedinačne nepokretnosti. Kako su karakteristike nepokretnosti veoma značajan faktor prilikom utvrđivanja poreske osnovice, Poreska uprava Republike Srpske, po službenoj dužnosti ili čak i samim postupkom inspekcijuskog nadzora, ukoliko nije prijavljena nepokretnost, ne može utvrditi poresku osnovicu pravilno. Iz tog razloga, jedinice lokalne samouprave bi morale biti aktivnije angažovane na prijavljivanju nepokretnosti na njihovoj teritoriji u Fiskalni registar nepokretnosti.

Kao jedan od izazova u jedinicama lokalne samouprave (JLS) identifikovano je dalje **unapređenje upravljanja opštinskom nepokretnom imovinom**. Naime, jedan od osnovnih zaključaka Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, nakon sprovedene revizije učinka je da nisu obezbijeđene sve potrebne pretpostavke za efikasno upravljanje nekretninama. S tim u vezi, Glavna služba za reviziju javnog sektora dala je preporuku Vladi Republike Srpske da analizira, preispita i kompletira regulatorni okvir i na taj način obezbijedi pretpostavke za uspješno upravljanje nekretninama u jedinicama lokalne samouprave.

Dalje, analiza trenutnog stanja u oblasti **oporezivanja nepokretnosti**, a u okviru Projekta „Širenje obuhvata obveznika poreza na nepokretnost“ pokazala je da, iako je Zakon o porezu na nepokretnosti već 10 godina na snazi i primjenjuje se u potpunosti, postoji značajan broj nepokretnosti koje nisu prijavljene u Fiskalni registar nepokretnosti. Imajući u vidu da je prihod od poreza na nepokretnosti u cijelosti prihod jedinica lokalne samouprave istima je data Zakonom nadležnost za utvrđivanje stope poreza na nepokretnosti za nepokretnosti koje se nalaze na njihovoj teritoriji, kao i za utvrđivanje početnih vrijednosti nepokretnosti, takođe za nepokretnosti koje se nalaze na njihovoj teritoriji¹⁰². S druge strane, nepokretnost se prijavljuje u Fiskalni registar nepokretnosti podnošenjem prijave upisa u Fiskalni registar nepokretnosti u kojoj su sadržane karakteristike svake pojedinačne nepokretnosti. Kako su karakteristike nepokretnosti veoma značajan faktor prilikom utvrđivanja poreske osnovice, Poreska uprava Republike Srpske, po službenoj dužnosti ili čak i samim postupkom inspekcijuskog nadzora, ukoliko nije prijavljena nepokretnost, ne može utvrditi poresku osnovicu pravilno. Iz tog

---

¹⁰¹ Tržišnu vrijednost nepokretnosti koja predstavlja u stvari poresku osnovicu poreza na nepokretnosti utvrđuje Poreska uprava Republike Srpske, međutim osnov za primjenu vrijednosti koeficijenata za korekciju procijenjene tržišne vrijednosti nepokretnosti (kvalitativni faktori) predstavlja početna vrijednost nepokretnosti koju svojim odlukama godišnje utvrđuju jedinice lokalne samouprave. Poreska osnovica (tržišna vrijednost nepokretnosti) utvrđuje se dakle, primjenom početnih vrijednosti korigovanih kvalitativnim faktorima iz poreske prijave obveznika, i to primjenom modela masovne procjene nepokretnosti.

¹⁰² Tržišnu vrijednost nepokretnosti koja predstavlja u stvari poresku osnovicu poreza na nepokretnosti utvrđuje Poreska uprava Republike Srpske, međutim osnov za primjenu vrijednosti koeficijenata za korekciju procijenjene tržišne vrijednosti nepokretnosti (kvalitativni faktori) predstavlja početna vrijednost nepokretnosti koju svojim odlukama godišnje utvrđuju jedinice lokalne samouprave. Poreska osnovica (tržišna vrijednost nepokretnosti) utvrđuje se dakle, primjenom početnih vrijednosti korigovanih kvalitativnim faktorima iz poreske prijave obveznika, i to primjenom modela masovne procjene nepokretnosti.

razloga, jedinice lokalne samouprave bi morale biti aktivnije angažovane na prijavljivanju nepokretnosti na njihovoj teritoriji u Fiskalni registar nepokretnosti.

5.1.3.1. Reforma javnih preduzeća

1. Opis mjere

Navedenom mjerom, namjera je da interne kontrole budu usmjerene na: rizike vezane za dobro upravljanje prihodima, rashodima, imovinom i obavezama, rizike vezane za srednjoročno planiranje i programsko budžetiranje, rizike vezane za efikasnost poslovnih procesa organizacije. Planiranim aktivnostima namjerava se pojačati upravljačka odgovornost za zakonitost, ciljeve i rezultate organizacije kao i upravljanje rizicima javnih preduzeća. Određeni napredak je postignut kroz osiguranje dostupnosti pokazatelja uspješnosti javnih preduzeća na web stranici FIA FBIH. Funkcija nadzora U FBIH je smještena u Generalnom sekretarijatu Vlade FBIH. Navedena mjera je zasnovana na Strategiji razvoja sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH 2021-2027 i Strategiji upravljanja javnim finansijama u Federaciji BiH 2021-2025.

Reforma javnih preduzeća spada među najznačajnije strukturne reforme za Republiku Srpsku i ključna je za podsticanje širih ekonomskih reformi i rasta u Republici Srpskoj. Vlada Republike Srpske se nalazi u procesu u kojem se želi fokusirati na ekonomski rast i ubrzati put ka održivom razvoju, te javna preduzeća u tom procesu predstavljaju značajan potencijal. Ciljevi reforme su da približi Republiku Srpsku dobroj praksi Evropske unije (EU) i Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Restrukturiranje ŽRS će biti realizovano kroz tri komponente: finansijsko, restrukturiranje radne snage i organizaciono. Planirano je da se ovaj projekat završi do 31. decembra 2021. godine, međutim Svjetska banka je odobrila produženje roka do 31. decembra 2022. godine. Tokom realizacije projekta, posebno zbog promjene odluke o načinu organizovanja novog preduzeća, te sprovođenja procedure izbora procjenitelja imovine ŽRS (sam izbor je trajao oko godinu dana, zbog ulaganja žalbi od strane potencijalnih izvršioca usluge), komponente organizacionog i vlasničkog restrukturiranja nisu završene, te su ŽRS ponovo pokrenule proceduru produženja kreditnog angažmana za 24 mjeseca, uz reviziju rezultata koje je potrebno postići tokom realizacije projekta. Istu su podržali Ministarstvo saobraćaja i veza i Ministarstvo finansija. Čeka se na odluku Svjetske banke.

Restrukturiranje i reorganizacija MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje podrazumijeva nastavak aktivnosti u skladu sa novim Zakonom o električnoj energiji kroz sprovođenje mjera iz usvojenog Programa reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ faza 1 (reorganizacija distributivnih preduzeća i uspostavljanje javnog snabdijevanja) i usvajanje faze 2 (reorganizacija proizvodnih preduzeća). Realizacija prethodno navedene mjere predstavlja implementaciju novog Zakona o električnoj energiji, u skladu sa odgovarajućim direktivama Evropske unije, odnosno Direktivama Trećeg energetskeg paketa, kroz potpuno otvaranje tržišta električne energije bez diskriminacije za sve učesnike na tržištu. U toku 2021. godine izvršeno je pravno i dijelom funkcionalno razdvajanje distribucije i snabdijevanja u skladu sa usvojenim Programom reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ faza 1 (reorganizacija distributivnih preduzeća i uspostavljanje javnog snabdijevanja), koji je Vlada Republike Srpske usvojila u decembru 2020. godine. Najznačajnija promjena je razdvajanje djelatnosti distribucije i snabdijevanja, koja je formalno okončana 1. aprila 2021. godine, od kada su elektrodistribucije potpuno prestale sa snabdijevanjem kupaca. U sklopu faze 1 Programa reorganizacije, a s ciljem obezbjeđenja univerzalne usluge, Vlada je odredila MH „ERS“ Matično preduzeće a. d. Trebinje za javnog snabdjevača, i to na period do pet godina. Matičnom preduzeću je na taj način određena obaveza pružanja javne usluge. U okviru javnog snabdijevanja, javni snabdjevač pruža univerzalnu uslugu snabdijevanja kupcima iz kategorije

domaćinstvo i malim kupcima, i to onim kupcima iz navedenih kategorija koji nisu izabrali drugog snabdjevača na tržištu.

Paralelno sa navedenim, Vlada Republike Srpske pokrenula je i sveobuhvatnu reformu javnih preduzeća, sa ciljem uspostavljanja centralizovanog nadzora nad radom javnih preduzeća, pri Kabinetu predsjednika Vlade Republike Srpske, te funkcije analize fiskalnih rizika javnih preduzeća pri Ministarstvu finansija Republike Srpske. Uspostavljanje i operacionalizacija Jedinice za nadzor javnih preduzeća u Republici Srpskoj prvi je i najvažniji cilj reforme predviđen Akcionim planom, koji je usvojila Vlada Republike Srpske. Ovaj konkretan cilj je važan korak u jačanju upravljanja javnim preduzećima, jer doprinosi usklađivanju sistema i praksi korporativnog upravljanja Republike Srpske sa sistemima i praksama korporativnog upravljanja EU-a i OECD-a i ključna je za podsticanje šireg reformskog programa za javna preduzeća. Akcionim planom takođe je predviđeno uspostavljanje funkcije analize i praćenja fiskalnih rizika koji proizlaze iz javnih preduzeća u okviru Ministarstva finansija Republike Srpske. Generalno govoreći, poslovanje javnih preduzeća je značajan izvor fiskalnih rizika, kako na strani budžetskih prihoda, tako i na strani rashoda. Dobro upravljanje takvim fiskalnim rizicima ključno je za ekonomski rast i punu zaposlenost, kao Vladine strateške prioritete.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Jačanje kapaciteta za funkciju nadzora i nastavak blagovremenog izvještavanja o pokazateljima uspješnosti javnih preduzeća VFBIH i GS (generalni sekretarijat).
- Unaprijediti sistem izračunavanja i izvještavanja o ključnim pokazateljima uspješnosti kod preduzeća sa većinskim vlasničkim udjelom FBiH i kantona VFBIH i GS (generalni sekretarijat).
- Završiti vlasničko restrukturiranje kroz konverziju duga u akcije, te otkup akcija manjinskih akcionara (MSV, MF i KHOV),
- Završiti aktivnosti oko organizacionog restrukturiranja (ŽRS uz pomoć konsultanta sa kojim je potpisan ugovor),
- Sprovesti nabavku i implementaciju novog informacionog sistema za upravljanje poslovnim procesima i upravljanjem imovinom u novom preduzeću (ŽRS),
- Potpisati višegodišnje ugovore sa Vladom Republike Srpske za održavanje infrastrukture i podršku operateru kroz sufinansiranje putničkog saobraćaja (ŽRS, MSV i MF),
- Registrovati holding Željeznica Republike Srpske (ŽRS, MSV),
- Implementacija Zakona o električnoj energiji (MER, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, operatori vlasnici dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti),
- Nastavak restrukturiranja i reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje kroz reorganizaciju proizvođača električne energije koji posluju u okviru MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ (MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće i zavisna proizvodna preduzeća u okviru holdinga),
- Nastavak aktivnosti na reorganizaciji elektrodistributivne djelatnosti s ciljem postizanja potpune nezavisnosti Operatora distributivnog sistema kao mrežne potpuno regulisanje djelatnosti u odnosu na tržišnu djelatnost snabdijevanja (MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće i zavisna elektrodistributivna preduzeća u okviru holdinga),

- Sprovođenje, pored pravnog, i funkcionalno razdvajanje ovih djelatnosti i uspostavljanje adekvatnih mehanizama nadzora i kontrole aktivnosti s ciljem razdvajanja i sprečavanja diskriminacije učesnika na tržištu i narušavanja konkurencije (MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće i zavisna elektrodistributivna preduzeća u okviru holdinga, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske kao nezavisno tijelo).
- Završiti upravne postupke potrebne za operacionalizaciju Jedinice za koordinaciju nadzora (Generalni sekretarijat Vlade Republike Srpske),
- Izraditi i usvojiti sveobuhvatnu strategiju reforme sektora javnih preduzeća (Jedinica za nadzor),
- Uspostaviti registar javnih preduzeća Republike Srpske (Jedinica za nadzor),
- Razmotriti i analizirati pravni okvir koji se odnosi na funkcionisanje i upravljanje, te odgovornost u upravljanju javnim preduzećima s ciljem unapređenja planiranja, izvještavanja i upravljanja, a posljedično i uspješnosti javnih preduzeća (Jedinica za nadzor),
- Izvršiti izmjene i dopune pravnih okvira za javna preduzeća (Jedinica za nadzor),
- Izraditi i usvojiti Politike vlasništva nad javnim preduzećima (Jedinica za nadzor),
- Javna preduzeća će unaprijediti proces planiranja i pravovremeno donošenje poslovnih planova u skladu sa trogodišnjim projekcijama i strateško-razvojnim dokumentima (Javna preduzeća).
- Dalja edukacija rukovodioca svih subjekata javnog sektora, koordinatora za FUK i internih revizora o važnosti upravljačke odgovornosti i načinima za unapređenje sistema internih kontrola, uključujući i jedinice lokalne uprave i samouprave (MR RS)

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Pružanje podrške nivou kantona i jedinica lokalne uprave u jačanju sistema internih kontrola za bolje upravljanje sredstvima transfera i subvencija VFBIH i GS (generalni sekretarijat).
- Pratiti implementaciju novog informacionog sistema za upravljanje poslovnim procesima i upravljanjem imovinom u novom preduzeću (ŽRS),
- Potpisati primjenu višegodišnjih ugovora sa Vladom Republike Srpske za održavanje infrastrukture i podršku operateru kroz sufinansiranje putničkog saobraćaja i doraditi iste po potrebi (ŽRS, MSV i MF),
- Primijeniti onlajn sistem prikupljanja podataka korištenjem Prilagodljivog jezika za poslovno izvještavanje, za ažuriranje sistema Registra javnih preduzeća (Jedinica za nadzor),
- Javna preduzeća izdavaće finansijske izvještaje u skladu sa međunarodnim standardima, naročito za aspekte vezane za rokove i uslove korištenja javne imovine, postupanja sa namjenskim akcizama i državnom pomoći ili subvencijama (Javna preduzeća),
- Usvojiti politiku/zakonski zahtjev za sva javna preduzeća da objavljuju detaljne izvještaje o revalorizacionim dobicima, gubicima i ispravci vrijednosti imovine za prethodni desetogodišnji period (Jedinica za nadzor),
- Usvojiti politiku i postupak vrednovanja infrastrukture u javnom vlasništvu koju koriste ili eksploatišu javna preduzeća i zahtjeve za izvještavanje u vezi s tim,

korištenjem provjerenih metodologija koje se internacionalno koriste (Jedinica za nadzor),

- Usvojiti politiku i postupke za obračun kapitalnih rashoda i amortizacije infrastrukture u javnom vlasništvu koju koriste ili eksploatišu javna preduzeća, te zahtjeve za izvještavanje u vezi s tim, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (Jedinica za nadzor),
- Zabraniti subvencioniranje između zavisnih preduzeća u sistemu Elektroprivrede Republike Srpske (Jedinica za nadzor),
- Donijeti propise za obustavu praksi unakrsnog subvencioniranja u svim javnim preduzećima (Jedinica za nadzor).

Aktivnosti planirane u 2025. g.

- Standardizacija procedura i optimizacija poslovnih procesa VFBIH i GS (generalni sekretarijat).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Pretvaranje duga u kapital	2020. godina		Republika Srpska je vlasnik ŽRS, ŽRS nemaju obaveza prema kreditorima
Organizaciono restrukturiranje kompanije	Registровано preduzeće holding ŽRS sa tri zavisna preduzeća	Nabavljen IT sistem za upravljanje poslovima u ŽRS	ŽRS samoodrživ sistem
Potpisani i u primjeni višegodišnji ugovori za održavanje infrastrukture i sufinansiranje putničkog saobraćaja	Pripremljeni nacrti ugovora	Pregovaranje	Potpisani ugovori
Vertikalna integracija (nivo vertikalnog razdvajanja između svakog pojedinog segmenta elektroenergetskog sektora)	Snabdijevanje pravno i djelimično funkcionalno odvojeno od distribucije (od 1. aprila 2021. godine)	Snabdijevanje i funkcionalno potpuno odvojeno od distribucije	Uspostavljeni mehanizmi nadzora i kontrole razdvajanja
Struktura tržišta (tržišni udio najvećeg elektroenergetskog preduzeća)	99%	97%	95%
Ključni pokazatelji uspješnosti JP u Republici Srpskoj su integrisani u PIFC aplikaciju	Ne postoje indikatori uneseni u PIFC aplikaciju	Provođenje praktičnih obuka u vezi sa korištenjem KPU kroz PIFC aplikaciju	Kroz PIFC aplikaciju će JP moći izračunavati pokazatelje uspješnosti svoga rada i koristiti ih za unapređenje poslovanja i bolje ostvarivanje ciljeva poslovanja te izvještavanje o njima pred Vladom i ostalim zainteresovanim stranama.
Integrisani ključni pokazatelj uspješnosti javnih preduzeća u softver za izvještavanje o FUK	Na nivou vlada ne postoje baze kroz koje će se pratiti pokazatelji	Provoditi praktične edukacije za korisnike	Kroz aplikaciju PIFC javna preduzeća će izračunavati pokazatelje

	uspješnosti javnih preduzeća na nivou FBiH	na temu korištenja KPU kroz aplikaciju	uspješnosti i navedene podatke koristiti za unaprjeđenje poslovanja, izvještavanje organima preduzeća te nadležnim ministarstvima i vladama
--	--	--	---

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Efikasnija javna uprava vodi konkurentnijem privatnom sektoru. Također, razvojem i jačanjem javnih internih finansijskih kontrola jača finansijska kontrola u javnom sektoru u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima i najboljom praksom Evropske unije, što bi trebalo imati veliki utjecaj na konkurentnost osiguranjem zakonitog, transparentnog, ekonomičnog, efikasnog i efektivnog upravljanje javnim sredstvima.

Interna finansijska kontrola je koncept interne kontrole u širem smislu, koji uključuje finansijsku kontrolu i internu reviziju, i sve sisteme i procedure interne kontrole u javnim institucijama, te pruža podršku u uvjeravanju da se javna sredstva troše na odgovarajući način i da ostvaruju „vrijednost za novac“, čime se postiže efikasnost trošenja budžeta na korist građana.

Realizacija projekta restrukturiranja će dovesti do rasterećenja dugova koje ŽRS imaju prema Vladi Republike Srpske po osnovu inostranih kredita, a koje ne mogu samostalno servisirati, kao i do smanjenja troškova poslovanja, prije svega uslijed smanjenja troškova bruto zarada, ali i zbog optimizacije poslovanja i informatizacije društva. Konačan rezultat bi se trebao ogledati u sposobnosti ŽRS da budu finansijski samoodržive, kao i u kvalitetu pruženih usluga, što će u značajnoj mjeri povećati konkurentnost ovog javnog preduzeća.

Povećanje prihoda elektroenergetskog sektora bi se pozitivno odrazilo na njegovu sposobnost za investiranje u nove infrastrukturne projekte i povećanje energetske sigurnosti, dok bi uvođenje konkurencije trebalo da dovede do povećanja kvaliteta usluga u sektoru. Trenutne tržišne cijene električne energije u Evropi su za 10 više puta više od cijena snabdijevanja za potrošače u Republici Srpskoj, tako da je konkurentnost električne energije kao robe na visokom nivou.

Politika održavanja konkurentnih i razumno niskih cijena električne energije u Republici Srpskoj bi privukla nove i strane investicije u energetske intenzivne privredne grane i stvorilo komparativnu prednost za strana ulaganja u Republici Srpskoj, odnosno bolju konkurentnost proizvoda u Republici Srpskoj.

Uspostavljanje Jedinice za nadzor nad radom javnih preduzeća i funkcije analize fiskalnih rizika poboljšaće upravljanje javnim preduzećima, odnosno, javna preduzeća će poslovati efektivnije, održivije i transparentnije.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje FMF, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova). Pojedine aktivnosti će dovesti do ušteda u budžetu kroz eliminaciju nepravilnosti u trošenju budžetskih sredstava, dok će jedan dio zahtijevati dodatna sredstva koja su planirana kroz različite projekte tehničke pomoći (IPA fond, drugi donatori), ali i budžet Federacije BiH kojim raspolaže ADS

Troškovi implementacije su jednaki ukupnom zajmu od Svjetske banke koji iznosi 51,3 miliona EUR, za realizaciju sve tri faze restrukturiranja. Opterećenje za budžet Republike Srpske je otplata duga po osnovu zaduženja kod Svjetske banke za finansiranje komponente 1 (izmirenje dugovanja prema radnicima i Poreskoj upravi), u iznosu od 42,7 miliona EUR. Ostatak duga od 8,5 miliona EUR je dug ŽRS.

U ovom momentu nije moguće procijeniti iznos troškova za restrukturiranje i reorganizaciju MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje.

Uspostavljanjem Jedinice za nadzor nad radom javnih preduzeća i funkcije analize fiskalnih rizika, biće potrebno obezbijediti sredstva u budžetu Republike Srpske za novozaposlene radnike.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Razvijene i ojačane interne finansijske kontrole u javnom sektoru dugoročno vode ka ka uštedi i racionalnoj potrošnji javnih sredstava, čime se pruža mogućnost da se ista sredstva iskoriste na kvalitetniji način, kroz stipendije, sufinansiranje zapošljavanje i dr. društveno korisne programe. Adekvatna uspostava ovog sistema imat će pozitivan utjecaj na korištenje javnih sredstava, a samim tim i na adekvatnu raspodjelu tih sredstava na druge socijalne grupe, poštujući princip rodne ravnopravnosti.

Restrukturiranje preduzeća dovelo je do smanjenja broja zaposlenih. ŽRS su krajem 2021. godine usvojile novu organizaciju i sistematizaciju (prema prijedlogu konsultanta za novu organizaciju) i ista je prelazno rješenje za prelazak na novu organizaciju prema odluci Vlade Republike Srpske. ŽRS su pripremile i Program zbrinjavanja viška radnika u skladu sa Zakonom o radu Republike Srpske, na koji je Vlada dala saglasnost.

U slučaju da dođe do povećanja cijena električne energije kroz tržišno formiranje cijena, očekuje se da će doći do posljedičnog povećanja cijena određene robe i usluga i troškova života u domaćinstvima. U skladu s tim, može doći do određenog negativnog uticaja na socijalno ugrožene kategorije stanovništva, u mjeri u kojoj električna energija učestvuje u budžetu takvog domaćinstva. S druge strane, reorganizacija Elektroprivrede RS u pravcu povećanja njene konkurentnosti pretpostavlja optimizaciju (smanjenje) broja radnika u svim preduzećima u skladu sa evropskim standardima. Ova mjera će se sigurno odraziti na povećanje nezaposlenosti. Zakon nema uticaja na rodno pitanje i jednakost.

Uspostavljanje boljeg nadzora nad radom javnih preduzeća i njihova reforma, zasigurno će imati kratkoročni efekat na smanjenje broja zaposlenih, ali dugoročno, smanjiće se fiskalni pritisci povezani sa javnim preduzećima.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera u FBiH ima neutralan uticaj na okoliš.

Reforma ŽRS, i generalno finansijski aspekti reforme javnih preduzeća, nemaju uticaja na zaštitu životne sredine.

Reforma energetskeg sektora će imati generalno pozitivan uticaj posebno u domenu povećanja stepena korištenja obnovljivih izvora energije.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedobijanje produženja kreditnog perioda	Niska	Uključivanje više stručnog kadra da se projekat realizovao u skladu sa zahtjevima postavljenim u sporazumu o zajmu

Neuspješna realizacija projekta organizacionog restrukturiranja	Niska	Uključivanje više stručnog kadra da se izbjegne kašnjenje realizacije
Neblagovremena izrada Plana reorganizacije faza 2 u skladu sa zakonskim rokovima (2021) ¹⁰³ od strane MH „Elektroprivreda RS“	Niska	Neophodno je u okviru holdinga uspostaviti odgovarajući održiv i pravedan interni mehanizam raspodjele prihoda između proizvođača električne energije, na novim osnovama, koji ne počiva na dosadašnjoj regulaciji cijena; Potrebno pronaći pravovremeno rješenje u skladu sa zakonima, propisanim opcijama i u koordinaciji sa Upravom MH „Elektroprivreda RS“ MP a. d. Trebinje
Neusvajanje Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Generalnom sekretarijatu Vlade Republike Srpske	Niska	Aktivnosti može da vodi Radna grupa za reformu javnih preduzeća do uspostavljanja Jedinice
Neuspostavljanje funkcije analize fiskalnih rizika pri Ministarstvu finansija Republike Srpske	Niska	Aktivnosti može da vodi Radna grupa za reformu javnih preduzeća do zapošljavanja kadra u Ministarstvu finansija
Nemogućnost postizanja dogovora između uprave, sindikati i radnika u MH „Elektroprivreda RS“, a vezano za reorganizaciju zbog smanjenja broja radnika ili gubitka određenih prava ili prihoda od djelatnosti	Visoka	Blagovremeno inicirati razgovore između sindikata i uprava ZP MH „Elektroprivreda RS“ s ciljem usaglašavanja i postizanja kompromisnog rješenja
Nedovoljni kadrovski kapaciteti u CJH MFRS	visoka	Blagovremeno popunjavanje CJH adekvatnim kadrom
Nedovoljni kadrovski kapaciteti sektora Centralna harmonizacijska jedinica koji je nadležan za provođenje	visoka	Popunjavanje sistematiziranih mjesta i korištenje podrške partnera (Koordinacionog odbora CHJ u BiH, Agencije za državnu službu i sl.)
Nezainteresovanost korisnika za učešće u realizaciji aktivnosti	visoka	Inicirati aktivnije učešće korisnika kroz zaključke Vlade

5.1.3.2. Povećati transparentnost, učinak i kontrolu u prikupljanju i potrošnji javnih sredstava

1. Opis mjere

Navedenom mjerom planirano je unaprijeđenje internih finansijskih kontrola kod korisnika u Federaciji BiH, povećanje transparentnosti, učinka i kontrole u prikupljanju i potrošnji javnih sredstava. Aktivnostima se namjerava unaprijediti upravljanje rizicima kod korisnika, ojačati funkcija interne revizije u javnom sektoru, te poboljšati sistem izvještavanja i provjere kvalitete u oblasti javnih internih finansijskih kontrola uz primjenu aplikativnog softvera. Navedena mjera

¹⁰³ Izvršena je prva faza programa koja se odnosi na restrukturiranje distribucije i snabdijevanja, ali druga faza koja se odnosi na proizvodnju će vjerovatno biti donesena sa zakašnjenjem, odnosno u 2022. godini.

i prateće aktivnosti zasnovane su na Strategiji razvoja sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH 2021-2027 i Strategiji upravljanja javnim finansijama u Federaciji BiH 2021-2025.

Strategija razvoja sistema internih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske za period 2021–2025. godine predviđa aktivnost popunjavanja upražnjenih sistematizovanih radnih mjesta internih revizora u jedinicama za internu reviziju subjekata javnog sektora i usmjeravanja interne revizije na područja visokog rizika (registri rizika rukovodstva i nezavisna procjena JIR) i davanje preporuka za rješavanje uzroka rizika.

Linijski budžet, koji je trenutno u primjeni, ne daje informacije o trošenju budžetskih sredstava po budžetskim programima, kao ni po aktivnostima i projektima s aspekta učinka i rezultata učinka. Za rješavanje navedenih problema planirano je uvesti programski budžet kod svih korisnika budžeta, koji je predviđen i Strategijom upravljanja javnim finansijama u FBiH za 2021-2025 i Sveobuhvatnom strategijom upravljanja javnim finansijama u BiH za 2021-2025. godinu. Cilj uvođenje programskog budžeta je omogućiti veći učinak utroška javnih sredstava, bolji nadzor nad javnim sredstvima, unaprijediti transparentnost upravljanja javnim finansijama i povezanost budžetskog sa strateškim planiranjem. Također, programskim budžetom se namjerava unaprijediti kvalitet javnih finansija i planiranje budžeta što je navedeno kao nedostatak u procjeni evropske komisije ERP-a za 2022-24. od 20.04.2022. godine.

Jedan od ciljeva Strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2021–2025. godina, koja je sastavni dio Sveobuhvatne strategije upravljanja javnim finansijama u BiH za 2021–2025. godinu, je planiranje i budžetiranje usmjereno ka učinku i sveobuhvatnosti, s ciljem efikasnijeg i transparentnijeg planiranja budžeta i trošenja javnih sredstava na nivou Republike Srpske. Navedeno se planira postići kroz: proširenje budžetskog obuhvata na sve izvore sredstava, uključujući rashode i izdatke, kao i proširenje obuhvata budžetskih korisnika/institucija u skladu sa međunarodnim standardima, te primjenu programske strukture budžeta na republičkom nivou sa obuhvatom računovodstvenih fondova od 01 do 05. Planirano uključivanje svih izvora sredstava koji se evidentiraju na računovodstvenim fondovima 02-05 i njima pripadajućih rashoda i izdataka u budžete Republike, jedinica lokalne samouprave i fondova odvijaće se u fazama.

Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi biće realizovano kroz uspostavljanje registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, te kroz izmjenu organizacije javne uprave i povećanje efikasnosti njenog rada. Cilj je da se uspostavi sveobuhvatan registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava radi stvaranja jedinstvene evidencije broja zaposlenih i transparentnijeg korištenja budžetskih sredstava za lična primanja zaposlenih, a to će biti osnov za operacionalizaciju strateških planova za smanjenje ukupne potrošnje na plate. Imajući u vidu da realizacija ove aktivnosti zavisi od finansijske podrške Svjetske banke, koja do sada nije realizovana, neizvjesno je da li će se planirani rok moći ispoštovati. Realizacija mjere koja se odnosi na izmjenu organizacije biće izvršena donošenjem novog zakona o državnim službenicima. Zakonom o državnim službenicima biće uspostavljena efikasnija javna uprava kroz profesionalizam i integritet uz kriterije kvalifikovanosti i testove kompetentnosti pri zapošljavanju državnih službenika i namještenika. Nakon usvajanja predmetnog zakona stvoriće se uslovi za donošenje novog Zakona o platama zaposlenih u organima uprave Republike Srpske, osnova za uspostavljanje pravičnog i transparentnog sistema plata i naknada za rad. Implementacijom navedene mjere doprinijeće se ostvarenju specifičnog cilja u reformskoj oblasti: „Državna služba i upravljanje ljudskim potencijalima“, koji se odnosi na uspostavljanje pravnog okvira i izgradnju kapaciteta za razvoj funkcije upravljanja ljudskim potencijalima zasnovane na načelima profesionalizma, meritornosti i efikasnosti definisanog Strateškim okvirom za reformu javne uprave u BiH 2018–2027. godine. U toku su aktivnosti

koje se odnose na usaglašavanje stavova radne grupe za izradu teksta Zakona o državnim službenicima.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Ažuriranje važećeg regulatornog okvira iz oblasti PIFC u FBiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)
- Unaprijediti i informatizovati upravljanje rizicima u javnom sektoru u FBiH (FMF)
- Unaprijediti i informatizovati provođenje interne revizije u javnom sektoru u FBiH (FMF)
- Razviti metodologiju za provjeru kvalitete javnih internih finansijskih kontrola u Federaciji BiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)
- Jačanje kadrovskih kapaciteta Sektora za budžet i javne rashode Federalnog ministarstva finansija (FMF)
- Izmjene podzakonskih akata za primjenu programskog budžetiranja u FBiH (FMF)
- Priprema priručnika za budžetske korisnike u FBiH (FMF)
- Obuka o konceptima i metodologiji programskog budžetiranja u FBiH (FMF)
- Nabavka novog softvera za budžetiranje i obuka kadrova FMF-a i obuka kadrova budžetskih korisnika Budžeta Federacije BiH u novom softveru. (FMF)
- Jačanje kadrovskih kapaciteta Resora za budžet i javne finansije kroz obuke i edukacije zaposlenih (MF RS),
- Priprema priručnika za budžetske korisnike u Republici Srpskoj (MF RS),
- Obuka o konceptima i metodologiji programskog budžetiranja u Republici Srpskoj (MF RS),
- Nabavka novog softvera za budžetiranje i obuka kadrova Ministarstva finansija Republike Srpske i obuka kadrova budžetskih korisnika Budžeta Republike Srpske u novom softveru (MF RS),
- Donošenje Zakona o dopunama Zakona o registru zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava Republike Srpske (MULS),
- Donošenje Zakona o državnim službenicima (MULS).
- Ažuriranje važećeg regulatornog okvira iz FUK-a i IR u Republici Srpskoj (MF RS),
- Unapređenje uvođenja FUK-a i upravljanja rizicima kroz korištenje PIFC aplikacije (MF RS),
- Vršenje internih revizija kroz korištenje PIFC aplikacije (MF RS),
- Izrada metodologije za ocjenu i unapređenje kvaliteta interne revizije (MF RS),
- Vršenje procesa izvještavanja za FUK i IR kroz aplikaciju (MF RS),
- Edukacije internih revizora i koordinatora za FUK uvezi sa korištenjem PIFC aplikacije u gore navedene svrhe (MF RS).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Ažuriranje važećeg regulatornog okvira iz oblasti PIFC u FBiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)

- Unaprijediti i informatizovati sistem izvještavanja o javnim internim finansijskim kontrolama u Federaciji BiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)
- Provođenje povremene provjere kvalitete javnih internih finansijskih kontrola u Federaciji BiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)
- Priprema programskog budžeta u FBiH u n+2 formatu za 2025. godinu, (FMF)
- Kontinuirana obuka budžetskih korisnika Budžeta Federacije BiH. (FMF)
- Nastavak aktivnosti za uvođenju programskog budžeta (MF RS),
- Kontinuirana obuka budžetskih korisnika Budžeta Republike Srpske (MF RS),
- Donošenje podzakonskih akata u vezi sa Zakonom o registru zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava Republike Srpske i uspostavljanje Registra zaposlenih (MULS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima),
- Donošenje podzakonskih akata i implementacija Zakona o državnim službenicima (MULS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Ažuriranje važećeg regulatornog okvira iz FUK-a i IR u Republici Srpskoj po potrebi i donošenje novih akata (MF RS),
- Unapređenje uvođenja FUK-a i upravljanja rizicima kroz korišćenje PIFC aplikacije (MF RS),
- Unapređenje vršenja interne revizije kroz korišćenje PIFC aplikacije (MF RS),
- Unapređenje vršenja procesa izvještavanja za FUK i IR kroz PIFC aplikaciju (MF RS),
- Edukacije internih revizora i koordinatora za FUK uvezi sa korištenjem PIFC aplikacije (MF RS).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Ažuriranje važećeg regulatornog okvira iz oblasti PIFC u FBiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)
- Razviti Metodologiju za praćenje utjecaja i kvantifikaciju efekata implementiranih preporuka interne revizije u FBiH (FMF)
- Provođenje povremene provjere kvalitete javnih internih finansijskih kontrola u Federaciji BiH (finansijsko upravljanje i kontrola i interna revizija) (FMF)
- Izrada metodologije za mjerenje učinka i njeno provođenje u FBiH (FMF)
- Analiza potreba za nadogradnjom softwera za budžet i trezorskog sistema u FBiH (FMF)
- Nadogradnja softwera za pripremu budžetskog i trezorskog sistema u FBiH. (FMF)
- Analiza potreba za daljim poboljšanjem programskog budžeta (MF RS),
- Donošenje Zakona o platama zaposlenih u organima uprave Republike Srpske (MULS, MF i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima),
- Usvajanje operativnog plana za smanjenje potrošnje na plate (MULS, MF i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Ažuriranje važećeg regulatornog okvira iz FUK-a i IR u Republici Srpskoj (MF RS),

- Unapređenje uvođenja FUK-a i kroz korišćenje PIFC aplikacije i pregleda kvaliteta FUK-a (MF RS),
- Edukacije internih revizora i koordinatora za FUK u vezi sa korišćenjem PIFC aplikacije (MF RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava RS	Izrađen	Funkcionalan	U primjeni
Zakon o državnim službenicima	Usvojen	U primjeni	U primjeni
Uredba o nespojivosti i slučajevima u kojima se može dati odobrenje državnom službeniku u upravi Republike Srpske da obavlja dodatne aktivnosti	Izrađena	Usvojena	U primjeni
Donesen Zakon o platama zaposlenih u organima uprave Republike Srpske	–	Izrađen	Usvojen
Broj izvršenih pregleda kvaliteta FUK od strane CHJ	Trenutno CHJ ne provodi preglede kvaliteta FUK na terenu kod korisnika	Provesti preglede kvaliteta kod najvećih korisnika budžeta.	Kod organizacija javnog sektora vrši se provjera kvaliteta o čemu se pored rukovodstva, izvještavaju i nadležne vlade.
Broj izvršenih pregleda kvaliteta FUK-a u Republici Srpskoj	Ne provodi se	Izrada regulative za vršenje pregleda kvaliteta	Provesti nekoliko pregleda u skladu sa raspoloživim kapacitetima u CJH MFRS
Broj izvršenih ocjena kvaliteta rada IR u Republici Srpskoj	Ne provodi se	Izrada regulative za ocjenu i unapređenje kvaliteta	Provođenje nekoliko pregleda u skladu sa raspoloživim kapacitetima u CJH MFRS
Broj organizacija javnog sektora koje usvajaju budžet / izvještavaju o izvršenju budžeta u programskoj klasifikaciji		Uspostavljanje veze između budžetskog i strateškog planiranja	Unaprijeđenje upravljanja javnim financijama
Broj budžetskih korisnika koji usvajaju budžet / izvještavaju o izvršenju budžeta u programskoj klasifikaciji u Republici Srpskoj	–	Uspostavljanje veze između budžetskog i strateškog planiranja	Unapređenje upravljanja javnim finansijama

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Efikasnija javna uprava vodi konkurentnijem privatnom sektoru. Također, razvojem i jačanjem javnih internih finansijskih kontrola jača finansijska kontrola u javnom sektoru u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima i najboljom praksom Evropske unije, što bi trebalo imati veliki utjecaj na konkurentnost osiguranjem zakonitog, transparentnog, ekonomičnog, efikasnog i efektivnog upravljanja javnim sredstvima.

Uspostavljena efikasnija javna uprava i smanjena ukupna potrošnja na plate u odnosu na BDP, te obezbijeđeni uslovi za povećanje kapitalne potrošnje.

Uspostavljen pravičniji sistem plata u republičkim organima uprave.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje FMF, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova). Pojedine aktivnosti će dovesti do ušteda u budžetu kroz eliminaciju nepravilnosti u trošenju budžetskih sredstava, dok će jedan dio zahtijevati dodatna sredstva koja su planirana kroz različite projekte tehničke pomoći (IPA fond, drugi donatori), ali i budžet Federacije BiH kojim raspolaže ADS

Finansiranje izrade registra u Republici Srpskoj biće izvršeno iz sredstava Svjetske banke planiranih za ovu namjenu.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje biće moguće sagledati tek nakon potpunog sprovođenja.

Razvijene i ojačane interne finansijske kontrole u javnom sektoru dugoročno vode ka uštedi i racionalnoj potrošnji javnih sredstava, čime se pruža mogućnost da se ista sredstva iskoriste na kvalitetniji način, kroz stipendije, sufinansiranje zapošljavanje i dr. društveno korisne programe. Adekvatna uspostava ovog sistema imat će pozitivan utjecaj na korištenje javnih sredstava, a samim tim i na adekvatnu raspodjelu tih sredstava na druge socijalne grupe, poštujući princip rodne ravnopravnosti.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Uticaj na okoliš je neutralan.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neizvjesnost realizacije dogovora sa Svjetskom bankom	Niska	Iznalažena drugih alternativnih izvora finansiranja
Nedovoljni kadrovski kapaciteti sektora Centralna harmonizaciona jedinica koji je nadležan za provođenje	visoka	Popunjavanje sistematiziranih mjesta i korištenje podrške partnera (Kordinacionog odbora CHJ u BiH, Agencije za državnu službu FBiH i sl.)
Nedovoljna obučenost kadrova u CJH MFRS	visoka	Blagovremeno popunjavanje CJH MFRS sa adekvatnim brojem i adekvatno obučenim kadrovima

Nezainteresovanost korisnika za učešće u realizaciji aktivnosti	visoka	Inicirati aktivnije učešće korisnika kroz zaključke Vlade
---	--------	---

5.1.3.3. Unapređenje oporezivanja imovine/nepokretnosti

1. Opis mjere

Tokom 2022. godine pripremljena je Analiza postojećih propisa u oblasti oporezivanja imovine na području Federacije BiH, te je na osnovu iste započeta priprema novog modela oporezivanja imovine u Federaciji BiH. Uzimajući u obzir sveobuhvatnost materije, početkom 2023. godine završiti će se izrada drafta Zakona o oporezivanju imovine u Federaciji BiH koji će se uputiti na konsultacije sa kantonima i jedinicama lokalne samouprave, i u dalju proceduru. Navedena mjera je zasnovana na Strategiji upravljanja javnim finansijama u Federaciji BiH 2021-2025.godina. Ova mjera prenosi se iz prethodnog dokumenta Programa ekonomskih reformi. Prvi koraci prema izradi prednacrtu navedenog zakonskog rješenja započeti su u 2020. godini, a daljna implementacija mjere nastavlja se u narednom srednjoročnom periodu.

U Republici Srpskoj, model oporezivanja nepokretnosti prema njihovoj tržišnoj vrijednosti na snazi je već deset godina, a Zakon o porezu na nepokretnosti u neizmijenjenom obliku na snazi je već šest godina. U tom periodu primjene pokazalo se da je suštinski ovakav model oporezivanja nepokretnosti veoma dobar i da bi bio potpuno uspješan potrebno je izvršiti određena prilagođavanja, posebno u smislu uključenosti jedinica lokalne samouprave u prije svega upotpunjavanje Fiskalnog registra nepokretnosti i utvrđivanje početnih vrijednosti nepokretnosti. Takođe, potrebno je izvršiti analizu i napraviti određena prilagođavanja u odnosu na visinu poreskih stopa onih poreskih obveznika koji imaju više nepokretnosti od onih koji imaju samo jednu nepokretnost namijenjenu za stanovanje.

Takođe, osnovni cilj upravljanja imovinom u vlasništvu jedinica lokalne samouprave je osigurati ekonomski svrsishodno, efikasno i transparentno upravljanje, ekonomski rast, zaštitu javnog interesa i interesa JLS. Naime, krajnja je svrha postići da javna imovina doprinosi opštem dobru, razvoju infrastrukture i strateškom razvoju lokalne zajednice. Primjeri zemalja u regionu pokazuju da strateško upravljanje imovinom utiče i na povećanje prihoda od imovine i to od 8% do 25% budžeta JLS.

U okviru mjere **Unapređenje upravljanja nepokretnom imovinom u vlasništvu jedinica lokalne samouprave** analiziraće se regulatorni okvir, posebno podzakonski propisi i na osnovu sprovedene analize inovirati postojeći regulatorni okvir sa novim propisima ili izmjenama i dopunama postojećih, kako bi se njihovim sprovođenjem obezbijedilo jedinstveno postupanje jedinica lokalne samouprave u upravljanju nekretninama. Potrebno je usaglasiti i uspostaviti jedinstvene pristupe u utvrđivanju vlasništva na nekretninama koje koriste javne ustanove za istu namjenu i evidentiranja u jedinicama lokalne samouprave i javnim ustanovama. Koordinisanim djelovanjem ministarstava, republičkih uprava i drugih institucija Republike obezbijediti neophodnu pomoć i podršku jedinicama lokalne samouprave u pogledu upravljanja nekretninama koja podrazumijeva i potrebnu razmjenu podataka i informacija radi racionalnije upotrebe postojećih resursa i kapaciteta.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Izrada modela oporezivanja imovine u FBiH (FMF)
- Konsultacije sa nižim nivoima vlasti kantonima i jedincima lokalne samouprave (FMF)
- Širenje obuhvata poreskih obveznika i nepokretnosti – inteziviranje aktivnosti u okviru Projekta (MF, MULS),
- Donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na nepokretnosti (MF),

- Usklađivanje podzakonskih akata sa odredbama izmijenjenog Zakona o porezu na nepokretnosti (MF),
- Preciziranje nadležnosti i obaveze svih institucija uključenih u proces prikupljanja i analize podataka potrebnih za utvrđivanje osnovice poreza na nepokretnosti (MF, MULS),
- Detaljno uređenje metodologije za utvrđivanja početnih vrijednosti nepokretnosti u jedinicama lokalne samouprave (MF, MULS),
- Izvršiti analizu u okviru koje bi se razmotrila izmjena poreskih stopa poreza na nepokretnosti u smislu uvođenja diferencirane stope koja bi se utvrđivala u odnosu na veću vrijednost nepokretnosti ili broj nepokretnosti istog poreskog obveznika (MF, MULS),
- Izmjena kaznih odredbi (MF, MULS).
- Analiza normativno–pravnog okvira u Republici Srpskoj vezano za unapređenje istog, s ciljem efikasnijeg upravljanja nekretninama u JLS i izrada glavne preporuke za unapređenje postojećeg stanja (MULS, MF, MPUGE, RUGIP, Pravobranilaštvo).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Donošenje Zakona o oporezivanju imovine u Federaciji BiH (FMF)
- Implementacija Zakona o porezu na nepokretnosti (MF, PU RS),
- Analiza obuhvata poreskih obveznika i nepokretnosti (MF).
- Izrada nacrtu zakonskih i podzakonskih akata koji za cilj imaju unapređenje normativno–pravnog okvira s ciljem efikasnijeg upravljanja nekretninama u JLS (MULS),
- Sprovođenje stručnog osposobljavanja službenika JLS (MULS).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Donošenje podzakonskih akata za primjenu Zakona o oporezivanju imovine u Federaciji BiH (FMF)
- Izgradnja IT sistema u Poreznoj upravi FBiH za implementiranje novih zakonskih rješenja i edukacija poreznih obveznika o primjeni novih propisa (FMF)
- Uspostavljanje baza podataka i registara nekretnina u vlasništvu JLS (MULS),
- Sprovođenje stručnog osposobljavanja službenika JLS (MULS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na nepokretnosti	Pripremljen Zakon	Zakon usvojen i u primjeni	Zakon u primjeni
Usklađivanje podzakonskih akata sa odredbama izmijenjenog Zakona o porezu na nepokretnosti	Izrada podzakonskih akata	Usklađeni svi podzakonski akti sa sa odredbama izmijenjenog Zakona	Podzakonski akti u primjeni
Analiza obuhvata poreskih obveznika i nepokretnosti	Izvršena analiza trenutnog stanja	Izvršena analiza obuhvata poreskih	Uspostavljen fiskalni registar nepokretnosti

		obveznika i nepokretnosti	
Analiza i donesene preporuke za unapređenje upravljanja nekretninama u vlasništvu JLS	Sprovedena analiza u utvrđene preporuke	Unapređen normativno–pravni okvir	Unaprijeđeno upravljanje nekretninama u JLS
Broj uspostavljenih baza podataka/registar nekretnina u vlasništvu JLS	–	10%	35%
Obuke za gradske, odnosno opštinske službenike	Analiza potreba za obukom	Sprovedene obuke za 64 JLS	Unaprijeđeni kapaciteti za upravljanje nekretninama u JLS
Broj dana potreban za razrez poreza	>365	<180	<30

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Sama suština mjere, kada ista bude u cijelosti implementirana, nosi sa sobom očekivani pozitivni utjecaj na smanjene administrativne barijere, rasterećenje privrede, jaču motiviranost investitora i u konačnicu privredni rast i jedinstveni pristup na teritoriji cijele Federacije BiH.

Prevažodni uticaj izmijenjenog Zakona o porezu na nepokretnosti Republike Srpske je upotpunjavanje Fiskalnog registra nepokretnosti i povećanje prihoda po osnovu poreza ne nepokretnosti.

Kroz unapređenje upravljanja nekretninama, jedinice lokalne samouprave će ostvariti dodatne izvore prihoda koji će se moći usmjeriti na lokalni ekonomski razvoj.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

Implementacija planiranih aktivnosti oko izrade propisa ne iziskuje dodatne troškove za budžet Federacije BiH, osim redovnih troškova plata zaposlenika na realizaciji. Međutim, izrada IT sistema unutar Porezne uprave iziskivat će dodatne troškove, ali koji se ne mogu procijeniti do usvajanju prihvatljivog modela.

Sprovođenje mjere nema direktnih i mjerljivih troškova za budžet Republike Srpske, međutim očekuje se da će mjera imati pozitivan efekat na budžete JLS, s obzirom na to da će doći do rasta prihoda od poreza na nepokretnosti.

U 2023. godini neće biti potrebna finansijska sredstva za realizaciju planiranih aktivnosti budući da će se iste finansirati kroz podršku projekta PIPLS, koji implementira Razvojni program Ujedinjenih nacija u BiH (UNDP).

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Planirane aktivnosti u ovoj fazi provedbe nemaju direktan utjecaj na zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje. Implementacijom istih utiče se na smanjenje administrativnih barijera što će unaprijediti poslovno okruženje, što bi u krajnjoj instanci, kroz duži vremenski period trebalo rezultirati pozitivnim učinkom i na navedene segmente.

Provedba mjere u Republici Srpskoj nema direktan uticaj na socijalne ishode.

Kroz unapređenje upravljanja nekretninama, jedinice lokalne samouprave će ostvariti dodatne izvore prihoda koji će imati pozitivan uticaj na kreiranje povoljnog poslovnog okruženja, te

pozitivan uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Rasterećenje administracije s papirima, te prelazak na elektronsku komunikaciju i s poreznim obveznicima i svim sudionicima u procesu.

Nema uticaja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedovoljna angažovanost službenika jedinica lokalne samouprave	Niska	Blagovremena edukacija službenika jedinica lokalne samouprave
Otpor JLS vezan za reformu oblasti upravljanja nekretninama JLS	Niska	Participativni pristup u normativno-pravnog okvira
Nedostatak kapaciteta/ljudskih resursa u JLS	Visoka	Obuke i edukacije gradskih, odnosno opštinskih službenika
Neprihvatanje rješenja od strane kantona	visoka	Javne konsultacije sa nižim nivoima vlasti tokom 2023.godine
Neblagovremeno donošenje predloženih zakonskih rješenja od strane Parlamenta Federacije BiH	visoka	Provesti potrebne konsultacije
Nedostatak sredstva za izradu IT sistem u Poreznoj upravi	srednja	Pravovremeno planiranje i osiguranje sredstava

5.1.3.4. Jačanje analitičkih kapaciteta u ministarstvima finansija i porezne administracije(nova mjera)

1. Opis mjere

U prethodnom periodu, usvojene su četiri pojedinačne strategije upravljanja javnim finansijama koje su potom konsolidirane u jedan, zajednički strateški dokument, Sveobuhvatnu strategiju upravljanja javnim finansija u BiH za period 2021-2025. Jedna od mjera sadržana u Sveobuhvatnoj strategiji UJF je usmjerena na poboljšanje fiskalne koordinacije, konsolidacije i izvještavanja, kako vertikalno za pojedinačne entitete tako i sveobuhvatno za BIH. Problem konsolidacije fiskalnih podataka, uzevši u obzir visok stupanj fiskalne decentralizacije, opterećuju primjena različitih računovodstvenih standarda i različita metodologija u provedbi postupka konsolidacije, tako da konsolidirani računi nisu usporedivi i ne daju jasnu sliku javnih financija u BiH. Obaveza izrade i prezentacije konsolidiranih fiskalnih podataka zahtijeva usklađivanje sa ESA 2010. Kako bi se postigao napredak u tom pogledu potrebno je unaprijediti kapacitete u ministarstvima financija na svim razinama vlasti, prioritetno u MFT koje je i nadležno za kompiliranje, distribuiranje i objavljivanje konsolidiranih općih vladinih fiskalnih podataka.

Mjera nije detaljno razrađena kroz aktivnosti niti vremenski jer inicijalno nije podržana kao zajednička, međutim na forumu radnog tijela sačinjenog od predstavnika ministarstava financija zaduženog za praćenje provedbe Sveobuhvatne PFM strategije I izvještavanje ova problematika bit će I dalje neizbježno na dnevnom redu s ciljem iznalaženja I predlaganja rješenja u tehničkom smislu.

U cilju rješavanja gore navedenog problema u 2023 godini će se implementirati dva IPA II projekta kojima će se dubinski analizirati izvještavanje u skladu sa ESA 2010 na svim nivoima vlasti

(budžet i dug) i dati preporuke za njegovo poboljšanje. Implementacija ESA 2010 standarda omogućit će konsolidaciju fiskalnih podataka u skladu sa evropskim standardima. Pri tomu, najveći teret procesa konsolidacije podataka je na entitetskim ministarstvima financija. Po provođenju ovih aktivnosti, potrebno je osigurati zajedničko tehničko rješenje kao i sporazum između nadležnih institucija o primjenu usaglašenog formata sa odgovarajućim obuhvatom i formatom potrebnih informacija. Preduvjeti za punu realizaciju će se osigurati i kroz koordinaciju sa Agencijom za statistiku BiH (BHAS) na finalizaciji sektorizacije BD BiH. Glavni cilj reforme je da PU FBIH postane administracija integrirana u poslovno okruženje poreznog obveznika, koja ostvaruje svoju primarnu svrhu, naplatu javnih prihoda. Reorganiziranjem PUFBIH težnja je da se poveća njena efikasnosti i efektivnosti, redizajniranjem postojećih poslovnih procesa, kroz optimizaciju postojećih, te uvođenjem novih i isključivanje zastarjelih procesa.

Uvođenje sistema upravljanja rizikom koji bi trebao da vrši identifikaciju oblasti i obveznika koji ne poštuju ili djelimično poštuju/primjenjuju porezne propise, koristeći suvremenije tehnologije sučeljavanja podataka prikupljenih iz više izvora, a u svrhu stvaranja uslova za potpunu primjenu principa dobrovoljnog poštivanja propisa.

Fokus je na značajne strukturne promjene kroz transformaciju procesa koje će ojačati administrativne kapacitete PUFBIH koje bi omogućili predvidivo prikupljanje prihoda svim budžetima u FBIH uz efikasno korištenje raspoloživih resursa.

Okvir za realizaciju restrukturiranja PUFBIH trebao bi biti praćen novim Programom restrukturiranja za period 2023-2025. godine i Akcionim planom za taj period.

Poreski sistem Republike Srpske zasniva se na principu dobrovoljnog izvršavanja poreskih obaveza. Kako bi se stepen dobrovoljnog izvršavanja poreskih obaveza povećao, Poreska uprava Republike Srpske kontinuirano radi na unapređenju usluga poreskim obveznicima koje će u svakom momentu biti prilagođene potrebama poreskih obveznika. S tim u vezi, krupan iskorak je napravljen na polju digitalizacije poslovanja omogućavanjem elektronskog podnošenja svih poreskih prijava i puštanjem u funkciju usluge „Elektronsko sanduče“. Time je PU RS, praktično, postala pionir elektronskog poslovanja u Republici Srpskoj i šire, sa ciljem, da što je moguće više olakša, pojednostavi i smanji troškove poreskim obveznicima za izvršavanje njihovih poreskih obaveza. Takođe, jedan od osnovnih ciljeva je da se jačanjem poreske discipline kod poreskih obveznika doprinese zaštiti, prije svega građana i njihovih osnovnih prava. U tom smislu, potrebni su koordinisani naponi i intenziviranje aktivnosti svih kontrolnih organa u Republici Srpskoj, ali i aktivno uključivanje poslovne zajednice u cilju suzbijanja sive ekonomije kao negativne društvene pojave.

U vezi sa svim navedenim, u prethodnom periodu je izvršena značajna modernizacija IT opreme i poslovnih procesa u PU RS. Projekat implementacije Integrisanog informacionog sistema je već dao značajne rezultate u automatizaciji određenih poslovnih procesa i imao pozitivan efekat na naplatu javnih prihoda, ali i pored do sada postignutih rezultata ostaje obaveza da se i u narednom periodu nastavi sa istom praksom, prije svega uvažavajući činjenicu da se savremene IT tehnologije mijenjaju velikom brzinom. Vodeći se politikom kvaliteta PU RS je do sada uvela tri ISO standarda¹⁰⁴, a u planu je uvođenje novog ISO standarda s ciljem da se obezbijedi kontinuitet poslovanja.

Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Donošenje Programa restrukturiranja za period 2023-2025. godine i Akcionog plana FBIH (FMF)

---

¹⁰⁴ ISO 9001 (politika kvaliteta), ISO 27001 (politika bezbjednosti informacija), ISO 37001 (politika antikorupcije kao i sistem upravljanja sigurnošću informacija)

- Uvođenje jedne nove e-usluge u Poreskoj upravi Republike Srpske (PU RS),
- Započeti aktivnosti na optimizaciji administrativnih procedura koje se odnose na omogućavanje pristupa drugim organima i institucijama podacima o stanju prijavljenih i plaćenih obaveza (PU RS),
- Potpuna primjena novog Zakona o fiskalizaciji u Republici Srpskoj (PU RS),
- Nastavak započetih aktivnosti na jačanju inspekcijskih kontrola u Poreskoj upravi Republike Srpske (PU RS),
- Evaluacija implementiranih procesa kroz Integrisani informacioni sistem u Poreskoj upravi Republike Srpske (PU RS),
- Uvođenje ISO standard 22301 upravljanje kontinuitetom poslovanja (PU RS).

Aktivnosti planirane u 2024. g.

- Analiza raspoloživih kadrova u ministarstvima finansija svih nivoa vlasti za izradu konsolidiranih budžeta i kadrovsko jačanje (prijem novih ljudi) (MFT BiH, FMF, MF RS))
- Izrada metodologije za izvješćivanje i osigurati njenu primjenu kroz strukturirani program obuke i potpore. (MFT BiH, FMF, MF RS)
- Kreirati usaglašeni format za potrebe konsolidiranja sukladno europskim standardima. (MFT BiH, FMF MF RS)
- Donošenje zakona o Poreznoj upravi (PU) Federacije BiH (FMF)
- Donošenje općeg poreznog zakona u FBiH (FMF)
- Razvoj platforme IT sistema u PU FBiH za upravljanje evidencijama kroz sveobuhvatni model upravljanja podacima i informacijama; (FMF)
- Reinženjering poslovnih procesa za uvođenje međunarodnih dobrih standarda i operativnih funkcija PU FBiH; (FMF)
- Izrada Programa restrukturiranja za period 2024-2026. godine i Akcionog plana FBiH (FMF)
- Izrada podzakonskih propisa za primjenu općeg poreznog zakona u FBiH (FMF)
- Uvođenje jedne nove e-usluge u Poreskoj upravi Republike Srpske (PU RS),
- Omogućen pristup drugim organima i institucijama podacima o stanju prijavljenih i plaćenih obaveza (PU RS),
- Fiskalizacija obveznika koji prema Zakonu o fiskalnim kasama nisu bili obveznici fiskalizacije, a koji su prema Zakonu o fiskalizaciji obuhvaćeni (PU RS),
- Unapređenje sistema praćenja adekvatne primjene propisa na bazi procjene rizika (PU RS),
- Potpuna primjena ISO standarda upravljanje kontinuitetom poslovanja (PU RS).

Aktivnosti planirane u 2025. g.

- Usaglasiti memorandum između nadležnih institucija (MFT, ministarstva finansija entiteta i Direkcije za finansije BD BiH) osigurati pretpostavke za primjenu usklađenog formata sa odgovarajućim obimom i formatom potrebnih informacija. (MFT BiH, FMF, MF RS)

- Izraditi i objaviti na web stranicama svih ministarstava finansija konsolidirani godišnji budžet na bazi zadnjih raspoloživih podataka o izvršenju budžeta. (MFT BiH, FMF, MF RS)
- Analiza Institucionalnih i kadrovskih potreba u svim ministarstvima sa preporukama i prijedlogom poboljšanja(MFT BiH, FMF, MF RS)
- Izrada potrebnih prijedloga eventualnih zakonskih i podzakonskih akata u vezi sa preporukama iz prethodne aktivnosti. (MFT BiH, FMF, MF RS)
- Izrada Programa restrukturiranja za period 2025-2027. godine i Akcionog plana Federacije BiH (FMF)
- Izrada podzakonskih propisa za primjenu općeg poreznog zakona Federacije BiH (FMF)
- Uvođenje jedne nove e-usluge u Poreskoj upravi Republike Srpske (PU RS),
- Unapređenje kontrolne funkcije Poreskoj upravi Republike Srpske (PU RS),
- Sprovođenje internog i eksternog audita ISO standarda (PU RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni cilj	Prelazni cilj	Cilj
Novoregistrirani porezni obveznici u kalendarskoj godini (%)	100%	102,5	103,5
Rast novootkrivenih prihoda po godinama (%)	100%	95%	110,0
Stepen ostvarenja naplate (%)	100%	101%	108%
Realizacija Programa restrukturiranja (%)	0%	100%	100%
Broj korisnika e-usluga PURS	39.913	10% više u odnosu na prethodnu godinu	10% više u odnosu na prethodnu godinu
Procenat uvećanja naplaćenih javnih prihoda u nadležnosti PURS	3,1 milijardi KM	3% više u odnosu na prethodnu godinu	3% više u odnosu na prethodnu godinu
Procenat smanjenja poreskog duga	1,037 milijardi KM	2,5% manji u odnosu na prethodnu godinu	2,5% manji u odnosu na prethodnu godinu
Koeficijent troškovne efikasnosti PURS	1,10	1,05	1,05

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Restrukturiranjem PU FBIH doprinosi se stvaranju uslova za fer poslovanje i lojalnu konkurentnost privrednih subjekata. Uvođenjem automatskih/elektronskih i jednostavnih poreznih procedura, administriranje poreznim obavezama omogućava se privrednim subjektima da svoje obaveze izvršavaju prema propisima. Smanjenjem sive ekonomije povećava se konkurentnost privrednih subjekata koji posluju uz poštovanje poreznih propisa.

Strateško opredjeljenje PU RS je da poreskim obveznicima pruži što kvalitetnije usluge, odnosno da im omogući da jednostavnije izvršavaju svoje poreske obaveze. Takođe, unapređenje kontrolne funkcije PU RS, kao i jačanje administrativnih kapaciteta, u konačnici dovodi do većeg stepena dobrovoljnog izvršavanja poreskih obaveza i veće naplate prihoda u nadležnosti PU RS.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Najveći dio aktivnosti bio bi finansiran iz Budžeta FBIH. Procijenjeni iznos nije moguće predvidjeti zbog većeg obuhvata aktivnosti.

Za prvu aktivnosti unaprijeđenja fiskalnog izvještavanja i konsolidacije u skladu s Evropskim standardima (2024.g) naknadno će se utvrditi troškovi (bruto plata i pripadajući dio materijalnih troškova za nove zaposlene na svim nivoima). Preostale aktivnosti 2024 i 2025 će se finansirati uglavnom iz IPA III dok će se aktivnosti analize institucionalnih i kadrovskih potreba ministarstava financija na svim nivoima vlasti te izrade preporuka i prijedloga regulative finansirati iz IPA III.

Gotovo sve aktivnosti će biti finansirane iz Budžeta Republike Srpske

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Restrukturiranjem PU FBIH, kroz poslovne procese omogućiti će se efikasniji pristup u prijavi i odjavi uposlenika, bez fizičkog prisustva, što će ubrzati proces zapošljavanja. Poslovni procesi PUFBIH koji bi bili jednostavni, predvidljivi, konzistentni i ekonomični, i omogućili bi uvezivanja sa drugim institucijama i organima, u svrhu pružanja kvalitetnije usluge građanima.

Konzistentna porezna politika ohrabruju građane u namjeri da započnu i razvijaju samostalne poslove, što doprinosi povećanju zaposlenosti, a smanjenju neformalne ekonomije. Naplata poreza iz neformalne ekonomije doprinosi i da se uvećaju budžetska izdvajanja za socijalnu zaštitu, obrazovanje i zdravstvo, i da se smanji ukupno porezno opterećenije. Reforma će imati podjednak pozitivan uticaj na oba pola.

Mjera ima indirektan uticaj na socijalne ishode u Republici Srpskoj. Kontinuiranim unapređenjem elektronskih usluga PU RS, jačanjem kontrolne funkcije Poreske uprave Republike Srpske i posljedično smanjenjem sive ekonomije, povećanjem poreske discipline, kao i unapređenje IT kapaciteta, trebalo bi da dovede i do porasta poreskih prihoda, koji će se kroz sistem preraspodjele indirektno imati pozitivan uticaj na socijalne ishode.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Automatizacija/elektronske usluge smanjuje upotrebu papira.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Kašnjenje novog zakonodavnog okvira	Visoka	Tehnička pomoć MMF u kreiranju programa restrukturiranja PUFBIH
Nedostatak uposlenih u IT sektoru sa znanjem i vještinama za realizaciju reformi	Visoka	Povećanje broja zaposlenih u IT-u
Nedostatak ljudskih resursa sa znanjem i vještinama neophodnih za	Visoka	Dodatno zapošljavanje

funkcionisanje restrukturirane PUFBIH		
Smetnje pri implementaciji tehničkih aspekata novog Zakona o fiskalizaciji u Republici Srpskoj	Niska	Tehnička i kadrovska pripremljenost za implementaciju procesa
Ograničena finansijska sredstva	Visoka	Obezbijediti novčanu podršku iz drugih izvora kroz tehničke pomoći i slično
Komplikovane procedure u obavljanju određenih poslova	Visoko	Pokretanje inicijativa za izmjene postojećih procedura

5.2. Analiza prepreka u drugim područjima (koji nisu pokriveni u potpoglavlju 5.1) i ostale mjere strukturnih reformi

5.2.1. Upravljanje javnim finansijama

Pokriveno u potpoglavlju 5.1.3.

5.2.2. Zelena tranzicija

a. Analiza glavnih prepreka

Potpisivanjem deklaracije Zelene agende za Zapadni Balkan, BiH se obvezala na provedbu mjera u oblasti ublažavanja klimatskih promjena, energetske tranzicije, održivoj mobilnosti i cirkularnoj ekonomiji i sl. S tim u vezi BiH je u obvezi provesti konkretne aktivnosti na području dekarbonizacije, energetske tranzicije i energetske učinkovitosti.

Energetski sektor u BiH karakterizira velika ovisnost o ugljenu koji zagađuje okoliš i velikim hidroelektranama: proizvodni kapacitet od 4.127,5 MW približno je jednako podijeljen između ugljena i hidroelektrana, a mali je kapacitet u vjetroelektranama i suncu. Oko 60% ukupne godišnje električne energije dolazi iz ugljena, a ostatak je iz obnovljivih izvora (uglavnom hidroelektrana, s 1-2% vjetra i sunca, uglavnom u velikim proizvodnim projektima). Proizvodni miks varira ovisno o hidrologiji i proizvodnji hidroelektrana. U razdoblju 2018.-2020. termoelektrane su sudjelovale od 62% do 70% ukupne proizvodnje. Stoga, buduća ulaganja u infrastrukturu trebaju biti usmjerena na dekarbonizaciju, energetske tranzicije prema obnovljivim izvorima energije i energetske učinkovitost.

U kontekstu novog strateškog okvira za postizanje ciljeva Europskog zelenog plana, Ekonomskog i investicionog plana za Zapadni Balkan te pratećih Smjernica za implementaciju Zelene Agende za Zapadni Balkan, te poštujući principe Agende za održivi razvoj 2030, Bosna i Hercegovina je započela izradu cjelodržavne Strategije i Akcionog plana zaštite okoliša 2030. koja će utvrditi najvažnije politike i aktivnosti u ovoj oblasti. U okviru aktivnosti na izradi navedenog dokumenta izrađena je Strategija zaštite životne sredine Republike Srpske koja je sastavni dio Strategije zaštite životne sredine BiH 2030+.

Ograničena sredstva za ove namjene iako povećana u odnosu na prethodne godine još uvijek su nedovoljna za značajniji progres u ovoj oblasti. Prema poslednjim podacima Agencije za statistiku BiH ukupni troškovi za zaštitu okoliša u 2021¹⁰⁵. godini iznosili su 199 miliona KM, što je 0,52% BDP-a. Ukupne investicije za zaštitu okoliša u 2021. godini iznosile su 32,6 miliona KM, od čega su 67,5% investicije na kraju proizvodnog procesa, a preostalih 32,5% su investicije u integrirane tehnologije.

¹⁰⁵ Izvor: BHAS, Troškovi za zaštitu okoliša, 2022.

Za razvoj tržišta energije u BiH potrebno je prije svega unaprijediti strateško planiranje sektora kao i donijeti adekvatne regulatorne mjere i zakone te potaknuti učinkovitiju implementaciju projekata u cilju poštivanja međunarodnih obaveza preuzetih u okviru Energetske zajednice (EZ). Ovo su najznačajniji izazovi i preduvjet reformama u ovoj oblasti.. Također, prilikom rješavanja ovih izazova važno je uzeti u obzir i obavezujuće ciljeve EU i Energetske zajednice, kao i potrebe regionalnog tržišta, jer od toga uveliko zavisi u kom pravcu će se razvijati određeno energetske tržište u složenom procesu energetske tranzicije.

Ekonomija Federacije Bosne i Hercegovine je trenutno najvećim dijelom linearna, te je neophodno unaprijediti efikasnost upotrebe resursa i uvesti koncept cirkularne ekonomije.

Najznačajnije slabosti u cilju postizanja kvalitetne zaštite zdravlja ljudi i okoliša, te održivog upravljanja okolišem su nedovoljno razrađena zakonska regulativa, neusaglašenost dokumenata javnih politika, loše upravljanje otpadom, neefikasna potrošnja energije i neodgovarajući inspekcijski kapaciteti.

Uprkos napretku u upravljanju otpadom, FBiH se još uvijek suočava sa raznim poteškoćama, kao što su visoki operativni troškovi, nedostatak finansijskih sredstava za investicije, nedovoljan obuhvat usluga prikupljanja otpada, veoma ograničeno odvajanje otpada, odlaganje otpada na nesanitarnim deponijama, zakonodavstvo koje nije u potpunosti usaglašeno sa EU direktivama, nedovoljno razvijen institucionalni okvir, nedovoljan kapacitet osoblja na svim nivoima i nizak nivo svijesti javnosti u vezi sa upravljanjem čvrstim otpadom, veliki broj postrojenja nije u skladu sa najnovijim tehničkim standardima i stoga predstavljaju rizik za ljudsko zdravlje i okoliš

Sa ciljem uspostave i jačanja sistema nadzora korištenja ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i energijske efikasnosti planira se usvajanje novog Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost. Uočena je potreba za izmjenama postojećih uredbi o naknadama za zagađivače zraka, te o naknadama pri registraciji motornih vozila, čime bi se značajno poboljšao postojeći sistem zagađivač plaća i osigurala bolja veza stvarnog zagađenja sa iznosom naknade. Identificiran je nedostatak podataka za određene zagađivače, što onemogućava praćenje, nadzor, ali ni osiguravanje naknada gdje se planira da Fond izradi bazu podataka/registar uređaja i opreme koja sadrži supstance koje oštećuju ozonski omotač (SOOO) i njihove alternative – KGH. U cilju spriječavanja ispuštanja POPs-a u okoliš, poboljšanja upravljanja opasnim otpadom, te u cilju implementacije inicijativa zelene hemije u plastičnoj industriji, poboljšanja upravljanja otpadom iz poljoprivrednih aktivnosti, te uništavanjem identificiranih zaliha otpada POPs-a, planirana je izrada sveobuhvatnog inventara POPs (kao što su PCB, dioksini i furani).

Stalna briga o zaštiti životne sredine jedna je od osnovnih komponenti održivog razvoja Republike Srpske, a ujedno je i važan faktor za njen ulazak u šire integracione procese. S tim u vezi, Republika Srpska raspolaže sa značajnim prirodnim i energetske resursima koji su potrebni za rad industrije. Međutim, oni su ipak ograničeni, pa je potrebno posvetiti posebnu pažnju njihovom racionalnom korištenju. U Republici Srpskoj problemi zagađenja životne sredine su dobrim dijelom rezultat zastarjele tehnologije i opreme u industriji, kao i niske energetske i sirovinske efikasnosti, što je dijelom posljedica nedostatka finansijskih sredstava za poboljšanje postojećeg stanja. S druge strane, u industriji je još uvijek niska svijest o potrebi preduzimanja mjera za smanjenje zagađenja životne sredine, efikasniju upotrebu materijalnih resursa i povećanje racionalnosti korištenja energije. Takođe, Republika Srpska je suočena sa velikim izazovom u smislu razvoja odgovarajuće infrastrukture za upravljanje otpadom. Svijest stanovništva o otpadu, posebno opasnom otpadu i mogućnostima reciklaže je na veoma niskom nivou, a obrazovanje u toj oblasti je u početnoj fazi. Takse za sakupljanje i odlaganje komunalnog i industrijskog otpada su niske i ne pokrivaju realne ekonomske troškove održavanja sistema, a pogotovo ne omogućavaju dalje investicije.

U okviru procesa Zelene agende i „dekarbonizacije“, postoji veliki pritisak na sektore koji doprinose emisijama CO₂, prije svega na termoelektrane, kroz najavljeno uvođenje uvozne takse na karbonski intenzivne proizvode iz zemalja koje nemaju uveden evropski sistem oporezivanja emisija CO₂ i uvođenje CBAM (tzv. “Carbon Border Adjustment Mechanism”, Prekogranično prilagođavanje ugljenika – CBAM) mehanizma, što predstavlja uvođenje zaštitnog mehanizma – takse za određenu robu koja na tržište EU stiže iz trećih zemalja, što se odnosi na proizvode i na električnu energiju iz BiH. Ovo bi pored termoelektrana pogodilo i značajan dio privrede u Republici Srpskoj. S druge strane, prerano zatvaranje postojećih termoelektrana u procesu dekarbonizacije, dovelo bi do ogromnog gubitka radnih mjesta, dok bi se Republika Srpska od neto izvoznika električne energije, pretvorila u neto uvoznika, odnosno energetskog zavisnika. Dekarbonizacija jeste dio Zelenog plana i predstavlja i razvojnu šansu za cirkularnu ekonomiju i privredni rast (obnovljivi izvori energije, energetska efikasnost, usluge i dr.), ali i opasnost, ukoliko ne bude postepena i tzv. „pravedna“ tranzicija. Imajući u vidu da je Strategijom razvoja energetike Republike Srpske do 2035. godine planirana izgradnja dvije nove termoelektrane, ista je u tom dijelu protivrječna planiranoj „dekarbonizaciji“ energetskog sektora. Za termoelektranu Ugljevik 3 (700MW) postoji od ranije potpisan koncesioni ugovor, te su izdate određene dozvole za gradnju.

Reformske mjere u BiH u ovoj oblasti fokusiraju se na unaprijeđenje energetske efikasnosti i klimatske promjene usuglašavanjem realnih strateških ciljeva koje će BiH slijediti u narednom periodu.

Strateška opredjeljenja za ispunjavanje obaveza BiH temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice vezana su za aktivnosti izrade Integriranog energetskog i klimatskog plana BiH (NECP) do 2030. Nacrt ovog dokumenta završen je krajem 2020. godine, a dalje aktivnosti u 2021. i 2022. godini vezane su za izradu entitetskih energetskih i klimatskih planova. NECP BiH je u fazi pregovora s Europskom komisijom koji će rezultirati definiranjem strateških ciljeva za BiH u ovoj oblasti s ciljem postizanja klimatske neutralnosti do 2050. godine. Izrada plana postupnog smanjenja proizvodnje uglja sa jasnim tranzicijskim planom i investicijama koje bi nadomjestile radna mjesta uz kvalitetan dijalog, participaciju i jačanje povjerenja su ključni elementi postizanja pravedne tranzicije.

Stanje okoliša u pojedinim sferama kao što je upravljanje otpadom je na nezavidnom nivou. U Bosni i Hercegovini se 95% od sakupljenog komunalnog otpada odlaže na deponije. Stoga je potrebno značajno promijeniti sustav zbrinjavanja otpada te uspostaviti mjere za dostizanje ciljeva ponovne upotrebe i reciklaže otpada sukladno EU direktivama i preporukama za uspostavu cirkularne ekonomije.

Kvaliteta vode nije zadovoljavajuća u većem dijelu zemlje. Prema dužini vodotoka u 2020. godini 50% površinskih voda ima lošu kvalitetu vode, a samo 7% oznaku visoko. Stoga, u FBiH cilj je da se do 2030. ovaj postotak vodotoka s lošom kvalitetom smanji na 15%¹⁰⁶. Za kršenje standarda zaštite okoliša moraju se strogo primjenjivati postojeći odgovarajući regulatorni odgovori – prema principu „zagađivač plaća“.

Izvori zagađenosti zraka u BiH uključuju upotrebu krutih goriva u kućanstvima, termoelektrane/toplane na ugalj, industriju i stara vozila. Oko 58% ukupnih emisija u zrak postrojenja za proizvodnju energije potiče od sagorijevanja uglja i treseta, te 20% od sagorijevanja čvrstih goriva i uljnih proizvoda, iz industrije je doprinos 9%, od transporta između 7-12%, poljoprivreda 9%, te otpad 4%¹⁰⁷. Kvalitet zraka je značajno narušen, pogotovo PM_x česticama, te SO₂. Bezuvjetni cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za 2030. godinu

¹⁰⁶Izvor: FBiH, Plan upravljanja vodama 2022-2027 (https://voda.ba/uploads/docs/pd3_okolisni_ciljevi_upravljanja_vodama_new.pdf).

¹⁰⁷ Upravljanje kvalitetom zraka u BiH, Svjetska Banka, 2019; U toku je izrada 4.Nacionalog izvještaja o klimatskim promjenama koji treba sadržati ažurirane informacije o kontribucijama emisija po izvorima.

je 12,8%. Uvjetni cilj (uz intenzivniju međunarodnu pomoć za dekarbonizaciju rudarskih područja) za 2030. godinu je 17,5%. Cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za 2050. godinu iznosi 50% (bezuvjetno) i 55,0% (uvjetno)¹⁰⁸. Kao referentna godina za definisanje ciljeva smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte utvrđena je 2014.godina.

Sa aspekta emisije i zaštite kvaliteta zraka, BiH će se fokusirati na potpunu transpoziciju zakonodavstva EU koje se odnosi na (a) sadržaj sumpora u tečnim gorivima; (b) Direktivu o nacionalnim gornjim granicama; (c) kontrola isparljivih organskih jedinjenja iz skladišta i distribucije benzina; (d) rekuperacija benzinske pare tokom punjenja goriva na benzinskim pumpama; i (e) granične vrijednosti za industrijske emisije za stara i nova postrojenja.

b. Reformske mjere:

5.2.2.1. Ublažavanje klimatskih promjena i energijska efikasnost

1. Opis mjere

Ova mjera proizlazi iz obaveza Bosne i Hercegovine na osnovu Ugovora o uspostavi Energetske zajednice. Mjera se prenosi iz prethodne godine. Budući da se radi o složenom procesu izrade sveobuhvatnog dokumenta i njegova usuglašavanja s relevantnim dokumentima EU, te uzimajući u obzir situaciju izazvanu pojavom pandemije COVID 19, iz navedenog se da zaključiti da su planirane aktivnosti implementirane prema planu, te da se nastavlja sa implementacijom predmetne reforme.

BiH je još 2019. godine pokrenula aktivnosti izrade Integrisanog energetskeog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine (NECP BiH). Nakon provedenog procesa usuglašavanja dokumenta među relevantnim institucijama i komentara Sekretarijata Energetske zajednice uslijedilo je usklađivanje NECP-a sa ciljevima klimatske neutralnosti koji su utvrđeni Pariškim sporazumom i Sofijskom deklaracijom o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan iz novembra 2020. godine, odnosno na usklađivanje sa NDC-om Bosne i Hercegovine. Tokom 2021. i 2022. godine su intenzivirane aktivnosti na daljoj izradi NECP-a odnosno entitetskih energetskeog i klimatskih planova. Republika Srpska je pripremila svoj prvi nacrt energetskeog i klimatskog plana. Prema Dinamičkom planu izrade NECP-a BiH i entitetskih energetskeog i klimatskih planova, predviđeni rok za izradu finalnog nacrta NECP-a BiH je decembar 2022. godine.

Navedenom reformskom mjerom unaprijediti će se provođenje mjera energijske

efikasnosti u Federaciji BiH i unaprijediti proizvodnja iz obnovljivih izvora energije, te ispuniti međunarodno preuzete obaveze usaglašavanja sa zahtjevima *acquis-a* iz oblasti energijske efikasnosti i obnovljivih izvora energije. Pored navedenog mjera će odgovoriti na izazove klimatskih promjena kroz revolving fond za energijsku efikasnost s ciljem povećanja ulaganja u objekte i procese koji doprinose smanjenju emisija stakleničkih gasova.

Reformska mjere u oblasti tržišta električne energije obuhvata „Zelenu tranziciju“ elektroenergetskeog sektora u Republici Srpskoj koja uključuje implementaciju novog Zakona o obnovljivim izvorima energije, donošenje Integrisanog energetskeog i klimatskog plana RS i realizaciju kapitalnih investicija (obnovljivi izvori energije (OIE) i ekološki projekti za termoelektrane). Značajno je napomenuti da je donošenje Zakona o obnovljivim izvorima energije mjera iz prethodnog PER RS koja je realizovana.

Cilj mjere je da se predstave kretanja u pravcu zelene agende – „Zelena tranzicija“ elektroenergetskeog sektora u Republici Srpskoj, te povećá udio obnovljivih izvora energije kroz realizaciju kapitalnih investicija u obnovljive izvore energije i povećanje energetske efikasnosti,

¹⁰⁸National determined contribution NDB for period 2020-2030 for BiH (https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/BosniaHerzegovina%20First/NDC%20BiH_November%202020%20FINAL%20DRAFT%2005%20Nov%20ENG%20LR.pdf).

kao i finalizacija Integrisanog energetskeg i klimatskog plana Republike Srpske.

Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Izrada dokumenta Integrisanog energetskeg i klimatskog plana Bosne i Hercegovine do 2030. godine. (MVTEO BiH, |FMERI, MER RS, MPUGE RS i MNRVOID RS)
- Izmjene i dopune Zakona o energijskoj efikasnosti u FBiH sa ciljem uspostave Obligacione šeme/Alternativnih izvora finansiranja u mjere EE u skladu sa zaključcima Parlamenta Federacije BiH (Parlament Federacije BiH)
- Donošenje preostalih podzakonskih propisa i akata po Zakonu o energijskoj efikasnosti u FBiH (donosi FMERI).
- Donošenje ECP/NECP (dio koji se odnosi na energijsku efikasnost u FBiH)
- Donošenje Zakona o korištenju OIEiEK u Federaciji BiH
- Donošenje podzakonskih propisa i akata po Zakonu o korištenju OIEiEK u FBiH;
- Donošenje NECP/EPC (dio koji se odnosi na obnovljive izvore energije)
- Oživljavanje revolving fonda za energijsku efikasnost u FBiH (FMOiT)
- Uspostavljanje mehanizma subvencioniranja uspješnih projekata energetske efikasnosti koji se finansiraju iz revolving fonda u FBiH (FMOiT)
- Razviti model za subvencioniranje mjera energetske efikasnosti za fizička lica (domaćinstva) u FBiH(FMOiT)
- Pokretanje softvera/modula za praćenje klimatskih promjena u FBiH, (FMOiT)
- Provođenje obuka za izgradnju kapaciteta institucija za izračun indikatora za klimatske promjene i vođenje GHG inventara u FBiH, (FMOiT)
- Usvajanje Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost Federacije BiH(FMOiT)
- Poticanje elektromobilnosti i uspostave mreže punionica za električna vozila u FBiH(FMOiT)
- Usvajanje Energetskeg i klimatskog plana RS (MER, MPUGE i Vlada RS),
- Početak realizacije kapitalnih investicija „Elektroprivreda RS“ (preduzeća MH „ERS“) i privatnih investicija u nove energetske objekte.
- Usvajanje Strategije dugoročnog podsticanja obnove zgrada u Republici Srpskoj (MUGE).

Aktivnosti planirane u 2024. g.

- Usvojiti Integralnu Strategiju obnove zgrada BiH za period do 2050. godine; (MVTEO BiH, |FMERI, MER RS, MPUGE RS i MNRVOID RS)
- Implementacija određenog broja mjera i politika definisanih Integrisanim energetskeg i klimatskeg planom BiH do 2030.godine; (MVTEO BiH, |FMERI, MER RS, MPUGE RS i MNRVOID RS)
- Funkcionalnost revolving fonda za energijsku efikasnost u FBiH(FMOiT)
- Uspostavljanje mehanizma subvencioniranja uspješnih projekata energetske efikasnosti koji se finansiraju iz revolving fonda u FBiH(FMOiT)
- subvencioniranje mjera energetske efikasnosti za fizička lica u FBiH (domaćinstva)

(FMOiT)

- Provedba Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost Federacije BiH(FMOiT)
- Poticanje elektromobilnosti i uspostave mreže punionica za električna vozila u FBiH (FMOiT)
- Provođenje akcionog plana prilagođavanja klimatskim promjenama u FBiH, (FMOiT)
- Unapređenje Informacionog Sistema za zaštitu okoliša: održavanje i unaprijeđenje baze podataka/inventara POPs u FBiH(FMOiT)
- Donošenje preostalih podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o energijskoj efikasnosti u FBiH (FMERI)
- Aktivnosti na donošenju/implementaciji ECP/NECP (dio koji se odnosi na energijsku efikasnost) (FMERI)
- Donošenje preostalih podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o korištenju OIEiEK u Federaciji BiH (FMERI)
- Kontinuitet aktivnosti na donošenju/implementaciji NECP/EPC (dio koji se odnosi na obnovljive izvore energije u FBiH) (FMERI)
- Implementacija Energetskog i klimatskog plana RS (MEP, MPUGE, FZZSEE, javni sektor i institucije, energetske i privredne subjekti, građani),
- Nastavak realizacije kapitalnih investicija (modernizacija i izgradnja MH „ERS“) i privatnih investicija u OIE.

Aktivnosti planirane u 2025. g.

- Implementacija određenog broja mjera i politika definisanih Integriranim energetske i klimatskim planom BiH do 2030.godine; (MVTEO BiH, FMERI, MER RS, MPUGE RS i MNRVOID RS)
- Izvještavanje prema Sekretarijatu Energetske zajednice o implementaciji mjera i politika definisanih Integriranim energetske i klimatskim planom BiH do 2030. godine; (MVTEO BiH, FMERI, MER RS, MPUGE RS i MNRVOID RS)
- Jačanje mehanizma subvencioniranja uspješnih projekata energetske efikasnosti koji se finansiraju iz revolving fonda u FBiH(FMOiT)
- Puna funkcionalnost revolving fonda za energijsku efikasnost u FBiH(FMOiT)
- Subvencioniranje mjera energetske efikasnosti za fizička lica u FBiH (domaćinstva) (FMOiT)
- Poticanje elektromobilnosti i uspostave mreže punionica za električna vozila u FBiH(FMOiT)
- Dalji rad na unapređenju Informacionog Sistema za zaštitu okoliša u FBiH: (FMOiT) Funkcionalnost softvera/modula za praćenje klimatskih promjena(FMOiT)
- Donošenju podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o energijskoj efikasnosti u FBiH i Zakona o korištenju OIEiEK u Federaciji BiH (FMERI, Regulatorna komisija za energiju u FBiH i VFBiH svako u okviru svojih nadležnosti)
- Implementacija Energetskog i klimatskog plana RS (MER, MPUGE, FZZSEE, javni sektor i institucije, energetske i privredne subjekti, građani),

- Nastavak realizacije kapitalnih investicija (modernizacija i izgradnja MH „ERS“) i privatnih investicija u OIE.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Implementacija mjera i politika definisanih NECP-om BiH do 2030. godine	Pripremljeni akti po osnovu ugovora i sporazuma i pripremljeni prijedlozi zakonskih i podzakonskih akata iz Direktiva EU.	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu
Broj transponiranih i implementiranih EU Direktiva/ Uredbi u domaće zakonodavstvo	Pripremljeni akti po osnovu ugovora i sporazuma i pripremljeni prijedlozi zakonskih i podzakonskih akata iz Direktiva EU.	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu
Stepen realizacije planiranih ciljeva kroz budući Energetski i klimatski plan – EKP RS	20%	30%	50%
Učešće električne energije iz OIE u ukupnoj potrošnji u RS	42%	44%	45%
Stepen realizacije planiranih investicija	10%	20%	30%
Uspostavljen fond za podršku projektima energetske efikasnosti u FBiH	NE (2020)	2022	DA
Informacioni sistem implementiran	2021	2022	Broj korisnika IS 100%
Smanjenje potrošnje primarne energije (TPES) u KTOE, kroz dva scenarija	Smanjenje potrošnje u apsolutnom iznosu: 77,02	Smanjenje potrošnje u apsolutnom iznosu: 97,35	Smanjenje potrošnje u apsolutnom iznosu: 116,74
Udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji	po donošenju NECP/ECP do 2030. godine (procjena) 49,3	po donošenju NECP/ECP do 2030. godine (procjena) 51,5	po donošenju NECP/ECP do 2030. godine (procjena) 55

Napomena: Uspostava standarda EU na polju zaštite okoliša kroz smanjenje opterećenja okoliša, adekvatan sistem upravljanja otpadom na liniji ciljeva EU propisa, provođenje mjera na polju klimatskih promjena, te uspostavljen i efikasan ekonomski okvir za finansiranje i izvještavanje aktivnosti i mjera u oblasti okoliša.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Povećanje provođenja mjera energijske efikasnosti i povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora energije, doprinijet će kako uštedama energije tako i smanjenju negativnih utjecaja na okoliš, te stvaranju povoljnijeg ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija u Energetski sektor, a ujedno olakšati provođenje Zelene tranzicije i dekarbonizacije Bosne i Hercegovine. Provođenje mjera energetske efikasnosti, kroz rad građevinskog sektora u svakom slučaju doprinosi povećanju GDPa.

Povećanje investicija u elektroenergetski sektor bi se pozitivno odrazilo na njegovu konkurentnost i povećanje energetske sigurnosti.

Trenutne tržišne cijene električne energije u Evropi su za 10 više puta više od cijena snabdijevanja za potrošače u Republici Srpskoj, tako da je konkurentnost električne energije kao robe na viskom nivou.

Politika održavanja konkurentnih i razumno niskih cijena električne energije u Republici Srpskoj bi privuklo nove i strane investicije u energetski intenzivne privredne grane i stvorilo komparativnu prednost za strana ulaganja u Republici Srpskoj, odnosno bolju konkurentnost proizvoda u Republici Srpskoj.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Identificirani su troškovi na izradi softvera, te formiranju baza podataka za informacioni sistem okoliša u FBiH, odnosno u prvoj fazi za modul praćenja klimatskih promjena, koji se procjenjuju na oko 500.000,00 KM. Pored toga subvencioniranje uspješnih projekata bi trebalo da ekonomski mehanizam-revolving fond, učini privlačnijim naročito za privrednike/privatni sektor, što bi u početku iznosilo cca. 200.000,00 KM/god, gdje se očekuje partnerstvo i podrška međunarodnih institucija. Za donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/provedbenih akata nije potrebno osigurati posebna sredstva iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine. Za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, sredstva će se osigurati iz naknade za podsticanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, koju, u skladu sa Zakonom o OIEIEK, plaćaju svi krajnji kupci električne energije u FBiH. Novim Zakonskim rješenjem predviđeno je da se dio sredstava po navedenoj naknadi odvajaju i za provođenje mjera energijske efikasnosti. Ukupan iznos sredstava za podsticanje i iznos jedinične naknade utvrđuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. Za provođenje mjera energijske efikasnosti finansijska sredstva će se osiguravati iz više izvora finansiranja, kao što su: dijelom iz planiranih budžetskih sredstava za te namjene, grant sredstva i kreditna sredstva iz Revolving fonda u okviru Fonda za zaštitu okoliša, drugih kreditnih aranžmana kao i budućih finansijskih mehanizama koje treba definirati i uspostaviti kroz izmjene i dopune Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (obligacione šeme, alternativni izvori...).

Nema procjene troškova, a izvor finansiranja su kreditna sredstva i strani kapital.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Implementacija mjera i politika definisanih Integrisanim energetskim i klimatskim planom BiH do 2030. godine, će imati dugoročni uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Provođenje mjere će dovesti do unaprijeđenja upravljanja otpadom, zaštite okoliša i energijske efikasnosti, što generira nova radna mjesta. Izgradnjom novih kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora osigurava se dodatno zapošljavanje, kako u fazi realizacije projekata tako i u fazi eksploatacije istih, kao i dodatna zapošljavanja u slučaju provođenja mjera energijske efikasnosti, energijskih audita kao i drugih pratećih djelatnosti u oblasti projektovanja i

izvođenja radova, proizvodnje opreme, građevinskih materijala itd

Investicije u elektroenergetski sektor stvaraju pozitivan ambijent za otvaranje većeg broja radnih mjesta i smanjenje siromaštva, ali je nedostatak kvalifikovane radne snage ograničavajući faktor.

Nema uticaja na jednakost i rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Implementacija mjera i politika definisanih Integriranim energetske i klimatskim planom BiH do 2030. godine će imati dugoročni uticaj na okoliš

Provođenje mjere će voditi ka boljoj kontroli utroška sredstava, namjenskom trošenju novca i manjem opterećenju okoliša. Uvođenjem novih aktera na tržištu proizvodnje iz OIE (prosumeri, energetske zajednice, aktivni kupci,..) kroz novi Zakon o OIEiEK u Federaciji BiH osiguraće povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, ali i unapređenje i omasovljavanje provođenja mjera energetske efikasnosti, odnosno ušteda energije i energenata te će mjera imati pozitivne implikacije na okoliš

Mjera će generalno i dugoročno imati pozitivan uticaj posebno u domenu povećanja korištenja obnovljivih izvora energije, smanjenju emisija CO₂, te smanjenju korištenja fosilnih goriva.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama (nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama može dovest do neblagovremenog dobijanja informacija, odnosno do kašnjenja u dostavljanju potrebnih odgovora i informacija)	Visoka	Jedna od planiranih mjera jeste održavanje redovnih sastanaka aktera uključenih u izradu dokumenta, u cilju razmjene informacija i usaglašavanja stavova
Kašnjenje u rokovima određenim za usvajanje NECP-a BiH i entitetskih energetske i klimatskih planova (zbog situacije izazvane pandemijom COVID 19, došlo je do usporavanja aktivnosti na izradi dokumenta, što može dovesti do kašnjenja u usvajanju dokumenata)	Visoka	Pratiti situaciju na terenu i prilagođavati aktivnosti u skladu sa preporukama kako ne bi bilo većih zastoja
Neblagovremeno usvajanje Energetskog i klimatskog plana	Niska	Intenzivirati aktivnosti na pripremi u prvoj polovini 2023. godine
Nepovoljan ambijent za realizaciju kapitalnih projekata u OIE – opšta recesija, inflacija, potresi na tržištu energije i kapitala, nepovoljan društveno ekonomski ambijent, socijalne tenzije	Visoka	Raditi na ubrzanom restrukturiranju MH „Elektroprivreda RS“ te uklanjanju administrativnih i tehničkih barijera za ulaganje prije svega u OIE
Podkapacitiranost kadrova sektora okoliša.	visoka	Reforma javne uprave u svrhu obezbijeđenja kapaciteta institucija na polju zaštite okoliša
Podkapacitiranost inspekcije zaštite okoliša.	visoka	jačanje kapaciteta inspekcije
Nedovoljno razvijen sistem monitoringa i	visoka	Jačanje sistema monitoringa parametara okoliša kroz uspostavu

informisanja o okolišu.		informativnog sistema okoliša
Nedovoljna koordinacija institucija.	visoka	Jačanje koordinacije institucija na nivou FBiH
Neblagovremeno razmatranje i donošenje Zakona o OIEiEK i izmjena i dopuna Zakona o EE FBiH. Neblagovremeno donošenje podzakonskih/provedbenih akata	velika	Dostavljati informacije i inicirati tematske sjednice o potrebi i značaju blagovremenog razmatranja i usvajanja predloženih zakonskih rješenja. Formirati Radne grupe, ojačavanje stručnim kadrovima i koristiti tehničke asistencije.
Podkapacitiranost kadrova sektora okoliša.	visoka	Reforma javne uprave u svrhu obezbijeđenja kapaciteta institucija na polju zaštite okoliša

5.2.2.2. Prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji i uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša

1. Opis mjere

Uvođenje koncepta cirkularne ekonomije koji povezuje mnoge oblasti, ima za cilj pokretanje zelene privredne tranzicije Federacije Bosne i Hercegovine, uz efikasno korišćenje resursa i energije i očuvanje i unapređenje okoliša i zdravlja ljudi. Uvođenje koncepta cirkularne ekonomije direktno utiče na ostvarivanje strateških ciljeva i dostizanje odgovarajućih standarda u oblasti zaštite životne sredine u kratkom, srednjem i dužem roku. Cirkularna ekonomija ima važnu ulogu u razvoju konkurentne ekonomije, koja štedi resurse i utiče na smanjenje svih vrsta zagađenja, a posebno na smanjenje emisija sa efektom staklene bašte, što dalje utiče na dekarbonizaciju kojoj se teži na globalnom nivou.

U cilju postizanja kvalitetne zaštite zdravlja ljudi i okoliša, te održivog upravljanja okolišem, potrebno je kontinuirano raditi na unaprijeđenju zakonskog okvira u oblasti okoliša prema standardima EU uz uspostavu adekvatnih finansijskih mehanizama.

Cilj ove mjere podrazumijeva značajno unapređenje sistema odvojenog sakupljanja, reciklaže i ponovne upotrebe komunalnog otpada u cijeloj FBiH, eliminisanje i saniranje nelegalnih odlagališta otpada, te izgradnju regionalnih sanitarnih deponija i regionalnih centara za upravljanje otpadom sa pratećom infrastrukturom.

Potrebno je provesti analize efikasnosti i ekonomičnosti postojećeg sistema upravljanja otpadom (komunalni, posebne kategorije i sve druge vrste otpada), te predložiti ekonomski i okolišno održive sisteme upravljanja otpadom. Naročito je važno raditi na modelu cirkularne ekonomije u kom se resursi održavaju koliko god je dugo moguće uz minimalnu proizvodnju otpada.

S ciljem zaštite životne sredine i prelaska industrije na tzv. „zelenu ekonomiju“ i „kružnu ekonomiju“ potrebno je preduzeti odgovarajuće mjere kako bi se štetni uticaji industrije na životnu sredinu sveli na najmanju moguću mjeru. S tim u vezi, mjera **prelazak industrije ka zelenoj i kružnoj ekonomiji i uspostavljanje ekonomskih instrumenata za unapređenje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada** obuhvata aktivnost finansijske podrške realizaciji projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine, a koji se odnose na rekonstrukciju/inoviranje postojećih tehnoloških procesa, efikasnije korišćenje sirovina i energije u proizvodnom procesu, razvoj proizvoda sa smanjenim štetnim uticajem na životnu sredinu, uvođenje standarda za upravljanje zaštitom životne sredine, smanjenje stvaranja otpada,

reciklažu i slično. Takođe, biće obezbijedena finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji, kao i projektima koji imaju za cilj unapređenje kvaliteta i zaštitu životne sredine, putem Fonda za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske (u daljem tekstu: FZZSEE). U okviru iste biće pružena finansijska podrška uvođenju standarda za upravljanje zaštitom životne sredine u industriji. Mjera podrazumijeva i promociju proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine. Ova aktivnost ima za cilj upoznavanje privrednih subjekata sa značajem zaštite životne sredine, efikasnije upotrebe materijalnih resursa, energetske efikasnosti u industrijskim procesima, mogućnostima za uštedu u procesu proizvodnje i sl. Mjera će se sprovoditi i kroz organizaciju promotivnih i edukativnih skupova.

Dalje, ključnu ulogu u razvoju sistema upravljanja otpadom u Republici Srpskoj predstavlja uspostavljanje zakonskog okvira za održivo upravljanje otpadom, uspostavljanje finansijskih instrumenata za sprovođenje sistema, razvijanje svijesti građana, planiranje i unapređenje sistema, te iniciranje zainteresovanih strana s ciljem uspostavljanja partnerstva u upravljanju otpadom. Uvođenje koncepta integralnog upravljanja otpadom podrazumijeva razvoj i implementaciju tehnologija koje imaju minimalan negativan uticaj na životnu sredinu.

Realizacija projekata u industriji, koji imaju za cilj smanjenje uticaja na životnu sredinu, podržana je u prethodnom periodu putem podsticaja za investiciona ulaganja i finansijskih sredstava FZZSEE.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Usvojiti Strategiju zaštite okoliša u FBiH.(Parlament Federacije BiH)
- Usvojiti i sprovoditi strategiju cirkularne ekonomije za Federaciju BiH, imajući u vidu čitav životni ciklus proizvoda. Strategija treba da sadrži jasno identifikovane ciljeve te konkretne mjere i rokove za postizanje tih ciljeva. Posebno ciljevi trebaju biti definisani za posebne kategorije otpada za koje je propisano plaćanje naknada (gume, vozila, ulja, akumulatori i baterije, ambalažni i elektronički otpad). (FMOiT)
- Definisati fiskalnu politiku kojom se stimuliše cirkularna ekonomija u FBiH. (FMOiT)
- Donijeti planove za razvijanje tržišta sekundarnim sirovinama u FBiH (FMOiT)
- Obnoviti postojeće i izgraditi nove sisteme za odvojeno sakupljanje, zbrinjavanje, reciklažu i ponovnu upotrebu otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovarne stanice i reciklažna dvorišta) (FMOiT)
- Podrška izgradnje i unapređenja infrastrukture na postojećim regionalnim deponijama za upravljanje otpadom u FBiH (Proširene sanitarne plohe za odlaganje otpada rješavanje pitanja procjednih voda i izgradnja prečistača gdje je potrebno), postrojenja za mehaničko biološku obradu MBO, spalionica komunalnog otpada i energana). (FMOiT)
- Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom u FBiH (opasni i neopasni otpad, Sanirane i uklonjene divlje deponije-najmanje dvije godišnje) (FMOiT)
- Izraditi studiju identifikacije lokacija kontaminiranih opasnim otpadom FBiH (FMOiT)
- Unaprijeđenje informacionog sistema za upravljanje otpadom u FBiH (FMOiT)
- Oživljavanje Revolving fonda (RF) za reciklažu otpada uspostavljenog u Fondu u FBiH. (RF je namijenjen prvenstveno reciklažnoj privredi u vidu beskatnog zajma

sa subvencijama za projekte koji daju najbolje rezultate, kao poticaj uspostavljanju cirkularne ekonomije). (FMOiT)

- Postizanje zajedničkog sporazuma o zelenim cirkularnim poslovnim lancima vrijednosti na Zapadnom Balkanu putem Memoranduma o razumijevanju „Pružena podrška identificiranju i izgradnji zelenih i cirkularnih regionalnih lanaca vrijednosti za iskorištavanje neiskorištenog ekonomskog potencijala usmjerenog na podršku koji se odnose na provedbu projekata cirkularne ekonomije“ (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024 (FMOiT)
- Pokrenuti aktivnosti na analizi ukunog stanja upravljanja otpadom u FBiH kao pripremu podloga za izradu novog Zakona o upravljanju otpadom (FMOiT)
- Usvojiti listu FBiH okolišnih indikatora među kojima se moraju naći i indikatori vezani za upravljanje otpadom (FMOiT)
- Sprovođenje mjera utvrđenih Strategijom zaštite životne sredine Republike Srpske,
- Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju za cilj smanjenje uticaja na životnu sredinu (MPP, MPUGE i FZZŽSEE),
- Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji, kao i projektima koji imaju za cilj unapređenje kvaliteta i zaštitu životne sredine (FZZŽSEE),
- Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE i MPP),
- Razvoj i unapređenje sistema odvojenog sakupljanja i reciklaže posebnih kategorija otpada, kao i dalje unapređenje informacionog sistema (MPUGE, FZZŽSEE i privredni subjekti),
- Vođenje i ažuriranje baze podataka o upravljanju otpadom (MPUGE, FZZŽSEE i privredni subjekti).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Priprema za izradu novog FBiH Zakon o upravljanju otpadom (FMOiT)
- FBiH plan upravljanja otpadom kojim treba da se obrade detaljno pitanja regionalnih centara za upravljanje otpadom, MBO postrojenja, spalionica otpada uz proizvodnju energije, sa preporukom lokacija, obuhvata, dinamike provođenja i sl. (FMOiT)
- Unaprijediti sisteme odvojenog sakupljanja, zbrinjavanja, reciklaže i ponovne upotrebe otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovane stanice i reciklažna dvorišta) (FMOiT)
- Razvijati infrastrukturu koja omogućava preradu sirovina, ponovnu upotrebu materijala, popravke, obnavljanje, restauracija i recikliranje u FBiH. (FMOiT)
- Ulagati u infrastrukturu koja omogućava pretvaranje otpada u energiju, i recikliranje organskog otpada u FBiH. (FMOiT)
- Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom (opasni i neopasni otpad) (Sanirane i uklonjene divlje deponije-najmanje jedna godišnje) (FMOiT)
- Jačati regionalne saradnje u oblasti razvoja infrastrukture za alternativna goriva u FBiH. (FMOiT)

- Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju za cilj smanjenje uticaja na životnu sredinu (MPP, MPUGE i FZZŽSEE),
- Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji, kao i projektima koji imaju za cilj unapređenje kvaliteta i zaštitu životne sredine (FZZŽSEE),
- Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE i MPP),
- Unapređenje razvijenog sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada (MPUGE, FZZŽSEE i privredni subjekti),
- Korišćenje tehnologije na način koji obezbjeđuje racionalno korišćenje prirodnih resursa, materijala i energije (MPUGE, FZZŽSEE i privredni subjekti).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Uvesti strožije mjere za ilegalne deponije i visoke kazne za odlaganje otpada na ilegalna odlagališta u FBiH (FMOiT)
- Provoditi edukativne i medijske kampanje i programe, kako bi se potrošači informisali o principima cirkularne ekonomije u FBiH (FMOiT)
- Stimulisati upotrebu obnovljivih izvora energije i održivu upotrebu energije u industrijskoj proizvodnji u FBiH (FMOiT)
- Unaprijediti sisteme odvojenog sakupljanja, zbrinjavanja, reciklaže i ponovne upotrebe otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovane stanice i reciklažna dvorišta) (FMOiT)
- Podrška izgradnje i unapređenja infrastrukture na postojećim regionalnim deponijama za upravljanje otpadom u FBiH (Proširene sanitarne plohe za odlaganje otpada, izgradnja prečistača procjednih voda, postrojenja za mehaničko biološku obradu MBO). (FMOiT)
- Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom u FBiH (opasni i neopasni otpad, sanirane i uklonjene divlje deponije). (FMOiT)
- Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju za cilj smanjenje uticaja na životnu sredinu (MPP, MPUGE i FZZŽSEE),
- Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji, kao i projektima koji imaju za cilj unapređenje kvaliteta i zaštitu životne sredine (FZZŽSEE),,
- Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE i MPP),
- Izgradnja centara za odvojeno sakupljanje posebnih kategorija otpada od domaćinstava u svakoj JLS (FZZSEE, JLS i privredni subjekti),
- Izgradnja postrojenja za tretman odvojeno sakupljenih posebnih kategorija otpada. (FZZSEE, JLS i privredni subjekti).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Podsticaji za realizaciju projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine	3.000.000	4.000.000	5.000.000
Uspostavljanje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada	Nema sistema	Djelimično uspostavljen sistem	Djelimično uspostavljen sistem
Uspostavljanje i praćenje baze podataka o upravljanju otpadom	Uspostavljena baza podataka	Ažuriranje i vođenje baze podataka	Ažuriranje i vođenje baze podataka
Izgrađeni centri za reciklažu posebnih kategorija otpada	Nema centara	Djelimično izgrađeni centri	Djelimično izgrađeni centri
% izvozom zbrinutog opasnog industrijskog otpada od ukupno proizvedenog	69%	70%	71 %
Uspostavljen fond za podršku projektima reciklaže otpada	NE (2020)	2022	DA
Informacioni sistem implementiran	2021	2022	Povećanje broja korisnika IS 100%

Napomena: Uspostava standarda EU na polju zaštite okoliša kroz smanjenje opterećenja okoliša, adekvatan sistem upravljanja otpadom na liniji ciljeva EU propisa, provođenje mjera na polju klimatskih promjena, te uspostavljen i efikasni ekonomski okvir za finansiranje aktivnosti i mjera u oblasti okoliša. Uspostaviti adekvatne sisteme izvještavanja o stanju okoliša. Fond za zaštitu okoliša FBiH je pokrenuo aktivnosti na izradi metodologije za izvještavanje, propisa kojim bi se uređio obavezni sadržaj i način izrade izvještaja, liste indikatora stanja okoliša za FBiH, kao i pilot izvještaja o stanju okoliša u FBiH. Planira se završetak ovih aktivnosti do kraja 2021. godine.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Cilj donošenja propisa iz oblasti upravljanja otpadom je uspostavljanje cirkularne ekonomije na način da se uvede tržišni mehanizmi (naknade za otpad) iz kojih će se finansirati aktivnosti sakupljanja i reciklaže ovih kategorija otpada. Razvoj regulative iz oblasti upravljanja otpadom doprinijet će poboljšanju poslovnog ambijenta u oblasti upravljanja otpadom.

Sprovođenje ove mjere doprinijeće uštedama u potrošnji energije i materijala u proizvodnom procesu, što će u konačnici uticati na povećanje konkurentnosti preduzeća. Takođe, uspostavljanje ekonomskih instrumenata u oblasti upravljanja otpadom, uz pojačanu kontrolu nad utroškom sredstava, generisalo bi efikasnije mjere i aktivnosti implementirane na terenu, što bi omogućilo značajniji nivo konkurentnosti za privlačenje potencijalnih ulagača u svim oblastima životne sredine i upravljanja otpadom.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Uspostava sistema za adekvatno upravljanje otpadom u FBiH stvara prostor za razvoj privrede na okolišno održiv način, te generira otvaranje novih radnih mjesta, smanjenje demografskih odliva stanovništva, te stvaranje zdravijih i kvalitetnijih uvjeta za život ljudi. Očekuje se uspostava malih i srednjih preduzeća koja će se baviti sakupljanjem i reciklažom posebnih kategorija otpada, što u konačnici doprinosi otvaranju novih radnih mjesta. Jedan od ključnih izvora finansiranja reciklažne privrede bi trebao biti revolving fond u Fondu za zaštitu okoliša FBiH i naknade koje Fond prikuplja na ime posebnih kategorija otpada.

Identificirani su troškovi na izradi softvera, te formiranju baza podataka za informacioni sistem okoliša, odnosno u prvoj fazi za modul praćenja klimatskih promjena, koji se procjenjuju na oko

500.000,00 KM. Pored toga subvencioniranje uspješnih projekata bi trebalo da ekonomski mehanizam-revolving fond, učini privlačnijim naročito za privrednike/privatni sektor, što bi u početku iznosilo cca. 200.000,00 KM/god, gdje se očekuje partnerstvo i podrška međunarodnih institucija

Financijska sredstva podrške će se obezbijediti u okviru raspoloživih sredstava iz nadležnosti MPP i iz drugih dostupnih alternativnih izvora za finansiranje. Dalje, u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom za proizvedene ili uvezene proizvode koji poslije upotrebe postaju otpad plaća se naknada za opterećivanje životne sredine posebnim kategorijama otpada, a u svrhu pokrivanja troškova uspostavljanja sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada. Procjene troškova, u skladu sa Republičkim planom upravljanja otpadom za period 2019–2029. godine, za period do 2024. godine iznose 15.207.000 KM. Mogući izvori finansiranja su javni i privatni izvori. Javni izvori predstavljaju glavni izvor finansiranja komunalne infrastrukture potrebne za realizovanje objekata za upravljanje otpadom, kao i samih objekata (regionalne deponije, transfer stanice i drugo). Privatni izvori finansiranja se ogledaju kroz javno–privatno partnerstvo, koncesije.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Provođenje mjere će dovesti do unaprijeđenja upravljanja otpadom, zaštite okoliša i energijske efikasnosti, što generira nova radna mjesta. , smanjenje demografskih odliva stanovništva, te stvaranje zdravijih i kvalitetnijih uvjeta za život ljudi.

Uticaj je indirektan budući da se kroz povećanje konkurentnosti preduzeća utiče na stvaranje uslova za veće zapošljavanje i bolji socijalni status građana. Takođe, postoji aktivna podrška zapošljavanju kroz proizvodne aktivnosti, stručna usavršavanja na programima radne i socijalne integracije, kreiranje edukacijskih programa za osobe sa posebnim potrebama kroz njihovo uključivanje u radne procese, pružanje usluga upravljanja otpadom i ponovnoj upotrebi.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Mjera ima direktan uticaj na životnu sredinu, s obzirom na to da se planira podrška realizaciji projekata kojima se smanjuju štetni uticaji industrije na životnu sredinu. Sprovođenje mjere će voditi ka namjenskom trošenju prikupljenih sredstava koja se naplaćuju od zagađivača i ulažu u izgradnju infrastrukture za upravljanje posebnim kategorijama otpada, odnosno ponovnom iskorištenju posebnih kategorija otpada što će imati pozitivan uticaj na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Predložena aktivnosti su u oblasti unaprijeđenja okoliša i sve navedene aktivnosti imaju jako značajan uticaj na okoliš. Provođenje mjere će voditi ka boljoj kontroli utroška sredstava, namjenskom trošenju novca i manjem opterećenju okoliša

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Ograničena sredstva iz javnih izvora	Visoka	Iznalaženje alternativnih izvora za finansiranje
Nedovoljna zainteresovanost uprave preduzeća	Niska	Podizanje svijesti vezano za prelazak na zelenu i kružnu ekonomiju; Podsticajne mjere za sprovođenje projekata u industrijskim preduzećima
Nedovoljna kapacitiranost inspekcije	Visoka	Jačanje kapaciteta inspekcije

Nedovoljno razvijen sistem monitoringa i informisanja o generisanom otpadu	Visoka	Jačanje sistema monitoringa i informisanja o generisanom otpadu
Podkapacitiranost kadrova sektora upravljanja otpadom	Visoka	Zapošljavanje novih ljudi
Podkapacitiranost inspekcije zaštite okoliša	Visoka	Zapošljavanje novih ljudi
Nedovoljna koordinacija institucija	Visoka	Sastanci i radionice
Nepostojanje dovoljno oštrog kaznenog mehanizma za neispunjenje obaveza	Visok	Promjena zakona
Nedostatak finansijskih sredstava za razvoj sistema upravljanja otpadom	Visoka	Budžet Federacije BiH Strani fondovi

5.2.2.3. Realizacija energetske tranzicije u Bosni i Hercegovini

1. Opis mjere

Važan aspekt zelene tranzicije je dekarbonizacija. Sektor uglja predstavlja važan segment u sektoru energije i ekonomske strukture u Bosni i Hercegovini. Od ukupnih energetskih potencijala zemlje, na ugalj otpada više od 90%, čime on trenutno predstavlja dominantan energetski potencijal. U Bosni i Hercegovini trenutno je aktivno oko 14 rudnika. Za postizanje dugoročne održivosti potrebno je staviti veliki fokus na restrukturiranje sektora rudnika čiju je dinamiku i smjer potrebno uskladiti sa odabranom strategijom razvoja termosektora. Strateški prioriteti u skladu sa Okvirnom energetskom strategijom BiH do 2035 . godine su:

- Transformacija termosektora kao preduslov za daljnju optimizaciju poslovanja rudnika uglja.
- Stvaranje institucionalnog okvira koji će poticati kontinuirano unapređenje rudnika uglja
- Izrada i provođenje programa restrukturisanja i transformacije sektora rudnika uglja.
- Unapređenje proizvodne efikasnosti kao dugoročnog rješenja za današnje intervencije na proizvodnoj cijeni uglja

Za realizaciju ovih prioriteta u toku su aktivnosti koje provodi Svjetska banka kroz projekat Podrške energetske tranziciji u regiji uglja (2020-2022).

Namjera projekta je da pruži pomoć na pripremi preliminarne mape puta za tranziciju uglja, uz navođenje upravljačkih struktura koje će biti nadležne za donošenje odluka i implementaciju, opcija za konverziju energije, preporuka za prekvalifikaciju i mobilnost radne snage, kao i prenamjenu zemljišta bivših rudnika i pratećih objekata. Takva mapa puta bi političkim strukturama pomogla pri donošenju odluka vezanih za ugalj i energetski sektor.

Značajan aspekt pružanja podrške za mapu puta je upoznavanje sa stavovima onih koji će biti pogođeni budućim odlukama u vezi s tranzicijom uglja na institucionalnom nivou, kao i na nivou lokalne zajednice. U skladu s tim, MVTEO predvodi niz konsultacija s uključenim akterima u cilju identifikacije potencijalnih uticaja i implikacija tranzicije na lokalne zajednice, radnu snagu, industrije i ostale poslovne subjekte.

Željeni ishodi su:

- Uspostaviti zajedničko razumijevanje potencijalnih pristupa planiranju i pripremi za tranziciju u sektoru uglja
- Identifikovanje sljedećih koraka za moguće pružanje tehničke pomoći u zemlji od strane Svjetske banke

Kada je riječ o tranziciji uglja, najveću bojazan izaziva pitanje radnika i lokalnih zajednica. U regijama gdje se vrši eksploatacija uglja, efekti tranzicije će biti posebno izraženi, naročito u malim, zabačenim rudarskim mjestima, gdje lokalna ekonomija zavisi od uglja. Ukoliko se tranzicijom uglja ne bude upravljalo pažljivo, naglo zatvaranje rudnika, s posljedičnim zatvaranjem radnih mjesta, bi moglo imati ozbiljne socio-ekonomske uticaje, koji direktno ili indirektno pogađaju radnike i zajednice. Ipak, uz odgovarajuće planiranje, moguća je i Pravedna tranzicija za sve.

Globalne razlike u brzini i obimu ubrzane dekarbonizacije zahtijevaju pragmatični pristup, prilagođen jedinstvenim izazovima i prilikama svake regije uglja. Iskustva iz drugih zemalja koje prolaze tranziciju, naglašavaju da identifikacija i angažman svih aktera imaju ključnu ulogu u pripremi za upravljanje Pravednom tranzicijom, da bi se osiguralo donošenje odluka zasnovanih na informacijama koje odražavaju stavove i bojazni pogođenih radnika i zajednica, kao i ostalih aktera, kao što su vlasti, industrija i građansko društvo. To je u skladu s propisima o javnim konsultacijama u Bosni i Hercegovini, kao što je i pružanje relevantnih, pravovremenih i dostupnih informacija za sve pogođene aktere ključno kako bi im se pružila prilika da iznesu svoja mišljenja i bojazni o planiranoj tranziciji i njenim potencijalnim uticajima. Takav konsultativni pristup će olakšati javnu raspravu i postizanje konsenzusa o tranziciji, što će doprinijeti upravljanju socijalnim i političkim izazovima koji se javljaju.

Tokom 2021. godine Ministarstvo je pripremio i dostavilo dvije aplikacije za finansiranje od strane Klimatskih investicionih fondova (CIF), za Program integracije obnovljivih izvora energije (u okviru Programa planirana podrška za zemlje je 70 miliona USD) i za Investicioni program za ubravanje tranzicije uglja - The Accelerating Coal Transition Investment Program (u okviru Programa planirana podrška za zemlje je 200 do 500 miliona USD).

Bosna i Hercegovina u prvom krugu nije izabrana kao zemlja koja će dobiti navedenu pomoć. Prema informacijama kojima ovo Ministarstvo raspolaže, CIF će u narednom periodu zasjedati, a na temu razmatranja pružanja potencijalne podrške zemljama koje su uspješno provjerene nakon prvog poziva, što je i BiH.

S tim u vezi, MSTEО je uputilo dopis CIF-u u kojem ponavlja predanost dekarbonizaciji energetskeg sektora. U dopisu su navedene aktivnosti vezane za izradu NECPa, kao i aktivnosti koje MSTEО provodi sa Svjetskom bankom, na Mapi puta za regije bogate ugljem. Od CIF-a je zatraženo da razmotre izdvajanje sredstava za BiH, kao dodatni doprinos ranije započetim aktivnostima sa Svjetskom bankom.

Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Predložiti upravljačku strukturu za upravljanje energetskeg tranzicijom u regionima uglja (MVTEO BiH, FMERI, MER RS,)
- Mapiranje zainteresovanih strana za energetskeg tranziciju u regijama uglja (MVTEO BiH, FMERI, MER RS,)
- Pravovremeno planiranje i prevazilaženje ograničenja u tranziciji sektora električne energije i sistema grijanja (MVTEO BiH, FMERI, MER RS, **Aktivnosti planirane u 2024.g.**)

- Procijeniti radnu snagu pogođenu tranzicijom s ciljem upravljanja preraspodjelom i prekvalifikacijom radnika, na osnovu datuma zatvaranja predviđenih od strane vlasti (MVTEO BiH, FMERI, , MIER,MRBIZ, FMOIT, FMRSP, MFT BiH i FMF)

Aktivnosti planirane u 2025.g.

- Zakonodavni pregled mogućnosti prenamjene nekadašnjih rudarskih zemljišta i imovine (MVTEO BiH,MIER,MPP, MRBIZ, FMERI, FMOIT, FMRSP, MFT BiH i FMF, VM BiH, Vlada RS, Vlada FBiH i Vlada BD)
- Budući scenariji upotrebe zemljišta za pilot područja (MVTEO BiH,MIER,MPP, MRBIZ, FMERI, FMOIT, FMRSP, MFT BiH i FMF, VM BiH, Vlada RS, Vlada FBiH i Vlada BD)
- Razviti strateški okvir planiranja prenamjene zemljišta (MVTEO BiH, MIER, MPP,MRBIZ, FMERI, FMOIT, FMRSP, MFT BiH i FMF, VM BiH, Vlada RS, Vlada FBiH i Vlada BD)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2020.)	Prelazni cilj (2021.)	Cilj (2023.)
Ažuriranje i usaglašavanje relevantne legislative i regulative sa ciljem stvaranja institucionalnog okvira u skladu sa dobrim industrijskim praksama	Pripremljeni akti po osnovu ugovora i sporazuma i	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu
Prijedlozi zakonskih i podzakonskih akata preuzetih iz Direktiva EU	pripremljeni prijedlozi zakonskih i podzakonskih akata iz Direktiva EU.	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu	Unaprijeđeno u odnosu na prošlu godinu

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Doprinijet će se smanjenju negativnih uticaja na životnu sredinu, povećanju sigurnosti snabdijevanja energijom i stvaraju novih mogućnosti za rast i zapošljavanje.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Tranzicija energetskog sektora u Bosni i Hercegovini je kompleksno pitanje i veliki izazov pred nama koji treba posmatrati i kao izuzetnu priliku za ekonomski razvoj ako se uzmu u obzir fondovi i mogućnosti finansiranja koje se otvaraju sa ambicioznim ciljevima EU u pogledu energije i klimatskih promjena.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Kompleksnost pitanja energetske tranzicije u BiH može se posmatrati i kroz činjenice da energetski sektor u BiH ima dugu tradiciju, veliki potencijal i značajan uticaj na život stanovništva. Primjera radi, u lokalnim zajednicama u kojima su locirane termoelektrane veće su i prosječne plate zaposlenih. Čitave regije su zavisne od rada domaćih rudnika i starih termoelektrana. Tako, da treba naglasiti, da je pitanje tranzicije energetskog sektora u BiH socijalno osjetljivo pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Negativni učinci energetskog sektora na klimatske promjene postaju sve očigledniji i povezani su sa povećanim koncentracijama gasova sa efektom staklene bašte (GHG). Obzirom na geostrateški položaj BiH kao susjeda EU, mora se pravovremeno razmišljati o taksama na CO2 koje se uvode u EU, posebno uzevši u obzir da je BiH izvoznik električne energije koja značajnim dijelom potiče iz fosilnih goriva.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedovoljna saradnja drugih nadležnih institucija sa MSTEOM (nedovoljna saradnja nadležnih entitetskih i zajedničkih institucija u BiH zbog postojanja različitih stavova o pojedinim pitanjima može dovesti do dobijanja negativnog mišljenja na pojedine sporazume i nepotpisivanja istih, kašnjenja u dostavljanju odgovora i informacija itd.)	visok	Formirati Radne grupe sastavljene od nominovanih predstavnika nadležnih institucija, održavati redovno sastanke i diskusijom te stvarnim argumentima doći do usaglašavanja stavova institucija.
Nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama (nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama može dovesti do neblagovremenog dobijanja informacija, odnosno do kašnjenja u dostavljanju potrebnih odgovora i informacija)	visok	Formirati Radne grupe sastavljene od nominovanih predstavnika nadležnih institucija, održavati redovno sastanke i diskusijom te stvarnim argumentima doći do usaglašavanja stavova institucija.

5.2.3. Digitalna transformacija

a. Analiza glavnih prepreka:

Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi priprema u području informacijskog društva i audio vizualnih medija. Potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju za mapu puta za 5G digitalnu transformaciju i regionalnu interoperabilnost i usluge od povjerenja¹⁰⁹, naznake su opredijeljenosti za poduzimanje konkretnih koraka u oblasti digitalne transformacije.

¹⁰⁹ Republika Srpska je dala saglasnost za potpisivanje memoranduma, uz zahtjev da se u radnu grupu uključe i predstavnici MNRVOID što se do sad nije desilo.

U sklopu Digitalnog samita, u Tirani, 2. novembra 2020. godine ministar komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine dr. Vojin Mitrović je potpisao MoU za regionalnu interoperabilnost i usluge od povjerenja, koji je formalno pravno na snazi i primjenjuje se. MoU za mapu puta za 5G digitalnu transformaciju, nisu potpisale sve strane, tj. Republika Srbija nije potpisala

Predstavnicima BiH (Ministarstvo prometa i komunikacija VM BiH) redovito sudjeluju u radu radnih grupa u procesu jačanja regionalne saradnje i ispunjavanja ciljeva Digitalne Agende za Zapadni Balkan. Podkomponenta digitalne transformacije je prethodnom periodu imala veliki broj aktivnosti i procesa.

Konkretno, rađeno je na procesima u okviru CEFTA-e za potrebe izrade „Analysis of the Regulatory Frameworks for General e-Commerce Framework and Consumer Protection in CEFTA“. Urađena je Analiza pravnog okvira e-trgovine u CEFTA-i u svjetlu pravne stečevine EU, koja je preduslov za Odluku o ugovoru o slobodnoj e-trgovini i zaštiti potrošača. Početkom 2021. urađena je Metodologija cjelovite procjene potreba na putu ka Analizi za Digital Skills pod nazivom „Draft methodological note for a fully-fledged assessment of digital skills needs and gaps in the Western Balkans“, a zatim objavljen je i dokument „Definition of the scope and details for a fully fledged assessment of digital skills needs and gaps in the Western Balkans“, koji će poslužiti kao temelj za Strategiju Digital Skills. U prethodnom periodu u okviru rada Radnih grupa u Regionu WB, objavljen je dokument „Report on the State of Application of Digital Economy Society Index (DESI) in Western Balkan Economies“, a tokom 2022. godine teži se objavi DESI indexa za WB za 2022. godinu.

U prvoj polovini 2021. godine, kao rezultat rada regionalnih Radnih grupa, urađen je dokument „GDPR Alignment Project Draft Report and Draft Roadmap Bosnia and Herzegovina“.

U prvoj polovini 2022. godine, kao rezultat rada regionalnih Radnih grupa, objavljen je dokument „The Regional Framework for the Free Flow of Data in Western Balkans Region (WB6)“.

Prethodni period obilježile su aktivnosti završetka izrade Prijedloga Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije Bosne i Hercegovine. Nacrt zakona je djelomično usklađen sa eIDAS uredbom EU zbog toga što Bosna i Hercegovina nije članica EU, te da bi Bosna i Hercegovina usvajanjem Nacrta zakona ispunila preuzetu ugovornu obavezu i preporuke EU. Hercegovine. Međutim, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine nije usvojila ovaj Prijedlog zakona. Republika Srpska nije dala saglasnost za usvajanje Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije BiH jer nacrt Zakona nije usklađen sa ustavnim uređenjem BiH, a u određenim segmentima je izlazio i iz okvira eIDAS Uredbe. Takođe, Republika Srpska je izradila izmjene navedenog nacrta Zakona u cilju njegovog potpunog usklađivanja sa ustavnim uređenjem BiH i eIDAS Direktive.

Temeljem Zakona o elektronskom potpisu, formiran je Ured za nadzor i akreditaciju ovjerilaca, Ured je u prethodnom periodu upisao u Registar akreditovanih ovjerilaca¹¹⁰ u Bosni i Hercegovini certifikaciono tijelo države članice Evropske unije koje u Bosni i Hercegovini pruža usluge u vezi s elektronskim potpisom zasnovanim na kvalifikovanom certifikatu koje imaju isto pravno dejstvo kao i domaći kvalifikovani certifikati.

Na osnovu toga ispunjeni su svi kriteriji za praktičnu primjenu naprednog elektronskog potpisa zasnovanog na kvalifikovanom certifikatu. Lista iz registra trenutnih akreditovanih ovjerilaca u Bosni i Hercegovini je dostupna na službenoj web stranici Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine.

MoU, te kao takav nije na snazi, niti se primjenjuje, a u skladu s tim nisu ni poduzimane konkretnije aktivnosti, niti su formirane radne grupe.

Dodatno, Regional Cooperatio Council (RCC) je voditelj i koordinator cjelokupne inicijative i procesa, ranije poznate kao MAP REA, a danas CRM (Common Regional Market), te RCC koordinira rad neformalnih radnih grupa i poziva na sastanke i sl. S tim u vezi, poznato je da su na sastanke, ne samo u pogledu tematike ova dva MoU, nego i za druge oblasti pozivani i predstavnici entiteta.

¹¹⁰ CA tijelo je iz Slovenije Halcom d.d. Ljubljana koje se nalazi na Trusted List EU i kao takvo je prvo upisano u Registar ovjeritelja u Bosni i Hercegovini.

U Republici Srpskoj je uspostavljeno Certifikaciono tijelo MNRVOID¹¹¹ u 2020. godini, koje je nosilac poslova elektronske certifikacije u organima uprave i za organe uprave, te je otpočeo proces izdavanja elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat pravnim i fizičkim licima. CA MNRVOID je upisan u Registar certifikacionih tijela za izdavanje elektronskih certifikata koji vodi MNRVOID.

U poslovanju privatnog sektora je evidentan problem nedovoljne digitalizacije. Tehnološki napredak kompanija u BiH se značajno razlikuje, te se kreće od toga da neke kompanije skoro da ne koriste digitalne tehnologije do onih koje su na višem stepenu digitalne transformacije poslovanja ovisno o sektoru u kojem kompanije posluju.

Mnoga MSP Federacije BiH nisu svjesna prilika koje proizlaze iz digitalizacije, te nemaju kapaciteta da razviju i implementiraju takve vrste projekata. Ovo je značajna prepreka za uspjeh poslovanja MSP. S tim u vezi potrebno povećati razumijevanje kako kompanije mogu steći održivu konkurentsku prednost transformiranjem poslovanja, koje strategije bi trebali usvojiti da bi unaprijedili svoje poslovanje, te kako izmijeniti organizacionu strukturu kako bi podržale novu strategiju.

Kompanije koje se bave proizvodnjom kao osnovne pokretače digitalne transformacije predstavljaju poslovne potrebe za rješavanjem problema u proizvodnji. Internacionalizacija poslovanja je također značajan pokazatelj usmjerenosti na usvajanje digitalnih tehnologija u poslovanju.

U Republici Srpskoj osnov za razvoj e-uprave je postojanje pravno-regulatornog okvira koji uređuje oblast e-uprave, uspostavljena osnovna IKT infrastruktura koja podržava servise elektronske komunikacije, te snažno društveno i političko opredjeljenje za ubrzani razvoj informacionog društva. Međutim, dinamičniji razvoj e-uprave Republike Srpske uslovljen je daljim razvojem horizontalnih gradivnih blokova, kao što su jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, jačanje usluga povjerenja, odnosno upravljanja digitalnim identitetima, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu „e-sandučić“, portal e-uprave i dr. Ovo je prepoznato Strategijom razvoja e-uprave RS za period 2019–2022. Ključni izazov u razvoju IKT infrastrukture je obezbjeđenje kvalitetnih finansijskih sredstava, praćeno razvojem povoljnog okruženja za digitalnu transformaciju javne uprave i razvojem ljudskih resursa u javnom i privatnom sektoru. Kao neplanirana prepreka, situacija izazvana pandemijom covid 19 je razlog zbog kojeg je usporena značajnija realizacija zakonodavnih i investicionih mjera u ovoj oblasti zbog njihove međusobne uslovljenosti, ali se u saradnji sa međunarodnim organizacijama i drugim organima planiraju aktivnosti koje bi trebale doprinijeti njihovoj bržoj realizaciji. Iako svjesna značaja digitalizacije poslovanja, privredna društva i dalje se suočavaju s određenim izazovima kao što su: pogrešna percepcija u preduzećima o tome šta je u suštini digitalizacija, praćena izostankom digitalne pismenosti i

---

¹¹¹ Zakon o elektronskom potpisu RSa nije usklađen sa eIDAS direktivom. Prema ovom zakonu, MNRVOID izdaje dozvole certifikacionim tijelima koja izdaju kvalifikovane elektronske certifikate. Na osnovu zahtjeva certifikacionog tijela za izdavanje dozvole, ministar imenuje Komisiju za provjeru ispunjenosti uslova za obavljanje usluga izdavanja kvalifikovanih elektronskih certifikata koja ima tri člana. U Komisiju se imenuju stručnjaci iz oblasti informacionih tehnologija, koji imaju iskustvo u oblasti primjene elektronskog potpisa i koji poznaju sistem infrastrukture javnog ključa. Na osnovu preporuke Komisije, ministar donosi rješenje kojim se rješava po zahtjevu za izdavanje dozvole. Dobijanjem dozvole certifikaciono tijelo se upisuje u Registar certifikacionih tijela u Republici Srpskoj koji vodi Ministarstvo i koji je javno dostupan. Nadzor nad primjenom ovog zakona i radom certifikacionih tijela vrši Republička uprava za inspeksijske poslove posredstvom nadležnih inspektora. Iz navedenog proizilazi da se u smislu odredbi Uredbe eIDAS zakonom povjerava Ministarstvu uloga i nadzornog tijela i tijela za ocjenjivanje usklađenosti, i u jednom dijelu, u smislu nadzora nad primjenom zakona Republičkoj upravi za inspeksijske poslove. U tom smislu se može konstatovati da u ovom segmentu Zakon nije usklađen sa Uredbom eIDAS koja eksplicitno propisuje ranije opisanu organizaciono-implementacionu strukturu za provedbu Uredbe koja predviđa jasno propisane uloge akreditacijskog tijela, nadzornog tijela i tijela za ocjenu usklađenosti. Takođe, Zakon ne sadrži odredbe koje se odnose na postupak akreditacije tijela za ocjenu usklađenosti.

vještine zaposlenih u kompanijama; nedovoljna stručnost za vođenje procesa digitalne transformacije itd.

b. Reformske mjere

5.2.3.1. Unapređenje sektora komunikacija i informacionog društva uz usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima (MKT)

1. Opis mjere

Donošenje zakona, politika, strategija i podzakonskih propisa za IKT sektor u BiH. Svi propisi moraju biti usklađeni sa EU propisima u maksimalnoj mogućoj mjeri.

Izrada svih propisa je definisana DOB VM BIH za period 2023-2025. godine

Aktivnosti planirane u 2023. g.

Izrada i usvajanje:

- Strategija razvoja eUprave u institucijama Bosne i Hercegovine/MKT BiH i GS SM BiH;
- Strategije širokopojasnog pristupa/MKT BiH, MRNVOID RS, FMPIK

Aktivnosti planirane u 2024.

Izrada i usvajanje:

- Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakon o elektronskim medijima/MKT, RAK, DEI, nadležna entitetska i DB BiH tijela;

Aktivnosti planirane u 2025.g.

- Mapiranje širokopojasne infrastrukture/RAK, MKT BiH, nadležna entitetska i DB BiH tijela TK operatori

Izrada i usvajanje:

- Strategije razvoja informacionog društva na nivou Institucija BiH/MKT BiH;

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Usklađena BiH legislativa sa EU standardima	20%	40%	75%
Teritorijalna pokrivenost BiH širokopojasnim uslugama	40%	50%	60%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Stimulisati će se rast ekonomije uvođenjem novih servisa i otvorenost za investicije, stvaraju se uslove za otvaranje novih radnih mjesta, povećavaju produktivnost postojećih procesa rada, prihoda i povrata investicija. Ulaganja u oblast širokopojasnog pristupa direktno utiče na rast bruto društvenog proizvoda, konkurentnost svih sektora privrede i unapređenje života građana

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Objašnjeno pod tačkom 3. Očekivani uticaj na konkurentnost

6. Očekivani uticaj na okoliš

Mjera je neutralna kad se radi o utjecaju na okoliš

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neusvajanje legislative od strane SM BiH i PS BiH	Visoka	Informisati javnost o važnosti usvajanja pripremljene legislative

5.2.3.1. Elektronska uprava – put prema digitalnom društvu

1. Opis mjere

Realizovane su planirane mjere uspostavljanja nacionalnog centra za upravljanje digitalnim identitetima u okviru Ministarstva za naučnotehnoški razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo (MNRVOID), odnosno uspostavljena je osnovna infrastruktura javnog ključa (PKI infrastruktura) i kvalifikovano certifikaciono tijelo MNRVOID. Uloga nacionalnog centra je dvojaka i podrazumijeva upravljanje zakonodavnim okvirom usluga povjerenja (trusted services) u Republici Srpskoj, kao i poslove upravljanja digitalnim identitetima fizičkih i pravnih lica, odnosno poslove izdavanja kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat kroz rad Certifikacionog tijela MNRVOID. U okviru Certifikacionog tijela MNRVOID uspostavljeno je registraciono tijelo čiju ulogu obavlja Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske (APIF).

Na polju razvoja elektronskih usluga realizovan je projekat elektronske prijave rođenja djeteta projekat „e-beba“. Nastavljena je i onlajn registracija privrednih subjekata. Takođe, realizovane su i aktivnosti na primjeni koncepta „smart city“, koji se odnosi na uspostavljanje sistema objedinjenog obračuna i naplate.

Aktivnosti planirana u 2023. godini:

- Priprema i usvajanje zakonskih akata (Zakon o e-upravi i Zakon o informacionoj bezbjednosti), kojima će se unaprijediti oblast elektronske uprave i informacione bezbjednosti u Republici Srpskoj (MNRVOID),
- Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID),
- Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID).

Aktivnosti planirane u 2024. godini

- Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID),
- Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID),
- Koordinacija aktivnosti analize, izbora i digitalizacije administrativnih postupaka za koje postoji izgrađena ključna IKT infrastruktura i digitalna spremnost organa javne uprave za elektronsko pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima (MNRVOID).

Aktivnosti planirane u 2025. godini

- Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID),
- Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID),
- Koordinacija aktivnosti analize, izbora i digitalizacije administrativnih postupaka za koje postoji izgrađena ključna IKT infrastruktura i digitalna spremnost organa javne uprave za elektronsko pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima (MNRVOID).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
E-uprava Republike Srpske razvija ključnu IKT infrastrukturu za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima	5 e-usluga	25 e-usluga	50 e-usluga
Unaprijeđeni kapaciteti certifikacionog tijela MNRVOID s ciljem masovne produkcije kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat	100 kvalifikovanih certifikata	5.000 kvalifikovanih certifikata	20.000 kvalifikovanih certifikata
Utvrđene i uvedene podsticajne mjere za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj čija se efikasnost kontinuirano analizira	1.000.000 KM	2.000.000 KM	4.000.000 KM

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Procjenjuje se da jedna država zahvaljujući rastu IKT investicija od 20% može povećati vlastiti BDP za 1%. Efikasno i transparentno pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima omogućava jednostavan i siguran postupak ulaska na tržište i značajno brže procedure. To će direktno uticati na skraćivanje vremena i troškova privrednih subjekata i preduzetnika, a za prostor Republike Srpske unapređenje elemenata koji se ocjenjuju kod konkurentnosti određene lokacije. Nedvosmislen je i pozitivan uticaj na smanjenje troškova javne uprave u procesu pružanja javnih usluga.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Predviđena sredstva za realizaciju navedenih aktivnosti su 20.000.000 KM. Manjim dijelom (1.000.000 KM) sredstva su planirana u budžetu Republike Srpske. Ostatak sredstava za realizaciju ove reformske mjere planiraju se obezbijediti iz kreditnih i donatorskih sredstava.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Jednostavan i siguran postupak ulaska na tržište i značajno brže procedure, direktno će uticati na skraćivanje vremena i troškova privrednih subjekata i preduzetnika, što će obezbijediti pretpostavke za novo zapošljavanje, bez ograničenja po rodnom pitanju.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema uticaja na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj učesnika u procesu	Visoka	Aktivan dijalog, promocija pozitivnih ishoda realizacije mjere
Zavisnost realizacije od dinamike i obima sredstava	Visoka	Iznalaženje alternativnih izvora finansiranja

5.2.3.2. Digitalna transformacija industrije, malih i srednjih poduzeća (MSP)

1. Opis mjere

Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta će poduzeti niz aktivnosti kroz kreiranje alata i politika koje imaju za cilj da ohrabre MSP da pokrenu procese digitalizacije poslovanja u FBiH. Rezultat ove mjere će biti jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća, povećanje njihovog broja kao i poticanje rasta inovativnih i izvozu usmjerenih MSP u FBiH. Aktivnosti koje će doprinijeti realizaciji ove mjere su one koje se odnose na provedbu finansijskog instrumenta podrške MSP kroz realizaciju projekta „Jačanje konkurentnosti MSP“ u FBiH. Kroz ovu grant shemu pružit će se podrška MSP, kako bi realizirali aktivnosti i mjere podrške u cilju digitalne transformacije poslovanja. Usvajanje i upotreba novih tehnologija utjecat će na sposobnost firmi da se prilagode i inoviraju svoj poslovni model kako bi se tržišno prilagodile. Konkretno podrška će biti usmjerena na korištenje digitalnih rješenja i prateće opreme (softver i hardver) s ciljem optimizacije procesa, operacija, organizacije poslovanja i odnosa sa kupcima u smislu digitalne transformacije. Uspostava digital Hub-ova u FBiH (Čvorišta) za digitalne inovacije su predviđeni da budu tačka u kojoj kompanije mogu dobiti pomoć za prevazilaženje izazova digitalizacije i na taj način postanu konkurentnije. Pružanjem pristupa tehničkoj ekspertizi i mogućnosti za eksperimentisanje kao mogućnosti da „testiraju prije investiranja“, ovaj vid digitalne infrastrukture pomaže kompanijama da unaprijede svoje poslovanje kroz unapređenje poslovnih procesa, proizvoda ili usluga kroz upotrebu digitalnih tehnologija.

Imajući u vidu savremene tendencije u svijetu u oblasti industrije, potrebno je da privredna društva što prije i u što većoj mjeri sprovedu proces digitalne transformacije svog poslovanja. U okviru ove mjere vršiće se promocija **digitalne transformacije industrije**, odnosno upoznavanje zaposlenih u preduzećima sa globalnim trendovima, značajem digitalne transformacije za njihovo poslovanje i postojećim digitalnim rješenjima koja mogu da unaprijede njihovo poslovanje, a s ciljem povećanja svijesti o potrebi sprovođenja digitalne transformacije. Aktivnosti podrazumijevaju organizaciju informativnih skupova, korištenje usluga Centra za digitalnu transformaciju, kao i organizaciju razmjene informacija industrijskih preduzeća i primjera dobre prakse, koja će doprinijeti boljoj informisanosti preduzeća iz industrijskog sektora o značaju i mogućnostima digitalne transformacije. Takođe, sprovodiće se program edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji, u okviru kojeg će se održavati obuke i davati direktna savjetodavna usluga o mogućim digitalnim rješenjima koja mogu povećati konkurentnost preduzeća, a što će za rezultat imati izradu određenih strategija i kratkoročnih i dugoročnih planova za sprovođenje procesa digitalne transformacije preduzeća. Osim informativne i savjetodavne podrške, potrebno je obezbijediti finansijske podsticaje za davanje podrške digitalnoj transformaciji u preduzećima.

Finansijska podrška digitalnoj transformaciji industrije u prethodnom periodu pružena je putem dodjele podsticajnih sredstava za razvoj malih i srednjih preduzeća, čija namjena je nabavka softvera sa pratećim hardverom i izrada digitalnih platformi.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Realizacija projekta „Jačanje konkurentnosti MSP“ (FMRPO)
- Uspostavljanje digitalnih Hub-ova (FMRPO)
- Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (Privredna komora Republike Srpske – PK RS, MPP i MNRVOID),
- Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP, MNRVOID),
- Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Realizacija projekta „Jačanje konkurentnosti MSP“ (FMRPO)
- Uspostavljanje digitalnih Hub-ova (FMRPO)
- Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (Privredna komora Republike Srpske – PK RS, MPP i MNRVOID),
- Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP, MNRVOID),
- Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Realizacija projekta „Jačanje konkurentnosti MSP“ (FMRPO)
- Uspostavljanje digitalnih Hub-ova (FMRPO)
- Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (Privredna komora Republike Srpske – PK RS, MPP i MNRVOID),
- Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP, MNRVOID),
- Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023. godina)	Prelazni cilj (2024. godina)	Cilj (2025. godina)
Broj promocija digitalne transformacije industrije	5	5	5
Broj održanih obuka o primjeni digitalnih rješenja u industriji	20	20	20
Iznos podsticaja za digitalnu transformaciju industrije	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Broj MSP koji je uspostavilo neki vid digitalne transformacije u poslovanju	20	25	35
% povećanja dobiti poslovanja zbog povećane produktivnosti u radu	3%	5%	10%
Broj uspostavljenih digitalnih Hub-ova	1	2	3

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Provedba ovakvog finansijskog instrumenta podrške za MSP će dovesti do povećanja konkurentnost malih i srednjih preduzeća u Federaciji BiH, pa tako i do rasta broja malih i srednjih preduzeća, ukupnog prihoda, rasta zaposlenih itd.

Sprovođenje ove mjere doprinijeće povećanju stepena automatizacije u poslovanju, ubrzanju poslovnih procesa, smanjenju troškova poslovanja, poboljšanju veza i komunikacija, skraćivanju vremena obrade podataka i jačanju unutrašnjih kapaciteta preduzeća u pravcu digitalnog poslovanja, što će u konačnici uticati na povećanje konkurentnosti preduzeća.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu.

Budžetska sredstva planirana za ovu mjeru u 2023. godini su 400.000 KM, u 2024. god. 500.000 KM i u 2025. god. 500.000 KM.

Finansijska sredstva će se obezbijediti u okviru nadležnosti MPP i iz drugih dostupnih alternativnih izvora za finansiranje.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Realizacijom planiranih aktivnosti očekuje se doprinos povećanju zapošljavanja, a time i smanjenjem siromaštva. Navedene aktivnosti uključuju jednakost svih socijalnih grupa, kao i rodnu ravnopravnost.

Uticaj je indirektan budući da se kroz unapređenje konkurentnosti preduzeća utiče na ostvarenje boljih poslovnih rezultata preduzeća, a time i na stvaranje uslova za veće zapošljavanje, bolji socijalni status zaposlenih i smanjenje siromaštva.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Provođenje ove mjere nema nikakvog štetnog uticaja na okoliš.

Mjera ima uticaj na životnu sredinu, s obzirom na to da se kroz primjenu savremenih poslovnih procesa i rješenja utiče na smanjenje štetnih uticaja industrije na životnu sredinu.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostupnost podsticajnih sredstava za digitalnu transformaciju industrije	Niska	Angažman na obezbjeđenju sredstava iz drugih izvora
Nedovoljna zainteresovanost uprave preduzeća za digitalizaciju	Niska	Promocija digitalne transformacije industrije; Podsticajne mjere za sprovođenje digitalizacije u industrijskim preduzećima
Nedostatak planiranih finansijskih sredstava iz Budžeta Federacije BiH	niska	Blagovremene konsultacije

5.2.4. Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije

Vidjeti poglavlje 5.1.:

Ključni izazov br. 2: Poboljšati poslovno okruženje kroz bližu saradnju i koordinaciju na svim nivoima vlasti

5.2.5. Istraživanje, razvoj i inovacije

a. Analiza glavnih prepreka

BiH ulaže napore u ovom području kako bi stvorila poticajno, inovativno, razvojno i održivo okruženje. Smjer koji se u tom pogledu slijedi je pametna specijalizacija. Ovo podrazumijeva korištenje postojećih znanja i kompetencija za povećanje konkurentnosti i korištenje inovacija u poticanju ekonomskog rasta. Iako su I&R i inovacije jedan od najvažnijih uvjeta za konkurentnost, rast i napredak ulaganja u BiH u ovu oblast i dalje su vrlo niska u usporedbi sa ostalim zemljama EU. Posljednji podaci govore da se BiH u ovu oblast ulaže 0,02% BDP-a što je daleko ispod EU prosjeka (2,4%). Nedostatna financijska sredstva su najčešći razlog izostanka inovativnih aktivnosti u poduzećima u BiH. Zbog nedostatka vještina, fragmentiranog tržišta rada i niske razine integracije u globalne tokove znanja i lance vrijednosti, strane direktne investicije nisu usmjerene na sektore koji se baziraju na znanju. Dodatan izazov je i odlazak visokoobrazovanih kadrova jer u privlačenju talenata bh gubi utrku sa zemljama koje nude bolje uvjete. Činjenicu potvrđuje podatak da je u BiH suradnja između univerziteta i industrije I&R nije na odgovarajućem nivou jer u tom pogledu BiH je od 132 zemlje rangirana na 119 mjesto¹¹² što predstavlja značajnu slabost u ovoj oblasti. Osim ovoga, prema Globalnom inovacijskom indeksu 2021.(GII,2021.), Bosna i Hercegovina je rangirana na 75. mjesto od 132 zemlje. Ovo su pokazatelji neophodnosti reformi u ovoj oblasti.

Ove godine BiH ima bolji skor u ulaganjima u inovacije od rezultata u oblasti inovacija. Po ulaganju u inovacije Bosna i Hercegovina zauzima 70. mjesto, više nego 2020. i 2019. godine, a što se tiče rezultata koji su posljedica korištenja inovacija, Bosna i Hercegovina je na 80. mjestu.

Uočeni izazov je i neefikasan sustav upravljanja naučnoistraživačkim i inovacijskim potencijalom u BiH. U prilog tome govori i činjenica da BiH trenutno, ne raspolaže bazom raspoloživih kapaciteta naučnoistraživačkih institucija, njihovog pravnog statusa, kadrovske potpunosti, načina financiranja i sl. Pozitivna stvar je da je u prethodnoj deceniji, u oblasti I&R i inovacija je značajno unaprijeđena kvaliteta statistike istraživanja i razvoja koji prati Eurostat metodologiju što omogućava praćenje stanja u oblasti.

U ovoj oblasti BiH za cilj ima smanjenje disproporcije između postojećih potencijala kojima raspolaže i stupnja njihove iskorištenosti tako što će ekonomija biti temeljena na načelima održivog razvoja tj. struci, nauci znanju, vještinama, inovatorstvu i zaštiti okoliša. To međutim, nije moguće postići bez prijenosa znanja, iskustva, novih tehnologija koje povećavaju konkurentnost jer apsorpcija znanja je isto tako jedna od prepreka u ovoj oblasti (118. pozicija od 132 zemlje, GII, 2021.). Imajući u vidu podatke Svjetskog ekonomskog foruma koji procjenjuje da će blizu 60% djece koja trenutno pohađaju osnovnu školu imati zanimanja koja danas ne postoje, unaprijeđenje nastavnih programa i planova za nauku, tehnologiju inženjering i matematiku u osnovnim i srednjim školama je ključno kao i naponi na smanjenju jaza između tržišta rada i visokoškolskih ustanova. Preciznije, stvaranje novih tržišno-relevantnih znanja i vještina te definiranje mjera za unaprijeđenje okruženja koje će biti stimulativno za inovacije i poduzetničku aktivnost su smjer kojim BiH ide u ovoj oblasti.

Najveće prepreke u oblasti **istraživanja, razvoja, inovacija i visokog obrazovanja** u Republici Srpskoj su: niska orijentiranost naučnih istraživanja prema privredi, nedovoljan broj i nepovoljna struktura istraživača i istraživačkih institucija, nizak nivo i kvalitet naučne produktivnosti, neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada, nezadovoljavajući nivo studentskog standarda, nedovoljna saradnja naučnoistraživačke i inovatorske zajednice sa privredom, skromna ulaganja u istraživanje i razvoj, nedostatak interdisciplinarnosti u visokom

¹¹² World Intellectual Property Organization, Global Innovation Index 2021.

obrazovanju i istraživanju, nesklad između mogućnosti privrede da apsorbuje nova tehnološka rješenja i tražnje za istim, nerazvijena svijest donosilaca odluka o važnosti inovacija i korištenja savremenih tehnoloških rješenja, izostanak sistemskog pristupa inovacijama, naročito u visokoškolskim ustanovama, nedovoljna zainteresovanost privrede za ulaganja u istraživačke centre koji mogu da podstaknu i promovišu razvoj inovatorstva, kao i otpor naučnoistraživačke i akademske zajednice prema kompetitivnom institucionalnom i projektnom finansiranju. S obzirom na internacionalizaciju i mobilnost kao strateškom opredjeljenju u oblasti visokog obrazovanja, odnosno istraživanja i razvoja, dodatnu prepreku predstavlja složenost trenutnih geopolitičkih prilika u Evropi i svijetu.

a. Reformske mjere

5.2.5.1. Jačanje naučno-istraživačkog i inovacijskog potencijala

1. Opis mjere

U oblasti inovacija, istraživanja i razvoja BiH svoj strateški fokus temelji na izradi i implementaciji Strategije pametne specijalizacije (S3). U prethodnom periodu pandemija COVID je uveliko utjecala na pripremne aktivnosti i realizaciju, a dodatno ovaj period pokazao je sve slabosti i izazove koje sobom nosi koordinacija politika i procesa izrade ove strategije u BiH. Reformska mjera tretira definirane ključne izazove u ovoj oblasti i omogućiti će fokus i kontinuitet reformskih napora u oblasti istraživanja, razvoja i inovacija i u tom smislu predstavlja nadogradnju reformske mjere iz PER-a 2022-2024. Mjera prati preporuke EU za ovu oblast dok se njen tematski dio veže za European Green Agendu i Digitalnu Agendu.

Prethodni period obilježile su aktivnosti sukladne metodološkom okviru EK (DG JRC) za izradu ove strategije. S tim u vezi je i održani događaj podizanja svijesti o važnosti procesa pametne specijalizacije u Bosni i Hercegovini koji je okupio sve relevantne zainteresirane strane (poslovna zajednica, privredne komore, univerziteti i sl.). Urađena je kvantitativna analiza koja je dala pregled relevantnih indikatora za S3 i poslužila kao temelj za mapiranje ekonomskog, naučnog i inovativnog potencijala na nivou administrativnih jedinica BiH. Analiza je pokazala da ekonomija poput BiH, snažno ovisi o radno intenzivnim i/ili nisko tehnološkim/znanjem intenzivnim industrijama koje doprinose ovim potencijalima, a ne o sektorima temeljenim na znanju dok je analiza podataka o obrazovanju ukazala je na veliku razliku u usklađivanju zahtjeva tržišta rada između obrazovnih usmjerenja za broj upisanih studenata i diplomanata i potreba industrije.

Pregled postojećih politika i prioriteta važnih za proces, odvija se prema planu i važan je analitički preduvjet S3 procesa. Višesektorska priroda procesa dodatno usložnjava proces koordinacije koji bi trebao rezultirati identifikiranjem industrija i proširenjem infrastrukture u području visokog obrazovanja i nauke i usmjeriti ulaganja u istraživanje i razvoj ka industrijama koje imaju ekonomski potencijal za pametnu specijalizaciju, kako bi se osigurali svi potrebni uvjeti za razvoj ekonomije i društva temeljenog na znanju.

Svjesni činjenice da je visoko obrazovanje i važan segment ove oblasti i ukupnog obrazovnog sistema, Republika Srpska je aktivnosti usmjerila na **povezivanje visokog obrazovanja sa potrebama tržišta rada, osposobljavanje kvalitetnog i deficitarnog kadra** kao osnovnog resursa konkurentne ekonomije zasnovane na znanju, podršku međunarodnoj mobilnosti nastavnika i studenata, kao i poboljšanje studentskog standarda. Pozitivni pomaci iz prethodnog perioda u smislu institucionalizacije ove oblasti, snažnije promocije i bolje organizacije naučnoistraživačkog rada i tehnološkog razvoja i uvođenja adekvatnijih kriterija za sufinansiranje programskih aktivnosti osnova su za nastavak reformi. Poseban doprinos kvalitetu u ovoj oblasti daju nova zakonska i podzakonska rješenja u oblasti visokog obrazovanja, koja su usaglašena sa postojećim normativnim okvirom nauke i tehnološkog

razvoja, čime su riješene ranije uočene prepreke (Zakon o visokom obrazovanju Republike Srpske, Zakon o obezbjeđenju kvaliteta u visokom obrazovanju Republike Srpske). S ciljem realizacije mjere, uvedeni su kratki programi studija u trajanju od 1-2 godine, koji u relativno kratkom roku mogu biti osnov za višu stopu zapošljavanja ovako edukovanih studenata. Ključni infrastrukturni projekat koji treba funkcionalno povezati naučnoistraživačku i akademsku zajednicu sa privredom je i osnivanje prvog naučnotehnološkog parka (NTP) u Republici Srpskoj, za šta je već obezbijedena adekvatna lokacija na prostoru kampusa Univerziteta u Banjoj Luci, te grantovska sredstva za izradu idejnog i glavnog projekta.

U prethodnoj deceniji značajno je unaprijeđen kvalitet statistike istraživanja, razvoja i visokog obrazovanja. Zvanični statistički podaci uključuju širok spektar indikatora, što omogućava objektivizaciju stanja i identifikovanje pravaca razvoja ovih oblasti, kao smjernica aktivnosti resornog ministarstva. Dodatni kvalitet predstavljaće korištenje Jedinog informacionog sistema u visokom obrazovanju (JISVO).

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Kvalitativna analiza koja će predstavljati temelj za prijedlog prioriternih oblasti pametne specijalizacije. Rok: jun 2023.; Nositelj aktivnosti : Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP BiH), vanjski eksperti i Radna grupa za S3 BiH; Rezultat: Izvještaj o kvalitativnoj analizi.
- -Provedba procesa **preduzetničkog otkrivanja** u kome se potvrđuju ili redefinišu prioritne oblasti za S3. Rok: kraj 2023. Planirane su radionice na kojima se utvrđuje vizija, SWOT, prioriteti kao i policy mix (ciljevi i aktivnosti). Nositelj: DEP BiH koordinator procesa za nivo BiH, nezavisni eksperti i radna grupa za izradu S3 BiH.
- Nastavak aktivnosti na izradi Strategije pametne specijalizacije Republike Srpske (MNRVOID, u saradnji sa svim relevantnim institucijama),
- Razvoj Centra za nauku i scijentometriju, u saradnji sa Narodnom i univerzitetskom bibliotekom Republike Srpske (NUBRS, MNRVOID),
- Revizija studijskih programa na VŠU (MNRVOID),
- Uvođenje novih studijskih programa/kratki programi studija (MNRVOID),
- Usvajanje Zakona o Fondu za nauku i inovativnost Republike Srpske (MNRVOID),
- Izrada idejnog i glavnog projekta izgradnje NTP-a (MNRVOID),
- Apliciranje za kreditna sredstva za izgradnju NTP-a (MNRVOID).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Izrada dokumenta strategije na bazi prethodnih aktivnosti i analiza. (DEP BiH)
- Uvođenje dualnog sistema u visokom obrazovanju (MNRVOID),
- Osnivanje Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske (MNRVOID),
- Usvajanje Zakona o studentskom radu Republike Srpske (MNRVOID),
- Jačanje infrastrukture studentskog standarda kroz dalja ulaganja u studentski smještaj, olakšice, podsticaje i drugu vrstu finansijske i materijalne podrške (MNRVOID),
- Početak izgradnje NTP-a (MNRVOID).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Usvajanje Zakona o regulisanim profesijama Republike Srpske (MNRVOID),

- Komparativna analiza prethodnog i novog sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom Republike Srpske (MNRVOID),
- Izgradnja NTP-a (MNRVOID).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Veća primjena inovativnih procesa ili proizvoda	550 inovativno aktivnih preduzeća u RS	650 inovativno aktivnih preduzeća u RS	700 inovativno aktivnih preduzeća u RS
Povećana naučnoistraživačka produktivnost	460 realizovanih istraživačko-razvojnih radova na godišnjem nivou	520 realizovanih istraživačko-razvojnih radova na godišnjem nivou	550 realizovanih istraživačko-razvojnih radova na godišnjem nivou
Skraćenje prosječnog broja godina studiranja	Skraćenje prosječnog broja godina za tri mjeseca	Skraćenje prosječnog broja godina za jedan semestar	Skraćenje prosječnog broja godina za jednu akademsku godinu
Izdvajanja za istraživanje i razvoj (% BDP)	0,21	0,3	0,53
Broj istraživača - puna zaposlenost	1483		
Broj istraživača - Na milion stanovnika (SDG)	424 na milion stanovnika	500 na milion stanovnika	600 na milion stanovnika
Kvalitet obrazovanja	82/141 (2019)		

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Razvoj i implementacija Strategije pametne specijalizacije u Bosni i Hercegovini imaće veliki strateški značaj za BiH, jer treba da podstakne javna i privatna ulaganja u istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije. Adekvatna identifikacija razvojnih prioriteta će omogućiti konsolidaciju istraživačkih kapaciteta i infrastrukturu, okupljajući kritičnu masu istraživača i inovatora koji bi radili zajedno na strateški važnim temama istraživanja i razvoja, u cilju ostvarivanja istraživanja izvrsnost i jačanje potencijala domaćih proizvoda za komercijalizaciju. Rezultati procesa pametne specijalizacije će biti vidljivi kroz razvoj ili unapređenje industrijske politike koja je važna kao dio unapređenja konkurentnosti u procesu pristupanja EU. Preduzeća se, sa jedne strane takmiče sa konkurencijom na tržištu EU, a sa druge strane tržište EU pruža potencijal za otkrivanje novih tržišta i mogućnost unapređenja (kroz ekonomiju obima i dr).

Efikasniji sistem upravljanja naučnoistraživačkim, visokoobrazovnim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj znači i usklađivanje sada nepovoljne strukture (prvenstveno visokoobrazovanog) potencijala u odnosu na potrebe tržišta rada, kao jednu od najsnažnijih prepreka konkurentnosti privrede Republike Srpske.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

- Kvalitativna analiza: 30.000 KM (Izvor finansiranja: podrška Europske komisije (DG JRC) u skladu sa metodologijom i mapom puta za pametnu specijalizaciju)
- Proces preduzetničkog otkrivanja: 60.000 KM

- 30.000 KM (Izvor finansiranja: podrška Udruženog istraživačkog centra Evropske komisije u skladu sa metodologijom i mapom puta za pametnu specijalizaciju)
- 30.000 KM (Izvor finansiranja: donatorska sredstva)
- Izrada dokumenta: 30.000 KM (Izvor finansiranja: donatorska sredstva)

U periodu 2023–2025. godine, a u skladu sa planiranim aktivnostima, potrebno je izdvojiti ukupan iznos od 28.100.000 KM. Sredstva su planirana manjim dijelom Dokumentom okvirnog budžeta za navedeni period, a najveći dio se odnosi na grantovska sredstva i kreditna zaduženja.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Kao rezultat planiranih mjera Strategije pametne specijalizacije BiH i drugih povezanih politika, kroz inovacije proizvoda i procesa, poslovni sektor postaće globalno konkurentniji i biće povezan s lancima snabdjevanja drugih kompanija u širem regionu na brzo rastućim tržištima. Povećaće se zaposlenost u sofisticiranom proizvodnom sektoru i informatičkim uslugama.

Povećanje zapošljavanja u naučnoistraživačkoj djelatnosti i stvaranje novih radnih mjesta u realnom sektoru svakako imaju pozitivan uticaj na povećanje stope zaposlenosti i smanjenje siromaštva. Po pitanju rodne jednakosti, ova mjera je izrazito pozitivna, budući da njena implementacija podrazumijeva efikasniji transfer znanja i vještina i nije ograničena na određenu grupu stanovništva.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Faza izrade Strategije pametne specijalizacije i prateće analize su neutralne po okoliš.

Očekuje se pozitivan uticaj na životnu sredinu, kao rezultat snažne zajedničke akcije sva tri sektora u iznalaženju rješenja problema iz ove oblasti istraživanja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Rizik izostanka institucionalne saradnje	Visoka	Aktivan dijalog, promocija pozitivnih ishoda realizacije mjere
Stagnacija ili dalji pad ulaganja u naučno-istraživačku djelatnost, visoko obrazovanje i studentski standard	Visoka	Alternativni model finansiranja, podsticanje i podrška organizacijama koje ulažu sopstvena sredstva u istraživanje
Otpor prema promjenama u svim sektorima	Visoka	Dosljednost u primjeni zakona i strateških dokumenata, promocija značaja naučnoistraživačkog i inovativnog potencijala i povezivanja njihovog rada sa poslovnim sektorom

5.2.6. Reforme ekonomske integracije

Bosna i Hercegovina još uvijek nije u potpunosti integrisana u međunarodni ekonomski sistem obzirom da unatoč okončanju pregovora, članstvo u WTO još uvijek nije formalizirano. S druge strane, glavni integracioni procesi kada je u pitanju ekonomska integracija Bosne i Hercegovine vezani su za EU kroz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, te regionalnu integraciju u okviru CEFTA-e. Pojedini indikatori ukazuju na određeni napredak u okviru trgovinske integracije sa svijetom obzirom da je udio vanjskotrgovinske razmjene u BDP-u predpandemijskom periodu iznosio preko 90%. Međutim, udio izvoza u BDP-u od oko 40%, udio uvoza od 53% BDP-a i permanentan vanjskotrgovinski deficit od preko oko 13% ukazuju kako na nizak nivo

međunarodne konkurentnosti tako i nedovoljan stepen trgovinske integracije sa svijetom. Ovo je naročito vidljivo kada se Bosna i Hercegovina posmatra komparativno sa zemljama Centralne i istočne Evrope, obzirom da većina ovih zemalja ima zastupljenost izvoza u BDP-u od preko 70%. Ako se pažljivije posmatra struktura vanjskotrgovinske razmjene može se zaključiti da je izvozna ponuda Bosne i Hercegovine prilično skromna sa uskom paletom proizvoda niske dodatne vrijednosti koji se plasiraju na mali broj izvoznih tržišta. Kada su u pitanju izvozna tržišta evidentno je da je bh. izvoz visoko-koncentrisan ka zemljama EU sa učešćem od oko 75% i zemlje regiona u okviru CEFTA-e od oko 15%. Širenje globalne pandemije virusa Covid-19 u prvom talasu veoma negativno se odrazilo na vanjskotrgovinsku razmjenu u BiH obzirom da je u 2020. godini ukupna vanjskotrgovinska razmjena smanjena za oko 15%, pri čemu je pad izvoza iznosio 16%, dok je smanjenje uvoza iznosilo oko 13,5%. Međutim, već u 2021. godini došlo je do potpunog oporavka vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom obzirom da je registrirano povećanje za oko 9 milijardi KM odnosno 1/3 u poređenju sa prethodnom godinom. Stope rasta uvoza i izvoza bile su prilično ujednačene i iznosile su oko 30% respektivno u odnosu na isti period prethodne godine. Uslijed jačanja izvozne i domaće tražnje, te povećanja svjetskih cijena u 2022. godini u Bosni i Hercegovini je nastavljen dvocifreni trend rasta vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Tako je prema podacima BHAS-a za prvo polugodište rast ukupnog izvoza iznosio 30,7%, dok je rast uvoza iznosio 27,5% u odnosu na isti period prethodne godine.

Fragmentiran pravni okvir, neusaglašenost administrativnih-tehničkih propisa, standarda i infrastrukture kvaliteta sa standardima koje nalaže EU Acquis predstavlja najznačajniju prepreku za ekonomsku i vanjskotrgovinsku integraciju Bosne i Hercegovine. Neadekvatna i nekoordinisana harmonizacija pravnog i institucionalnog okvira predstavlja veliku prepreku za povećanje izvoza bh. proizvoda na jedinstveno tržište zemalja EU. Iako je ovaj problem prepoznat od strane nadležnih institucija, vrlo malo konkretnih koraka je napravljeno kako bi se se proširila i produbila trgovinska integracija Bosne i Hercegovine u jedinstveno tržište EU.¹¹³ Još uvijek na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji jedinstvena strategija infrastrukture kvaliteta, što bi u velikoj omogućilo izvozno orijentiranim kompanijama da ostvare svoj potencijal na izvoznim tržištima, povećalo ukupan izvoz iz zemlje, osnažilo ekonomski rast i u konačnici poboljšalo životni standard građana. Izostanak sveobuhvatne strategije infrastrukture kvaliteta ne samo da ugrožava daljnju trgovinsku integraciju sa EU, nego u velikoj mjeri sprječava integraciju u jedinstveno regionalno tržište zemalja zapadnog Balkana kojem je Bosna i Hercegovina pristupila na samitu u Sofiji u novembru 2020. godine. Kada je u pitanju poboljšanje regionalne trgovinske integracije vrijedi istaći da se Bosna i Hercegovina obavezala u što kraćem roku implementirati preuzete obaveze iz dodatnog Protokola 5. „Unaprijeđenje trgovine“ i Protokola 6.

5.2.6.1. Jačanje infrastrukture kvaliteta i razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe po EU modelu

1. Opis mjere

Mjera jačanje infrastrukture kvaliteta i usklađivanje pravnog okvira u oblastima slobodnog kretanja robe sa pravom i pravilima EU i međunarodnih sporazuma (CEFTA, WTO, itd.) u Republici Srpskoj podrazumijeva nastavak harmonizacije domaćih propisa o proizvodima sa acquis i principima EU i savremenim standardima. Ista obuhvata nastavak uklanjanja tzv. „konfliktnih“ SFRJ propisa i JUS standarda sa obaveznom primjenom iz pravnog

¹¹³ U kontekstu trgovinske integracije sa svijetom vrijedi istaći da je Svjetska Banka u svom redovnom izvještaju „Doing Business 2020“ u poglavlju „prekogranična trgovina“ prilično visoko rangirala Bosnu i Hercegovinu na 27. poziciju od 190 zemalja. Ovaj podatak djeluje prilično iznenađujuće obzirom na relativno nisku rangiranost BiH u okviru ovog izvještaja (90. pozicija), kako i prepreke koje su identifikovane i prepoznate u izvještajima o trgovinskoj integraciji Bosne i Hercegovine.

sistema Republike Srpske, uspostavljanje i unapređenje javno dostupnog Registra važećih propisa, za privrednike, uvoznike i potrošače Informacione tačke o proizvodima, o važećim propisima i standardima o proizvodima i o domaćim imenovanim certifikacionim tijelima i sertifikaciji priznatoj u okruženju i EU. Takođe, mjera obuhvata i uspostavljanje Notifikacione tačke za propise u pripremi, što je obaveza procesa evropskih integracija (zahtjev EU) i CEFTA/WTO.

Mjera obuhvata aktivnosti na realizaciji „Akcionog plana za usklađivanje propisa Republike Srpske sa zahtjevima iz čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije“ i pripreme za potpisivanje sa EU „Sporazuma o ocjeni usaglašenosti i prihvatanju industrijskih proizvoda“ (ASAA).

Realizacijom ove mjere doprinosi se slobodnoj trgovini robom, kao jednom od principa jedinstvenog ekonomskog tržišta regiona, CEFTA, EU i WTO, i da domaće tržište proizvodima bude sigurnije i transparentnije, proizvodnja inovativnija i usklađena sa savremenim trendovima, a domaća radna snaga specijalizovanija. Takođe, mjerom se uklanjaju nekarinske barijere trgovini robama, olakšava i povećava izvoz domaćih proizvoda i poboljšava zaštita potrošača i okoline. Za realizaciju mjere nadležno je Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju (MEIMS), Republički zavod za standardizaciju i metrologiju (RZSM) i 10 republičkih organa uprave Republike Srpske, koji donose sektorske propise o tehničkim i drugim zahtjevima za proizvode i usluge i koji učestvuju u radu Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta u Republici Srpskoj.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Donošenje pravnog akta o postupku prijavljivanja propisa u pripremi, standarda i tijela za ocjenjivanje usaglašenosti, vođenju kontakt tačke za proizvode i propise i notifikacione tačke o propisima RS u pripremi (MPP, MEIMS i KT IKV),
- Prema EU zahtjevima uspostavljanje i vođenje Registra propisa RS, informacione i notifikacione tačke o proizvodima i propisima, u realizaciju Akcionog plana usklađivanja propisa sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. UFEU (MEIMS),
- Analiza i utvrđivanje novih strateških ciljeva i mjera razvoja infrastrukture kvaliteta u RS (MEIMS, KT IKV).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Izrada i usvajanje novog strateškog dokumenta o unapređenju infrastrukture kvaliteta i ispunjavanju zahtjeva Poglavlja 1 prava EU u RS (MEIMS i KT IKV),
- Prema EU zahtjevima vođenje i unapređivanje Registra propisa, informacione i notifikacione tačke o proizvodima i propisima RS i usklađivanja propisa sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. UFEU (MEIMS),
- Analiza i izvještavanje o realizaciji Akcionog plana usklađivanja propisa Republike Srpske sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju EU (MEIMS).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Praćenje i analiza realizacije utvrđenih strateških ciljeva i mjera o unapređenju infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga i ispunjavanju zahtjeva Poglavlja 1 prava EU i čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju EU u Republici Srpskoj (MEIMS, KT IKV),
- Donošenje aktuelnih vodiča za primjenu propisa Republike Srpske kojim se preuzimaju novi propisi EU o proizvodima i analiza njihove primjene (MEIMS, MPUGE, MPP, MER, MUP, MPŠV, MZSZ, RZSM, MTT),

- Pripremne aktivnosti za potpisivanje Sporazuma o ocjeni usaglašenosti i prihvatanju industrijskih proizvoda (ASAA) sa Evropskom unijom (MEIMS, KT IKV).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Nivo usklađivanja propisa Republike Srpske (horizontalnog i vertikalnog) sa <i>acquis</i> Poglavlja 1 – Slobodno kretanje robe	60%	60%	80%
Stepen operativnosti i dostupnosti informacija iz Registra važećih propisa i imenovanih certifikacionih tijela Republike Srpske (softverski podržanog)	70%	90%	100%
Realizacije mjera i aktivnosti iz strateških i planskih dokumenata iz oblasti infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske	80%	80%	90%
Procenat uklonjenih identifikovanih prepreka slobodnoj trgovini robom u propisima Republike Srpske (obaveze iz čl. 34, 35. i 36. UFEU)	20%	40%	60%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Navedena mjera imaće uticaj na povećanje broja firmi iz prerađivačkog sektora koje direktno ili indirektno izvoze gotove proizvode na strana tržišta, uz ispunjavanje zahtjeva propisa i bezbjedonosnih i eko standarda za njihovo plasiranje na ino tržišta. Takođe, ista će imati uticaj na povećanje broja domaćih proizvoda koji imaju „CE“ oznaku potrebnu za njihov slobodan pristup EU i regionalnim tržištima. Realizacija mjere dovešće do povećanja nivo usklađenosti domaćih proizvodnih tehnologija i domaćih proizvoda sa savremenim zahtjevima standarda kvaliteta i eko standarda potrebnih za pristup jedinstvenom EU i drugim tržištima, kao i produktivnosti domaćih preduzeća i njihovih ulaganja u savremene i zelene tehnologije uz angažovanje specijalizovane radne snage.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U 2023. godini planirano je obezbjeđenje 400.000 KM donatorskih sredstava za izradu softvera za upravljanje registrom propisa, informacionom tačkom o proizvodima i propisima i notifikacionom tačkom propisa u pripremi, a ostale aktivnosti će se realizovati redovnim sredstvima Budžeta Republike Srpske, kako je definisano u DOB 2023–2025 institucija nadležnih za realizaciju planiranih aktivnosti ove mjere (MEIMS, MPUGE, MPP, MER, MUP, MPŠV, MZSZ, RZSM, MTT).

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Razvoj ove oblasti utiče na povećanje proizvodnje konkurentnih i bezbjednih domaćih proizvoda i njihov izvoz na EU tržište i regionalna tržišta i na privlačenje investitora, što doprinosi otvaranju novih radnih mjesta i boljih socijalnih uslova građana.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Povećanje proizvodnje, izvoza i plasiranja na tržište bezbjednih i ekološki prihvatljivih proizvoda i uvođenje novih zelenih tehnologija i cirkularne ekonomije utiče na bolju zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj nadležnih institucija odgovornih za realizaciju mjere	Niska	Jačanje uloge Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta i koordinirajuće uloge MEIMS
Mali broj domaćih i međunarodno priznatih (akreditovanih) tijela za ocjenu usaglašenosti proizvoda	Visoka	Podrška tijelima za ocjenu usklađenosti proizvoda za obezbjeđenje uslova za akreditaciju i inspekcijskim tijelima za sprovođenje procedura nadzora proizvoda pri uvozu i plasiranju na tržište

5.2.7. Reforme tržišta energije

a. Analiza glavnih prepreka

Bosna i Hercegovina (BiH) potpisnica je Ugovora o energetske zajednici jugoistočne Evrope (JIE), potpisanog u svrhu liberalizacije i stvaranja jedinstvenog tržišta električne energije i gasa u jugoistočnoj Evropi. BiH provodi sveobuhvatni program reformi u energetske sektoru u skladu sa svojim međunarodnim obavezama koje proizilaze iz Ugovora o energetske zajednici i agende za integraciju u EU. Šest ugovornih strana Energetske zajednice u jugoistočnoj Evropi pokrenule su 2014. Inicijativu Zapadnog Balkana 6 (WB6) čiji je cilj jačanje regionalne saradnje i poticanje održivog rasta i zapošljavanja. Između ostalog, mjere uključuju odabir odgovarajućeg nacionalnog kreiranja tržišta za dan unaprijed, nakon čega slijedi njihova integracija među zemljama WB6, regionalno povezivanje tržišta, prekogranična saradnja o uravnoteženju itd. Dok povezivanje tržišta za dan unaprijed, relativno malih i ponekad nelikvidnih tržišta sa dominantnim postojećim subjektima, se smatra jednim od najboljih načina za dovođenje likvidnosti u regiju JIE, kao i omogućavanja formiranja konkurentnih cijena, mogu postojati i druge mjere za promociju likvidnosti u ranoj fazi formiranja tržišta.

U BiH ne postoji organizirano, formalno veleprodajno tržište električne energije. Zakon o regulatoru električne energije i prirodnog plina, prijenosa i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini još nije usvojen. Predloženi tekst zakona predviđa uspostavu organiziranog tržišta.

Proizvodnja električne energije u BiH je daleko manje koncentrirana nego u drugim zemljama u regiji. Stoga je prostor za uspješno natjecanje daleko bolji. Domaćinstva i drugi kupci na nivou niskonaponske mreže imaju koristi od cijena ispod veleprodajne vrijednosti električne energije. To onemogućuje ulazak novih učesnika na tržište i povećanje konkurentskog pritiska zbog unakrsnog subvencioniranja i cijena za domaćinstva mora u budućnosti odražavati troškove proizvodnje a subvencioniranje mora biti osigurano putem nadležnih ministarstava za socijalna pitanja kroz izradu socijalnih karata ugroženih kupaca.

U Bosni i Hercegovini trenutno ne postoji kratkoročna razmjena energije. S toga se kratkoročna trgovina zasniva na bilateralnim transakcijama i principima javnih nabavki. Transakcije na veleprodajnom tržištu u BiH su uglavnom bilateralni ugovori između takvih strana ili transakcija u kojoj licencirani akteri unutar BiH kupuju ili prodaju na stranoj berzi energije.

Za razvoj tržišta energije u BiH potrebno je prije svega unaprijediti strateško planiranje sektora kao i donijeti adekvatne regulatorne mjere i zakone te potaknuti učinkovitiju implementaciju projekata u cilju poštivanja međunarodnih obaveza preuzetih u okviru Energetske zajednice (EZ). Ovo su najznačajniji izazovi i preduslov reformama u ovoj oblasti. Takođe, prilikom

rješavanja ovih izazova važno je uzeti u obzir i obavezujuće ciljeve EU i Energetske zajednice, kao i potrebe regionalnog tržišta, jer od toga uveliko zavisi u kom pravcu će se razvijati određeno energetska tržište u složenom procesu energetske tranzicije.

Važeći strateški dokument u ovoj oblasti je Okvirna energetska strategija za Bosnu i Hercegovinu koja određuje smjer razvoja energetike u BiH do 2035. godine. Njena implementacija je u toku. Okvirna energetska strategija do 2035. daje strateške smjernice za učinkovito korištenje resursa kako bi se osigurala sigurna i pristupačna opskrba energijom i energetska učinkovitost. Međutim, Bosna i Hercegovina nije izradila plan za provedbu Okvirne energetske strategije. MSTEО je u saradnji sa nadležnim institucijama pripremio Izvještaj i isti je usvojen od strane Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, na 57. sjednici održanoj 9.11.2022. godine.

BiH je započela izradu Integrisanog energetske i klimatskog plana Bosne i Hercegovine do 2030. godine (NECP). Očekuje se da će konačni nacrt NECP-a biti spreman krajem 2022. godine, a usvojen najkasnije 2024. godine. NECP će između ostalog definisati i ciljeve energetske sigurnosti i energetske tržišta do 2030. godine, kao i potrebne politike i mjere za njihovo postizanje. Nakon usvajanja NECP-a ići će se na ažuriranje Okvirne energetske strategije.

Dostupni statistički podaci energetske sektora za 2020. godinu potvrđuju činjenicu da je energetska sektor jedan od najsnažnijih sektora u BiH. Izvoz energije činio je 7% ukupnog izvoza BiH u 2020. godini ili 711 miliona KM, dok je uvoz iznosio 1,6 milijardi KM ili 10% ukupnog uvoza. Pokrivenost uvoza izvozom u ovoj kategoriji je iznosila 44%. (U 2019. godini pokrivenost uvoza izvozom u ovoj kategoriji je iznosila 60%). Iako je BiH neto izvoznik električne energije, razvoj tržišta električne energije sa susjedima otežava nepostojanje potpuno usklađenog zakonodavnog okvira.

Nedostatak zakonskog i regulatornog okvira za gas i električnu energiju na državnom nivou sprečava zemlju da razdvoji operatora prenosnog sistema, omogućiti organizovano unutrašnje energetska tržište i uspostavi tržište za dan unaprijed. BiH bi trebala hitno osigurati usklađivanje s Trećim energetske paketom kako bi se uspostavilo funkcionalno unutrašnje energetska tržište električne energije i prirodnog gasa.

Kada je u pitanju Energetska sektor, glavna prepreka je nedostatak zakonskog i regulatornog okvira za plin i električnu energiju na državnom nivou, što ima za posljedicu neusklađenost zakonodavstva sa Trećim energetske paketom i kvalitetna uspostava funkcionalnog unutrašnjeg energetske tržišta električne energije i prirodnog gasa.

Vlada RS ostaje pri već iznesenom stavu da se Prednacrt zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u BiH, u formi na koju je dala saglasnost u junu 2019. godine¹¹⁴, uputi u parlamentarnu proceduru. RS ima Zakon o gasu¹¹⁵ koji je usklađen sa Trećim energetske paketom i koji je omogućio otvaranje tržišta u sektoru prirodnog gasa na teritoriji RS. Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, je na osnovu ovog zakona krajem 2020. godine, uz prethodno pribavljeno Mišljenje Sekretarijata Energetske zajednice, donijela rješenje o certifikaciji operatora transportnog sistema prirodnog gasa – Akcionarsko društvo za transport i upravljanje transportnim sistemom prirodnog gasa „GAS PROMET“ PALE. GAS PROMET“ PALE je jedini operator transportnog sistema prirodnog gasa u regiji (Nema ih ni Srbija ni Hrvatska).

Na nivou Federacije Bosne i Hercegovine nije donesen Zakon o gasu Federacije Bosne i Hercegovine koji treba biti usklađen sa Zakonom o gasu na državnom nivou koji još uvijek nije

¹¹⁴ Zaključak broj 04/1-012-2-1578/19

¹¹⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske „br 22/18 i 15/21“

donesen. Kao druga prepreka je neusklađenost postojećih zakonskih akata s Trećim energetske paketa i obavezama koje direktno proističu iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice u JIE. U oblasti energetske efikasnosti, Zakonom o energetske efikasnosti u Federaciji BiH, koji je donesen 2017. godine, stvorene su pretpostavke za održivi energetske razvoj kroz uštede energije koje dovode do smanjenja negativnih uticaja na okoliš, povećanje sigurnosti snabdijevanja energijom, zadovoljavanje potreba za energijom krajnjih potrošača i ispunjenje međunarodnih obaveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina u pogledu ušteda energije u krajnjoj potrošnji i smanjenja emisija gasova staklene bašte primjenom mjera energetske efikasnosti. Za punu implementaciju Zakonom utvrđenih ciljeva u oblasti energetske efikasnosti potrebno je zakonsko definisanje finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energetske efikasnosti definisanih koje će se dodatno definisati kroz Integrisani energetske i klimatske plan Bosne i Hercegovine/Federacije Bosne i Hercegovine (NECP/ECP).

b. Reformske mjere

5.2.7.1. Uspostaviti organizovano tržište električne energije

1. Opis mjere

U okviru ove mjere Sekretarijat Energetske zajednice je pružio tehničku asistenciju uz pomoć koje je realizovana Studija o uspostavljanju organizovanog tržišta dan-unaprijed u Bosni i Hercegovini. Studija je razmatrana na Radnoj grupi, ali konačno opredjeljenje o tome da li u BiH osnovati vlastitu berzu električne energije ili se priključiti nekoj od postojećih, trebaju donijeti nadležne institucije. Kako bi došli do prihvatljivog rješenja ostvarena je saradnja sa ekspertskim timom Svjetske banke koji je radio na projektu Studija o likvidnost elektroenergetskog tržišta u Bosni i Hercegovini, a koji ima za cilj da ispita likvidnost tržišta električne energije i predloži mjere za poboljšanje transparentnosti i konkurencije. Vezano za pomenuti projekat, prikupljene su ulazne informacije od svih nadležnih subjekata u BiH. Stav Sekretarijata Energetske zajednice je da bez osnivanja berze nije moguće spajanje tržišta. Za razliku od tipične situacije u mnogim drugim zemljama jugoistočne Evrope, elektroenergetskim sektorom u BiH ne dominira jedno veliko preduzeće. Postoje tri velika vertikalno integrisana domaća proizvođača električne energije, dobavljači i vlasnici distributivne mreže, poznati kao Elektroprivrede (EP), koji još nisu pravno ili funkcionalno razdvojeni. U BiH ne postoji organizovano veleprodajno tržište električne energije. Zakon o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini još nije usvojen. Predloženi zakon predviđa uspostavljanje organizovanog tržišta. Prirodni prvi korak za dalje poboljšanje veleprodajnog tržišta BiH je omogućiti učesnicima na tržištu pristup razmjeni električne energije za kratkoročnu trgovinu (PX; dan unaprijed i unutar dana). Ovo će povećati transparentnost veleprodajnih cijena, smanjiti prepreke ugovaranju i potencijalno može podržati bolje organizovana tržišta za dugoročne ugovore. Omogućiće i uvođenje obnovljivih šema podsticaja kao što je feed-in premija (FIP), i dodatno smanjiti prepreke za ulaganja u obnovljivu energiju. U studiji je razmotren niz potencijalnih mjera za jačanje konkurencije i poboljšanje likvidnosti veleprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Unapređenje strateškog i zakonodavnog okvira u skladu sa Ugovorom o uspostavljanju Energetske zajednice - Mjera iz Mape puta za implementaciju aktivnosti na koje se Bosna i Hercegovina obavezala prihvatanjem inicijative Zapadni Balkan 6 i preporuke EK sa sastanaka Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalnu saradnju. Nedostajući zakonski i regulatorni okvir za gas na nivou BiH predstavlja ozbiljno i trajno kršenje obaveza iz Ugovora o Energetskoj zajednici i najveća je prepreka liberalizaciji tržišta gasa. Proces usaglašavanja nacrt zakona je još uvijek u toku. Vlada RS ostaje pri već iznesenom stavu da se Prednacrt zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u BiH, u formi na koju je dala saglasnost, u junu 2019. godine, uputi u parlamentarnu proceduru.

Navedenom reformom će se unaprijediti tržište električne energije i gasa, ispuniti međunarodno preuzete obaveze usaglašavanja sa zahtjevima *acquis-a* iz oblasti energije, SPP i EU partnerstva uključujući i aktivnosti na realizaciji i korištenju IPA fondova.

Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Uspostaviti organizovano tržište električne energije na osnovu rezultata studije (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Studija o uspostavljanju organizovanog tržišta dan-unaprijed u Bosni i Hercegovini je razmatrana na Radnoj grupi, ali konačno opredjeljenje o tome da li u BiH osnovati vlastitu berzu električne energije ili se priključiti nekoj od postojećih, trebaju donijeti nadležne institucije (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Usvojiti Zakon o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini usklađen sa Trećim energetskegim paketom (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Zakon o operatoru prenosnog sistema u Bosni i Hercegovini (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Odluka o kvalitetu tečnih naftnih goriva (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Za implementaciju ove aktivnosti nadležno je Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine zajedno sa entitetskim ministarstvima energetike. (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Uslijed cjelokupne situacije uzrokovane pojavom COVID 19, došlo je do prolongiranja rokova za sve navedene aktivnosti. (MVTEO, FMERI, MER RS)
- Izrada Energetske strategije Federacije BiH za period 2022-2035 sa projekcijom na 2050.g. (PFBiH donosi);
- Donošenje Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine usklađen sa državnim zakonom, odnosno Trećim energetskegim paketom (PFBiH donosi);
- Donošenje Zakona o energiji i regulaciji energetskegih djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (PFBiH donosi);
- Donošenje Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine usklađen sa državnim zakonom, odnosno Trećim energetskegim paketom (PFBiH donosi);
- Donošenje Zakona o gasovodu Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska (PFBiH donosi);
- Izrada nacrtu Integrisanog energetskegog i klimatskegog plana Bosne i Hercegovine/Federacije Bosne i Hercegovine (NECP/ECP) (VFBiH i VM BiH)
- Implementacija Projekata Proizvodnja i opskrba energijom. (FMERI)

Planirane aktivnosti u 2024. godini

- Priprema i donošenje podzakonskegih akata koji proizilaze iz Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (FMERI, Regulatorna komisija za energiju u FBiH i VFBiH, svako u okviru svojih nadležnosti)
- Priprema i donošenje podzakonskegih akata koji proizilaze iz Zakona o energiji i regulaciji energetskegih djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (FMERI, Regulatorna komisija za energiju u FBiH i VFBiH, svako u okviru svojih nadležnosti)

- Priprema i donošenje podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (FMERI, Regulatorna komisija za energiju u FBiH i VFBiH, svako u okviru svojih nadležnosti)
- Nastavak aktivnosti na Izradi nacrtu Integrisanog energetskeg i klimatskog plana Bosne i Hercegovine/Federacije Bosne i Hercegovine (NECP/ECP)
- Implementacija Projekata Proizvodnja i opskrba energijom. (FMERI)

Planirane aktivnosti u 2025. godini

- Kontinuitet aktivnosti iz 2024. godine na pripremi i donošenju podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakona o energiji i regulaciji energetskeg djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (FMERI, Regulatorna komisija za energiju u FBiH i VFBiH, svako u okviru svojih nadležnosti)
- Implementacija Projekata Proizvodnja i opskrba energijom. (FMERI)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023.)	Prelazni cilj (2024.)	Cilj (2025.)
Intenzivirati svoje napore na provedbi mjera reforme povezivanja kako bi se podržao funkcionalni rad regionalnog tržišta Unaprijediti elektroenergetske međupovezanosti Osigurati adekvatnu infrastrukturu za transport energije Integrirati tržište Osigurati adekvatan tretman energetskeg siromaštva	Pripremljeni akti po osnovu ugovora i sporazuma i pripremljeni prijedlozi zakonskih i podzakonskih akata iz Direktiva EU	Unaprijedeno u odnosu na prošlu godinu	Unaprijedeno u odnosu na prošlu godinu
Broj transponiranih i implementiranih EU Direktiva u domaće zakonodavstvo	4	5	5
Broj pripremljenih prijedloga zakonskih akata preuzetih iz Direktiva EU	3	3	3
Broj pripremljenih podzakonskih akata preuzetih iz Direktiva EU	2	6	8

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Provođenjem reformskih mjera kroz donošenje neophodnog zakonodavno-pravnog okvira i njegovu harmonizaciju s EU direktivama, zasnovanih na načelima nediskriminacije, transparentnosti, tržišne konkurencije, slobode kretanja roba, slobode pružanja usluga, zaštite prava krajnjih kupaca, te slobode izbora snabdjevača, između ostalog, stvorit će se pretpostavke za razvoj i konkurentnost maloprodajnog i veleprodajnog tržišta energije u Bosni i Hercegovini i njegovog uključivanja na regionalno i međunarodno tržište energije, te ispunjavanje obaveza preuzetih iz Ugovora o osnivanju Energetske zajednice JIE. Također, utjecaj reformske mjera će doprinijeti sigurnosti snabdijevanja energijom, uštedama energije i smanjenju negativnih uticaja na okoliš, te stvaranju povoljnog ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija u energetskeg sektor.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Za donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/provedbenih akata nije potrebno osigurati posebna sredstva iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine. Za Izradu Energetske strategije Federacije BiH za period 2022-2035 sa projekcijom na 2050.g. planirana su sredstva u Budžetu Federacije BiH u iznosu od 500.000,00 KM .

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Dugoročni kvalitativni uticaj mjere na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje.

Ne postoje zakonska ograničenja kada se radi o neutralnosti utjecaja na rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Jačanje tržišta električne energije i gasa, imat će pozitivne implikacije na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
<p>Nedovoljna saradnja drugih nadležnih institucija sa MSTEOM (nedovoljna saradnja nadležnih entitetskih i zajedničkih institucija u BiH zbog postojanja različitih stavova o pojedinim pitanjima može dovesti do dobijanja negativnog mišljenja na pojedine sporazume i nepotpisivanja istih, kašnjenja u dostavljanju odgovora i informacija itd.)</p> <p>Nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama (nemogućnost uticaja na trajanje procesa u drugim institucijama može dovest do neblagovremenog dobijanja informacija, odnosno do kašnjenja u dostavljanju potrebnih odgovora i informacija)</p>	visok	Formirati Radne grupe sastavljene od nominovanih predstavnika nadležnih institucija, održavati redovno sastanke i diskusijom te stvarnim argumentima doći do usaglašavanja stavova institucija.
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini	velika	Dostavljati informacije i inicirati tematske sjednice o potrebi i značaju blagovremenog razmatranja i usvajanja predloženih zakonskih rješenja
Neblagovremeno donošenje podzakonskih/provedbenih akata od strane nadležnih ministarstava, institucija i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine	velika	Formirati Radne grupe sastavljene od nominovanih predstavnika nadležnih institucija, održavati redovne sastanke i diskusije, te stvarnim argumentima doći do usaglašavanja stavova institucija. Koristiti tehničke asistencije u pripremi podzakonskih /provedbenih akata.

5.2.8. Reforme tržišta transporta

a. Analiza glavnih prepreka:

Planski dokument za transportnu i infrastrukturnu mrežu u Bosni i Hercegovini je Okvirna strategija transporta BiH¹¹⁶ koja sadrži strukturne prijedloge za razvoj transportnog sektora i programe za nadgradnju kapaciteta radi usklađivanja s dugoročnim ciljevima i strateškim dokumentima Evropske unije iz oblasti transporta. Usvajanjem Okvirne strategije transporta od strane Vijeća ministara BiH omogućen je pristup finansijskoj podršci EU i međunarodnim finansijskim institucijama za infrastrukturne projekte. Okvirna strategija prometa BiH 2016-2030. je razvijena u skladu sa Okvirnom prometnom politikom. Strateški ciljevi su: usklađenost sa EU standardima i regulativom; finansijska održivost; minimalan uticaj na životnu sredinu i ispunjavati zahtjeve u pogledu informacija i sigurnosti.

Uticajem pandemije COVID vidljiv je značajan pad svih pokazatelja u cestovnom, željezničkom i vazdušnom saobraćaju u 2020. godini. Najveći broj putnika se i dalje prevozi cestovnim putem (86,6%)¹¹⁷. Statistika prevezene robe u cestovnom i željezničkom saobraćaju pokazuje smanjenje prevoza robe. U skladu sa Europskim zelenim planom potrebno je podstaknuti primjenu multimodalnog prijevoza i preusmjeravanje prevoza tereta s cestovnog teretnog transporta na željeznicu i prevoz robe unutarnjim plovnim putevima.

Evidentan je nizak kvalitet opšte infrastrukture. Prema Izvještaju o globalnoj konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma (2019), Bosna i Hercegovina je rangirana na 84. mjesto po kvalitetu opšte infrastrukture (od 141 zemalja), dok je kvalitet transportne infrastrukture u lošijoj poziciji (rang 108). Nedovoljno razvijena transportna infrastruktura utiče na nizak nivo sigurnosti u saobraćaju, prije svega u cestovnom saobraćaju. Analizirajući podatke o saobraćajnim nezgodama u proteklih 10 godina (2010 - 2020), evidentno je da se broj saobraćajnih nezgoda u drumskom saobraćaju, kao i stradalih, u nekoliko navrata smanjuje i povećava. U periodu 2017-2020. zabilježen je trend smanjenja broja saobraćajnih nezgoda. Najmanji broj poginulih u saobraćajnim nezgodama zabilježen je 2020. godine (261).¹¹⁸

Vazdušni saobraćaj se polako razvija. Povezanost aerodroma je prema posljednjem izvještaju Svjetskog ekonomskog foruma¹¹⁹ rangirana na 98. mjesto od 141 zemalja što je nepromijenjen nivo u odnosu na prethodnu godinu. Prema statistici vazdušnog saobraćaja¹²⁰ u 2020. godini ukupno je ostvareno 9771 aerodromskih operacija, što pokazuje pad od 53,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Postojeća cestovna infrastruktura u Federaciji BiH se temelji na cestovnoj mreži koja je izgrađena još prije 3 desetljeća (osim dijela autoceste od Sarajeva prema Zenici).

Istovremeno je došlo do ogromnog povećanja broja motornih vozila koja prometuju cestama u Federaciji BiH (u prošloj 2021. godini u Federaciji BiH registrirano je ukupno 690.597 vozila, što je za 2,9% više u odnosu na 2020.g., kada je ukupno registrirano 671.369 vozila). Prihodi koji se prikupljaju po osnovu korištenja cestovne infrastrukture (akcize, naknade i takse, korištenje cestovnog pojasa i dr.) se u značajnoj mjeri ne vraćaju kao ulaganja u razvoj i održavanje cestovne infrastrukture, i to iz razloga što nije precizno definiran i uspostavljen sistem utroška tih prihoda. Tako da se navedeni prihodi kroz javne budžete investiraju u druge namjene, zbog čega nedostaju sredstva za razvoj i modernizaciju cestovne infrastrukture. Ovo je posebno izraženo na nivou pojedinih kantona jer ne postoje samostalne kantonalne direkcije

¹¹⁶ Okvirna Strategija prometa Bosne i Hercegovine za period 2016.-2030. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 71/16)

¹¹⁷ Izvor: BH Agencija za statistiku, Saopštenje, Cestovni, željeznički i vazdušni saobraćaj, IV kvartal 2019.

¹¹⁸ Izvor: BIHAMK

¹¹⁹ Izvor: Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2019, Svjetski ekonomski forum.

¹²⁰ Izvor: BH Agencija za statistiku, Saopštenje br 1, Vazdušni saobraćaj.

za upravljanje regionalnim cestama, tako da se prikupljena sredstva za ceste ne uplaćuju u budžet institucije koja upravlja cestama, nego u budžet kantona.

Povećanje broja vozila kao posljedicu ima značajan broj prometnih nezgoda na cestama, sa smrtno stradanim osobama i velikom materijalnom štetom. Tokom protekle 2021. godine na bosanskohercegovačkim cestama dogodilo se ukupno 30.238 prometnih nezgoda od kojih je 6.931 prometnih nezgoda sa poginulim i ozlijeđenim licima/osobama, te 23.307 prometnih nezgoda sa materijalnom štetom.

U prometnim nezgodama u Bosni i Hercegovini život su izgubila 255 osobe, 1.471 osoba zadobilo je teže tjelesne povrede/ozljede, dok je 8.328 osoba pretrpjelo lakše tjelesne ozljede.

Tokom protekle 2021. godine u prometnim nezgodama u Federaciji BiH je poginulo 150 osoba, što znači da je broj poginulih u odnosu na 2020. godinu povećan za 11 osoba i predstavlja 58,82 % od ukupnog broja poginulih u prometnim nezgodama u BiH. U Distriktu Brčko tokom protekle godine poginula su 4 osobe, dok je broj poginulih osoba u prometnim nezgodama u Republici Srpskoj u odnosu na 2020. godinu ostao isti, 101 poginulih što predstavlja 39,6 % od ukupnog broja poginulih u prometnim nezgodama u BiH.

Informacije o odnosima sa nacionalnim strateškim dokumentima ili sektorskim strategijama i širim reformskim naporima:

U usvojenoj Transportnoj strategiji Federacije Bosne i Hercegovine za razdoblje 2016. - 2030. godine (Sl. Novine FBiH br.22/17 od 24.03.2017.g.) koja je Usvojena i u Parlamentu FBiH i Vijeću Ministara BiH (Sl. Glasnik BiH br.71/16 od 23.09.2016.g.), planirano je u akcionom planu sljedeće: „Usklađivanje sa EU politikama za sigurnost na cestama“, što se odnosi na prepreku br.2. Također u usvojenoj strategiji planirana je aktivnost: „Usklađivanje postojećih zakona FBiH sa EU direktivama i zakonodavstvu o EIA“, što se odnosi na prepreku br.1 i 2.

Strateški usvojeni cilj prometne zajednice koja obuhvata zemlje Zapadnog Balkana je smanjenje za 50% poginulih i teško ozlijeđenih do 2030. godine, isti cilj usvojio je i UN. Moramo težiti ciljevima koje je teško ostvariti kako bismo napredovali. U narednom periodu Republika Srpska aktivnosti će usmjeriti na završetak procesa restrukturiranja željeznica Republike Srpske. Ove aktivnosti predstavljaju nastavak projekta Vlade Republike Srpske uz podršku Svjetske banke.

b. Reformske mjere

5.2.8.1. Razvoj tržišta i sigurnosti u oblasti transporta

1. Opis mjere

Glavni cilj mjere je u potpunosti kvantitativno, kvalitativno i sigurnosno zadovoljavati potrebe građana i pravnih subjekata i davati doprinos ekonomskom i socijalnom razvoju cjelokupnog društva.

Jedan od ciljeva ove mjere je omogućiti poboljšanje stanja u resoru prometa i komunikacija te u dijelu cestovnog transporta i osiguranje sigurnosti učesnika u prometu i smanjenje materijalne štete na cestama u FBiH. Izradom novog Zakona o cestama u Federaciji BiH omogućiti će se bolji sistem upravljanja cestama (održavanje, sanacija i izgradnja cesta) i naplate korištenja cestovnog zemljišta. Također, razlog za donošenje novog zakona o cestama je potreba za usuglašavanje sa uredbama i regulativama Evropske Unije. Federalno ministarstvo prometa i komunikacija, uz prethodno dostavljene prijedloge i inicijative JP Ceste Federacije BiH i JP Autoceste Federacije BiH, priprema izradu teksta prednacrtu Zakona o cestama. Preduvjet početka izrade prednacrtu Zakona je izrada analize uspostave Agencije za sigurnost prometa. Bitno je naglasiti da bi se Zakonom o sigurnosti prometa na cestama F BiH osnovala Agencija za sigurnost u F BiH koja bi provodila operativne aktivnosti u cilju povećanja sigurnosti i smanjenja broja prometnih nesreća. Ova mjera je usklađena sa planom Ujedinjenih nacija da do

2030. godine bude za 50 % smanjen broj stradalih ili teže povrijeđenih osoba u prometu. Ovaj cilj je usvojila i Transportna zajednica koja se odnosi i na zemlje zapadnog Balkana, tako i na BiH.

Republika Srpska će u narednom periodu provoditi aktivnosti na unapređenju sektora transporta. Nastaviće se aktivnosti na izgradnji savremene drumske infrastrukture i unapređenja bezbjednosti saobraćaja. Napominjemo da Republika Srpska ima uspostavljen zakonodavni okvir koji reguliše ovu oblast. Naime, predmetna oblast je regulisana Zakonom o javnim putevima¹²¹ i Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srpske¹²².

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Zakon o cestama Federacije BiH (VFBiH)

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Zakon o sigurnosti prometa u Federaciji BiH (VFBiH)

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

2. Indikatori rezultata

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Izradom Zakona o cestama i Zakona o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH, očekuje se pozitivan utjecaj na rast konkurentnosti jer se stvara bolje poslovno okruženje. Novim Zakonom o cestama će se detaljnije i preciznije utvrditi sistem upravljanja cestama i naplata sredstava od korištenja cestovnog zemljišta, a ovo će omogućiti domaćim privrednicima lakše poslovanje, kao i bolje prikupljanje sredstava u državni budžet i budžet upravitelja cesta. Zakonom o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH će se stvoriti preduvjeti za osnivanje Agencije za sigurnost prometa u Federaciji BiH, odnosno poduzimanje operativnih aktivnosti u cilju smanjenja broja prometnih nezgoda, a time smanjiti broj stradalih u prometu i značajno smanjiti velika materijalna šteta. Javna digitalizacija društva je cilj u kojem su napredne zemlje već ostvarile veliki napredak i time omogućile lakše poslovanje i podigle konkurentnost privrede. Također, smanjenje negativnog utjecaja transporta na okoliš pruža mogućnost razvoja infrastrukture i pratećih djelatnosti.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U početnoj fazi troškovi navedenih aktivnosti se odnose na rad uposlenih osoba što se finansira iz budžeta Federacije BiH. Eventualno u nekoj kasnijoj fazi bi se mogli očekivati dodatni troškovi (angažiranje eksperata, izrada tehničko-studijske dokumentacije i drugo).

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Izradom Analiza i Zakona o cestama, očekuje se direktan pozitivan utjecaj na zapošljavanje i smanjenje siromaštva. Ovdje je važno navesti da se očekuje direktan angažman domaćih poduzeća i radne snage prilikom implementacije navedenih mjera.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Pošto se radi o resoru transporta ne postoji negativan utjecaj na okoliš prilikom implementacije navedenih mjera. Utjecaj je pozitivan jer se realizacijom ovih mjera smanjuje vrijeme putovanja i smanjuju se prometne gužve što direktno utječe na smanjenje izdušnih plinova vozila.

¹²¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 89/13 i 83/19

¹²² „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 63/11 i 111/21

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska i li visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Politička situacija može predstavljati ograničavajući faktor kod usvajanja predloženih zakonskih rješenja.	Srednja	Urađene pravovremene konsultacije sa zainteresiranom stranama i stručnom zajednicom
Politička nestabilnost	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera
Eventualne izvanredne okolnosti uzrokovane prirodnim ili drugim nepogodama	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera

5.2.9. Poljoprivreda, industrija i usluge

a. Analiza glavnih prepreka:

Prema dostupnim podacima Agencije za statistiku BiH¹²³ u strukturi BDP-a prema bruto dodanoj vrijednosti najznačajnija je stavka trgovina na veliko i malo sa 14% a zajedno sa ostalim stavkama vidljivo je da usluge značajno prednjače u BDP-u BiH. Pored toga, značajna je i prerađivačka industrija koja ima učešće od 13%, dok poljoprivreda bilježi učešće od 6%.

Posmatrajući strukturu zaposlenih prema području djelatnosti¹²⁴ u posljednje tri godine evidentna je dominacija zaposlenih u sektoru usluga sa oko 50% učešća u ukupnoj zaposlenosti u BiH. Učešće zaposlenih u industriji je iznosilo 30%- 32%, a u poljoprivredi 16-19%.

Poljoprivreda je veoma značajna grana u BiH gdje se značajan dio domaćinstava bavi poljoprivrednim aktivnostima. Međutim, zabrinjavajući je dugotrajan trgovinski deficit (545 miliona KM¹²⁵ u 2020. godini koji je povećan za 10% u odnosu na prethodnu godinu). Najviše se trgovalo sa susjednim zemljama, i to sa Srbijom i Hrvatskom. Pomak u definisanju politika u ovom sektoru je načinjen usvajanjem Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine za period 2018 – 2021¹²⁶. Strateški plan za ruralni razvoj potencira bolji pristup tržištu (i transportnu infrastrukturu) za ruralna domaćinstva, kao i postepeno povećanje javnih investicija kako bi se ubrzala integracija poljoprivrednika u agro-prehrambene lance vrijednosti, unaprijedio pristup modernoj tehnologiji i povećao izvoz na ona europska (i druga uglavnom specifična) tržišta na kojima poljoprivrednici i prerađivači hrane iz ruralnih područja BiH mogu imati komparativne prednosti.

Posebni izazovi za naredni period su kreiranje agrarne politike i uvođenje onih instrumenata koji će prije svega omogućiti unapređenje konkurentnosti poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede; povećanje obima proizvodnje poljoprivrednih proizvoda; informatizacija sektora; usklađivanje sistema službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa evropskim standardima; osnaživanje administrativnih kapaciteta posebno u pogledu inspeksijskih službi i laboratorija; preuzimanje i implementacija EU propisa i uspostavljanje struktura kojim će se obezbijediti dostizanje potrebnog nivoa standarda kvaliteta i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim robama i izvoz svih roba animalnog porijekla na tržište Evropske unije.

Industrijska proizvodnja u Bosni i Hercegovini je i prije pandemije ukazivala na određeno usporavanje. Naime, prema podacima BHAS-a za 2019. godinu u Bosni i Hercegovini je zabilježen pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 5,5% u odnosu na prethodnu

¹²³ BHAS, Saopštenje, Bruto domaći proizvod za BiH 2020, juli 2021

¹²⁴ BHAS, Anketa o radnoj snazi 2019

¹²⁵ Izvor: BHAS, Vanjskotrgovinska razmjena januar- decembar 2020. Saopštenje broj 12

¹²⁶ Dokument je usvojen od strane Parlamentarne skupštine BiH

godinu.¹²⁷ Ovaj trend pada industrijske proizvodnje je nastavljen i u 2020. godini prije svega pojavom epidemije virusa COVID-19. Najznačajnija smanjenja proizvodnje registrirana su u okviru izvozno orijentisanih grana gdje su registrirane dvocifrene stope pada proizvodnje. Tehnološka struktura proizvodne baze (niska tehničko-tehnološka složenost), visoko učešće lon poslova, kao i njena visoka ovisnost o kretanjima na tržištima glavnih trgovinskih partnera u prethodnom periodu bili su dodatni otežavajući faktor gdje su se pokazale sve ranjivosti industrije a naročito prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini.

Ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivan rast prerađivačke industrije su: nedostatak obrtnih sredstava zbog smanjenja poslovnih aktivnosti uslijed štetnog uticaja pandemije, niska konkurentnost proizvoda, nezadovoljavajući nivo investicija, nizak nivo tehnološkog razvoja, nedostatak stručne radne snage i razvojnih kapaciteta.

Turizam u Bosni i Hercegovini pokazuje trend rasta i ima potencijal da uveća svoj razvojni faktor. Turizam zaslužuje posebnu pažnju u oblasti usluga, jer ostvaruje preko polovice priliva sektora usluga u Bosni i Hercegovini. Za dalji razvoj turizma potrebno je povećati njegovu konkurentnost. Stoga će se u Federaciji BiH poduzeti aktivnosti unaprijeđenja pravnog okvira koji reguliše oblast ugostiteljstva. U narednom periodu se treba fokusirati na smanjenje uticaja posljedica virusa korona na turizam i povećanje broja stranih turista.

Sektor poljoprivrede u Federaciji BiH još uvijek opterećen brojnim problemima nedovoljno razvijene poljoprivrede, kao i dodatno uslovima novih zahtjeva koji proističu iz međunarodno preuzetih obaveza ili ispoljenih intencija Bosne i Hercegovine. Sektor poljoprivrede je posebno važan za zaposlenost ukupnog, posebno ruralnog stanovništva. Jedan od najlošijih makroekonomskih pokazatelja sektora poljoprivrede u Federaciji BiH je vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Trgovački bilans ovim proizvodima je negativan i kreće se u rasponu od -1,41 milijarde KM (2015) do -1,69 milijardi KM (2019). Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je dosta niska i kreće se od 16,12% (2014) do 22,09% (2017). U svjetlu globalnih dešavanja u proizvodnji hrane, a posebno na osnovu iskustava vezanih za pandemiju Covid-19 i mogućnosti destabilizacije tržišta u obezbjeđenju dovoljnih količina prehrambenih proizvoda, potrebno je mijenjati dosadašnji trend proizvodnje hrane, prije svega strateških proizvoda poput pšenice i kukuruza. Prepreka je što se nedovoljno primjenjuju ekološke prakse u proizvodnji kojima se prilagođava i ublažava uticaj klimatskih promjena. Poljoprivreda je znatan emiter stakleničkih plinova koji su, po sebi, vodeći uzrok aktuelnih ubrzanih klimatskih promjena. Prema redovnim nacionalnim izvještajima o klimatskim promjenama i izvještajima o emisiji stakleničkih gasova u ovom pogledu poljoprivreda BiH stoji nešto povoljnije sa oko 10 - 15% ukupno emitovanih stakleničkih plinova u zemlji. Isti izvještaji, međutim, upozoravaju da bi se sa zadržavanjem aktuelnih poljoprivrednih proizvođačkih i drugih praksi u BiH, emisije stakleničkih plinova iz poljoprivrede do 2040. godine mogle povećati za preko 60%. Među mjerama koje mogu pomoći adaptaciji poljoprivrede na klimatske promjene, ubrajaju se unapređenje sistema navodnjavanja i uključivanje poljoprivrede u programe upravljanja vodama, promjene načina obrade zemljišta (konzervacijske obrade, protiverozivne mjere) i agronomске mjere (plodored, rokovi sjetve, smjese usjeva, malčiranje, zelenišno đubrenje i sl.), uz uvođenje u proizvodnju novih sortnih kreacija otpornijih na sušu. Poljoprivredni sektor u Federaciji BiH odlikuje niska konkurentnost i na domaćem i na inostranom tržištu. Ona je rezultat brojnih problema i slabosti duž ukupnog lanca vrijednosti i ogleda se u sljedećem: (i) produktivnost primarne poljoprivredne proizvodnje izražena i ukupnim obimom i prinosima je izrazito niska, daleko ispod bioloških mogućnosti, (ii) poljoprivredna proizvodnja se odvija na malim, usitnjenim zemljišnim posjedima i odlikuje se malim udjelom proizvodnje za tržište, (iii) tehnološka i ekonomskih znanja farmera su na

¹²⁷Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za decembar 2019. godine-prethodni podaci“, 28.01.2020. godine.

niskom nivou, primjena agrotehničkih mjera nedovoljna, farme su nedovoljno opremljene. Pored ovoga najveći dio obradivog zemljišta se ne navodnjava, nizak je nivo zaštite od vremenskih nepogoda, što rezultira niskim i nestabilnim prinosima, što u kontekstu klimatskih promjena predstavlja veliku prijetnju razvoju sektora. Nivo organizovanosti i saradnje među proizvođačima nije zadovoljavajući, kao i među ostalim akterima u lancu vrijednosti. Nedostaju i kapaciteti za prihvatanje, doradu, skladištenje, hlađenje i pripremu proizvoda za tržište. Jedan od razloga niske konkurentnosti sektora je nedostatak transfera znanja i inovacija i promocija (obuke, sajmovi); podrška stvaranju dodane vrijednosti u poljoprivredi, udruživanju proizvođača i radu udruženja. Zbog svega navedenog potrebno je preuzeti čitav niz mjera kojima će se jačati konkurentnost sektora u kojima će podrška istraživanju, uvođenju novih tehnologija i digitalizacija imati važnu ulogu.

Velika prepreka je što još uvijek nismo ispunili preduslove da bi se koristila sredstva koja su namijenjena za poljoprivredu i ruralni IPARD sredstava. Radi toga moramo se snažnije fokusirati na proces izgradnje IPARD operativne strukture što podrazumijeva reformu postojećih uprava (ili dijelova uprava) u IPARD operativnu strukturu. Iako stavovi po pitanju IPARD operativne strukture nisu u potpunosti usaglašeni, sve nadležne institucije se slažu da je neophodno što hitnije postizanje dogovora po ovim pitanjima, te da ga treba razmatrati u okviru svih aktivnosti na ispunjenju uslova za pristupanje EU. Treba ponovo pokrenuti aktivnosti za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela Instrumenta pretprijetne pomoći za ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini. U tom cilju nužno je unaprijediti i uskladiti zakonodavstvo sektora poljoprivrede s pravnom stečevinom EU, te uskladiti sistem novčanih podrški sa standardima i procedurama EU. Nužno je nadograditi Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG), Registar domaćih životinja, i uspostaviti sistem za prikupljanja i analizu podataka poljoprivrednog računovodstva (FADN) i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS)

Razvoj turizma za planirani trogodišnji period primarno je određen razvojem održivog zelenog turizma, unapređenjem pravnog i institucionalnog okvira u približavanju standardima Evropske unije kroz donošenje Strategije razvoja turizma Federacije BiH, Zakona o turizmu Federacije BiH, Zakona o boravišnoj taksi Federacije BiH i Zakona o ugostiteljstvu u Federaciji BiH. Ključne prepreke u oblastima turizma i ugostiteljstva, su nedostatak adekvatnog zakonskog okvira, ograničena budžetska sredstva i u nedostatku ljudskih resursa.

Ograničen rast **poljoprivredne proizvodnje** i, s tim u vezi, dodane vrijednosti u poljoprivredi, uzrokovan je kako posljedicama izazvanim pojavom pandemije covid 19, te tržišnim poremećajima nastalim uslijed poskupljenja svih energenata, a time i inputa za poljoprivrednu proizvodnju, tako i još uvijek nedovoljnim nivoom finansiranja sektora poljoprivrede za odgovor na ovakve izazove, te niskim nivoom investicija u izgradnju lanaca snabdijevanja između primarne i prehrambene industrije. Kriza u Ukrajini dovela je do daljeg povećanja cijena energenata, poljoprivrednih proizvoda i mineralnih đubriva, pogoršavajući nesigurnu ekonomsku situaciju u zemljama sa niskim i srednjim prihodima, koje se još uvijek oporavljaju od posljedica pandemije covid 19. Takođe, nisko učešće proizvoda visoke dodane vrijednosti u strukturi poljoprivredne i prehrambene industrije, kao i proizvodnje izvozno orijentisanih proizvoda, umanjuje pozitivan ekonomski rezultat u sektoru. Ovakve okolnosti su se već negativno odrazile na nivo proizvodnje u proljećnoj sjetvi 2022. godine, a očekuje se da će se negativan uticaj ponoviti i u jesenjoj sjetvi, što će rezultirati manjim sjetvenim površinama i posleđično lošijim izgledima za prehrambenu sigurnost stanovništva. Visoko decentralizovana poljoprivredna proizvodnja, koja uključuje poljoprivredu malog obima sa mješovitim proizvodnim sistemima, proizvodi male količine tržišnog viška, zajedno sa niskim nivoom udruživanja u proizvođačke organizacije i nedostatkom novih tehnologija i znanja otežavaju poljoprivrednicima da postignu ekonomiju obima u proizvodnji i proizvedu količine potrebne za inostrana i domaće tržište, što ograničava rast poljoprivrede. Uticaj otvorenog tržišta,

poroznosti granica i izostanak adekvatnih mjera zaštite domaće proizvodnje predstavlja strukturnu prepreku za rast i konkurentnost. Uticaj klimatskih promjena i sve učestalijih vremenskih ekstrema (visoka temperatura i nedostatak padavina izazvali su ovog ljeta ekstremnu sušu širom BiH), kao i sporadična pojava zaraznih bolesti koje su nove za ova područja predstavljaju dodatni rizik ne samo za razvoj sektora, već i za zdravlje ljudi. Dodatni izazov predstavljaju i negativne demografske promjene u vidu izraženih migracija, kako trajnih migracija, tako i migracija selo–grad, nedostatak smjene generacija u poljoprivredi, izražene migracije ženske populacije iz ruralnih područja uslijed otežanih uslova života i nedostatka radnih mjesta.

5.2.9.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

1. Opis mjere

Mjera je u funkciji usklađivanja sistema novčanih podrški sa standardima i procedurama EU i WTO-a. Direktna plaćanja su bila i ostala najvažniji dio poljoprivredne politike FBiH. Radi toga nužno je provođenje određenih strukturnih promjena u ovom segmentu. Jedinstveno plaćanje po hektaru treba biti uvedeno za sve poljoprivredne proizvodnje, a osnovica za obračun je prihvatljivi hektar biljne proizvodnje koji se definira u Zakonu. Izmjena sistema novčanih podrški, a prije svega uvođenje direktnih plaćanja po jedinici površine ima za cilj i usklađivanje poljoprivredne politike i uspostavljenih administrativnih i informacionih sistema u FBiH i BiH sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU (ZPP EU), a s druge strane dugoročno će doprinijeti unapređenju konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje. Osnovno ili jedinstveno plaćanje u biljnoj proizvodnji će biti po jedinici zemljišne površine i hektaru obradive površine nezavisno od kulture koja se uzgaja. (Mjera 1.1.2. – prioritet iz nove Strategije poljoprivrede 2021-2027). Ujednačenom direktnom podrškom po hektaru za sve kulture, želi se što manje vezati proizvođača za pojedinačnu proizvodnju. Za dvije strateške proizvodnje se uvodi dodatno plaćanje kako bi se u sve prisutnijoj globalnoj krizi i tržišnim poremećajima dodatno stimulisala proizvodnja pšenice i kukuruza (zrno). Oba ova proizvoda imaju strateški karakter u prehrani ljudi kao i životinja. U velikoj mjeri smo ovisni o uvozu pšenice za prehranu ljudi te je neophodno ove poljoprivredne proizvođače podržati.

Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede jedan je od strateških ciljeva definisanih Strateškim planovima razvoja u sva tri strateška sektora: poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda. Kao prioriteti u narednom trogodišnjem periodu definisani su: povećanje obima proizvodnje domaćih poljoprivrednih proizvoda, informatizacija sektora s ciljem efikasnijeg usmjeravanja finansijskih sredstava, podizanje nivoa investiranja unutar sektora kroz obezbjeđivanje dodatnih izvora finansiranja, unapređenje spoljnotrgovinskog bilansa kroz uvođenje mjera zaštite domaće proizvodnje i unapređenje izvozne sposobnosti sektora. Takođe, usklađivanje zakonodavno–pravnog okvira i strateških programa u smislu njihovog približavanja okvirima Evropske unije i zajedničke agrarne politike predstavlja jedan od načina unapređenja konkurentnosti sektora. Mjera se sprovodi u kontinuitetu i predstavlja kontinuiranu aktivnost u pravcu dostizanja prosjeka Evropske unije mjenog indikatorima, kao što su produktivnost u sektoru, nivo investicija i zaposlenosti u sektoru.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Implementacija nove Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja 2021-2027.g (FMPVŠ)
- Zakon o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju u FBiH ili izmjena važećeg) (FMPVŠ)
- U FBiH nadograditi Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG), registar domaćih životinja i uspostaviti sistem za prikupljanja i analizu podataka poljoprivrednog

računovodstva (FADN) i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS) (FMPVŠ)

- Učestvovati u provođenju poljoprivrednog popisa. (FMPVŠ)
- Usvajanje novog Zakona o poljoprivredi, (MPŠV),
- Početak implementacije Projekta otpornosti i konkurentnosti sektora poljoprivrede, koji će uključivati aktivnosti na izradi informacionih sistema, izgradnju lanaca vrijednosti i otpornosti sektora poljoprivrede na klimatske promjene (MPŠV),
- Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korištenje resursa i efikasnija primjena novčanih sredstava uključujući sisteme digitalizacije zemljišnih parcela (MPŠV),
- Unapređenje tržišne infrastrukture za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda i podrška ugovaranju poljoprivredne proizvodnje i uvezivanje domaće primarne poljoprivredne proizvodnje sa domaćom prehrambenom industrijom (MPŠV),
- Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja uključujući mjere za uvođenje digitalnih tehnologija, kao i podršku modelima cirkularne ekonomije u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije (MPŠV),
- Početak implementacije Projekta razvoja ekonomije (Jedinica za koordinaciju poljoprivrednih projekata i MPŠV),
- Realizacija akcionog plana Strategije razvoja šumarstva Republike Srpske 2022–2032.

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Odluka o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava „subvencija privatnim preduzećima i poduzetnicima“ – „Poticaj za poljoprivredu“ utvrđenih Budžetom FBiH za 2024 godinu Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva; (FMPVŠ)
- Donošenje Pravilnika o integralnoj proizvodnji i ostalih provedbenih akata u FBiH (FMPVŠ)
- Nadogradnja softvera za izravna plaćanja u FBiH, radi implementacije mjere osnovno plaćanje po ha obrađene površine i mjere potpore za dodatno plaćanje po ha za strateške proizvodnje. (FMPVŠ)
- Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korištenje resursa i efikasnija primjena novčanih sredstava (MPŠV),
- Unapređenje tržišne infrastrukture za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda i podrška ugovaranju poljoprivredne proizvodnje i uvezivanje domaće primarne poljoprivredne proizvodnje sa domaćom prehrambenom industrijom (MPŠV),
- Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja uključujući mjere za uvođenje digitalnih tehnologija, kao i podršku modelima cirkularne ekonomije u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije (MPŠV),
- Realizacija akcionog plana Strategije razvoja šumarstva Republike Srpske 2022–2032.

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Odluka i Programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2025. godinu (FMPVŠ)

- Izrada provedbenih propisa u skladu sa novim zakonom. (FMPVŠ)
- Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korištenje resursa i efikasnija primjena novčanih sredstava (MPŠV),
- Unapređenje tržišne infrastrukture za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda i podrška ugovaranju poljoprivredne proizvodnje i uvezivanje domaće primarne poljoprivredne proizvodnje sa domaćom prehrambenom industrijom (MPŠV),
- Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja uključujući mjere za uvođenje digitalnih tehnologija, kao i podršku modelima cirkularne ekonomije u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije (MPŠV),
- Realizacija akcionog plana Strategije razvoja šumarstva Republike Srpske 2022–2032.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Uspostavljen informacioni sistem, odnosno baza podataka u poljoprivredi, vodoprivredi i šumarstvu	Dva sistema u izradi (inventarizacija zemljišnih parcela i informacioni sistem u šumarstvu)	Četiri sistema u izradi (inventarizacija zemljišnih parcela i informacioni sistem u šumarstvu, veterinarski informacioni sistem i informacioni sistem u vodoprivredi)	Dva sistema u funkciji (inventarizacija zemljišnih parcela, veterinarski informacioni sistem), a dva u izradi (informacioni sistem u šumarstvu i informacioni sistem u vodoprivredi)
Broj podsticajnih mjera uvođenje digitalnih tehnologija, kao i podršku modelima cirkularne ekonomije u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije	1 mjera	2 mjere	3 mjere
Postotak agrarnog budžeta za investicije u poljoprivredi	5%	10%	15%
Procenat prikupljenih sredstava posebnih namjena za šume plasiran za realizaciju akcionog plana Strategije razvoja šumarstva	50%	60%	75%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Izmjena sistema novčanih podrški, a prije svega uvođenje direktnih plaćanja po jedinici površine ima za cilj i usklađivanje poljoprivredne politike i uspostavljenih administrativnih i informacionih sistema u FBiH i BiH sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU (ZPP EU), a s druge strane dugoročno će doprinijeti unapređenju konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje.

Postotak realnog rasta prihoda sektora poljoprivrede i šumarstva u BDP Republike Srpske: uvođenjem novih informacionih sistema i baza podataka omogućiće se viši stepen kontrole i pouzdanost u svim fazama proizvodnje i drugim poslovnim aktivnostima. Povećanje nivoa finansiranja u investicije i modernizaciju proizvodnje doprinijeće povećanju produktivnosti, a samim tim i dodane vrijednosti sektora poljoprivrede.

Postotak povećanja formalne zaposlenosti u sektoru koji se može mjeriti i povećanjem broja aktivnih poljoprivrednih gazdinstava, a nastao bi kao rezultat uspostavljanja povoljnijih uslova za investiranje u sektoru poljoprivrede i osnivanje start up gazdinstava.

Povećanje produktivnosti rada u šumarstvu kroz modernizaciju proizvodnog procesa.

Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva treba da nastane kao rezultat realizacije mjera kojima je cilj unapređenje izvoznih kapaciteta subjekata u sektoru poljoprivrede, kao i institucija zaduženih za kontrolu kvaliteta robe u uvozu i izvozu.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Finansijska sredstva za realizaciju mjera planiraju se u budžetu Federacije BiH u okviru redovnih sredstava, odnosno u kantonalnim i budžetima lokalnih zajednica za aktivnosti koje se odnose na njihov doprinos realizaciji mjera.

Reformska mjera	Troškovi	Izvori finansiranja
Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	82.500.000	
Usvajanje novog Zakona o poljoprivredi, koji podrazumijeva i izmjene u sistemu registracije poljoprivrednih gazdinstava	500.000	Agrarni budžet, kredit Svjetske banke
Unapređenje otpornosti sektora poljoprivrede na klimatske promjene kroz podršku izgradnji sistema za navodnjavanje;	30.000.000	Budžet RS / Kredit Svjetske banke
Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korištenje resursa i efikasnija primjena novčanih sredstava uključujući sisteme digitalizacije zemljišnih parcela	2.000.000	Budžet RS / Kredit Svjetske banke
Unapređenje tržišne infrastrukture za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda i podrška ugovaranju poljoprivredne proizvodnje i uvezivanje domaće primarne poljoprivredne proizvodnje sa domaćom prehrambenom industrijom	10.000.000	Budžet RS / Kredit Svjetske banke
Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja uključujući mjere za uvođenje digitalnih tehnologija, kao i podršku modelima cirkularne ekonomije u sektoru poljoprivrede i prehrambene industrije	10.000.000	Budžet RS / Kredit Svjetske banke
Realizacija strateških ciljeva u šumarstvu	30.000.000	Budžet RS / Kredit Svjetske banke

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje

Svi projekti i programi koji se implementiraju imaju zadovoljenu gender komponentu i ovom pitanju se daje potrebiti značaj. Predložena reformska mjera dugoročno će doprinijeti unapređenju konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje, te povećanju broja zaposlenih u ovim djelatnostima. Sve buduće izmjene i dopune regulatornog okvira će se uskladiti i sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH u cilju poštovanje rodne ravnopravnosti građana

Uticaj mjere na zapošljavanje je dvojak. S jedne strane, unapređenje produktivnosti i transparentnosti u sektoru može doprinijeti smanjenju potrebe za radnom snagom, naročito ako predmet investicija bude automatizacija radnih procesa, modernizacija opreme, nabavka mehanizacije šireg radnog zahvata i slično. Takođe, informatizacija procesa može dovesti do smanjenja administrativnih procedura, pa samim tim i administrativnih radnika. S druge strane, povećanje produktivnosti i nivoa finansiranja u sektoru može dovesti do uključivanja novih subjekata u djelatnost poljoprivrede i šumarstva, osnivanje novih *start up* preduzeća, a time i otvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje. Dakle, kratkoročni uticaj je slab ili negativan, a dugoročni uticaj je pozitivan. Mjera ima jak dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj, povećanje zaposlenosti u sektoru poljoprivrede za 5%.

Uticaj mjere na smanjenje siromaštva, odnosno povećanje prihoda je dvojak i ogleda se kroz direktan rast prihoda po gazdinstvu, odnosno subjektu (u šumarstvu je to šumsko gazdinstvo), s jedne strane, i rast prihoda, odnosno dodane vrijednosti na nivou sektora, s druge strane. I u

ovom slučaju veći efekat se može mjeriti dugoročno, nakon implementacije reformskih mjera i završetka bar jednog investicionog ciklusa. Mjera ima jak dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje prihoda u sektoru poljoprivrede za 10%.

Uticaj mjere na jednakost i rodno pitanje je relevantan za sektor poljoprivrede, a neutralan za sektor šumarstva i odnosi se na broj žena nosilaca poljoprivrednih gazdinstava, broj žena korisnica mjera podrške, broj žena zaposlenih u sektoru i slično. Ovi indikatori su predmet redovnog monitoringa u okviru realizacije mjera agrarne politike pri MPŠV. Mjera ima jak dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje žena nosilaca gazdinstava za 10%.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Predložene reformske mjere nemaju negativan uticaj na okoliš.

Uticaj na životnu sredinu odnosi se na efikasno korištenje, i šumskih i zemljišnih resursa. U tom smislu uticaj mjere je relevantan i na kratkoročnom i na dugoročnom planu. Mjera ima jak kratkoročni i dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje korištenih poljoprivrednih površina za 10%, kao i povećana šumovitost kroz realizaciju projekata pošumljavanja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Izostanak dogovora i saradnje svih nivoa vlasti u kreiranju i provođenju politika i zakonskih akata, i uspostavu institucionalnih sistema za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu sa zahtjevima EU	Visoka	Više koordinacije u implementaciji EU pomoću u cilju provedbe potrebnih reformi.
Nove i strožije politike i zakonski okviri u EU koji stupaju na snagu nakon 2021. godine	Srednja	Pravovremeno planiranje i uzimanje u obzir mogućih novih izazova.
Nedovoljna finansijska sredstava	Srednja	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera
Elementarne nepogode	visoka	Mjere osiguranja od elementarnih nepogoda; Investicije u navodnjavanje; Investicije u zaštitu od mraza; Investicije u oblasti protivpožarne zaštite; Institucionalna koordinacija na nivou Vlade Republike Srpske za upravljanje krizom uzrokovanom elementarnim nepogodama; Izrada strateških dokumenata za prilagođavanje klimatskim promjena.
Nedostatak budžetskih sredstava za realizaciju novih strateških mjera	niska	Ugovaranje projekata finansiranih iz kreditnih sredstava Svjetske banke: Projekta otpornosti i konkurentnosti sektora poljoprivrede i Projekta razvoja ekonomije šumarstva

Turizam

a. Analiza glavnih prepreka

Strateški okvir Sektora turizma i ugostiteljstva za planirani trogodišnji period primarno je određen unapređenjem pravnog i institucionalnog okvira u približavanju standardima Evropske unije kroz niz direktiva i uredbi koje imaju direktan i indirektan uticaj na oblast turizma u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ključne prepreke u oblasti su nedostatak adekvatnog zakonskog okvira u oblastima turizma i ugostiteljstva, ograničena budžetska sredstva i u nedostatku ljudskih resursa. Mjera se prenosi iz prethodne godine i aktivnosti koje su planirane prethodne godine nisu implementirane, zbog vraćanja Zakona o turizmu iz Parlamentarne procedure na doradu. Trenutno je neuređena oblast promocije turizma, kao i nepostojanje elektronskih registara u oblasti turizma i ugostiteljstva, jedna od prepreka razvoju Sektora.

U oblasti turizma u Republici Srpskoj za planirani trogodišnji period predviđena je implementacija strateških politika i zakonskih akata, realizacija mjera za smanjenje uticaja pandemije kovid 19, kao i aktivnosti na privlačenju stranih turista. Ključne prepreke su ograničena budžetska sredstva, epidemiološka situacija u Republici Srpskoj i svijetu, manji obim povećanja potrošnje kroz posjetu stranih turista i smanjenje domaće potrošnje izazvano epidemiološkom situacijom.

U Republici Srpskoj u narednom periodu nastaviće se jačanje turističkog sektora i povećanje turističkog prometa, a kao nastavak mjere: „*Smanjenje uticaja posljedica pandemije kovid 19 na turizam i povećanje broja stranih turista*“ iz PER RS 2022–2024, koja nije prenesena u PER RS 2023–2025. Kako bi se obezbijedio trend rasta turizma u Republici Srpskoj, potrebno je nastaviti realizaciju redovnih mjera i aktivnosti utvrđenih Strategijom razvoja turizma Republike Srpske za period 2021–2027. godina koje sprovodi Ministarstvo trgovine i turizma u okviru svojih nadležnosti. Jačanje turističkog sektora i povećanje turističkog prometa u narednom programskom ciklusu biće nastavljeno kroz realizaciju utvrđenih strateških ciljeva i kroz implementaciju planiranih aktivnosti u ovoj oblasti, i to: emitovanje turističkih vaučera iz sredstava Kompenzacionog fonda Republike Srpske, što se pokazalo kao efikasna mjera i imalo je značajnu ulogu u smanjenju uticaja posljedica pandemije kovid 19 u prethodnom periodu, promovisanje investiranja u turističku infrastrukturu, nastavak aktivnosti na realizaciji Strategije razvoja turizma, kao što su ulaganja u banjske centre, kreiranje i promocija nove turističke ponude, kreiranje podsticajnog okruženja za razvoj turizma, te razvoj ljudskih resursa.

5.2.9.2. Podržavati razvoj poduzetništva turističkoga sektora i ugostiteljstva u Federaciji BiH – Podrška razvoju turizma

1. Opis mjere

Cilj mjere je podizanje nivoa konkurentnosti industrije turizma, unapređenjem postojeće normativne regulative u oblasti turizma i ugostiteljstva u FBiH sa ciljem harmonizacije propisa i usklađivanja pravnog okvira sa zakonodavstvom EU. Ova mjera je sadržana u Strategiji razvoja Federacije BiH 2021-2027. godina.

U narednom periodu Sektor za turizam i ugostiteljstvo bi svoje aktivnosti usmjerio na održivom turizmu, što podrazumijeva poštovanje društveno-kulturne autentičnosti zajednica domaćina, očuvanje kulturne baštine i tradicionalne vrijednosti, osiguranje održive, dugoročne ekonomske aktivnosti, čime se pružaju društveno-ekonomske koristi svim zainteresiranim stranama, uključujući stabilno zapošljavanje i mogućnosti ostvarivanja zarade i socijalnih usluga u domaćinstvima, a što doprinosi ublažavanju siromaštva. Takođe, značajna uloga u aktivnostima bila bi i digitalizacija sektora turizma i ugostiteljstva.

U prvoj fazi planiran je uspostava elektronskog Općeg Registra ugostiteljstva u FBiH. Nadalje predviđa se uspostavljanje elektronskog Općeg Registra ugostiteljstva u FBiH kojim bi bili obuhvaćeni svi subjekti koji se bave ugostiteljstvom, što bi doprinijelo većoj transparentnosti ugostiteljskih usluga u FBiH. Takođe, ova mjera treba osigurati razvoj inoviranih, specijaliziranih i uobičajenih turističkih proizvoda kao i aktiviranje novih turističkih proizvoda veće dodane vrijednosti. To iziskuje povećanje kvaliteta smještajnih kapaciteta i uključivanje većeg broja lokalnih poduzetnika i njihovih proizvoda/usluga u destinacijski lanac vrijednosti, što osigurava tržišnu diferencijaciju zasnovanu na lokalnom i autentičnom. Nadalje, potrebno je razmotriti preusmjerenje postojećih turističkih zajednica u FBiH u tzv. destinacijske menadžment organizacije, što može značajno doprinijeti uspostavljanju destinacijskog turizma i lanca vrijednosti. Planirano je daljnje razvijanje turističke infrastrukture, a sve u cilju poboljšavanja pristupačnosti prijevoza i drugih usluga posjetiocima, kao što su dobro postavljeni putokazi, smeđa i ostale signalizacije, te digitalizacija u ruralnim predjelima. Potrebno je poboljšati kvalitet turističkih informativnih centara na način da će se razviti niz vrlo vidljivih, centralnih tačaka za pristup informacijama u područjima s velikim prometom posjetilaca; dodati nove informativne tačke za posjetioce u ključnim gradovima širom FBiH; pružiti adekvatne i sveobuhvatne informacije o različitim tematskim aktivnostima i iskustvima dostupnim u klasteru, putem štampanih i digitalnih alata, kao i kroz promociju međuklastera.

Aktivnosti planirane u 2023.

- Odluka Vlade Federacije BiH u cilju formiranja strukturirane radne grupe za formuliranje politika - Koalicija za konkurentnost turizma; (FMOiT)
- Odluka Vlade Federacije BiH za Program podrške usmjeren na smještajne objekte koji rade na promociji ekoloških standarda i energetske su samoodrživi, te omogućavanje primjene tehnologija obnovljivih izvora energije. (FMOiT)
- Zakon o turizmu Federacije BiH, (FMOiT)
- Zakon o boravišnoj taksi Federacije BiH i
- Zakon o ugostiteljstvu u Federaciji BiH, kao i Strategije razvoja turizma u Federaciji BiH 2022-2027.) (FMOiT)
- Plan razvoja zdravstvenog turizma u oblasti rehabilitacije, stomatologije i estetske hirurgije u FBiH s primjenom i jačanjem međunarodnih standarda kvaliteta medicinskih usluga (FMOiT)
- FBiH Program revitalizacije i oživljavanja planina kao i starih tradicijskih kuća napuštenih sela u turističke svrhe i program turističke usluge u ruralnim područjima radi povećanja dohotka iz turističke djelatnosti (FMOiT)

Aktivnosti planirane u 2024.

- Odluka Vlade Federacije BiH za Program podrške usmjeren na smještajne objekte koji rade na promociji ekoloških standarda i energetske su samoodrživi, te omogućavanje primjene tehnologija obnovljivih izvora energije. (FMOiT)
- Digitalizacija sektora turizma (Projekat - Uspostava elektronskog Općeg Registra ugostiteljstva FBiH (FMOiT)
- Izrada podzakonskih akata koji proističu iz zakonskih propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva. (FMOiT)

Aktivnosti planirane u 2025.

- Odluka Vlade Federacije BiH za Program podrške usmjeren na smještajne objekte koji rade na promociji ekoloških standarda i energetski su samoodrživi, te omogućavanje primjene tehnologija obnovljivih izvora energije (FMOiT)
- Digitalizacija i razvijanje turističke infrastrukture (FMOiT)
- Izrada podzakonskih akata koji proističu iz zakonskih propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva u FBiH. (FMOiT)

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Dolasci u FBiH	348.733	398.552	1.400.000
Noćenja u FBiH	664.503	795.432	2.800.000
Broj zaposlenih u turizmu u FBiH	35.630	40.720	45.810

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Realizacija reformske mjere će doprinijeti rastu konkurentnosti u oblasti turizma. Omogućiti će se dodatne uštede privatnom sektoru prilikom registracije i obavljanja poslovanja. Također, uvođenjem elektronskog Općeg Registra ugostiteljstva FBiH doprinijelo bi se većoj transparentnosti ugostiteljskih usluga u FBiH. Realizacija mjere će doprinijeti ponovnom uspostavljanju turističkog kretanja, jer se u narednom periodu očekuje rast parametara kojima se prate efekti turizma.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Procjena troškova bi pratila troškove planirane Strategijom razvoja turizma Federacije BiH 2022.-2027. godina, a izvor finansiranja bi uglavnom bio Budžet Federacije BiH i tehnička podrška od strane EU i drugih međunarodnih organizacija.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Turizam je radno intenzivna privredna djelatnost i sa tog aspekta se očekuje da će implementacija projektnih aktivnosti u okviru Mjere doprinijeti povećanju ukupnog broja zaposlenih, a s obzirom da je u sektoru turizma ženska populacije pretežni dio zaposlenih, doprinosi se i ekonomskom jačanju žena što sve u krajnjem doprinosi i smanjenju siromaštva. Takođe, pozitivan efekat implementacije Mjere ogleda se i u smanjivanju migratornih kretanja selo-grad i povećanju broja mladih koji ostaju na seoskom području. (korelacija sa 1, 2, 8, 10 i 11 Ciljevima održivog razvoja UN).

6. Očekivani uticaj na okoliš

Implementacija aktivnosti u okviru Mjere odvija se uz minimalni negativni uticaj na životnu sredinu/klimatske promjene. Mjere doprinosi se: povećanju broja ugostiteljskih objekata koji primjenjuju ekološke standarde i pravilno upravljaju resursima, kao i intenziviranju aktivnosti turista koje se baziraju na outdoor turističkim proizvodima u odnosu na ostale aktivnosti. Na taj način, Mjera u krajnjem doprinosi prelazu na cirkularnu ekonomiju i smanjenju zagađenja vazduha, vode i zemljišta (korelacija sa preporukama 2 i 3 Zelene agende za Zapadni Balkan).

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta FBiH	Visoka	Provedba konsultacija
Neizvršavanje aktivnosti prema planu uzrokovano provođenjem tenderskih postupaka	Srednja	Detaljno razrađivanje projektnih zadataka uz pružanje logistike (okrugli stolovi, obuke, paneli...) u pripremanju tenderske dokumentacije
Koordinacija/efikasnost rada na implementaciji projektnih aktivnosti	Niska	Potreba zajedničkog djelovanja svih nivoa vlasti u BiH na implementaciji projektnih aktivnosti, formiranje radne grupe - Koalicija za konkurentnost turizma
Raspoloživi ljudski resursi	Niska	Razvoj novih standarda obrazovanja, kompetencija, vještina, unapređenje stručno/dualnog obrazovanja, cjeloživotno učenje

5.2.9.3. Podrška prerađivačkoj industriji

1. Opis mjere

S obzirom na značaj prerađivačke industrije u Republici Srpskoj, u prethodnom periodu uspostavljen je okvir za podršku privrednim subjektima koji posluju u navedenoj oblasti, te su u dosadašnjem periodu sprovedene podsticajne mjere, i to: podsticaji za direktna ulaganja, odnosno uvođenje nove tehnologije i opreme, te podsticaji za povećanje plata radnika. Uvažavajući glave prepreke za konkurentnost i rast, kao i veliki značaj prerađivačke industrije neophodno je nastaviti sa pružanjem podrške koja se ogleda u dodjeli podsticaja za povećanje plata i direktna ulaganja. Značajna podrška ovom sektoru se realizuje kroz primjenu Zakona o podsticajima u privredi Republike Srpske i Uredbe o postupku dodjele podsticaja za direktna ulaganja. S tim u vezi, cilj mjere je podrška privrednim subjektima na unapređenju konkurentnosti, bržem uključivanju i pozicioniranju privrednih subjekata u okviru globalnog lanca vrijednosti s ciljem uštede resursa, vremena, te efikasnijeg korištenja proizvodnih faktora.

Reforma je prenesena iz prethodnog perioda i obuhvata više komponenti. Prva komponenta predstavlja odgovor na potrebe prerađivačke industrije i uključuje instrument finansijske podrške privrednim subjektima za poboljšanje efikasnosti poslovanja, primjene novih tehnologija i podsticanje inovativnosti. Druga komponenta se odnosi na povećanje produktivnosti prerađivačke industrije Republike Srpske kroz podsticanje privrednih subjekata na ime povećanja plata radnika u realnom sektoru. Treća komponenta predstavlja podršku razvoju konkurentne bazne industrije i domaćeg proizvoda. Četvrta komponenta predstavlja poboljšanje poslovnog ambijenta za privredna društva iz oblasti prerađivačke industrije putem unapređenja regulatornog okvira kroz izmjene Zakona o tehničkim propisima, novog Zakona o proizvodnji i transportu naoružanja i vojne opreme u Republici Srpskoj i novog Zakon o privrednim društvima.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Podrška investicionim projektima za direktna ulaganja, praćenje realizacije i njihovih efekata (MPP),
- Podrška investitorima od posebnog značaja (MPP),
- Dodjela podsticaja za povećanje plata radnika u realnom sektoru (MPP),

- Unapređenje aplikacije e-podsticaj (MPP),
- Mapiranje potreba i mogućnosti privrede za razvoj vlastitog proizvoda (MPP),
- Izrada studije o mogućnosti proizvodnje vlastitog proizvoda (MPP),
- Analiziranje podataka o materijalima i proizvodima koji se uvoze u Republiku Srpsku (MPP),
- Izmjene i dopune Zakona o tehničkim propisima, Zakona o proizvodnji i transportu naoružanja i vojne opreme, i usaglašavanje tehničkih propisa sa EU (MPP).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Podrška realizaciji investicionih projekata za direktna ulaganja (MPP),
- Podrška investitorima od posebnog značaja (MPP),
- Praćenje realizacije i efekata podržanih investicionih projekata (MPP),
- Promocija potencijala za razvoj domaćeg proizvoda (MPP),
- Izrada izmjena i dopuna Zakona o javnim preduzećima (MPP),
- Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Podrška realizaciji investicionih projekata za direktna ulaganja (MPP),
- Podrška investitorima od posebnog značaja (MPP),
- Praćenje realizacije i efekata podržanih investicionih projekata (MPP),
- Promocija potencijala za razvoj domaćeg proizvoda (MPP),
- Definisane podsticajnih mjera za razvoj domaćeg proizvoda (posebno u sektorima u kojima imamo potencijalne bazne industrije) – MPP,
- Pružanje podrške pri plasmanu domaćeg proizvoda na tržištu (MPP),
- Izrada novog Zakona o privrednim društvima (MPP),
- Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Broj podržanih investicionih projekata	200 i više (zavisno od raspoloživih sredstava)	200 i više (zavisno od raspoloživih sredstava)	200 i više (zavisno od raspoloživih sredstava)
Procenat povećanja plata u odnosu na prethodnu godinu	15%	17%	18%
Izvršeno mapiranje potreba i mogućnosti proizvodnje domaćeg proizvoda i izrađena studija o mogućnosti proizvodnje vlastitog proizvoda	Izvršeno mapiranje za sektor tekstila, kože i obuće, izrađena studija	Izvršeno mapiranje za drvoprerađivački i metalni sektor, promocija rezultata studije	Izvršeno mapiranje za ključne sektore prerađivačke industrije, promocija rezultata studije
Unapređen poslovni ambijent kroz kvalitetnije legislativni okvir/usvajanje zakona	Izrađene Izmjene i dopune Zakona o tehničkim propisima, Zakona o	Izrađen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnim preduzećima	Izrađen Zakon o privrednim društvima

	proizvodnji i transportu naoružanja i vojne opreme		
Broj podržanih projekata od posebnog značaja	1	2	3

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Realizacijom navedenih mjera podržaće se opstanak i razvoj privrednih subjekata iz prerađivačke industrije. Navedeno će uticati na poboljšanje poslovnog ambijenta, likvidnosti i održavanje zaposlenosti, te će se samim tim direktno odraziti na povećanje konkurentnosti i produktivnosti prerađivačke industrije. Razvojem domaćeg proizvoda kako na mikro nivou, tako i na nivou sektora direktno se doprinosi smanjenju zavisnosti privrede Republike Srpske od poremećaja na globalnom tržištu. Podsticajnim mjerama za ulaganja od posebnog značaja nastoje se privući investitori koji zapošljavaju veći broj radnika, platom većom od prosjeka, koji donose nove tehnologije i pozitivno utiču na obrazovanje.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

U ovom momentu nije moguće procijeniti troškove realizacije navedene mjere. Sredstva za podršku realizaciji projekata biće obezbijedena budžetom Republike Srpske, a dio sredstava za realizaciju mjere kroz podršku donatora. U DOB 2023–2025. godine planirana su sredstva za realizaciju projekata u iznosu od 23.000.000 KM.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Jačanjem konkurentnosti privrednih društava stvaraju se pretpostavke za novo zapošljavanje i poboljšanje socijalnog položaja zaposlenih radnika.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera ima kratkoročni i dugoročni kvalitativni uticaj na životnu sredinu kroz efikasnije korišćenje resursa i primjenu savremenije tehnologije.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostupnost sredstava	Visoka	Blagovremeno planirana sredstva u DOB 2023–2025 za realizaciju projekata u iznosu 23.000.000 KM; Aktivnosti na iznalaženju i povećanju dostupnih sredstava za podršku realizaciji projekata
Nedovoljna zainteresovanost investitora za ulaganje u razvoj domaćeg proizvoda	Niska	Promocija potencijala i mogućnosti plasmana proizvoda; Definisane podsticajnih mjera za ulaganje u projekte bazne industrije i razvoja domaćeg proizvoda
Globalna ekonomska kretanja koja mogu uticati na zainteresovanost ino investitora za ulaganja uopšte	Visoka	Promocija domaćih privrednih potencijala, direktni marketing

5.2.10.   Obrazovanje i vještine

a.   Analiza glavnih prepreka:

Osnovni razlog provođenja ove reformske mjere je izuzetno visok postotak nezaposlenih, naročito mladih, što zahtjeva mjere za povećanje njihove zapošljivosti u smislu razvoja kvalitetnih ljudskih resursa. Reforma koja podrazumijeva razvoj ključnih kompetencija u oblasti srednjeg i visokog obrazovanja, izradu novih kvalifikacija baziranih na ishodima učenja, usklađenost standarda zanimanja i standarda kvalifikacija sa potrebama tržišta rada, jedini je put za ubrzanje ekonomskog razvoja, a time i veće zapošljivosti.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u julu 2022. godine broj registrovanih nezaposlenih osoba u BiH iznosio je 361 774, a od toga 209 754 žena. Po kvalifikacionoj strukturi najveći broj nezaposlenih osoba sa VKV i KV kvalifikacijom 114 821, zatim slijede osobe sa srednjom stručnom spremom 103 081 i nekvalifikovane osobe 98 983. Kao nezaposleni vodi se najmanji broj polukvalifikovanih osoba (PK) 5 649, a slijede ih osobe višeg obrazovanja (VŠS) 6 195. Udio ženske populacije u registrovanim nezaposlenima iznosi 58 % ili u apsolutnom iznosu 209 754 osoba ženskoga pola. U ženskoj populaciji najveći broj nezaposlenih osoba je sa srednjom spremom (SSS) 66 580, nekvalifikovanih (NK) 58 340 i sa VKV i KV kvalifikacijom 53 923 osoba ženskog pola

Kvalitet osnovnog i srednjeg obrazovanja potrebno je značajno uvjetovan potrebom provođenja cjelovite kurikularne reforme, usklađivanjem različitih dokumenata obrazovne politike, povećanjem opremljenosti i dostupnosti obrazovne infrastrukture, osiguravajući potrebnu podršku za svako dijete u odgojno-obrazovnom procesu na svim nivoima vlasti. Sistem obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja je nedovoljno funkcionalan uz nedovoljnu uključenosti u procese cjeloživotnog učenja i obrazovanja. Također, s obzirom na nizak nivo postignuća učenika iz BiH na međunarodnim istraživanjima znanja i vještina (PISA 2018 i TIMSS 2019), prepoznata je potreba za intervencijama, odnosno programskim aktivnostima, koje će uticati na unapređenje i razvijanje funkcionalnih znanja i vještina učenika. Uvažavajući potrebu cjeloživotnog učenja odraslih osoba kako bi mogli pratiti trendove i zahtjeve tržišta rada, prepoznata je potreba za programskim aktivnostima s ciljem podrške programima obrazovanja odraslih, fokusirajući se na one koje će olakšati integraciju nezaposlenih na tržište rada, prvenstveno žene, koje su brojnije na evidencijama nezaposlenih službi za zapošljavanje.

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti **obrazovanja i vještina** su: nedovoljna usklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada; nedovoljno izražena preduzetničko-inovativna i digitalna komponenta u obrazovnom procesu; praktična nastava i obuka koja se izvodi van obrazovnih ustanova nije dostupna svim učenicima u istoj mjeri, nedostatak mentora u preduzećima; organizovanje praktične nastave u uslovima pandemije kovid 19, naročito ako se uzme u obzir dostupnost i jednaki uslovi za sticanje obrazovanja i vaspitanja, razvojne specifičnosti područja na osnovu utvrđenih potreba za zapošljavanje, te interes i potrebe jedinica lokalne samouprave, tržišta rada i društvenih partnera. S druge strane, analiza stanja na tržištu rada ukazuje na nedovoljnu fleksibilnost i nisku efikasnost tržišta rada koje za posljedicu imaju nisku stopu aktivnosti i zaposlenosti, postojanje visoke stope dugoročne nezaposlenosti, ograničene mogućnosti integracije mladih na tržište rada.

b.   Reformske mjere

5.2.10.1.   Unaprijediti povezanost obrazovanja i tržišta rada

1.   Opis mjere

Unaprijeđenje kvaliteta obrazovanja kroz razvoj znanja i ključnih kompetencija zasnovanih na ishodima učenja kako bi mladi ljudi bili spremni za radno i životno okruženje u promjenljivim

uslovima. Takav pristup obrazovanju podrazumijeva individualni pristup učenju, izgradnju osnovne i matematičke pismenosti, te sticanje opšteg i specijalizovanog znanja i vještina.

Osnovni preduslov je provođenje kvalifikacijskog okvira u BiH, što između ostalog podrazumijeva izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija, te nove studijske programe i nastavne planove i programe zasnovane na ishodima učenja i ključnim kompetencijama.

Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u BiH je u središtu Agende 2030 za Bosnu i Hercegovinu. Akcelerator kvaliteta obrazovanja naglašava potrebu za razvojem znanja koje će pripremiti mlade ljude za radno i životno okruženje koje se mijenja te za održivu budućnost, fokusirajući se posebno na individualni pristup učenju, izgradnju osnovne i matematičke pismenosti, te sticanje opšteg i specijalizovanog znanja, vještina i kompetencija, zasnovanih na ishodima učenja.

U dokumentu IPA III Strateški odgovor Bosne i Hercegovine za period do 2025. godine i Akcionim fišeima definisani su prijedlozi iz oblasti obrazovanja za finansiranje iz IPA III za period 2023-2025. godinu. Fokus je na digitalizaciji obrazovnih sistema u BiH sa naglaskom na osnovno obrazovanje; inicijalna i kontinuirana obuka nastavnika i učenika (razvoj relevantnih vještina i novih zelenih i digitalnih kompetencija na osnovu učenja i životnih ishoda i ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje); modernizacija studijskih programa u visokom obrazovanju i poboljšanje infrastrukture za istraživačke aktivnosti (opremanje laboratorija).

Raniji naziv mjere je „Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada i jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja”. Cilj mjere je rast zaposlenosti i smanjenje strukturne nezaposlenosti kroz usklađivanje obrazovanja sa potrebama tržišta rada. Mjera će dalje utjecati na unapređenje i razvijanje funkcionalnih znanja i vještina učenika u FBiH.

Nadalje, uvažavajući potrebu cjeloživotnog učenja odraslih osoba kako bi mogli pratiti trendove i zahtjeve tržišta rada, prepoznata je potreba za programskim aktivnostima s ciljem podrške programima obrazovanja odraslih. Evidentna je neusklađenost potreba tržišta rada i postojećih kvalifikacija naročito kod žena. Problem je i neusklađenost broja i profila studijskih programa s društvenim i privrednim potrebama, kao i sadržaja studijskih programa sa jasno definiranim ishodima učenja. S tim u vezi cilj je pružiti podršku javnim srednjoškolskim i visokoškolskim ustanovama za programe obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene, projekte povezivanja sa tržištem rada za studijske programe I i II ciklusa studija kroz osiguranje kvalitete studijskih programa. Ova mjera podrazumijeva stalno praćenje potreba za radnom snagom, fleksibilnost VŠU prema potrebama tržišta rada u smislu uvođenja predmeta i obuke. Potrebno je i povećati ulaganja u kontinuirano educiranje kadrova i uključivati privredu u istraživačko-razvojne aktivnosti univerziteta.

Mjera se sprovodi u skladu sa sljedećim strateškim dokumentima: Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027, Prioriteti u integraciji poduzetničke i digitalne kompetencije obrazovne sisteme u Bosni i Hercegovini 2019-2030;

Novčana sredstva iz Budžeta Federacije BiH raspodjeljuju se na području cijele Federacije Bosne i Hercegovine, na prijedlog kantonalnih ministarstava obrazovanja .

FBiH Program „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“ osigurava lakšu zapošljivost. Program je namijenjen javnim srednjim školama koje izvode i realiziraju programe obuke, stručnog osposobljavanja ili usavršavanja i nevladinim organizacijama koje realiziraju navedene programe u saradnji sa javnim srednjim školama.

Novčana sredstva se dodjeljuju iz Budžeta Federacije BiH na području cijele Federacije Bosne i Hercegovine na osnovu javnog poziva. U FBiH program „Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe prvog i

drugog ciklusa studija“ osigurava novčana sredstva za implementaciju programa podrške javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I i II ciklusa studija u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Novčana sredstva se dodjeljuju javnim VŠU linearno iz Budžeta Federacije BiH.

Obrazovanje treba da preuzme jednu od ključnih uloga u razvoju društva, a kvalitetno obrazovanje je resurs za razvoj privrede i društva u cjelini. Kako bi se dostiglo kvalitetno obrazovanje, primjereno zahtjevima privrednog, kulturnog i društvenog razvoja, primarni razvojni cilj treba da bude unapređenje vaspitno-obrazovnog sistema kroz jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja. Budući da su nastavni planovi i programi jedna od osnovnih komponenti obrazovnog sistema, od školske 2020/2021. godine u primjeni su novi nastavni planovi i programi za ukupno 106 zanimanja raspoređenih u 14 struka, od školske 2022/2023 odobreni su nastavni programi za 3. razrede srednjih stručnih i tehničkih škola koji su u skladu sa savremenim didaktičko-metodičkim zahtjevima i dostignućima nauke. Otvorenost prema drugim sistemima i integrisano djelovanje svih relevantnih subjekata važnih za podizanje stvaralačkih i proizvodnih kvaliteta radno sposobnog stanovništva su važni za razvoj ljudskih resursa, a što je prioritet Republike Srpske.

Iako je završena revizija i standardizacija zanimanja kontinuirano je potrebno raditi na usaglašavanju struka i zanimanja, s ciljem lakšeg prilagođavanja programskih sadržaja novim zahtjevima tržišta rada lokalnih zajednica (LZ). U kontekstu održivog razvoja LZ, potrebno je raditi i na definisanju novih zanimanja, potrebnih **tržištu rada**, kroz izradu oglednog nastavnog programa, koji bi u procesu primjene bio praćen, a poslije evaluacije programa, razmotrena opravdanost uvođenja istog u sistem obrazovanja. Standardi zanimanja zasnovani na kompetencijama i ishodima učenja će dati osnovne mjere za dalje aktivnosti u redefinisaju postojeće nomenklature zanimanja, odnosno klasifikacije zanimanja, koja je podložna stalnoj reviziji u smislu izmjena i dopuna, a u skladu sa potrebama tržišta rada, poslodavaca i privredne zajednice, uz kontinuiranu saradnju sa institucijama obrazovanja. Razvoj tržišta rada zahtijeva novo definisanje zanimanja u skladu sa savremenim zahtjevima radnog mjesta. Strategija obrazovanja odraslih u Republici Srpskoj za period od 2021. do 2031. godine, za obrazovanje odraslih, kao podsistem obrazovnog sistema, predstavlja prvi strateški dokument kojim se planski pristupa razvoju i unapređenju obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja. Da bi se u većoj mjeri razvio sistem obrazovanja odraslih, neophodno je unaprijediti okvir u kome se razvija i realizuje, odnosno izvršiti izmjene zakonskih i podzakonskih akata i reviziju donesenih programa obrazovanja odraslih.

Aktivnosti koje se prenose iz ranijeg perioda:

- Uvođenje ključnih kompetencija u nastavne planove i programe sa fokusom na digitalne kompetencije (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Razvijanje metodologije za vrednovanje neformalnog i informalnog učenja kako bi se obezbijedila dovoljna prohodnost i priznavanje kvalifikacija, te otklonile prepreke u efikasnom praćenju tržišta rada. (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Razvijanje sistema osiguranja kvaliteta u srednjem stručnom i visokom obrazovanju, kao i veze između sektora obrazovanja i obuke i rada i zapošljavanja. (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Izrada smjernica za oblast obrazovanja odraslih u BiH u kontekstu cjeloživotnog učenja prema važećim EU standardima (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)

Aktivnosti planirane u periodu 2023:

- Izrada dokumenta za karijerno vođenje u procesu cjeloživotnog učenja (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Evaluacija Platforme za razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Dalja izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacija za strukovno i visoko obrazovanje (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Izrada novih studijskih programa za inicijalno obrazovanje nastavnika zasnovanih na ishodima učenja i ključnim kompetencijama, a u skladu sa standardima zanimanja i standardima kvalifikacija (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Osnaživanje ljudskih kapaciteta u obrazovnom sektoru s fokusom na kontinuirano profesionalno usavršavanje (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“ 163.613,40 EUR; (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“ 51.129,18 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe prvog i drugog ciklusa studija“ 51.129,18 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK), Usklađivanje nastavnih planova i programa u srednjem obrazovanju i vaspitanju sa trenutnim trendovima i potrebama (MPK RS),
- Definisane minimalnih standarda znanja koje svaki učenik mora da postigne (MPK),
- Izrada kataloga znanja po predmetnim programima (MPK RS),
- Izrada fleksibilnih programskih sadržaja (MPK RS),
- Razvoj novih nastavnih planova i programa ili revidiranje postojećih u skladu sa potrebama tržišta rada (MPK RS).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Izrada smjernica za oblast obrazovanja odraslih u BiH u kontekstu cjeloživotnog učenja prema važećim EU standardima (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Dalja izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacija za strukovno i visoko obrazovanje (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Izrada novih studijskih programa za inicijalno obrazovanje nastavnika zasnovanih na ishodima učenja i ključnim kompetencijama, a u skladu sa standardima zanimanja i standardima kvalifikacija (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)

- Osnaživanje ljudskih kapaciteta u obrazovnom sektoru s fokusom na kontinuirano profesionalno usavršavanje (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“ 184.065,07 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“ 51.129,18 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe prvog i drugog ciklusa studija 51.129,18 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK RS),
- Usklađivanje nastavnih planova i programa u srednjem obrazovanju i vaspitanju sa trenutnim trendovima i potrebama (MPK RS),
- Usklađivanje nastavnih planova i programa u srednjem obrazovanju i vaspitanju sa trenutnim trendovima i potrebama (MPK RS).

Aktivnost planirana u 2025. godini:

- Izrada smjernica za oblast predškolskog odgoja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Dalja izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacija za strukovno i visoko obrazovanje (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Izrada novih studijskih programa za inicijalno obrazovanje nastavnika zasnovanih na ishodima učenja i ključnim kompetencijama, a u skladu sa standardima zanimanja i standardima kvalifikacija (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Osnaživanje ljudskih kapaciteta u obrazovnom sektoru s fokusom na kontinuirano profesionalno usavršavanje (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola“ 163.613,40 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- „Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada“ 51.129,18 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe prvog i drugog ciklusa studija 51.129,18 EUR (Aktivnosti se provode na nivou nadležnih obrazovnih vlasti)
- Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK RS),
- Usklađivanje nastavnih planova i programa u srednjem obrazovanju i vaspitanju sa trenutnim trendovima i potrebama (MPK RS),

- Usklađivanje nastavnih planova i programa u srednjem obrazovanju i vaspitanju sa trenutnim trendovima i potrebama (MPK RS).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni cilj	Prelazni cilj	Cilj
Broj novih studijskih programa za inicijalno obrazovanje			2025
% mladih u dobi od 15 do 29 godina u ukupnom broju registrovanih nezaposlenih u službama za zapošljavanje	22,9% ¹²⁸	22%	21%
% osoba (25-64 godine) koje su, nakon redovnog obrazovanja, pohađale formalno i/ili neformalno obrazovanje u prethodnih 12 mjeseci od dana anketiranja	8,1	15	20
Usklađene i koordinirane upisne politike u oblasti visokog obrazovanja. (Zajedničko djelovanje između lokalnih zajednica; kantonalnih, federalnih i državnih institucija; VŠU; alumni organizacija; strukovnih udruga; gospodarskih komora; zavoda za zapošljavanje; gospodarstvenika; statističkih agencija i svih drugih aktera koji kreiraju upisne politike na svim razinama obrazovanja za tržište rada.)	Podržan najmanje jedan projekt povezivanja s potrebama tržišta rada na svih šest javnih VŠU u FBiH (linearna podrška).	Podržan najmanje jedan projekt povezivanja s potrebama tržišta rada na svih šest javnih VŠU u FBiH (odustajanje od linearne podrške i stvaranje uvjeta za kvalitetnije korištenje finansijskih resursa Ministarstva – javni poziv).	Podržani najkvalitetniji projekti (čiji nositelji ne moraju biti isključivo VŠU).
Novi nastavni planovi i programi (NP)	NPP za 13 struka i 98 zanimanja za 1. razred	NPP za 14 struka i 106 zanimanja za 3. razred	NPP 14 struka i 106 zanimanja za 4. razred
Novi NP i programi za talentovane i darovite učenike	Analiza potreba za izradu NP za dodatnu nastavu	Za srednje obrazovanje dodatni programi iz matematike za 1–3. razred	Za srednje obrazovanje dodatni programi iz matematike za 4. razred
Novi NP i programi za sve smjerove gimnazije	Stručni konsenzus o reformi gimnazije	Analiza postojećih NPP za četiri smjera gimnazije	NPP za 1. razred za četiri smjera gimnazije

¹²⁸ Izvor: podaci Federalnog zavoda za zapošljavanje (Bilten broj 08/22, str. 13)

Unaprijeđen sistem obrazovanja kod poslodavca s ciljem što ranijeg uvođenja učenika u svijet rada, s ciljem lakšeg zapošljavanja	20% srednjih škola ima potpisane Ugovore o obavljanju praktične nastave kod poslodavca	30% srednjih škola ima potpisane Ugovore o obavljanju praktične nastave kod poslodavca	50% srednjih škola ima potpisane Ugovore o obavljanju praktične nastave kod poslodavca
--	--	--	--

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Predviđena mjera u FBiH će pozitivno uticati na konkurentnost. Povećanje efikasnosti obrazovanja, pa posredno, i tržišta rada, u značajnoj mjeri će uticati na konkurentnost privrede Republike Srpske, čiji je krajnji cilj smanjenje stope nezaposlenosti. Ulaganje u obrazovanje na svakom od nivoa generiše određene efekte na svim drugim nivoima. Dalje, navedeno ulaganje odražava se i na naredne nivoe obrazovanja i naredno učenje, te dalje unapređenje obrazovanja, i ima dugoročni uticaj na unapređenje konkurentnosti i smanjenja stope nezaposlenosti.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor financiranja

U ERP-u 2023.-2025., realistična procjena troškova može predstavljati izazov zbog veće nesigurnosti budžetskih okvira u procesu oporavka od krize izazvane pandemijom Covid-19. Nesigurnosti i pretpostavke vezane za procjenu troškova i finansiranje se trebaju objasniti. Treba planirati samo sredstva koja su već osigurana i treba izbjegavati upotrebu kategorije „tek se treba odrediti“. Za mjere koje zahtijevaju značajna finansijska sredstva ili čiji troškovi su vrlo neizvjesni, treba izraditi scenario za nepredviđene situacije s naznakom koje će se aktivnosti implementirati kao prioritetne u slučaju da ne budu dostupna sva planirana sredstva. Za mjere koje ne rezultiraju odmah direktnim izdacima (npr.: garancije za kredit ili umanjenje taksu i naknada) u ovom dijelu se trebaju navesti posljedične potencijalne obaveze ili smanjenja prihoda.

Finansiranje provođenja reformskih mjera nije predviđeno budžetom institucija BiH. Provođenje pobrojanih mjera na nivou BiH predviđeno je finansirati iz EU fondova i drugih donatorskih sredstava.

Procjena sredstava potrebnih za realizaciju planiranih aktivnosti na godišnjem nivou iznosi: 1.200.000,00 KM (2023. godina), 1.250.000,00 KM (2024. godina) i 1.300.000,00 KM (2025. godina).

U ovom momentu nije moguće procijeniti fiskalne efekte, budući da se radi o mjeri koja će se realizovati u srednjoročnom periodu.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, rodna ravnopravnost i pristup zdravstvenoj zaštiti

Unapređivanje povezanosti obrazovanja i tržišta rada je dugotrajan proces koji zahtijeva kontinuiranu aktivnost, kako nadležnih institucija, tako i društva u cjelini.

Očekivani dugoročni rezultati ovih aktivnosti bi trebali da budu povećanje nivoa funkcionalnih znanja i vještina učenika i bolji rezultati na međunarodnim istraživanjima znanja. Također, očekujemo podizanje svijesti o važnosti cjeloživotnog učenja i učešća odraslih nezaposlenih osoba, prvenstveno žena, u programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja, s ciljem poboljšanja vlastitih kompetencija i zapošljivosti, odnosno integracije na tržište rada.

Povećanje konkurentnosti privrede kroz povećanje efikasnosti tržišta rada imaće direktan uticaj na zapošljavanje i socijalni položaj stanovništva. Povećanje efikasnosti obrazovanja, a time i tržišta rada, uticaće na konkurentnost privrede i smanjenje stope nezaposlenosti. Kvalitetno

osnovno i srednje obrazovanje je osnovna pretpostavka za funkcionalan i kvalitetan razvoj drugih nivoa obrazovanja.

6. Očekivani uticaj na okoliš i klimatske promjene

Mjera je neutralna kada se radi o uticaju na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Mogući problemi i rizici mogu biti u nedostatku spremnosti za saradnju od strane kantonalnih ministarstava obrazovanja u provođenju planiranih aktivnosti	Srednja	To je izvan uticaja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.
Nedovoljno kvalitetni projekti prijavljeni za podršku, neuspješna realizacija i kašnjenje realizacije.	Srednja	Definirani kriteriji i pravila. Mjerljivi indikatori.
Rizik može predstavljati kašnjenje uplate sredstava na račun ustanova koje realiziraju projekte, što može dovesti do kašnjenja u realizaciji samih projekata.	Srednja	To je izvan uticaja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.
Veliki broj uključenih partnera u analizu po svakoj JLS	Visoka	Planiranje u skladu sa potrebama JLS
Nizak nivo zapošljavanja aktivnih tražilaca posla	Visoka	Jačanje funkcije posredovanja; promocija cjeloživotnog učenja
Nedostatak finansijskih sredstava	Visoka	Mogućnost korištenja donatorskih sredstava
Nedovoljna informisanost roditelja o značaju ranog učenja	Niska	Medijska kampanja s ciljem promovisanja značaja ranog učenja

5.2.11. Zapošljavanje i tržište rada

Vidjeti u poglavlju 5.1.:

Ključna prepreka br.1: Povećati zaposlenost, posebno mladih, žena i drugih ranjivih grupa

5.2.12. Socijalna zaštita i inkluzija

a. Analiza glavnih prepreka:

U cilju daljeg unapređenja sistema socijalne zaštite u Bosni i Hercegovini potrebno je u kontinuitetu pratiti i vršiti detaljnu analizu stanja u ovoj oblasti, vodeći računa o kompleksnoj i osjetljivoj problematici. Kao prepreka stoji unapređenje politika na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini koje trebaju da obezbijede efikasnu socijalnu zaštitu svim kategorijama lica u svim godinama života. U tom procesu, postoji rizik u smislu tačnosti podataka dobivenih od jedinica lokalne samouprave koji su neophodni za analizu.

Sprovođenje aktivnosti koje nisu implementirane u prethodnom periodu uslijed otežanih uslova rada uzrokovanih pandemijom COVID-19 potrebno je unaprijediti i realizovati. Razvojem usluga i pristupa otežanim uslugama za najosjetljivije kategorija lica, može se otkloniti veći dio izazova s kojima se suočavaju djeca sa smetnjama u razvoju, osobe s invaliditetom i starija lica.

Uočeni izazov su i poteškoće razvijanja efikasnog, održivog i pravednog sistema socijalne zaštite, kao i zaštite porodice s djecom, kojima će biti garantovana osnovna i ujednačena prava socijalno ugroženih kategorija kroz usklađivanje pravnog okvira za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite, a s ciljem smanjenja socijalne isključenosti.

Sistem socijalne zaštite i zaštite porodice sa djecom nije u dovoljnoj mjeri efikasan i održiv. Pravni okvir za osnovna prava socijalno ugroženih kategorija nije ujednačen i usklađen sa potrebama zaštite pojedinaca i porodica sa djecom. Socijalna isključenost je visoka i sistem socijalnih usluga nedovoljno doprinosi smanjenju socijalne isključenosti.

Procjena stanja u oblasti **socijalne zaštite** u posljednjih deset godina ukazuje na povećanje broja korisnika, potrebe za većim izdvajanjem finansijskih sredstava za funkcionisanje sistema socijalne zaštite, nedovoljan kapacitet stručnih radnika i finansijskih sredstava u ustanovama socijalne zaštite. U odnosu na povećanje broja korisnika sistema socijalne zaštite, kao najveći izazov se smatra izdvajanje finansijskih sredstava za ostvarivanje prava na dodatak za pomoć i njegu drugog lica. Ovo pravo nije uslovljeno prihodima pojedinca ili porodice. Na navedenu problematiku ukazuju višestruke inicijative za izmjene važećeg zakona, od strane jedinica lokalne samouprave. Dalje, ustanove socijalne zaštite za smještaj korisnika socijalne zaštite se susreću sa povećanjem troškova poslovanja zbog povećanja cijene rada i povećanja cijena roba i usluga. Centri za socijalni rad se susreću sa povećanjem broja korisnika i sa sve težim njihovim potrebama, uz manjak stručnih radnika, a kojima nisu obezbijedjeni programi obuka sa specifične oblasti rada. Kao posebnu prepreku, često imaju i neadekvatno obezbijedene tehničke uslove za rad. Prethodno navedeni izazovi sa kojima se susreće sistem socijalne zaštite ukazuje na potrebu za sveobuhvatnim strateškim dokumentom u oblasti socijalne zaštite koji će dati odgovor na bolje ciljanje potrebe građana u određenim okolnostima u kojima su se isti našli, što će dovesti do unapređenja stanja pojedinaca koji nisu u mogućnosti sebi obezbijediti egzistenciju, kao i iz ugroženih područja, kojima je potrebna pomoć. Dalje, obezbjeđivanje jednoobrazne procjene invaliditeta za sva lica sa invaliditetom bez obzira na uzroke i vrijeme nastanka invaliditeta, bi doprinijelo unapređenju procjene funkcionalnog stanja korisnika za sve pod jednakim uslovima na cijelom području Republike Srpske. Nakon detaljne analize postojećih propisa i praksi kod procjene i upućivanja u svrhu ostvarivanja prava djece sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom ukazuje se potreba za reformom sistema procjene djece sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj. Takođe, činjenica da ne postoji jedinstvena evidencija o korisnicima i potencijalnim korisnicima prava i usluga dovodi do potrebe za izradom socijalne karte kojom bi se unaprijedilo stanje i olakšalo ostvarivanje prava na način da bi podaci koji se nalaze u elektronskim registrima bili uvezani i dostupni prilikom rješavanja o pravima korisnika socijalne zaštite ali bi služili i za analiziranje stanja i planiranje određenih mjera. Takođe, jedan od izazova u predmetnoj oblasti predstavlja nedovoljno uređena oblast humanitarne djelatnosti i javnih kuhinja zbog porasta zloupotreba osjetljivih kategorija građana.

U oblasti **dječije zaštite** takođe postoji potreba za dodatnim unapređenjem, a s ciljem većeg obuhvata korisnika. Naime, u periodu od 2002. do 2022. godine u Projektu „Socijalizacija djece Republike Srpske“ je učestvovalo ukupno 36.020 lica, djece i pratećeg osoblja. Bitno je napomenuti da zbog ograničenih smještajnih kapaciteta koji se trenutno iznajmljuju, nije bilo mogućnosti da se uključi veći broj djece u realizaciju navedenog projekta.

5.2.12.1. Unaprijediti sistem socijalne i dječje zaštite

1. Opis mjere

Doprinijeti poboljšanju i povećanju suradnje i koordinacije između nadležnih institucija u oblasti socijalne zaštite na svim razinama vlasti u BiH, čime će se potaknuti izgradnja institucionalnih kapaciteta s dugoročnijim dobitima.

Razviti efikasan, održiv i pravičan sistem socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom koji će garantirati osnovna i ujednačena prava socijalno ugroženih kategorija kroz usklađivanje pravnog okvira i uspostavu pravičnog sistema za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i zaštite porodice i djece i uspostavljanje, unapređivanje i podrška sistemu socijalnih usluga s ciljem smanjenja socijalne isključenosti. Pored navedenog potrebno je i osigurati održiv i efikasan sistem podrške OSI i CŽR u FBiH, te poboljšati socijalnu uključenost marginaliziranih grupa (OSI i CŽR)

U okviru mjere planirano je usvajanje Strategije socijalne zaštite, kao i realizacija aktivnosti predviđenih istom, te izrada akcionih planova. Ista bi, zajedno sa akcionim planovima, trebala da odgovori na potrebe društva i definiše pravce za dalji razvoj politika socijalne zaštite, kao i efektivnije i efikasnije uvezivanje politika socijalne zaštite sa razvojnim prioritetima i drugim sektorima. Takođe, predviđeno je osnivanje Zavoda za socijalnu zaštitu koji će pratiti i proučavati socijalne pojave i probleme, izrađivati analize i izvještaje o stanju u oblasti socijalne zaštite i predlagati mjere, razvijati standarde, kriterije i normative za obavljanje stručnih poslova koji se odnose na razvoj, praćenje i osiguranje kvaliteta rada zaposlenih u socijalnoj zaštiti. U sklopu Zavoda biće uspostavljeno tijelo za procjenu djece sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom. Osnivanjem Zavoda za socijalnu zaštitu kvalitetnije će se pratiti stanje o individualnim potrebama korisnika, saznanjima i mogućnostima osnaživanja korisnika u skladu sa preostalim mogućnostima uz standarde, kriterije i normative obezbijediće se povećanje kvaliteta rada stručnih radnika. Takođe, kao jedna od aktivnosti planirana je i izrada elaborata, opravdanosti osnivanja i analiza stanja na terenu, te osnivanje Centra za vaspitanje djece i omladine za cijelo područje Republike Srpske na osnovu iste. Takođe, planirana je izmjena i dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti ili usvajanje novog zakona, Zakona o socijalnoj karti, čije bi usvajanje obezbijedilo tehničke preduslove za uspostavljanje Registara socijalne karte Republike Srpske, kao i Zakona o humanitarnim djelatnostima.

Imajući u vidu izdvajanje finansijskih sredstava kroz projektnu aktivnost JU Fond za dječiju zaštitu „Socijalizacija djece Republike Srpske“ u prethodnom periodu, smatra se opravdanim planiranje obezbjeđenja objekta za realizaciju ove aktivnosti. Obezbjedenjem objekta na morskoj obali ili planini za potrebe realizacije projekta socijalizacije djece bi se omogućilo veći obuhvat korisnika projekta, koji bi imali priliku da u još boljim uslovima sprovode aktivnosti predviđene projektom.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Zakon o socijalnim uslugama u Federaciji Bosne i Hercegovine; (FMRiSP)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hraniteljstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine; (FMRiSP)
- Zakon o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji Bosne i Hercegovine. (FMRiSP)
- Osiguranje pravnog okvira i sredstava za medicinsko vještačenje u drugom stepenu (Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite CŽR i zaštite porodice sa djecom FBiH i Pravilnik o jedinstvenim kriterijima i postupku ocjene medicinskog vještačenja zdravstvenog stanja i lista invaliditeta koja je njegov sastavni dio) (FMRiSP)
- Izrada Zakona o zaštiti CŽR u FBiH (FMRiSP)

- Uspostavljanje registra reprezentativnih OOSI i OCŽR (FMRiSP)
- Izrada Zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za OSI u FBiH (FMRiSP)
- Izmjena i dopuna Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju OSI u FBiH (FMRiSP)
- Izrada Strategije za unapređenje prava i položaja OSI u FBiH za period 2023 -2027 (FMRiSP)
- Izmjena i dopuna Zakona o jedinstvenom registru korisnika gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi FBiH (FMRiSP)
- Strategija razvoja socijalne zaštite u Republici Srpskoj – usvojena Strategija i izrađeni akcioni planovi (MZSZ),
- Zavod za socijalnu zaštitu – početak rada Zavoda, praćenje i usklađivanje rada, u i uspostavljanje tijelo za procjenu djece sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom u okviru Zavoda (MZSZ),
- Centar za vaspitanje djece i omladine – izrada elaborata o opravdanosti osnivanja ustanove (MZSZ),
- Zakon o socijalnoj zaštiti – analiza stanja u vezi sa ostvarivanjem prava (MZSZ),
- Nacrt zakona o socijalnoj karti – ostvareni tehnički preduslovi za uspostavljanje registra, usvojen zakon (MZSZ i MRiBIZ),
- Zakon o humanitarnim djelatnostima (MZSZ),
- Zakonom regulisati licenciranje ustanova socijalne zaštite i stručnih radnika u socijalnoj zaštiti (MZSZ).
- Nabavka/izgradnja objekta za realizaciju aktivnosti za sprovođenje prava na zadovoljavanje razvojnih potreba djece (MZSZ).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite CŽR i zaštite porodice sa djecom FBiH (FMRiSP)
- Izrada Strategije za unapređenje prava i položaja OSI u FBiH za period 2023 -2027 (FMRiSP)
- Strategija razvoja socijalne zaštite u Republici Srpskoj – Realizacija aktivnosti predviđenih Strategijom i akcionim planovima (MZSZ),
- Centar za vaspitanje djece i omladine – osnivanje ustanove u skladu sa elaboratom (MZSZ),
- Zakon o socijalnoj zaštiti – usvojen novi ili izmjene i dopune postojećeg zakona (MZSZ),
- Zakon o socijalnoj karti – usvojen (MZSZ),
- Obezbjeđenje objekta za realizaciju aktivnosti za sprovođenje prava na zadovoljavanje razvojnih potreba djece (MZSZ).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Pravilnik o jedinstvenim kriterijima i postupku ocjene medicinskog vještačenja zdravstvenog stanja i lista invaliditeta koja je njegov sastavni dio (FMRiSP)

- Izrada Strategije za unapređenje prava i položaja OSI u FBiH za period 2023 -2027 (FMRiSP)
- Praćenje rada i unapređenje centar za vaspitanje djece i omladine (MZSZ),
- Zakon o socijalnoj karti – primjena (MZSZ).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Broj sačinjenih Projektnih zadataka (ToR) za projekte u okviru IPA 2024	-	2	-
Broj korisnika koji su uvedeni u prava po Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom- NI i CŽR	(NI 43700) (CŽR 8450)		(NI 45000) (CŽR 8250)
Usvojeni zakoni u planiranim rokovima			
Uspostavljen registar OOSI i OCŽR i stabilno finansiranje			
Realizacija aktivnosti predviđenih Strategijom i akcionim planovima	Urađena analiza stanja u socijalnoj zaštiti, usvojena Strategija i akcioni planovi	Realizovano 15% mjera predviđenih Strategijom	Realizovano 30% mjera predviđenih Strategijom
Osnovan Centar za vaspitanje djece i omladine	Izrada elaborata o opravdanosti osnivanja ustanove centar za vaspitanje djece i omladine	Osnovan Centar za vaspitanje djece i omladine	Funkcionalan Centar za vaspitanje djece i omladine
Uspostavljen Registar socijalne karte Republike Srpske	Urađena analiza obezbijedeni tehnički preduslovi za uspostavljanje Registra socijalne karte	Usvojen Zakon o socijalnoj karti Republike Srpske	Implementiran Zakon
Zakonom uređena oblast humanitarne djelatnosti i javnih kuhinja	Urađena analiza stanja i usvojen zakon	Zakon u primjeni	Zakon u primjeni
Operacionalizacija Zavoda za socijalnu zaštitu	Početak rada Zavoda za	Uspostavljeno tijelo za procjenu djece sa	

	socijalnu zaštitu	smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom	
--	----------------------	---	--

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Nismo u mogućnosti navesti na koji način i u kom obimu će provođenje navedenih mjera utjecati na konkurentnost, ekonomski rast i rast zaposlenosti, kao glavne ciljeve ERP-a.

Navedene aktivnosti u sklopu ove mjere će uticati na poboljšanje životnih uslova korisnika socijalne zaštite, kao i uslova rada i kompetencija zaposlenih u socijalnoj zaštiti, što će uticati na pravičniju i pravedniju ciljanu raspodjelu sredstava onima koji nisu u mogućnosti da samostalno obezbijede potrebnu podršku, a s ciljem poboljšanja kvaliteta pruženih usluga i ostvarenih prava krajnjim korisnicima. Konkurentnost mjere se ogleda i u stvaranju uslova za korištenje objekta u vlasništvu Republike Srpske kako bi se smanjili troškovi realizacije projekta.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Trenutno nismo u mogućnosti prikazati procjenu sredstava potrebnih za implementaciju svih gore navedenih aktivnosti. Naime, prije donošenja zakona potrebno je izvršiti procjenu uticaja popisa koja treba biti osnov zakonodavcu za odabir opcije za koju će se opredijeliti.

Naziv mjere	2023	2024	2025	Ukupno
Mjera 1	288.235.100,00	290.270.100,00	293.320.100,00	871.825.300,00
Mjera 7	50.000,00	50.000,00	50.000,00	150.000,00
				871.975.300,00

Procjena je da će godišnji iznos sredstava za realizaciju ove mjere biti oko 7.650.000 KM. Za rad Zavoda 650.000 KM, osnivanje Centra za vaspitanje djece i omladine oko 1.000.000 KM, za rad Centra oko 650.000 KM uspostavljanje Registra socijalne karte oko 6.000.000 KM. Obezbeđenjem objekta za realizaciju aktivnosti za sprovođenje prava na zadovoljavanje razvojnih potreba djece procijenjena je na okvirno 10.000.000 KM.

Izvor finansiranja je budžet Republike Srpske i vlastiti prihodi Zavoda i Centra za vaspitanje djece i omladine.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje

Usvajanjem Zakona o socijalnim uslugama u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakona o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji Bosne i Hercegovine može se očekivati pozitivan uticaj i na zapošljavanje. Implementacijom i unapređenjem navedenih propisa i dokumenata preventivno će se uticati na socijalnu isključenost OSI i ČŽR i unaprijediti njihova inkluzija u sve tokove života.

Sve mjere predviđene dokumentom čine integralni dio cjelokupnih promjena u društvu, te će imati pozitivan uticaj na smanjenje siromaštva, unapređenje socijalnog, društvenog i ekonomskog stanja na čitavom području Republike Srpske.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Neutralan uticaj.

7. Potencijalni rizici

Imajući u vidu da je Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine socijalna politika u nadležnosti federalne i kantonalnih vlasti, napominjemo da se u realizaciji ovih aktivnosti nailazi na probleme vezane za ne pružanje podrške od strane kantona prilikom donošenja ovih zakona, posebno vezano za obezbjeđenje finansijskih sredstava potrebnih za njihovo provođenje.

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
U skladu s Ustavom Federacije BiH socijalna politika je u nadležnosti federalne i kantonalnih vlasti te je nužna podrška kantona u implementaciji politika	Srednja	Adekvatan proces konsultacija
Podkapacitiranost Sektora za socijalnu zaštitu i zaštitu porodice djece	Srednja	Povećanje broja zaposlenika Sektora
Realizacija aktivnosti predviđenih Strategijom i akcionim planovima	Urađena analiza stanja u socijalnoj zaštiti, usvojena Strategija i akcioni planovi	Realizovano 15% mjera predviđenih Strategijom
Osnovan Centar za vaspitanje djece i omladine	Izrada elaborata o opravdanosti osnivanja ustanove centar za vaspitanje djece i omladine	Osnovan Centar za vaspitanje djece i omladine
Uspostavljen Registar socijalne karte Republike Srpske	Urađena analiza obezbijedeni tehnički preduslovi za uspostavljanje Registra socijalne karte	Usvojen Zakon o socijalnoj karti Republike Srpske
Zakonom uređena oblast humanitarne djelatnosti i javnih kuhinja	Urađena analiza stanja i usvojen zakon	Zakon u primjeni
Operacionalizacija Zavoda za socijalnu zaštitu	Početak rada Zavoda za socijalnu zaštitu	Uspostavljeno tijelo za procjenu djece sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom
Ljudski resursi – stručni kapaciteti, praćenje i evaluacija	Niska	Kontinuirano praćenje potreba stručnih radnika i planiranje adekvatnih mjera za rješavanje problematike
Uslovi za rad – praćenje i evaluacija	Niska	Analiza potreba ustanova za unapređenje uslova za rad, planiranje i izdvajanje sredstava
Materijalni resursi – praćenje i evaluacija	Visoka	Pravovremeno izdvajanje budžetskih sredstava, i republičkih i sredstava jedinica lokalnih samouprava, za ugrožene kategorije stanovništva
Prihvatanje odgovornosti i participacija korisnika	Visoka	Rad sa korisnicima sa preostalim mogućnostima koje doprinose unapređenju njihovog funkcionisanja

5.2.13. Sistemi zdravstvene zaštite

a. Analiza glavnih prepreka

Ustavi na svim nivoima u BiH obavezuju nadležne vlasti da obezbijede uslove za ostvarivanje prava na zdravlje i zdravstvenu zaštitu koji su međunarodnim dokumentima definisani kao osnovna ljudska prava. U cilju obezbjeđivanja dostupne, efikasne i kvalitetne zdravstvene

zaštite, koja odgovara potrebama stanovništva, nadležne vlasti moraju racionalno koristiti raspoložive resurse i pratiti troškove u zdravstvu.

Troškovi zdravstvenih sistema u Bosni i Hercegovini se prate putem Nacionalnih zdravstvenih račun (NZR). Svrha analize pokazatelja finansiranja zdravstva i zdravstvene potrošnje je da ukazuje na mogućnosti koje nudi NZR kao osnova za zdravstvene politike na makro nivou. Pokazatelji daju informaciju o opštim trendovima potrošnje za zdravstvo u BiH i omogućavaju međunarodna poređenja koja upozoravaju na područja u kojima BiH odstupa od drugih evropskih zemalja.

Prema posljednjim dostupnim podacima Nacionalnih zdravstvenih računa Bosne i Hercegovine, u 2019. godini u BiH se ukupno izdvajalo 9 % BDP na zdravstvo, od čega 70% čine javni izdaci a 30% privatni.

Najviše novca se izdvaja za bolničko liječenje. U 2019. godini više od polovine ukupne potrošnje za zdravstvo utrošeno je na usluge liječenja i rehabilitacije, dok je četvrtina sredstava utrošena na lijekove i medicinska sredstva. Na administraciju i upravljanje zdravstvenim sistemima troši se oko 2,3% što predstavlja smanjenje u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosilo 2,5%.

Potrošnja na zdravstvo može iziskivati još veće izdatke radi starenja stanovništva, ali i uticaja Covid-19, te radi činjenice da liječenje postaje „skuplje“ uvođenjem novih tehnologija i većeg spektra laboratorijskih nalaza i metoda liječenja.

U 2020 godini zabilježena je najveća opća stopa mortaliteta u Bosni i Hercegovini i to 12,8 promila, ona se djelimično može objasniti sa starenjem stanovništva ali i uticajem pandemije Covid-19. Najveći udio smrti je povezan sa kardiovaskularnim oboljenjima (45%), na drugo mjestu uzroka smrtnosti su maligne neoplazme (18%), dok na trećem mjestu je bio Covid-19 (10%).

Da bi rad zdravstvenih sistema u BiH bilo što efikasniji i uspješniji, što će za rezultat imati unapređenje zdravlja stanovništva, potrebno je reformisati sisteme zdravstva a posebnu pažnju potrebno je posvetiti smanjenju potrošnje u zdravstvu bez ugrožavanja kvaliteta zdravstvene zaštite odnosno boljoj raspodjeli sredstava u sektoru zdravstva. Zahvaljujući boljoj kontroli troškova i većoj fiskalnoj odgovornosti biće moguće ostvariti uštede u zdravstvenim sistemima i ova sredstva usmjeriti u povećanje kvaliteta zdravstvenih usluga, kao i preventivnih programa. Dalje je potrebno jačati/modernizovati kapacitete nadležnih institucija u oblasti zdravstva u Bosni i Hercegovini da bi se omogućilo efikasnije pružanje kvalitetnih zdravstvenih usluga pacijentima u zdravstvenim ustanovama i pojačati primjenu mehanizama koji će doprinijeti podizanju nivoa pripremljenosti i odgovora na vanredne zdravstvene situacije u oblasti zdravstva u Bosni i Hercegovini

Veliki problem u javnom sektoru (javne zdravstvene ustanove i zavodi zdravstvenog osiguranja) zdravstva Federacije BiH predstavljaju značajni akumulirani gubici iz ranijeg perioda, ukupne obaveze i potraživanja. Nesrazmjer između obaveza i potraživanja ukazuje na probleme sa likvidnošću ovih zdravstvenih ustanova. Takođe, problemi u zdravstvu Federacije BiH se mogu dodatno ilustrovati činjenicom da je u prethodnim godinama javni sektor kontinuirano iskazivan konsolidovani gubitak i to najvećim dijelom kod javnih zdravstvenih ustanova, kao i, pojedinih godina, kod određenih zavoda zdravstvenog osiguranja, posebno ako se u razmatranje uzme duži vremenski period.

Navedeno predstavlja veliki rizik za finansijsku održivost javnog zdravstvenog sistema u Federaciji BiH, a što je u konačnici rizik za očuvanje dostignutom nivoa sigurnosti i kvaliteta zdravstvenih usluga koje se pružaju stanovništvu i osiguranje dostupnosti istih.

Pandemija kovid 19 i ekonomska kriza uzrokovana krizom u Ukrajini uticali su dodatno na rast troškova roba i usluga u oblasti zdravstva, te na prolongiranje rokova realizacije tekućih

investicionih projekata, kao i planiranih rokova za početak realizacije određenih investicionih projekata. Sistemi širom svijeta suočavaju se sa sličnim izazovima i pokušavaju iznaći najefikasnije načine kojima će se izboriti sa rastućim izazovima u zdravstvenom sektoru i kreirati mjere kojima će se poboljšati efektivnost i sposobnost zdravstvenog sektora da odgovori na sve izazove. Obezbijediti dugoročni održivi razvoj bilo kojeg organizacionog sistema postaje svakim danom sve teži i kompleksniji zadatak. Ova konstatacija važi prvenstveno za neekonomske organizacione sisteme, u koje spadaju i zdravstvene ustanove, uključujući primarni, sekundarni i tercijarni nivo zdravstvene zaštite. U naročito izazovnom položaju, kada su u pitanju održivost i efikasnost, se nalaze ustanove sekundarnog i tercijarnog nivoa zdravstvene zaštite, dakle, opšte bolnice i klinički centri. Izazovi za naredni period u oblasti sistema zdravstvene zaštite, pored savladavanja posljedica globalne pandemije i globalnih kriza, posebno su vezani za starenje nacije, rast malignih oboljenja, praćenje savremenih tehnologija medicinske opreme i metoda liječenja, migracija stanovništva, obezbjeđenje odgovarajuće strukture zdravstvenih radnika i očuvanje održivog finansiranja sistema zdravstvene zaštite.

5.2.13.1. Reforma zdravstvenog sistema i jačanje upravljanja i finansijske održivosti

1. Opis mjere

Sistemi zdravstva u Bosni i Hercegovini treba da dalje jačaju i unapređuju kapacitete nadležnih ustanova kako bi se omogućilo efikasno pružanje kvalitetnih zdravstvenih usluga pacijentima, u skladu s ustavnim nadležnostima. To obuhvata primjenu/pilotiranje novih koncepata pružanja usluga za određene ciljne grupe. Takođe, postoji potreba za daljim unapređenjem postojećih usluga u vezi s mentalnim zdravljem kao posljedica pandemije COVID-19. Primjena savremenih informatičkih, elektronskih i telekomunikacionih dostignuća u sisteme zdravstva odnosno obezbjeđivanje i pružanje zdravstvenih usluga na osnovu korištenja elektronskih i komunikacionih tehnologija (telemedicina). Razvoj/dalje unapređenje alata i praksi saradnje, istraživanja i edukacije zdravstvenih profesionalaca uz korištenje usluga podržanih ICT-om. Unapređenje tehničkih uslova rada u zdravstvenim ustanovama.

Vanredna situacija izazvana pandemijom COVID-19 ukazala je na potrebu za daljim jačanjem i unapređenjem pripremljenosti zdravstvenih sistema za ovakve situacije i kapaciteta za odgovor na iste, kao i mehanizama vezanih za provođenje Međunarodnih zdravstvenih propisa International Health Regulations – IHR) u Bosni i Hercegovini, u skladu s ustavnim nadležnostima.

Vlada Federacije BiH je opredjeljena da provede reforme u sektoru zdravstva te da u narednom periodu stvori zakonske, finansijske i tehničke preduvjete za izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova te sprječavanje daljih akumuliranja dugovanja. Navedena mjera je definirana i u Strategiji razvoja Federacije BiH za period 2021-2027 godina, kao i u Planu rada Federalnog ministarstva zdravstva. Za provođenje ove mjere i postizanje definiranih ciljeva, potrebno je provesti dodatnu informatizaciju zdravstvenog sistema koja je neophodna donosiocima odluka na svim nivoima zdravstvenog sistema, da identificiraju probleme i potrebe omogućavajući donošenje odluka zasnovanih na dokazima te prilagođavanje zahtjevima EU. Realizacija ove mjere će doprinijeti stvaranju preduslova za sveobuhvatne reforme u sektoru zdravstva usmjerene na unapređenje kvaliteta zdravstvene zaštite i finansijske održivosti zdravstvenog sistema u FBiH te efikasnije upravljanje na svim nivoima u zdravstvenim ustanovama i zavodima zdravstvenog osiguranja.

Strateško opredjeljenje Vlade Republike Srpske jeste da se u narednom periodu obezbijedi izmirenje dospjelih neizmirenih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja iz prethodnog perioda, te završi proces uvođenja javnih zdravstvenih ustanova u trezorski sistem poslovanja. S tim u vezi, Vlada Republike Srpske i institucije zdravstvenog sistema Republike Srpske su u prethodnom periodu uspjeli zaustaviti rast neizmirenih obaveza

javnih zdravstvenih ustanova, uspostavljanjem redovne dinamike izmirenja tekućih obaveza za poreze i doprinose. Vlada je takođe iz budžeta Republike izdvojila sredstva za izmirenje obaveza određenog broja javnih zdravstvenih ustanova, te obezbijedila uvođenje odnosnih ustanova u trezorski sistem bez finansijskih obaveza iz prethodnog perioda. Vlada takođe u kontinuitetu realizuje Program izmirenja obaveza po osnovu doprinosa za PIO zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama 2021–2026. godine. Na taj način će se doprinijeti očuvanju fiskalne discipline u okviru zdravstvenog sistema, te stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, očuvanju kontinuiteta poslovanja javnih zdravstvenih ustanova, kontinuiranim ulaganjem u edukaciju kadrova, izgradnju, rekonstrukciju i opremanje objekata, ažuriranje paketa usluga zdravstvene zaštite, te iznalaženje novih modela/izvora finansiranja zdravstvenog osiguranja. Cilj reforme zdravstvenog sistema jeste obezbijediti finansijsku održivost sistema i kvalitetniju zdravstvenu zaštitu stanovništvu.

U okviru navedenih reformskih aktivnosti, Narodna skupština Republike Srpske je 2022. godine usvojila novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva i Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju. U narednom periodu slijedi izrada/ažuriranje podzakonskih akata u skladu sa navedenim novim setom zakona, te njihova implementacija.

Aktivnosti planirane u 2023. godini:

- Obezbijediti kontinuitet rada Komisije za provođenje Međunarodnih zdravstvenih propisa (IHR 2005) u Bosni i Hercegovini. (MCP BiH, MZSZ RS, MZ FBiH)
- Obezbijediti učešće zdravstvenih profesionalaca iz Bosne i Hercegovine na stručnim edukacijama/obukama/simulacijskim vježbama na temu pripremljenosti i odgovora na vanredne situacije u oblasti zdravstva (MCP BiH, MZSZ RS, MZ FBiH)
- Realizacija Programa finansijske konsolidacije i restrukturiranja pojedinačnih zdravstvenih ustanova za 75 miliona KM predviđenih Zakonom o finansijskoj konsolidaciji i/ili restrukturiranju javnih zdravstvenih ustanova u FBiH iz Budžeta FBiH (FMZ);
- Podrška menadžmentu zdravstvenih ustanova, Federalnom i kantonalnim zavodima zdravstvenog osiguranja i ministarstvima zdravstva za jačanje internih potreba za analizom, planiranjem reformi, pilot testiranjem i evaluacijom reformi; jačanje vještina na izradi planova za restrukturiranje i finansijsku konsolidaciju zdravstvenih ustanova (FMZ)
- Provesti situacionu analizu informaciono komunikacijskih tehnologija (IKT) u Federaciji BiH (FMZ);
- Realizacija Projekta COVID-19, s ciljem unapređenja rada u zdravstvenom sektoru za odgovor na pandemiju (MZSZ),
- U saradnji sa MF definisanje plana izmirenja poreskih obaveza domova zdravlja, modela i izvora finansiranja (MZSZ, MF),
- Izrada planova ljudskih resursa za period od pet godina od strane javnih zdravstvenih ustanova (JZU i MZSZ),
- Donošenje novog Zakona o djelatnostima u zdravstvu (MZSZ),
- Realizacija Projekta izgradnje i opremanja nove bolnice u Doboju (Bolnica Doboje, MZSZ),

- Realizacija Projekta izgradnje i opremanja novog objekta za stacionarni saobraćaj JZU UKC RS (UKC RS, MZSZ).

Aktivnosti planirane u 2024. godini:

- Realizacija Programa finansijske konsolidacije i restrukturiranja pojedinačnih zdravstvenih ustanova za 75 miliona KM iz Budžeta FBiH (FMZ);
- Izrada i revizija podzakonskih akata kojima je regulirana oblast IKT u zdravstvu u Federaciji BiH (npr: Pravilnik o definiciji arhitekture zdravstveno-informacionog sistema primarne zdravstvene zaštite i drugi pravilnici za koje se ukaže potreba nakon analize) (FMZ);
- Nabavka i instalacija IT i mrežne opreme prema preporukama situacione analize (FMZ);
- Razvoj softvera za omogućavanje zdravstvenim ustanovama i ZZO unapređenje planiranja, izvršenja i praćenja budžeta, uključujući i njihovo izvještavanje o neizmirenim obavezama, dugovima i finansijskom riziku (FMZ);
- Razvoj integriranih kontrolnih ploča (eng. dashboard) za bolnice koje pružaju informacije o resursima, aktivnostima i ključnim indikatorima učinka (uključujući i povratne informacije od korisnika usluga, npr. liste čekanja).
- Uspostavljanje javno dostupne baze podataka o neizmirenim obavezama po zdravstvenoj ustanovi.
- Obuka zdravstvenih i nezdravstvenih radnika za korištenje IKT-a, izvještavanje i sl. (zdravstvene ustanove, ZZO, ZZJZ)
- Izrada akta o nomenklaturi zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite (MZSZ),
- Realizacija elektronskog zdravstvenog kartona i elektronske zdravstvene uputnice unutar zdravstvenog sistema Republike Srpske (FZO, JZU, MZSZ),
- Iznalaženje novih modela/izvora finansiranja zdravstvenog sistema (MF, MZSZ, FZO, Vlada Republike Srpske),
- Realizacija Projekta rekonstrukcije i dogradnje ortopedske hirurgije u Slatini (Zavod „Dr Miroslav Zotović“, MZSZ),
- Realizacija Programa izmirenja obaveza po osnovu doprinosa za PIO zaposlenih u JZU 2021–2026. godine (MZSZ).

Aktivnosti planirane u 2025. godini:

- Dalja podrška jačanju kapaciteta u oblasti upravljanja ustanovama i institucijama u sektoru zdravstva (kontinuirana edukacija, nabavka neophodne opreme, stručna supervizija i sl.) (FMZ)
- Jačanje kapaciteta za nabavke (npr skupi lijekovi, medicinska pomagala...) (FMZ)
- Jačanje kapaciteta za učinkovitije ugovaranje zdravstvenih usluga (FMZ)
- Podrška daljem unapređenju informacionih sistema (FMZ)
- IT podrška sistemu izvještavanja za potrebe javnog zdravstva (FMZ).
- IT podrška za monitoring kvalitete zdravstvene usluge (FMZ)
- Uspostavljanje registra zdravstvenih radnika (MZSZ, JZU),

- Utvrđivanje/ažuriranje cijena DRG usluga u zdravstvenom sistemu (FZO, ZU, MZSZ),
- Donošenje Plana mreže zdravstvenih ustanova u Republici Srpskoj (jedinice lokalne samouprave, MZSZ, Vlada Republike Srpske),
- Realizacija Projekta izgradnje i opremanja namjenskog objekta za pružanje zdravstvene zaštite oboljelih od malignih bolesti JZU UKC RS (UKC RS, MZSZ),
- Realizacija Projekta izgradnje i opremanja nove bolnice u Trebinju (Bolnica Trebinje, MZSZ),
- Realizacija Projekta unapređenja kapaciteta Bolnice Prijedor (Bolnica Prijedor, MZSZ),
- Realizacija Programa izmirenja obaveza po osnovu doprinosa za PIO zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama Republike Srpske 2021–2026. godine (MZSZ).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni cilj (2023)	Prelazni cilj (2024)	Cilj (2025)
Indikatori će biti definisani naknadno u procesu programiranja IPA III 2024, nakon što budu definisane aktivnosti. Broj zdravstvenih profesionalaca obučeni na temu pripremljenosti i odgovora na vanredne situacije u oblasti zdravstva. Kontinuiran rad Komisije za provođenje Međunarodnih zdravstvenih propisa (IHR 2005) u Bosni i Hercegovini.			
Akumulirana dugovanja javnih zdravstvenih ustanova (smanjenje u %)	224,6 mil KM (2021)	25% (2022)	35% (2024)
Informatički uvezana primarna, sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita u kantonima	2/10 (2022)	3/10 (2023)	4/10 (2025)
Donesen Zakon o djelatnostima u zdravstvu	Donesen Zakon	Doneseni podzakonski akti	Primjena
Uvođenje domova zdravlja u trezorski sistem	5	10	10
Realizovana elektronska zdravstvena uputnica unutar zdravstvenog sistema Republike Srpske	Primarni i sekundarni nivo ZZ	Tercijarni nivo ZZ	Potpuna primjena

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Reformom zdravstvenog sistema biće uspostavljen finansijski održiv sistem, koji će omogućiti efikasniju zdravstvenu zaštitu i na taj način poboljšati zdravlje stanovništva, a samim tim i bolju radnu produktivnost i efikasnost. Takođe, izmirenje zaostalih obaveza JZU po osnovu poreza i doprinosa iz prethodnih godina, pozitivno će se reflektovati na prihodovnoj strani budžeta Republike i odnosnih fondova povjerioca za obračunate doprinose, koji će odnosna sredstva moći iskoristiti za poboljšanje konkurentnosti, te kapitalnu potrošnju.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Procjena troškova i izvora finansiranja planiranih aktivnosti u okviru reformske mjere, datih u tabelama 10a. i 10b., odnose se na ukupno procijenjene potrebe sredstava za izmirenje zaostalih obaveza javnih zdravstvenih ustanova iz prethodnih godina i realizaciju planiranih kapitalnih

investicija u iznosu od oko 745.598.199 KM. Planirana struktura izvora finansiranja procijenjenih potreba je: 178.634.000 KM iz budžeta Republike Srpske, 137.240.591 KM iz projektnih zajmova i za 429.723.608 KM je potrebno utvrditi izvore i način finansiranja.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje

Realizacija mjere ima za cilj postizanje transparentnijeg i efikasnijeg upravljanja, posebno finansijskog upravljanja i kontrole troškova, a što će konačno dovesti do pružanja kvalitetnijih usluga i bolje i racionalnije organizacije rada unutar zdravstvenih ustanova. Normiranjem mreže zdravstvenih ustanova moguće je da analiza ukaže da postojanje nekih zdravstvenih ustanova nije opravdano, što može uticati na smanjenje broja zaposlenih radnika u tim ustanovama. Realizacija ostalog dijela aktivnosti reformske mjere će pozitivno uticati na zapošljavanje mlađih kadrova, uslove rada, standard zaposlenih, kvalitet zdravstvene zaštite i slično.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Uticaj mjere na okoliš i klimatske promjene je neutralan. Realizacija mjere će pozitivno uticati na zaštitu životne sredine, prvenstveno u dijelu izgradnje novih energetski efikasnih objekata.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedovoljni ljudski resursi za provođenje planiranih aktivnosti.	Niska	Nadležne institucije/ustanove će obezbijediti potrebne ljudske resurse koji će biti angažovani za provođenje aktivnosti.
Nedovoljna finansijska podrška za implementaciju aktivnosti u planiranom obimu.	Niska	Nadležne institucije/ustanove će odabrati koncept provođenja aktivnosti koji će biti prilagođen raspoloživom budžetu.
Povećanje troškova u zdravstvenom sistemu uslijed porasta cijena lijekova i potrošnog materijala, energenata i sl.	visoka	Izrada novog Tarifnika zdravstvenih usluga
Nedostatak finansijskih sredstava	visoka	Pregovaranje sa međunarodnim donatorima i kreditorima s ciljem iznalaženja nedostajućih finansijskih sredstava
Posljedice na zdravlje i ekonomiju izazvane pandemijom kovid 19	Visoka	Odnosna reformska mjera, kao i druge mjere nadležnih nivoa odlučivanja s ciljem jačanja zdravstvene zaštite
Posljedice globalne krize izazvane krizom u Ukrajini	Visoka	Odnosna reformska mjera, kao i druge mjere nadležnih nivoa odlučivanja
Inflacije i dostupnost/obezbjeđenje izvora finansiranja	Visoka	Odnosna reformska mjera, kao i druge mjere nadležnih nivoa odlučivanja

6. TROŠKOVI I FINANSIRANJE STRUKTURNIH REFORMI

Po pitanju troškova i izvora finansiranja strukturnih reformi, procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja pojedinačnih reformi je dat u poglavlju 5 za Federaciju Bosne i Hercegovine, a za nivo Bosne i Hercegovine i Republike Srpske u Poglavlju 4. U pojedinim slučajevima, u ovom trenutku nije bilo moguće procijeniti troškove i/ili izvore finansiranja, dok za neke od aktivnosti nisu potrebna dodatna novčana sredstva. Kao što je prikazano u prethodnom poglavlju, značajan broj aktivnosti će biti finansiran iz budžeta, te jednim dijelom iz donacija i kredita međunarodnih institucija, kako je detaljno prikazano u poglavlju 4./5. po pojedinačnim reformama.

7. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA

Program ekonomskih reformi (PER) 2023-2025 ciklus je zvanično pokrenula Evropska komisija 22. 06. 2022. godine.

PER BiH 2023-2025 je pripremljen uz učešće sljedećih javnih organa: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, Ministarstvo finansija i trezora BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstvo komunikacije i transporta BiH i Ministarstvo civilnih poslova BiH uz učešće entitetskih koordinatora i ministarstava.

Vijeće ministara je razmotrilo Prijedlog plana aktivnosti Programa ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za period 2023. - 2025. godine, Procjena Evropske komisije na Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za period 2022. - 2024. godine i Smjernice za programe ekonomskih reformi Zapadnog Balkana i Turske od 2023. do 2025. godine na 57. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine 09. 11. 2022. godine te s tim u vezi zaključilo: - Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je Plan aktivnosti Programa ekonomskih reformi BiH 2023.-2025., Procjenu Evropske komisije na Program ekonomskih reformi BiH 2022-2024 i Smjernice za Programe ekonomskih reformi 2023-2025 Zapadnog Balkana i Turske; - zadužuje se Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine da kao koordinator za Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za 2023-2025 godinu na nivou Bosne i Hercegovine u saradnji sa entitetskim koordinadorima i Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, Ministarstvom komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine, Ministarstvom civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvom finansija i trezora Bosne i Hercegovine i po potrebi ostalim institucijama Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, provede Plan aktivnosti i u skladu sa Smjernicama za Programe ekonomskih reformi 2023-2025. Zapadnog Balkana i Turske, te pripremi dokument Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za 2023.-2025., u rokovima zadanim Planom aktivnosti Programa ekonomskih reformi BiH 2023-2025; - zadužuje se Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine da obavijesti sve nadležne institucije o obavezi provedbe Plana aktivnosti Programa ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za 2023-2025. godinu u skladu sa Smjernicama za Programe ekonomskih reformi 2023-2025 Zapadnog Balkana i Turske.

Sve povratne informacije, komentari i prijedlozi primljeni u sklopu procesa konsultacija sa zainteresovanim stranama proslijeđeni su nadležnom ministarstvu/agenciji radi razmatranja i uključivanja, prema vlastitom nahodaenju, u njihovim revidiranim doprinosima PER-u.

U okviru procesa izrade PER RS 2023–2025, Vlada Republike Srpske je na 185. sjednici održanoj 1. septembra 2022. godine razmatrala i usvojila Informaciju o aktivnostima na izradi Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2023–2025. godine i koordinaciji aktivnosti vezanih za pripremu Programa ekonomskih reformi BiH za period 2023–2025. godine¹²⁹. Takođe, Vlada Republike Srpske je imenovala Tim za izradu Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2023–2025. godine¹³⁰, te zadužila sva ministarstva da u punom kapacitetu učestvuju u procesu izrade PER RS 2023–2025, izvrše dijagnostiku, analizu stanja, identifikuju ključne prepreke za konkurentnost i održivi i inkluzivni rast, kao i da sačine prijedloge ključnih reformi za naredni period, a koje bi otklonile prethodno identifikovane prepreke, kao i prepreke izazvane pandemijom covid 19 i krizom u Ukrajini. Dalje, Vlada Republike Srpske je zadužila koordinatore iz Republike Srpske da proces izrade Programa ekonomskih reformi BiH 2023–2025, vrše isključivo na način da Republika Srpska ostane jasno

¹²⁹ Zaključak Vlade Republike Srpske broj: 04/1-012-2-3258/22 od 1. septembra 2022. godine.

¹³⁰ Rješenje Vlade Republike Srpske broj: 04/1-012-2-3295/22 od 1. septembra 2022. godine.

vidljiva u procesu i dokumentu, u skladu sa ustavnim ovlaštenjima i nadležnostima institucija Republike Srpske.

Osnovni okvir za izradu Prijedloga PER RS 2023–2025 su Memorandumi o zajedničkim politikama i mjerama potpisani u decembru 2017. godine sa socijalnim partnerima Vlade Republike Srpske, Smjernice za razvoj privrede koje je Vlada Republike Srpske pripremila zajedno sa predstavnicima Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske i Privredne komore Republike Srpske, Program rada Vlade Republike Srpske za mandatni period 2018–2022. godine, Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019–2022. godine, prijedlozi socijalnih partnera Vlade Republike Srpske, odnosno Unije poslodavaca Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske i Saveza sindikata Republike Srpske za PER RS 2023–2025, Mišljenje Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u Evropskoj uniji, Smjernice za politike Evropske komisije usvojene u maju 2022. godine¹³¹, kao i Procjena Evropske komisije za PER 2022–2024¹³².

U toku procesa izrade dijagnostike, analize stanja i definisanja nacrtu reformi, vršene su konsultacije i zatraženi su prijedlozi socijalnih partnera Vlade Republike Srpske, odnosno Unije poslodavaca Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske i Saveza sindikata Republike Srpske, koji su u dijelu uvaženi prilikom izrade reformskih mjera i aktivnosti. Takođe, u organizaciji Unije poslodavaca Republike Srpske, u okviru doprinosa izradi PER RS 2023–2025, 20. septembra 2022. godine održana je poslovna konferencija pod nazivom: „Izazovi i budućnost poslovanja“, u okviru koje su učešće uzeli svi relevantni akteri ispred Vlade Republike Srpske. Konferencija je dio dobre prakse Unije poslodavaca Republike Srpske u izradi Programa ekonomskih reformi Republike Srpske, a organizovana je u okviru realizacije projekta: „Doprinos organizacija civilnog društva poboljšanju uticaja preduzetništva na socio-ekonomski razvoj BiH – EISE“ koji finansira Evropska unija, a koji sprovodi Unija poslodavaca Republike Srpske. Paneli ovogodišnje konferencije obuhvatiti su teme: 1) Izazovi i budućnost poslovanja, 2) Nova poslovna realnost – rizici i prilike, 3) Ljudski kapital u eri automatizacije i digitalizacije, te 4) Energetska stabilnost kao preduslov ekonomskog rasta.

Bitno je napomenuti da je u pripremi Memorandum o zajedničkim politikama između Unije poslodavaca i Vlade Republike Srpske. On će po usvajanju predstavljati okvir za izradu programa ekonomskih reformi u budućem periodu.

U okviru procesa izrade dokumenta pružena je tehnička pomoć u vidu radionica u organizaciji Centra za izvrsnost u finansijama (CEF) iz Slovenije, održanih u okviru projekta: „Jačanje kapaciteta resornih ministarstava za procjenu fiskalnih implikacija strukturnih reformi“, koji se finansira iz sredstava Višekorisničke IPA Evropske unije.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, a sa namjerom da u potpunosti prati metodologiju i Smjernice Evropske komisije za izradu dokumenata koji definišu ekonomske politike za naredni srednjoročni period, Prijedlog PER RS 2023–2025 dostavlja se sedmi put Narodnoj skupštini Republike Srpske na razmatranje i usvajanje.

---

¹³¹ Zajednički zaključci procesa Ekonomskog i finansijskog dijaloga između Evropske unije i Zapadnog Balkana i Turske objavljeni su 24. maja 2022. godine – Joint Conclusions of the Economic and Financial Dialogue between the EU and the Western Balkans and Turkey, 24 May 2022, 9459/22, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/25/western-balkans-and-turkey-joint-conclusions-of-the-economic-and-financial-dialogue-of-24-may-2022/>.

¹³² Commission Staff Working Document Economic Reform Programme of Bosnia and Herzegovina (2022–2024) Commission Assessment, Brisel, 20. 4. 2022. SWD (2022) 121 final, https://ec.europa.eu/info/publications/2022-economic-reform-programmes-albania-montenegro-north-macedonia-serbia-turkey-bosnia-and-herzegovina-and-kosovo-commissions-overview-and-country-assessments_en.

Prilog 1

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

	ESA kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mlrd. €	Stopa promjene				
1. Realni BDP po tržišnim cijenama	B1*g	19,499	7,6	2,7	1,7	2,7	3,0
2. Tekući BDP po tržišnim cijenama	B1*g	20,411	12,6	10,2	6,3	5,4	5,5
Komponente realnog BDP-a							
3. Rashodi osobne potrošnje	P3	13,410	4,6	0,8	0,3	0,4	1,2
4. Rashodi javne potrošnje	P3	3,758	3,1	1,8	0,4	0,6	0,5
5. Investicije u stalna sredstva	P51	4,113	4,8	2,5	2,8	3,6	5,7
6. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti (% BDP)	P52+P53	0,908	4,7	5,7	6,0	6,6	7,1
7. Izvoz roba i usluga	P6	7,562	24,6	15,2	6,6	6,8	7,3
8. Uvoz roba i usluga	P7	10,252	20,5	12,0	4,7	4,6	5,7
Doprinos realnom rastu BDP-a							
9. Finalna domaća potražnja		21,3	4,9	1,4	0,9	1,1	2,1
10. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti	P52+P53	0,9	4,0	1,4	0,5	1,1	0,8
11. Eksterni bilans roba/usluga	B11	-3	-1,4	-0,1	0,3	0,5	0,2

Tabela 1b: Kretanje cijena

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Deflator BDP-a	% g/g	4,7	7,3	4,5	2,6	2,4
2. Deflator osobne potrošnje	% g/g	2,2	10,5	4,5	2,3	2,2
3. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena HICP ¹³³	% g/g	:	:	:	:	:
4. Promjena državnog indeksa potrošačkih cijena	% g/g	2,0	13,1	6,7	3,1	2,2
5. Deflator javne potrošnje	% g/g	2,5	8,5	3,8	2,5	2,5
6. Deflator ulaganja	% g/g	4,0	7,0	1,8	1,8	1,8
7. Deflator cijene izvoza (robe i usluge)	% g/g	11,5	7,6	2,6	2,0	1,9
8. Deflator cijene uvoza (robe i usluge)	% g/g	5,1	11,1	1,3	1,3	1,4

Tabela 1c: Razvoj događanja na tržištu rada

	ES A kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		Nivo	Nivo/Stopa promjene				
1. Stanovništvo (u hiljadama)			3.470,5	3.462,4	3.453,9	3.444,8	3.435,2
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)			-0,2	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3
3. Radno aktivno stanovništvo (broj lica)			2.320	2.296	2.296	2.296	2.296
4. Stopa učešća			60,0	59,8	59,8	59,8	59,8
5. Zaposlenost, broj lica			1.151	1.158	1.164	1.175	1.192
6. Zaposlenost, radnih sati			:	:	:	:	:
7. Zaposlenost (stopa rasta u %)			-1,9	0,6	0,5	1,0	1,4
8. Zaposlenost u javnom sektoru (broj lica)			200,8	203,4	:	:	:
9. Zaposlenost u javnom sektoru (rast u %)			0,8	1,3	:	:	:
10. Stopa nezaposlenosti			17,4	15,7	15,3	14,4	13,1
11. Radna produktivnost, lica		33,1	9,6	2,1	1,2	1,7	1,6

¹³³ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje HICP.

12. Radna produktivnost, radnih sati			:	:	:	:	:
13. Naknade zaposlenima	D1	17,8	6,4	:	:	:	:

Napomena: Podaci o stanovništvu za posmatrane godine (na dan 31.12. svake posmatrane godine) su preuzeti iz Prezentacije analize stanja stanovništva i projekcija stanovništva za period 2020-2070. godine u Bosni i Hercegovini koje je u decembru 2020. godine predstavila Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine u saradnji sa entiteskim statističkim institucijama i Populacijskim fondom Ujedinjenih naroda (UNFPA). <https://bhas.gov.ba/News/Read/42>

Od 2021. godine Anketa o radnoj snazi u Bosni i Hercegovini se provodila prema novoj, redizajniranoj metodologiji usklađenoj sa novom Regulativom Evropskog parlamenta i Vijeća. Prema tome, rezultati Ankete o radnoj snazi iz 2021. godine nisu uporedivi sa rezultatima Ankete o radnoj snazi 2020. godine (prekid serije). Svi anketni podaci za 2022. godinu predstavljaju prosjek K1, K2 i K3. Detaljnije u metodološkim objašnjenjima u dokumentu na linku: https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2022/LAB_00_2022_Q3_1_BS.pdf

Projekcije o radno sposobnom stanovništvu (15-64) nisu dostupne pa je zadržan posljednji raspoloživi podatak iz 2022. godine do kraja projekcijskog perioda. Stavka 4. Stopa učešća - odnosi se na učešće radne snage u radno sposobnom stanovništvu (anketni podaci). Istorijski podaci o radno sposobnom stanovništvu, radnoj snazi (zaposlenosti i nezaposlenosti) i stopama nazaposlenosti su preuzeti iz Anketa o radnoj snazi Bosne i Hercegovine (zbog bolje komparacije sa drugim zemljama) i ne podudaraju se sa podacima iz tekstualnog dijela ERP-a (Poglavlje 3), jer su u tekstualnom dijelu prezentirani administrativni podaci. Za 2022. godinu podaci se odnose na K1, K2 i K3.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje podatak o broju zaposlenih po radnom satu. Podatak o zaposlenim u javnom sektoru ne objavljuje Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. Navedeni administrativni podatak u tabeli 1c (stavka 8) je zbir broja zaposlenih u područjima djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja (za 2022. godinu podatak se odnosi na prosjek perioda I-IX). Ovaj podatak obuhvata ne samo zaposlene u državnim školama i zdravstvu (bolnicama) već i zaposlene u privatnim školama i zdravstvu. S toga, podatak u potpunosti ne prezentira broj zaposlenih u javnom sektoru (kao i prethodnih godina). Takođe projekcije za navedena područja djelatnosti nisu raspoložive.

Naknade zaposlenim su preuzete iz trenutno raspoloživih nacionalnih računa i izražene su u milijardama KM (projekcije za ovu stavku nisu raspoložive).

Tabela 1d: Sektorski bilansi

% BDP-a	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Neto kreditiranje/zaduživanje prema ostatku svijeta	B.9	-1,4	-4,6	-1,3	-1,5	-2,0
od čega:						
- Bilans roba i usluga		-11,5	-15,9	-12,4	-12,1	-11,7
- Bilans primarnog dohotka & transfera		9,1	10,5	10,5	9,9	9,1
- Kapitalni račun		0,9	0,7	0,7	0,7	0,6
2. Neto kreditiranje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9	-4,2	-5,6	-2,0	-2,8	-4,2
3. Neto kreditiranje/zaduživanje opće vlade		1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
4. Statistička nepodudarnost		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabela 1e: BDP, investicije i bruto dodana vrijednost

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
BDP i ulaganje						
Nivo BDP-a po trenutnim tržišnim cijenama (u domaćoj valuti)	B1g	39,9	44,0	46,8	49,3	52,0
Omjer ulaganja (% BDP)		21,0	20,9	20,5	20,6	21,0
Rast bruto dodane vrijednosti, procentualne promjene pri stalnim cijenama						
1. Poljoprivreda		-8,0	:	:	:	:
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)		11,4	:	:	:	:
3. Građevinarstvo		2,2	:	:	:	:
4. Usluge		9,4	:	:	:	:

Napomena: Projekcije za rast bruto dodane vrijednosti nisu raspoložive.

Tabela 1f: Kretanja u vanjskom sektoru

		2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Bilans tekućeg računa (% BDP)	% BDP	-2,3	-5,5	-1,3	-0,6	-0,5
2. Izvoz roba	Mlrd. EUR	6,5	8,1	8,9	9,6	10,5
3. Uvoz roba	Mlrd. EUR	10,2	13,2	13,5	14,3	15,3
4. Trgovinski bilans	Mlrd. EUR	-3,7	-5,1	-4,6	-4,7	-4,9
5. Izvoz usluga	Mlrd. EUR	1,9	2,3	2,5	2,8	3,2
6. Uvoz usluga	Mlrd. EUR	0,6	0,8	0,7	0,8	0,8
7. Bilans usluga	Mlrd. EUR	1,3	1,5	1,8	2,1	2,3
8. Neto kamatna plaćanja iz inostranstva	Mlrd. EUR	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0
9. Neto prihod po ostalim faktorima iz inostranstva	Mlrd. EUR	-0,2	0,0	0,1	0,1	-0,1
10. Tekući transferi	Mlrd. EUR	2,2	2,4	2,4	2,5	2,6
11. <i>Od čega</i> iz EU	Mlrd. EUR	1,6	1,8	1,8	1,9	1,9
12. Bilans tekućeg računa	Mlrd. EUR	-0,5	-1,2	-0,3	-0,1	-0,1
13. Kapitalni i finansijski račun	Mlrd. EUR	0,0	0,2	0,1	0,2	0,3
14. Direktne strane investicije	Mlrd. EUR	0,5	0,6	0,7	0,9	1,0
15. Rezerve u stranoj valuti	Mlrd. EUR	8,3	8,2	8,4	8,6	8,9
16. Ukupni vanjski dug	Mlrd. EUR	11,7	11,8	11,9	12,1	12,2
16a. <i>Od čega</i> : javni	Mlrd. EUR	4,8	4,8	:	:	:
18. <i>Od čega</i> : u stranoj valuti	Mlrd. EUR	11,7	11,8	11,9	12,1	12,2
19. <i>Od čega</i> : dospjele otplate	Mlrd. EUR	:	:	:	:	:
20. Tečaj naspram Eura (godišnji prosjek)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
21. Tečaj naspram Eura (kraj godine)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
22. Neto štednja u stranoj valuti	% BDP	:	:	:	:	:
23. Domaća privatna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
24. Domaća privatna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:
25. Domaća javna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
26. Domaća javna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:

Tabela 1g: Pokazatelji održivosti

	Dimenzija	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	-3,1	-2,5	-3,2	-2,3	-5,5
2. Pozicija neto međunarodnog ulaganja	% BDP	-40,4	-36,1	-34,1	-29,9	-27,8
3. Izvozni tržišni udjeli	%, g/g	6,4	-4,0	-2,0	:	:
4. Realni efektivni tečaj	%, g/g	0,5	-1,0	-0,6	-0,4	3,2
5. Nominalni jedinični troškovi rada	%, g/g	:	:	:	:	:
6. Privatni sektor, protok kredita	% BDP	2,7	3,0	0,0	0,8	1,9
7. Zaduženje privatnog sektora	% BDP	55,5	56,7	57,3	51,9	49,3
8. Zaduženje opće vlade	% BDP	31,8	30,7	34,0	32,0	30,5

Napomena: Podatake o zaduženju opće vlade dostavilo je Ministarstvo finansija i rezora Bosne i Hercegovine, a ostali podaci u tabeli su preuzeti od CBBiH.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	729,1	1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
2. Centralna vlada	S1311	250,7	0,6	0,0	-0,6	-0,2	0,4
3. Državna vlada	S1312		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	357,9	0,9	0,3	0,3	0,3	0,4
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	120,5	0,3	0,0	0,2	0,5	0,8
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	16.121,4	40,4	40,4	41,1	41,3	41,5
7. Ukupna potrošnja	TE	15.392,3	38,6	40,2	41,1	40,7	39,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	729,1	1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	243,2	0,6	0,6	0,9	1,0	1,0
10. Primarni bilans		972,3	2,4	0,9	0,9	1,7	2,6
11. Jednokratne i druge privremene mjere		124,6	0,3	-0,4	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		8.431,0	21,1	22,2	22,5	22,4	22,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	6.954,7	17,4	17,9	18,1	17,8	17,4
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.472,2	3,7	4,3	4,5	4,6	4,8
12c. Porez na kapital	D91	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	5.724,7	14,3	14,5	14,9	15,4	15,9
14. Prihod od imovine	D4	113,8	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.851,9	4,6	3,3	3,3	3,1	3,0
16=6. Ukupan prihod	TR	16.121,4	40,4	40,4	41,1	41,3	41,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		14.155,7	35,5	36,7	37,5	37,8	38,1
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	6.577,1	16,5	16,8	17,3	16,9	16,5
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	5.769,4	14,5	15,0	15,6	16,0	15,9
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	851,2	2,1	2,3	2,3	2,3	2,2
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.918,2	12,3	12,7	13,3	13,8	13,7
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	243,2	0,6	0,6	0,9	1,0	1,0
20. Subvencije	D3	747,6	1,9	1,8	1,8	1,8	1,7
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.307,2	3,3	3,8	3,8	3,4	3,4
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		747,8	1,9	2,0	1,7	1,5	1,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	15.392,3	38,6	40,2	41,1	40,7	39,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	4.119,9	10,3	10,4	11,0	10,7	10,4

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	63,6	0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
2. Centralna vlada	S1311	63,6	0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	987,4	2,5	2,3	2,6	2,5	2,4
7. Ukupna potrošnja	TE	923,8	2,3	2,4	2,8	2,6	2,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	63,6	0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		64,5	0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
11. Jednokratne i druge privremene mjere		1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		780,0	2,0	2,0	2,3	2,2	2,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	780,0	2,0	2,0	2,3	2,2	2,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		207,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3
16=6. Ukupan prihod	TR	987,4	2,5	2,3	2,6	2,5	2,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		780,0	2,0	2,0	2,3	2,2	2,1
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	822,4	2,1	2,2	2,6	2,5	2,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	85,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		65,4	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE	984,1	2,3	2,4	2,8	2,6	2,5
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	680,5	1,7	1,7	2,2	2,1	2,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	796,6	2,0	1,4	0,8	1,0	1,7
2. Centralna vlada	S1311	417,4	1,0	1,2	0,4	0,3	0,6
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	282,0	0,7	0,3	0,2	0,2	0,3
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	97,2	0,2	0,0	0,2	0,5	0,8
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	9.977,8	25,0	24,6	24,7	25,1	25,5
7. Ukupna potrošnja	TE	9.181,2	23,0	23,2	23,9	24,1	23,8
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	796,6	2,0	1,4	0,8	1,0	1,7
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	104,8	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
10. Primarni bilans		901,4	2,3	1,7	1,2	1,4	2,1
11. Jednokratne i druge privremene mjere		46,0	0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		4.767,0	11,9	12,6	12,4	12,4	12,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	3.790,1	9,5	9,8	9,5	9,4	9,2
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	976,9	2,4	2,8	2,9	3,0	3,1
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	3904,0	9,8	9,9	10,3	10,7	11,2
14. Prihod od imovine	D4	25,9	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.280,9	3,2	2,1	2,0	2,0	1,9
16=6. Ukupan prihod	TR	9.977,8	25,0	24,6	24,7	25,1	25,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		8.671,0	21,7	22,5	22,6	23,1	23,6
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	4.258,5	10,7	10,5	10,6	10,4	10,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	3.261,2	8,2	8,3	8,9	9,3	9,4
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	3261,2	8,2	8,3	8,9	9,3	9,4
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	104,8	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
20. Subvencije	D3	515,6	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
21. Investicije u stalna sredstva	P51	852,4	2,1	2,4	2,6	2,5	2,5
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		188,7	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2
23=7. Ukupna potrošnja	TE	9.181,2	23,0	23,2	23,9	24,1	23,8
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	2217,2	5,6	5,5	5,4	5,4	5,4

Konsolidirani okvir budžeta šire Vlade Federacije BiH uključuju: podatke Budžeta Federacije BiH, kantonalnih budžeta i budžeta jedinica lokalne samouprave, kao i finansijske planove vanbudžetskih fondova, poslovne planove javnih preduzeća koja se financiraju iz javnih prihoda ili preduzeća za koja vlada izdaje garancije za zaduživanje (Željeznice FBiH, Ceste FBiH i Autoceste FBiH).

Izvor: Federalno ministarstvo finansija Federacije BiH

Tabela 2a : Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-153,4	-0,4	-0,9	-0,6	-0,2	0,0
2. Centralna vlada	S1311	-252,6	-0,6	-0,9	-0,8	-0,3	-0,1
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	75,9	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	23,3	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	4.919,7	12,3	12,9	13,2	13,2	13,1
7. Ukupna potrošnja	TE	5.073,1	12,7	13,9	13,8	13,3	13,0
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-153,4	-0,4	-0,9	-0,6	-0,2	0,0
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	137,1	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6
10. Primarni bilans		-16,3	0,0	-0,6	-0,1	0,4	0,7
11. Jednokratne i druge privremene mjere		77,3	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.659,8	6,7	7,2	7,3	7,3	7,2
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.187,7	5,5	5,7	5,8	5,7	5,6
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	468,0	1,2	1,5	1,5	1,5	1,5
12c. Porez na kapital	D91	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	1.820,7	4,6	4,6	4,7	4,7	4,7
14. Prihod od imovine	D4	87,9	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		351,3	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
16=6. Ukupan prihod	TR	4.919,7	12,3	12,9	13,2	13,2	13,1
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		4.480,5	11,2	11,8	12,0	12,0	11,9
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.349,4	3,4	3,8	3,8	3,7	3,6
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.432,1	6,1	6,5	6,5	6,5	6,4
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	851,2	2,1	2,3	2,3	2,3	2,2
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.580,9	4,0	4,2	4,2	4,2	4,1
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	137,1	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6
20. Subvencije	D3	211,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
21. Investicije u stalna sredstva	P51	405,6	1,0	1,2	1,0	0,8	0,8
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		537,5	1,3	1,5	1,4	1,2	1,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE	5.073,1	12,7	13,9	13,8	13,3	13,0
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	1.122,7	2,8	3,0	3,2	3,0	2,8

Napomena: Konsolidovani okvir budžeta za sektor opšte vlade Republike Srpske obuhvata konsolidovane budžete podsektora: centralna vlada, jedinica lokalne samouprave i fondova socijalne sigurnosti.

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2021.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	22,3	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	22,3	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
6. Ukupan prihod	TR	236,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
7. Ukupna potrošnja	TE	214,2	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	22,3	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		22,7	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		224,2	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	196,9	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	27,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
12c. Porez na kapital	D91		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
16=6. Ukupan prihod	TR	236,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		224,2	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	120,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	63,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	63,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	20,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1,8	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		7,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
23=7. Ukupna potrošnja	TE	214,2	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	84,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Izvor: Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	729,1	113,0	-8,7	335,2	838,5
2. Centralna vlada	S1311	250,7	-10,6	-275,1	-90,3	214,7
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313	357,9	126,7	159,2	166,5	194,7
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	120,5	-3,1	107,2	259,0	429,1
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	16.121,4	17.782,8	19.205,8	20.371,1	21.603,4
7. Ukupna potrošnja	TE	15.392,3	17.669,8	19.214,5	20.035,9	20.764,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	729,1	113,0	-8,7	335,2	838,5
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	243,2	271,2	412,0	489,4	503,5
10. Primarni bilans		972,3	384,2	403,3	824,6	1.342,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		124,6	-197,2	8,2	-11,6	-6,9
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		8.431,0	9.781,2	10.530,1	11.015,6	11.509,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	6.954,7	7.878,1	8.440,8	8.747,8	9.031,6
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.472,2	1.898,6	2.084,6	2.263,0	2.472,6
12c. Porez na kapital	D91	4,1	4,5	4,7	4,8	4,9
13. Socijalni doprinosi	D61	5.724,7	6.385,9	6.985,6	7.609,5	8.293,5
14. Prihod od imovine	D4	113,8	148,1	165,3	202,2	235,2
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.851,9	1.467,6	1.524,8	1.543,8	1.565,6
16=6. Ukupan prihod	TR	16.121,4	17.782,8	19.205,8	20.371,1	21.603,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		14.155,7	16.167,1	17.515,7	18.625,1	19.802,6
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	6.577,1	7.408,3	8.092,7	8.337,3	8.596,7
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	5.769,4	6.592,0	7.285,3	7.894,4	8.291,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	851,2	993,9	1.061,8	1.114,1	1.159,9
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.918,2	5.598,1	6.223,5	6.780,3	7.131,2
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	243,2	271,2	412,0	489,4	503,5
20. Subvencije	D3	747,6	807,1	857,2	876,9	897,3
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.307,2	1.690,5	1.755,3	1.683,6	1.772,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		747,8	900,7	812,0	754,3	704,3
23=7. Ukupna potrošnja	TE	15.392,3	17.669,8	19.214,5	20.035,9	20.764,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	4.119,9	4.592,9	5.143,7	5.265,4	5.413,0

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	63,6	-57,1	-84,8	-56,7	-61,7
2. Centralna vlada	S1311	63,6	-57,1	-84,8	-56,7	-61,7
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	987,4	1.011,5	1.229,1	1.248,6	1.240,8
7. Ukupna potrošnja	TE	923,8	1.068,6	1.313,9	1.305,3	1.302,5
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	63,6	-57,1	-84,8	-56,7	-61,7
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,9	0,8	0,5	0,5
10. Primarni bilans		64,5	-56,2	-84,0	-56,2	-61,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		1,3	-12,2	0,7	-5,4	0,4
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		780,0	865,5	1.076,0	1.076,9	1.077,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	780,0	865,5	1.076,0	1.076,9	1.077,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		207,4	146,0	153,1	171,7	163,7
16=6. Ukupan prihod	TR	987,4	1.011,5	1.229,1	1.248,6	1.240,8
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		780,0	865,5	1.076,0	1.076,9	1.077,1
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	849,0	958,9	1.221,2	1.238,5	1.238,8
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	12,2	11,4	12,6	11,8	11,3
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63					
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	12,2	11,4	12,6	11,8	11,3
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,9	0,8	0,5	0,5
20. Subvencije	D3					
21. Investicije u stalna sredstva	P51	47,4	48,3	48,3	25,5	23,3
22. Ostalo (22 = 23- (17+18+19+20+21))		14,3	49,1	31,0	29,0	28,6
23=7. Ukupna potrošnja	TE	923,8	1.068,6	1.313,9	1.305,3	1.302,5
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	695,2	762,5	1.020,7	1.029,1	1.033,6

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora BiH

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	796,6	630,5	382,8	486,0	883,6
2. Centralna vlada	S1311	417,4	508,4	196,9	142,3	334,6
3. Državna vlada	S1312					
4. Lokalna vlada	S1313	282,0	132,7	108,6	113,6	136,3
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	97,2	-10,6	77,3	230,1	412,7
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	9.977,8	10.832,4	11.539,1	12.359,2	13.280,7
7. Ukupna potrošnja	TE	9.181,2	10.201,9	11.156,3	11.873,2	12.397,1
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	796,6	630,5	382,8	486,0	883,6
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	104,8	119,9	173,9	179,3	185,6
10. Primarni bilans		901,4	750,4	556,7	665,3	1.069,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		46,0	-86,0	25,0		
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		4.767,0	5.528,9	5.787,0	6.096,0	6.430,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	3.790,1	4.301,8	4.441,3	4.623,9	4.795,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	976,9	1227,1	1345,7	1472,1	1635,8
12c. Porez na kapital	D91					
13. Socijalni doprinosi	D61	3.904,0	4.367,4	4.793,3	5.283,2	5.847,9
14. Prihod od imovine	D4	25,9	18,2	18,5	18,8	19,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.280,9	917,9	940,3	961,2	982,9
16=6. Ukupan prihod	TR	9.977,8	10.832,4	11.539,1	12.359,2	13.280,7
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		8.671,0	9.896,3	10.580,3	11.379,2	12.278,8
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	4.258,5	4.635,20	4.946,80	5.142,10	5.346,10
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	3.261,2	3.668,0	4.148,2	4.605,2	4.867,4
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63					
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	3.261,2	3.668,0	4.148,2	4.605,2	4.867,4
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	104,8	119,9	173,9	179,3	185,6
20. Subvencije	D3	515,6	543,6	574,7	594,0	614,4
21. Investicije u stalna sredstva	P51	852,4	1.048,4	1.200,2	1.245,5	1.283,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		188,7	186,8	112,5	107,1	100,6
23=7. Ukupna potrošnja	TE	9.181,2	10.201,9	11.156,3	11.873,2	12.397,1
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	2.217,2	2.398,7	2.546,0	2.673,3	2.807,0

Konsolidirani okvir budžeta šire Vlade Federacije BiH uključuju: podatke Budžeta Federacije BiH, kantonalnih budžeta i budžeta jedinica lokalne samouprave, kao i finansijske planove vanbudžetskih fondova, poslovne planove javnih preduzeća koja se financiraju iz javnih prihoda ili preduzeća za koja vlada izdaje garancije za zaduživanje (Željeznice FBiH, Ceste FBiH i Autoceste FBiH)

Izvor: Federalno ministarstvo finansija Federacije BiH

Tabela 2b: Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		Mil, KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-153,4	-405,0	-300,3	-87,7	22,8
2. Centralna vlada	S1311	-252,6	-406,5	-380,8	-169,5	-52,0
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	75,9	-6,0	50,6	52,9	58,4
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	23,3	7,5	29,9	28,9	16,4
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	4.919,7	4.919,7	5.690,0	6.165,9	6.484,0
7. Ukupna potrošnja	TE	5.073,1	5.073,1	6.095,0	6.466,2	6.571,7
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-153,4	-153,4	-405,0	-300,3	-87,7
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	137,1	137,1	149,8	236,5	308,9
10. Primarni bilans		-16,3	-16,3	-255,2	-63,8	221,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		77,3	77,3	-99,0	-17,5	-6,2
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.659,8	3.151,8	3.406,4	3.574,5	3.724,8
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	2.187,7	2.504,8	2.695,9	2.811,9	2.916,2
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	468,0	642,5	705,8	757,8	803,7
12c. Porez na kapital	D91	4,1	4,5	4,7	4,8	4,9
13. Socijalni doprinosi	D61	1.820,7	2.018,5	2.192,3	2.326,3	2.445,6
14. Prihod od imovine	D4	87,9	129,9	146,8	183,4	216,2
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		351,3	389,8	420,4	399,8	407,6
16=6. Ukupan prihod	TR	4.919,7	5.690,0	6.165,9	6.484,0	6.794,2
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		4.480,5	5.170,3	5.598,7	5.900,8	6.170,4
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.349,4	1.678,7	1.781,0	1.810,0	1.865,1
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.432,1	2.839,7	3.033,8	3.183,1	3.314,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	851,2	993,9	1.061,8	1.114,1	1.159,9
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanikih	D62	1.580,9	1.845,8	1.972,0	2.069,0	2.154,1
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	137,1	149,8	236,5	308,9	316,8
20. Subvencije	D3	211,4	235,4	282,5	282,9	282,9
21. Investicije u stalna sredstva	P51	405,6	536,1	475,0	381,4	428,9
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		537,5	655,3	657,4	605,4	563,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE	5.073,1	6.095,0	6.466,2	6.571,7	6.771,4
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	1.122,7	1.337,6	1.475,9	1.461,8	1.471,0

Napomena: Konsolidovani okvir budžeta za sektor opšte vlade Republike Srpske obuhvata konsolidovane budžete podsektora: centralna vlada, jedinica lokalne samouprave i fondova socijalne sigurnosti.

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
		Mil, KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	22,3	-55,4	-6,4	-6,4	-6,2
2. Centralna vlada	S1311	22,3	-55,4	-6,4	-6,4	-6,2
3. Državna vlada	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Ukupan prihod	TR	236,5	248,9	271,7	279,3	287,7
7. Ukupna potrošnja	TE	214,2	304,3	278,1	285,7	293,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	22,3	-55,4	-6,4	-6,4	-6,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,4	0,6	0,8	0,7	0,6
10. Primarni bilans		22,7	-54,8	-5,6	-5,7	-5,6
11. Jednokratne i druge privremene mjere		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		224,2	235,0	260,7	268,2	276,3
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	196,9	206,0	227,6	235,1	243,2
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	27,3	29,0	33,1	33,1	33,1
12c. Porez na kapital	D91	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		12,3	13,9	11,0	11,1	11,4
16=6. Ukupan prihod	TR	236,5	248,9	271,7	279,3	287,7
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		224,2	235,0	260,7	268,2	276,3
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	120,2	135,5	143,7	146,7	146,7
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	63,9	72,9	90,7	94,3	98,4
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63					
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	63,9	72,9	90,7	94,3	98,4
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,4	0,6	0,8	0,7	0,6
20. Subvencije	D3	20,6	28,1	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1,8	57,7	31,8	31,2	36,8
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		7,3	9,5	11,1	12,8	11,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	214,2	304,3	278,1	285,7	293,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	84,8	94,1	101,1	101,2	101,4

Izvor: Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 2c): Diskrecione fiskalne mjere usvojene/najavljene u skladu sa Programom

Mjere	ESA Code (Komponenta rashoda/prihoda)	Datum usvajanja	Uticaj na budžet (% od BDP – promjena u odnosu na prethodnu godinu)					
			2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	
<i>Privremene mjere</i>								
	Podzbroj							
<i>Mjere koje nisu privremene</i>								
	Podzbroj							
Ukupno								

**Tabela 3: Potrošnja opšte vlade po funkcijama
Bosna i Hercegovina**

% od BDP-a	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	7,8	8,2	8,1	8,0	7,8
2. Odbrana	2	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8
3. Javni red i bezbjednost	3	2,9	3,0	3,2	3,1	3,0
4. Ekonomski poslovi	4	2,5	2,6	2,7	2,5	2,4
5. Zaštita okoliša	5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	1,1	1,2	1,0	0,9	0,9
7. Zdravstvo	7	6,3	6,5	6,6	6,5	6,4
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6
9. Obrazovanje	9	3,7	3,8	3,8	3,7	3,6
10. Socijalna zaštita	10	12,5	13,0	13,7	14,2	14,1
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	38,6	40,2	41,1	40,7	39,9

u mil. KM	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	3.103,3	3.620,5	3.810,6	3.938,4	4.040,4
2. Odbrana	2	314,5	333,3	439,9	439,2	438,8
3. Javni red i bezbjednost	3	1.173,7	1.337,0	1.498,3	1.516,6	1.549,4
4. Ekonomski poslovi	4	996,1	1.141,0	1.255,0	1.225,0	1.256,2
5. Zaštita okoliša	5	129,4	145,0	154,0	157,9	163,3
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	452,8	531,6	483,8	456,7	471,6
7. Zdravstvo	7	2.498,2	2.842,1	3.064,6	3.181,7	3.305,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	265,3	305,7	304,4	304,4	319,4
9. Obrazovanje	9	1.470,0	1.675,1	1.795,4	1.825,5	1.871,3
10. Socijalna zaštita	10	4.989,0	5.738,5	6.408,5	6.990,5	7.349,5
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	15.392,3	17.669,8	19.214,5	20.035,9	20.764,9

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Institucije Bosne i Hercegovine

% od BDP-a	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	0,7	0,9	0,9	0,8	0,8
2. Odbrana	2	0,7	0,7	0,9	0,8	0,8
3. Javni red i bezbjednost	3	0,6	0,7	0,8	0,7	0,7
4. Ekonomski poslovi	4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Socijalna zaštita	10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	2,3	2,4	2,8	2,6	2,5

u mil. KM	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	284,4	381,5	422,9	415,8	409,6
2. Odbrana	2	290,4	306,7	411,4	409,6	408,1
3. Javni red i bezbjednost	3	256,2	289,1	368,6	368,6	373,1
4. Ekonomski poslovi	4	53,2	55,9	67,1	66,7	67,1
5. Zaštita okoliša	5	6,4	7,2	9,8	9,8	9,7
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	12,8	6,7	8,3	8,4	8,6
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	7,6	8,3	10,0	10,1	10,0
9. Obrazovanje	9	2,6	3,0	3,9	4,0	4,0
10. Socijalna zaštita	10	10,2	10,2	11,9	12,3	12,3
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	923,8	1.068,6	1.313,9	1.305,3	1.302,5

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine

% od BDP-a	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	5,0	5,0	5,0	4,9	4,8
2. Odbrana	2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3. Javni red i bezbjednost	3	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4
4. Ekonomski poslovi	4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
5. Zaštita okoliša	5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
7. Zdravstvo	7	3,9	3,9	3,9	3,8	3,8
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
9. Obrazovanje	9	2,2	2,2	2,3	2,2	2,2
10. Socijalna zaštita	10	8,2	8,3	8,9	9,3	9,4
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	23,0	23,2	23,9	24,1	23,8

u mil. KM	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	1.978,1	2.183,8	2.343,4	2.430,1	2.517,4
2. Odbrana	2	24,1	26,6	28,5	29,6	30,7
3. Javni red i bezbjednost	3	589,4	650,7	698,2	724,0	750,1
4. Ekonomski poslovi	4	490,1	541,1	580,6	602,0	623,7
5. Zaštita okoliša	5	102,1	112,7	120,9	125,4	129,9
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	168,2	185,7	199,2	206,6	214,1
7. Zdravstvo	7	1.537,8	1.697,7	1.821,7	1.889,1	1.957,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	133,4	147,3	158,0	163,9	169,8
9. Obrazovanje	9	896,8	988,3	1.057,6	1.097,3	1.136,9
10. Socijalna zaštita	10	3.261,2	3.668,0	4.148,2	4.605,2	4.867,4
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	9.181,2	10.201,9	11.156,3	11.873,2	12.397,1

Izvor: Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine

Republika Srpska

% od BDP-a	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	1,9	2,1	2,0	2,0	1,9
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
4. Ekonomski poslovi	4	1,1	1,2	1,3	1,1	1,1
5. Zaštita okoliša	5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,7	0,8	0,6	0,5	0,5
7. Zdravstvo	7	2,3	2,5	2,5	2,5	2,4
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
9. Obrazovanje	9	1,3	1,4	1,5	1,4	1,3
10. Socijalna zaštita	10	4,2	4,6	4,8	4,8	4,7
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	12,7	13,9	13,8	13,3	13,0

u mil. KM	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	762,0	915,5	929,8	971,4	992,9
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	310,5	373,0	405,5	399,4	401,7
4. Ekonomski poslovi	4	452,8	544,0	607,3	556,3	565,4
5. Zaštita okoliša	5	20,9	25,1	23,3	22,7	23,7
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	281,8	338,5	281,3	247,4	254,8
7. Zdravstvo	7	918,8	1.103,9	1.170,2	1.217,0	1.266,6
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	109,4	131,5	116,5	112,3	119,1
9. Obrazovanje	9	528,9	635,5	683,9	672,2	677,4
10. Socijalna zaštita	10	1.688,0	2.028,0	2.248,4	2.373,0	2.469,8
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	5.073,1	6.095,0	6.466,2	6.571,7	6.771,4

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Brčko Distrikt

% od BDP-a	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
4. Ekonomski poslovi	4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10. Socijalna zaštita	10	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	0,5	0,7	0,6	0,6	0,6

u mil. KM	COFOG kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Generalne javne usluge	1	78,8	139,7	114,5	121,1	120,5
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	17,6	24,2	26,0	24,6	24,5
4. Ekonomski poslovi	4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	2,8	7,4	3,3	2,7	2,7
7. Zdravstvo	7	28,8	33,8	64,4	67,2	72,7
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	14,9	18,6	19,9	18,1	20,5
9. Obrazovanje	9	41,7	48,3	50,0	52,0	53,0
10. Socijalna zaštita	10	29,6	32,3	0,0	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	214,2	304,3	278,1	285,7	293,9

Izvor: Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 4: Razvoj događanja u zaduženosti opšte vlade

% od BDP-a	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Bruto zaduženost		32,0	30,5	30,2	29,5	28,4
2. Promjena omjera bruto zaduženosti		-2,0	-1,5	-0,3	-0,7	-1,1
Doprinos promjeni bruto duga						
3. Primarni bilans		-2,4	-0,9	-0,9	-1,7	-2,6
4. Izdaci po kamata		0,6	0,6	0,9	1,0	1,0
5. Efekat realnog rasta		-2,3	-0,8	-0,5	-0,8	-0,8
6. Efekat inflacije		-1,4	-2,1	-1,3	-0,7	-0,7
7. Korekcija tokova		3,5	1,7	1,5	1,5	2,1
Od čega:						
- Razlike između gotovine i obračunate evidencije						
- Neto akumulacija finansijskih sredstava						
Od čega:						
- Sredstva od privatizacije						
- Efekti vrednovanja i ostalo						
p.m. implicitna kamatna stopa po dugu		2,0	2,1	3,1	3,5	3,5
Ostale relevantne varijable						
8. Tekuća finansijska sredstva						
9. Neto finansijski dug (9 = 1 - 8)						

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tabela 5: Ciklična kretanja

% BDP-a	ESA kod	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Realni rast BDP-a (%)	B1g	7,6	2,7	1,7	2,7	3,0
2. Neto zaduženost opće vlade	EDP.B.9	1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
3. Rashodi za kamate	EDP.D.41	0,6	0,6	0,9	1,0	1,0
4. Jednokratne i druge privremene mjere		0,3	-0,4	0,0	0,0	0,0
5. Potencijalni rast BDP-a (%)		5,7	6,6	7,0	6,9	6,6
Doprinosi:						
- rad						
- kapital						
- ukupna faktorska produktivnost						
6. Proizvodni jaz		-1,9	-1,1	0,8	1,2	0,4
7. Ciklična komponenta budžeta		-0,7	-0,4	0,3	0,4	0,1
8. Ciklično prilagođen saldo (2-7)		2,5	0,6	-0,3	0,3	1,5
9. Ciklično prilagođen primarni saldo (8+3)		3,1	1,2	0,6	1,2	2,4
10. Strukturalni saldo (8-4)		2,2	1,1	-0,3	0,3	1,5

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Tabela 6: Odstupanje od prethodnog programa

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Rast BDP-a (% g/g)					
Prethodni program	3,1	3,4	3,5	3,7	:
Najnoviji program	7,6	2,7	1,7	2,7	3,0
Razlika	4,5	-0,7	-1,8	-1,0	:
2. Neto kreditiranje opće vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	-0,9	-0,2	1,1	1,4	:
Najnoviji program	1,8	0,3	0,0	0,7	1,6
Razlika	2,7	0,5	-1,1	-0,7	:
3. Bruto zaduženost opće vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	34,8	35,2	33,9	32,2	:
Najnoviji program	32,0	30,5	30,2	29,5	28,4
Razlika	-2,8	-4,7	-3,7	-2,7	:

Izvor: DEP, Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija Republike Srpske i Direkcija za finansije Distrikta Brčko

Tablea 7: Dugoročna održivost javnih finansija

Procenti BDP-a	2007.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Ukupni izdaci	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i>	:	:	:	:	:	:	:
- izdaci vezani za starost	:	:	:	:	:	:	:
- Izdaci za penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Penzije iz socijalnog osiguranja	:	:	:	:	:	:	:
- Starosne i prijevremene penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Ostale penzije (invalidske, porodične)	:	:	:	:	:	:	:
- Profesionalne penzije (ako su u sklopu šire vlade)	:	:	:	:	:	:	:
- Zdravstvena zaštita	:	:	:	:	:	:	:
- Dodatak za njegu i pomoć (<i>ovo je ranije bilo u okviru zdravstvene zaštite</i>)	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za obrazovanje	:	:	:	:	:	:	:
Ostali izdaci vezani za stariju životnu dob	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za kamate	:	:	:	:	:	:	:
Ukupni prihodi	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega: prihodi od imovine</i>	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega: od doprinosa za penzije (ili socijalnih doprinosa, ako je prikladno)</i>	:	:	:	:	:	:	:
Imovina rezervi penzionog fonda	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega: konsolidirana imovina javnog penzionog fonda (imovina koja nije vladina obaveza)</i>	:	:	:	:	:	:	:
Pretpostavke							
Rast produktivnosti rada	:	:	:	:	:	:	:
Rast realnog BDP-a	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća – muškarci (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća - žene (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Ukupna stopa učešća (20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa nezaposlenosti	:	:	:	:	:	:	:
Populacija starosti 65+ u odnosu na ukupnu populaciju	:	:	:	:	:	:	:

Tabela 7a: Potencijalne obaveze - stanje garancija usvojenih/najavljenih u (mjesec-godina) prema Programu

Mjere		Datum usvajanja	Maksimalni iznos potencijalnih obaveza (% od BDP)	Procijenjeno korištenje (% od BDP)
			2022.	2022.
Kao odgovor na COVID-19				
	Podzbroj	% od BDP		
Ostalo				
	Podzbroj	% od BDP		
Ukupno		% od BDP		

Tabela 8: Osnovne pretpostavke o vanjskom ekonomskom okruženju kao osnov za okvir programa

	Dimenzija	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
1. Kratkoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	-0,5	0,2	3,1	3	:
2. Dugoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	-0,4	1,2	2,3	2,4	:
3. Tečaj USD/EUR	Godišnji prosjek	1,18	1,04	0,98	0,98	:
4. Nominalni efektivni tečaj	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
5. Tečaj naspram Eura	Godišnji prosjek	1,9558	1,9558	1,9558	1,9558	1,9558
6. Svjetski rast BDP-a, isključujući EU	Godišnji prosjek	6	3,1	2,9	3,4	:
7. Rast BDP-a u EU	Godišnji prosjek	5,4	3,3	0,3	1,6	:
8. Rast relevantnih stranih tržišta	Godišnji prosjek	21,7	15,8	5,7	7,9	8,4
9. Obim svjetskog uvoza, isključujući EU	Godišnji prosjek	11	4,8	2,5	3,7	:
10. Cijene nafte (Brent, USD/barel)	Godišnji prosjek	70,7	101,8	85	78	:

Izvor za stavke 1, 2, 3:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/projections>

Izvor za stavke 6, 7, 9, 10:

<https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts>

Tabela 9a: Pokazatelji društvenog stanja
(Eurostat će 15. jula 2021. objaviti definicije svih pokazatelja)

	Izvor podataka	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
<i>Jednake prilike</i>						
1. Učešće odraslih u učenju tokom posljednjih 12 mjeseci, starosti od 25 do 64 godine						
2. Udio onih koji rano napuštaju obrazovanje i obuku, starosti od 18 do 24 godine						
3. Udio stanovništva sa osnovnim ukupnim digitalnim vještinama ili iznad, starosti od 16 do 74 godine						
4. Mladi ljudi koji su nezaposleni i nisu uključeni u programe obrazovanja ili osposobljavanja - NEET stopa), starosti od 1 do 29 godina						
5. Rodni jaz u stopi zaposlenosti, starosti od 20 do 64 godina						
6. Kvintilni omjer prihoda - S80/S20						
<i>Radni uslovi</i>						
7. Stopa zaposlenosti, starosti od 20 do 64						
8. Stopa nezaposlenosti, starosti od 15 do 74						
9. Stopa dugotrajne nezaposlenosti, starosti od 15 do 74						
10. Bruto raspoloživi dohodak domaćinstava u realnom iznosu, po glavi stanovnika						
<i>Socijalna zaštita i inkluzija</i>						
11. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (At-risk-of-poverty or social exclusion rate - AROPE)						
12. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE) za djecu (0-17)						
13. Uticaj socijalnih transfera (osim penzija) na smanjenje siromaštva						
14. Razlika u zapošljavanju osoba sa invaliditetom, starosti od 20 do 64 godine						
15. Stopa preopterećenja troškova stanovanja						
16. Djeca mlađa od 3 godine u formalnoj brizi o djeci						
17. Samoprijavljena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi						

Tabela 9b: Ostali odabrani pokazatelji

	Izvor podataka	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Ostali socijalni i zdravstveni pokazatelji						
1. Javni izdaci za socijalnu zaštitu u % BDP-a						
2. Javni rashodi za zdravstvenu zaštitu u % BDP-a						
3. Plaćanja domaćinstva iz džepa kao % ukupnih zdravstvenih rashoda						
4. Procenat stanovništva koje nije pokriveno zdravstvenim osiguranjem						
5. Odnos ljekara na 1000 stanovnika						
6. Odnos medicinskih sestara na 1000 stanovnika						
Životna sredina						
7. Ukupni prihodi od ekoloških poreza kao udio u ukupnim prihodima od poreza i socijalnih doprinosa						
8. Emisije stakleničkih plinova po glavi stanovnika						
9. Stvaranje otpada isključujući veliki mineralni otpad						
Digitalna ekonomija						
Procenat domaćinstava sa širokopoljnim pristupom (mobilni i fiksni)						
11. Udio ukupne populacije koja koristi internet [NB: stanovništvo 16-74]						
Energija						
12. Zavisnost od uvoza energije (%)						

13. Energetski intenzitet: Kilogrami ekvivalenta nafte (KGOE) na hiljadu eura						
Udio obnovljivih izvora energije (OIE) u finalnoj potrošnji energije (%)						
Transport						
15. Gustoća željezničke mreže (metara pruge po km ² površine)						
16. Stopa motorizacije (putničkih automobila na 1000 stanovnika)						
Poljoprivreda						
17. Udio u bruto dodanoj vrijednosti (poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo)						
18. Udio zaposlenih (poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo)						
19. Korištena poljoprivredna površina (% ukupne površine zemljišta)						
Industrija (osim građevinarstva)						
20. Udio u bruto dodanoj vrijednosti						
21. Doprinos zapošljavanju (% ukupne zaposlenosti)						
Usluge						
22. Udio u bruto dodanoj vrijednosti						
23. Doprinos zapošljavanju (% ukupne zaposlenosti)						
Poslovno okruženje						
24. Rang u indeksu globalne konkurentnosti (Izvor: Svjetski ekonomski forum)						
25. Procijenjeni udio sive ekonomije u BDP-u (kao % BDP-a) (Izvor: MMF)						
26. Intenzitet istraživanja i razvoja BDP-a (rashodi za istraživanje i razvoj kao % BDP-a)						
27. Izdaci za istraživanje i razvoj - EUR po stanovniku						
Trgovina						
28. Izvoz roba i usluga (kao % BDP-a)						
29. Uvoz roba i usluga (kao % BDP-a)						
30. Trgovinski bilans (kao % BDP-a)						

II. Zelena tranzicija

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.2.1. Prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji i uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša) (u EUR)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina 2023			750.000		750.000
Godina X+1					
Godina X+2					

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.2.2. Ublažavanja klimatskih promjena-energijska efikasnost i razvoj Informatičnog sistema) (u EUR)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina 2023			500.000		500.000
Godina X+1					
Godina X+2					

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme(5.3.2.1. Prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji i uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša) (u EUR)

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija Fond za zaštitu okoliša	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	750.000		250.000	9 mil		3 mil		
Godina X+1	750.000			9 mil		3 mil		
Godina X+2	750.000			9 mil		3 mil		

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme (5.3.2.2. Ublažavanje klimatskih promjena-energetska efikasnost) (u EUR)

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija Fond za zaštitu okoliša	IPA fondovi	Ostali grantovi UNDP	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X			500.000		250.000			
Godina X+1								
Godina X+2								

III. Digitalna transformacija

IV. Poslovno okruženje i smanjenje sive ekonomije

V. Istraživanje, razvoj i inovacije

VI. Reforme ekonomske integracije

VII. Reforme tržišta energije

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.7.1. Razvoj tržišta električne energije i gasa) (u EUR)

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (5.3.7.1 Razvoj tržišta električne energije i gasa) (u EUR) (Popuniti jednu po reformi)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	500.000	164.615.300,00	0	256.410,00	165.171.710,00
Godina X+1	600.000	253.333.330,00	0	0	253.933.330,00
Godina X+2	600.000	305.641.000,00	0	0	306.241.000,00

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	756.410,00		164.615.300,00					165.371.710,00
Godina X+1	600.000,00		253.333.330,00					253.933.330,00
Godina X+2	600.000,00		305.641.000,00					306.241.000,00

VIII. Reforme tržišta transporta

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.8.1. Reforma transportnog tržišta) (u EUR)

Godina	Plate	Roba i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni rashodi	Ukupno
2023.	0(2 trenutno zaposlenih koji rade u ministarstvu po pitanju sigurnosti)	0	0	0	0
2024.	40.000(za 2 novouposlenih ako se osnuje agencija)	0	0	0	40.000
2025.	80.000(za 4 novouposlenih ako se osnuje agencija)	250 (promocija sigurnosti prometa, istraživanja, angažiranje eksperata, izrada tehničko-studijske dokumentacije)	0	0	330.000

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (5.3.8.1. Reforma transportnog tržišta) (u EUR)

Godina	Budžet centralnog nivoa države	Lokalni budžeti	Drugi domaći izvori javnih finansija	IPA fondovi	Druga bespovratna sredstva	Projekt ni krediti	Tek treba da se utvrdi	Ukupno
2023.	0	0	0	0	0	0	0	0
2024.	40.000	0	0	0	0	0	0	40.000
2025.	80.000	0	0	0	0	0	250.000	330.000

IX. Poljoprivreda, industrija i usluge

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.9.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Izmjena sistema novčanih podrški - Osnovno (jedinствeno) plaćanje po hektaru obradive površine) (u EUR)

Godina	Plate	Roba i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni rashodi	Ukupno
2023.	0	0	17.767.000 KM (plaćanje po ha obradive površine)	0	17.767.000 KM
2024.	0	0	18.712.500 KM plaćanje po ha obradive površine i 3.400.000 KM (dodatno plaćanje za kukuruz i pšenicu)	0	22.112.500 KM
2025.	0	0	21.291.500 KM plaćanje po ha obradive površine i 4.400.000 KM (dodatno plaćanje za kukuruz i pšenicu)	0	23.112.500 KM

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (5.3.9.1. Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Izmjena sistema novčanih podrški - Osnovno (jedinствeno) plaćanje po hektaru obradive površine)(u EUR)

Godina	Budžet centralnog nivoa države	Lokalni budžeti	Drugi domaći izvori javnih finansija	IPA fondovi	Druga bespovratna sredstva	Projekt i krediti	Tek treba da se utvrdi	Ukupno
2023.	17.767.000 KM	nemamo podatke	nemamo podatke	0	0	0	0	17.767.000 KM
2024.	22.112.500 KM	nemamo podatke	nemamo podatke	0	0	0	0	22.112.500 KM
2025.	23.112.500 KM	nemamo podatke	nemamo podatke	0	0	0	0	23.112.500 KM

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.9.2. Podrška razvoju turizma) (u EUR)

Godina	Plate	Roba i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni rashodi	Ukupno
2023.	200.000	40.000	2.000.000		2.240.000
2024.		60.000	6.000.000		6.360.000
2025.		60.000	6.000.000		6.360.000

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme (5.3.9.2. Podrška razvoju turizma) (u EUR)

Godina	Budžet centralnog nivoa države	Lokalni budžeti	Drugi domaći izvori javnih finansija	IPA fondovi	Druga bespovratna sredstva	Projektne kredite	Tek treba da se utvrdi	Ukupno
2023.	2.000.000							2.000.000
2024.	6.000.000							6.000.000
2025.	6.000.000							6.000.000

X. Obrazovanje i vještine

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (5.3.10.1. Unaprijediti povezanost obrazovanja i tržišta rada) (u EUR)

Godina	Plate	Roba i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni rashodi	Ukupno
2023.	0	0	265,87 ¹³⁴	0	265,87
2024.	0	0	286,32	0	286,32
2025.	0	0	265,87	0	265,87

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (5.3.10.1 Unaprijediti povezanost obrazovanja i tržišta rada) (u EUR)

Godina	Budžet centralnog nivoa države (Federacije BiH)	Lokalni budžeti	Drugi domaći izvori javnih finansija	IPA fondovi	Druga bespovratna sredstva	Projektni krediti	Tek treba da se utvrdi	Ukupno
2023.	265,87	0	0	0	0	0	0	265,87
2024.	286,32	0	0	0	0	0	0	286,32
2025.	265,87	0	0	0	0	0	0	265,87

XI. Zapošljavanje i tržište rada

XII. Socijalna zaštita i inkluzija

XIII. Zdravstvena zaštita

¹³⁴ Kurs na 11. 11. 2022. godine je 1BAM = 0,511292 EUR

Tabela 11: Izvještavanje o implementaciji mjera strukturne reforme PER-a 2022-2024

i. Upravljanje javnim finansijama

5.1.3.1. Smanjiti učešće izdataka za tekuću potrošnju uz transparentnost, učinak i kontrolu u trošenju javnih sredstava

5.1.3. Povećati efikasnost javnog sektora, posebno poboljšavajući uspješnost, transparentnost i odgovornost preduzeća u državnom vlasništvu

ii. Zelena tranzicija

	5.2.2.1. Prelazak ka zelenoj i kružnoj ekonomiji	Faza provođenja reforme (0-5)
Aktivnosti planirane za 2022	1. Usvajanje Strategije zaštite okoliša u FBiH	4
	2. Obnoviti postojeće i izgraditi nove sisteme za odvojeno sakupljanje, zbrinjavanje, reciklažu i ponovnu upotrebu otpada u cijeloj FBiH (izgraditi zelene otoke, pretovarne stanice i reciklažna dvorišta)	2
	3. Izgraditi postrojenje za mehaničko biološku obradu MBO, spalionica komunalnog otpada i energana.	2
	4. Ukloniti nelegalna odlagališta i sanirati postojeće površine pod neadekvatno odloženim otpadom (opasni i neopasni otpad) (Sanirane i uklonjene divlje deponije (najmanje jedna godišnje) Izraditi studiju identifikacije lokacija kontaminiranih opasnim otpadom FBiH	3
	5. Unaprijeđenje informacionog sistema za upravljanje otpadom u FBiH	4
	6. Oživljavanje Revolving fonda za reciklažu otpada uspostavljenog u Fondu. (RF je namijenjen prvenstveno reciklažnoj privredi u vidu beskatnog zajma sa subvencijama za projekte koji daju najbolje rezultate, kao poticaj uspostavljanju cirkularne ekonomije	1
	7. Podrška izgradnje i unapređenja infrastrukture na postojećim regionalnim deponijama za upravljanje otpadom (Proširene sanitarne plohe za odlaganje otpada rješavanje pitanja procjednih voda i izgradnja prečistača gdje je potrebno)	2
	8. Postizanje zajedničkog sporazuma o zelenim cirkularnim poslovnim lancima vrijednosti na Zapadnom Balkanu putem Memoranduma o razumijevanju „Pružena podrška identificiranju i izgradnji zelenih i cirkularnih regionalnih lanaca vrijednosti za iskorištavanje neiskorištenog ekonomskog potencijala usmjerenog na podršku koji se odnose na provedbu projekata cirkularne ekonomije“ (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024)	1
Opis provođenja i objašnjenje ako je	1.Usvojena Strategija zaštite okoliša 2030+ FBiH od strane Vlade FBiH, prijedlog upućen u parlamentarnu proceduru	
	2. U okviru Regionalnog centra za upravljanje otpadom Smiljevići otvoreno je prvo reciklažno dvorište u Kantonu Sarajevo, namijenjeno razvrstavanju ali i privremenom skladištenju posebnih vrsta otpada	

provođenje djelomično ili nema provođenja	3. Urađena studija izvodljivosti za postrojenje za mehaničko biološku obradu MBO, spalionica komunalnog otpada i energana za Smiljeviće
	4. U sklopu "Okolinski prihvatljivo upravljanje postojećim organskim zagađujućim materijama u industrijskom sektoru i
	5. Finaliziran Informacioni sistem za upravljanje otpadom, uključeno oko 2000 korisnika, održano 30 edukacija.
	6. U Fondu je uspostavljen revolving fond za energijsku efikasnost, ali i za zaštitu voda i reciklažu otpada. Na žalost, nakon jedne godine dodjele sredstava iz ovih fondova, finansijskim planom nije bilo osiguranih sredstava, a radi slabo
	7. Regionalna deponija Mošćanica –projekat proširenje plohe i izgradnja prateće infrastrukture, urađen glavni projekat, projekat uvršten u Program javnih investicija
	8. Regionalni savjet za saradnju –RCC nije pokrenuo aktivnosti

	5.2.2.2. Uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i upravljanja posebnim kategorijama otpada	Faza provođenja reforme (0-5)
Aktivnosti planirane za 2022	1. Oživljavanje revolving fonda za energijsku efikasnost	1
	2. Usvajanje Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost Federacije BiH	3
	3. Izmjena uredbe o naknadama za zagađivače zraka	0
	4. Izmjena uredbe o naknadama pri registraciji motornih vozila	0
	5. Izmjena uredbe o naknadama za plastične kese tregerice	0
Opis provođenja i objašnjenje ako je provođenje djelomično ili nema provođenja	1. Prijedlog nije usvojen od strane UO Fonda za zaštitu okoliša	
	2. Vlada Federacije BiH je 2017. godine utvrdila Prijedlog zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost Federacije BiH koji je dostavljen u parlamentarnu proceduru. Nije prošao parlamentarnu proceduru u 2017.	
	3. Ponovo razmatran novi Nacrt Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energetske efikasnosti u julu 2022 i nije usvojen na Domu naroda Parlamenta FBiH	
	3. Obzirom da Zakon nije usvojen, to se nisu mogle donijeti planirane uredbe	

III Digitalna transformacija**IV Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije****V Istraživanje, razvoj i inovacije****VI Reforme ekonomske integracije****VII Reforme tržišta energije**

	5.3.7.1. Razvoj tržišta električne energije i gasa
	5.3.1.2. Unaprijeđenje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije
Aktivnosti planirane u 2022. godini	1. Izmjena i dopuna (ili donošenje novog) Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi)
	2. Donošenje Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi)
	3. Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donosi, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine daje saglasnost, a za implementaciju Programa odgovorna su JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar). Vlada Federacije BiH je Odlukom broj V. broj: 933/2019 od 22.08.2019. godine usvojila Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine te isti prosljedila Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine u daljnju proceduru.
	4. Uspostava i početak rada Operatora distributivnog sistema u JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar (zadužene JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar)
	5. Izrada prednacrtu Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (priprema Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)
	6. Donošenje izmjena i dopuna Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi) te shodno tome izmjene i dopune važećih i/ili donošenje novih provedbenih akata po osnovu ovog zakona (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Operator za OIEiEK i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, svako u okviru svojih nadležnosti), a kojim bi se definisale i uvele nove šeme podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i aktivnosti na pripremi Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2021. do 2030. (provodi Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)
	7. Učešće u aktivnostima na izradi i donošenju Akcionog plana za obnovljive izvore Bosne i Hercegovine za period 2021-2030. kao dio NECP BIH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, Brčko Distriktom i GIZ-om)
	8. Aktivnosti na izmjenama i dopunama Zakona o energetske efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine u vezi definisanja finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energetske efikasnosti (provodi Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)
	9. Donošenje Akcionog plana za energetske efikasnost Federacije Bosne i Hercegovine 2019-2021. (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije sa ostalim nadležnim federalnim institucijama priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donosi)

	10. Izrada i donošenje preostalih podzakonskih/provedbenih akata po osnovu Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (priprema Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)
	11. Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine 2010-2020. za 2019. godinu (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije u saradnji sa Operatorom za OIEiEK, ostalim nadležnim ministarstvima)
	12. Učešće u aktivnostima na izradi i donošenju Akcionog plana energetske efikasnosti Bosne i Hercegovine za period 2020-2030. kao dio NECP BiH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, Brčko Distriktom i GIZ-om)
	13. Priprema i izrada Programa zaštite energetski ugroženih kupaca energije (nadležna ministarstva i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine)
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. Usvojen Nacrt Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine, slijedi usvajanje Prijedloga Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi)</p> <p>2. Izrada prednacrtu Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine uslijedit će po donošenju Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini</p> <p>3. Vlada Federacije BiH je Odlukom broj V. broj: 1449/2019 od 12.12.2019. godine usvojila Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine. Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na 10. redovnoj sjednici, održanoj 29.01.2020. godine donio saglasnost na Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora i isti uz zaključak prosljedio u daljnju proceduru prema Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.</p> <p>4. Po konačnom usvajanju Programa o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine pristupit će se operacionalizaciji uspostave i početka rada ODS-a u dva elektroenergetska preduzeća.</p> <p>5. Izrada prednacrtu Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine uslijedit će po donošenju Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini</p> <p>6. Usvojen Nacrt Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi) te shodno tome izmjene i dopune važećih i/ili donošenje novih provedbenih akata po osnovu ovog zakona (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Operator za OIEiEK i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, svako u okviru svojih nadležnosti), a kojim bi se definisale i uvele nove šeme podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i aktivnosti na pripremi Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2021. do 2030. (provodi Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)</p> <p>7. FMERI je zajedno sa ostalim relevantnim akterima u Federaciji BiH, a u tehničku asistenciju USAID –EPA projekta, identifikovala neophodne intervencije na zakon o energijskoj efikasnosti u Federaciji BiH kojim bi se definisali finansijski mehanizmi za implementaciju mjera energetske efikasnosti. Daljnje aktivnosti na izmjeni i dopuni Zakona su u toku.</p> <p>8. U proteklom periodu usvojeni su sljedeći provedbeni akti po Zakonu o EE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pravilnik o redovnom energijskom auditu sistema grijanje i sistema klimatizacije, („Službene novine Federacije BiH 02/19) - Pravilnik o minimalnim zahtjevima za energijskim karakteristikama zgrada („Službene novine Federacije BiH 81/19).

	A u fazi izrade su: - draft Pravilnika o provođenju energijskih pregleda komunalnih usluga Federacije Bosne i Hercegovine - draft Pravilnika o provođenju energijskih audita u industriji u Federaciji Bosne i Hercegovine, - draft Pravilnika o ugovaranju i provedbi energetske usluge/ugovora o energetskom efektu (ESCO)
	9. Izvještaj završen.
	10. Predstavnicima FMERI aktivno učestvuju u radu i ove tematske grupe.
	11. Izrada programa zaštite energetski ugroženih kupaca energije će početi nakon sačinjavanja socijalne karte od strane Federalnog ministarstva rada i socijalne skrbi. Kao dio aktivnosti Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o provođenju mjera za smanjenje troškova električne energije domaćinstvima i stimulaciji energetske efikasnosti.

VIII Reforme tržišta transporta

	5.2.8.1. Reforma transportnog tržišta	Faza provođenja reforme (0-5)
Aktivnosti planirane za 2022	1. Izrada analize uticaja transporta na okoliš u FBiH	2
Opis provođenja i objašnjenje ako je provođenje djelomično ili nema provođenja	1. U toku 2022.g. pokrenute su aktivnosti izrade studije pod nazivom „Instrumenti politike za upravljanje emisijama iz cestovnih vozila na Zapadnom Balkanu“. Cilj ove studije je identificirati mjere za poboljšanje ekološkog voznog parka cestovnih vozila. Također, izvršiti će se analiza institucionalnih, regulatornih, društvenih i ekonomskih izazova i mogućnosti reforme upravljanja emisijama iz cestovnih vozila u regionu. U izradi ove studije uključeni su predstavnici FMPIK, državnih institucija BiH, Republike Srpske i Brčko	

IX Poljoprivreda, industrija i usluge

5.2.9.1. Unaprijeđenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

	5.2.9.3. Podržavati razvoj poduzetništva turističkoga sektora i ugostiteljstva u Federaciji BiH	Faza provođenja reforme (0-5)
Aktivnosti planirane za 2022	1. Zakon o turizmu u Federaciji BiH, Zakon o boravišnoj taksi u Federaciji BiH, Zakon o ugostiteljstvu u Federaciji BiH,	4
	2. Strategija razvoja turizma u Federaciji BiH 2022-2027	4
	3. Potpisati Memorandum o Saradnji sa Razvojnou bankom oko uspostave modela financiranja privrednika/ poduzetnika iz turističko-ugostiteljskog sektora.	1

	4. Odluka Vlade FBiH o programu utroška sredstava o financiranja projekata iz turističko-ugostiteljskog sektora.	5
	5. Donijeti plan razvoja zdravstvenog turizma u oblasti rehabilitacije, stomatologije i estetske hirurgije u FBiH s primjenom i jačanjem međunarodnih standarda kvaliteta medicinskih	1
	6. Izrada međusobno komplementarnih planova za vanredne situacije i strategije upravljanja krizama u turizmu i usvajanje protokola o saradnji u vanrednim/kriznim situacijama	0
Opis provođenja i objašnjenje ako je provođenje djelomično ili nema provođenja	1. Zakon o turizmu u Federaciji BiH, -nalazi se u Parlamentarnoj proceduri Zakon o boravišnoj taksi u Federaciji BiH –nalazi se u Parlamentarnoi proceduri 2. Donijeti plan razvoja zdravstvenog turizma u oblasti rehabilitacije, stomatologije i estetske hirurgije u FBiH s primjenom i jačanjem međunarodnih standarda kvaliteta medicinskih usluga – nastavak aktivnosti u 2023 Potpisati Memorandum o Saradnji sa Razvojnou bankom oko uspostave modela financiranja privrednika/ poduzetnika iz turističko-ugostiteljskog sektora. nastavak aktivnosti u 2023 3. Izrada međusobno komplementarnih planova za vanredne situacije i strategije upravljanja krizama u turizmu i usvajanje protokola o saradnji u vanrednim/kriznim situacijama zajedno sa ostalih pet zemalja Zapadnog Balkana u saradnji sa RCC (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024)—neće se implementirati od strane sektora za turizam, smatramo da ovu aktivnost treba implementirati na nivou Federacije BiH.	

X Obrazovanje i vještine

	5.3.10.1. Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja	Faza provođenja reforme (0-5)
Aktivnosti planirane za 2022	1. Podrška programima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada	3
	2. Podrška programima razvijanja funkcionalnih znanja i vještina djece predškolskog uzrasta i učenika javnih osnovnih i javnih srednjih škola	3
	3. Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija	3

Opis provođenja i objašnjenje ako je provođenje djelomično ili nema provođenja	1. Program se u 2022 godini realizirao kroz Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti obrazovanja i nauke u 2022. godini (Program utroška sredstava transfera utvrđenog Budžetom FBiH za 2022. g. Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke je objavljen u „Službenim novinama FBiH“ broj 42/22). Finansijska sredstva su odobrena za osam korisnika. U završnoj fazi je potpisivanje ugovora te slijedi realizacija projekata.
	2. Program je uvršten u Program utroška sredstava transfera utvrđenog Budžetom FBiH za 2022. g. Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke (objavljen u „Službenim novinama FBiH“ broj 42/22). Kantonalna ministarstva obrazovanja su kandidirala projekte. U završnoj fazi je potpisivanje ugovora te slijedi realizacija projekata.
	3. Program se u 2022. godini realizira kroz Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti obrazovanja i nauke u 2022. godini (Program utroška sredstava transfera utvrđenog Budžetom FBiH za 2022. g. Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke je objavljen u „Službenim novinama FBiH“ broj 42/22). Javnim visokoškolskim ustanovama upućena pisma s informacijom o dostupnim sredstvima te objavljenim kriterijima.

XI Zapošljavanje i tržište rada

XII Socijalna zaštita i inkluzija

XIII Zdravstvena zaštita

Izveštaj o implementaciji mjera strukturnih reformi za 2022. godinu iz Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2022–2024. godine¹

Aktivnosti i opis implementacije	Naziv i broj reformske mjere i aktivnosti planirane u 2022. godini	Faza implementacije reforme (0–5) ²
Reformska mjera br. 1. Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada i jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Kreiranje upisne politike u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica (MPK)	4
	2. Kreiranje nastavnih planova i programa za opšte srednje obrazovanje i vaspitanje sa fokusom na ishode učenja i kompetencije koji obezbjeđuju efikasan nastavak školovanja i cjeloživotno učenje (MPK)	3
	3. Razvijanje nastavnog programa za prvi razred za sve smjerove gimnazije (MPK)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U kreiranju upisne politike u srednje škole za školsku 2022/2023. godinu uključeni su bili, pored srednjih škola, i jedinice lokalne samouprave, Privredna komora Republike Srpske, Unija poslodavaca Republike Srpske, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske i drugi relevantni partneri, a ista je vođena u skladu sa potrebama tržišta rada i potrebama za nastavak školovanja na visokoškolskim ustanovama.	
	2. Obavljeno nekoliko krugova konsultacija sa stručnom javnošću: članovima Ekspertskog tima, predstavnicima Republičkog pedagoškog zavoda, škola i drugih relevantnih institucija kako bi se postigao stručni konsenzus o osnovnim ciljevima i principima na kojima će se zasnivati novi nastavni plan i program koji treba da prati nova naučna dostignuća i bude realizovan u skladu sa relevantnim didaktično- metodičkim pristupom u radu.	

¹ U skladu sa Smjernicama Evropske komisije za Programe ekonomskih reformi 2023–2025 Zapadnog Balkana i Turske izveštaj o implementaciji mjera strukturnih reformi izrađuje se kao Tabela 11.

² 0 = nema implementacije; 1 = implementacija u pripremi; 2 = preduzeti početni koraci; 3 = implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4 = implementacija u naprednoj fazi; 5 = potpuna implementacija.

	3. U toku aktivnosti vezane za analizu postojećeg nastavnog programa nakon čega će biti pripremljena metodologija za izradu i izrađen novi nastavni program za prvi razred gimnazije.	
Reformska mjera br. 2. Povećanje efikasnosti tržišta rada i institucionalno jačanje Zavoda za zapošljavanje putem unapređenja usluga korisnicima		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Priprema Akcionog plana zapošljavanja za 2022. godinu (MRBIZ)	5
	2. Priprema Akcionog plana zaštite na radu za 2022. godinu za realizaciju Strategije zaštite na radu 2021–2024. godinu (MRBIZ)	3
	3. Unapređenje socijalnog dijaloga kroz jačanje uloge Ekonomsko–socijalnog savjeta i rada drugih tripartitnih tijela u pripremi i izradi propisa i strateških dokumenta iz oblasti rada, zapošljavanja i zaštite na radu s ciljem stvaranja povoljnog ambijenta za dostojanstven rad i povećanje životnog standarda radnika (MRBIZ)	4
	4. Priprema Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu i upućivanje u parlamentarnu proceduru, što podrazumijeva jasno i jednoobrazno definisanje pojma plate i elemenata za utvrđivanje plate, precizno definisanje pojma najniže plate (MRBIZ, u saradnji sa socijalnim partnerima)	5
	5. Priprema Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu upućivanje u parlamentarnu proceduru (MRBIZ, u saradnji sa socijalnim partnerima)	2
	6. Usvajanje programa zapošljavanja u skladu sa Akcionim planom zapošljavanja za 2022. godinu (MRBIZ)	5
	7. Omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima)	5
	8. Nastavak realizacije Programa socijalnog zbrinjavanja radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima)	4
	9. Nastavak aktivnosti na unapređenju usluga ključnim korisnicima i omogućavanje kvalitetnije interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica	5

Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Akcioni plan za 2022. godinu je usvojen ³ .
	2. Akcionim planom za 2022. godinu ⁴ je: 1) Formiran projektni tim za rad na Centralnom registru povreda na radu (CRPR); 2) Preuzet prijedlog Projektnog zadatka za izradu CRPR-a.
	3. Socijalni partneri su aktivno učestvovali u izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu ⁵ i Pravilnika o sadržaju pismenog obračuna plate ⁶ . Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o radu u dijelu koji uređuje platu ostvaljena je mogućnost socijalnim partnerima da urede platu na drugi način kolektivnim ugovorom, a koji nije nepovoljniji od Zakonom propisanog.
	4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu usvojen.
	5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu nalazi se u fazi pregovaranja sa socijalnim partnerima.
	6. Program zapošljavanja i samozapošljavanja ciljnih kategorija u privredi u 2022. godini, Program podrške zapošljavanju mladima sa VSS u statusu pripravnika, Program finansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja djece poginulih boraca, demobilisanih boraca i ratnih vojnih invalida VRS „Zajedno do posla“ 2022. godine, Program podrške zapošljavanju u privredi putem isplate podsticaja u visini uplaćenih poreza i doprinosa za novo zapošljavanje radnika ⁷ , kao i Program podrške zapošljavanju Roma u Republici Srpskoj ⁸ su realizovani, dok se očekuje raspisivanje javnog poziva za Program obuke, dokvalifikacije i

³ Akcioni plan za 2022. godinu usvojen je na 152. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj dana 30. 12. 2021. godine i objavljen u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 5/22, a koji je pretrpio i dvije izmjene objavljene u „Službenom glasniku Republike Srpske“, br. 41/22 i 63/22.

⁴ Akcioni plan Strategije zaštite na radu za 2022. godinu usvojen je na 141. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj dana 14. 10. 2021. godine (Odluka broj: 04/1-012- 2-3075/21 objavljena u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 96/21).

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu objavljen je u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 119/21 i stupio je na snagu 6. 1. 2022. godine.

⁶ Pravilnik je usvojen i objavljen u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 18/22, koji je pretrpio jednu izmjenu objavljenu „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 65/22.

⁷ Programi su realizovani Javnim pozivom poslodavcima i nezaposlenim licima za korištenje sredstava po programima zapošljavanja u 2022. godini raspisanim od strane Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite i JU Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske 3. 2. 2022. godine.

⁸ Program realizovan Javnim pozivom poslodavcima i nezaposlenim licima za korištenje sredstava po programu podrške zapošljavanju Roma u Republici Srpskoj u 2022. godini raspisanim od strane Ministarstva rada i boračko-invalidske zaštite i JU Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske 12. 5. 2022. godine.

⁷ Informacija o realizaciji Osnova programa socijalnog zbrinjavanja radnika za 2021. godinu, usvojena na 162. sjednici Vlade Republike Srpske, održanoj 24. 3. 2022. godine, Zaključkom broj: 04/1-012-2-994/22.

⁸ Odluka broj: 04/1-012-2-653/21 usvojena na 111. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj 4. 3. 2021. godine; Odluka broj: 04/1-012-2-1764/21 usvojena na 125. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj 10. 6. 2021. godine; Odluka broj: 04/1-012-2-2670/21 usvojena na 136. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj 9. 9. 2021. godine; Odluka broj: 04/1-012-2-3430 usvojena na 146. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj 18. 11. 2021. godine; Odluka broj:04/1-012-2-77/22 usvojena na 153. sjednici Vlade Republike Srpske održanoj 18. 1. 2022. godine.

prekvalifikacije.

	7. JU Zavod za zapošljavanje kontinuirano radi na unapređenju interakcije između poslodavaca i nezaposlenih lica kroz godišnje Planove saradnje sa poslodavcima, savjetodavni proces za nezaposlena lica, posredovanje u zapošljavanju, kao i sprovođenje aktivnosti „Istraživanje tržišta rada“.	
	8. Vlada Republike Srpske usvojila je Informaciju o realizaciji Osnova programa socijalnog zbrinjavanja radnika za 2021. godinu ⁷ i u 2021. godini donijela pet odluka o odobravanju sredstava za socijalno zbrinjavanje radnika ⁸ .	
	9. JU Zavod za zapošljavanje sprovodi aktivnosti radi unapređenja usluga ključnim korisnicima (poslodavcima i nezaposlenim licima) kroz godišnje Planove saradnje sa poslodavcima, savjetodavni proces za nezaposlena lica, posredovanje u zapošljavanju, kao i sprovođenje aktivnosti „Istraživanje tržišta rada“, koja ima za cilj ispitivanje potreba poslodavaca radi kreiranja budućih politika zapošljavanja. U toku 2021. godine sa radom je krenula i aplikacija „Berza rada“ koja ima za cilj unapređenje funkcije posredovanja u zapošljavanju (onlajn posredovanje), kao i interakciju između poslodavaca i nezaposlenih lica.	
Reformska mjera br. 3. Uspostavljanje efikasnijeg sistema upravljanja naučnoistraživačkim i inovacionim potencijalom u Republici Srpskoj		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Podsticanje saradnje naučnoistraživačke i inovatorske zajednice sa privredom kroz finansiranje projekata koji će naći direktnu primjenu u privredi (MNRVOID)	3
	2. Razvoj elektronskih platformi za povezivanje mladog naučnoistraživačkog kadra u zemlji i dijaspori, obrazovnih institucija i privrede (MNRVOID, MEIMS)	4
	3. Usvajanje Strategije pametne specijalizacije Republike Srpske 2021–2027 (MNRVOID)	3
	4. Osnivanje Centra za nauku i scijentometriju, u saradnji sa Narodnom i univerzitetskom bibliotekom Republike Srpske (MNRVOID, NUBRS)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U toku 2021. godine planirana je realizacija zajedničkih projekata naučnoistraživačke zajednice i privrede „Sinergija“ putem konkursa, čije se objavljivanje očekuje do kraja godine, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima. Kriterijumi za realizaciju navedenih projekata definisani su Pravilnikom o sufinansiranju naučnoistraživačkih projekata, koji je donesen 2020. godine, te realizacija ove aktivnosti nije više u pilot fazi. U toku 2021. godine nastavljeno je praćenje realizacije projekata započetih 2019. godine, u okviru pilot faze ove aktivnosti. U toku 2021. godine realizovan je i program Takmičenje za najbolju tehnološku inovaciju u saradnji sa Republikom Srbijom. U toku je realizacija programa podrške inovatorstvu u Republici Srpskoj.	

	<p>Pored uspostavljene saradnje Fonda „Dr Milan Jelić“ sa Fondom „Dositej“ iz Republike Srbije, MNRVOID je u završnoj fazi izrade „Alumni portala stipendista Fonda „Dr Milan Jelić“. Cilj portala je: promocija ostvarenih uspjeha naših stipendista, kontinuirano praćenje razvoja naučne i stručne karijere naših stipendista, te kvalitetnije povezivanje stipendista sa adekvatnim prilikama za stručno i naučno usavršavanje.</p> <p>Zadatak alumni portala je da omogući bržu i efektivniju komunikaciju između samih stipendista, stipendista i privrednih subjekata, te stipendista i Fonda. U cilju ispunjenja navedenih ciljeva i zadataka alumni portala, te vizije i misije Fonda „Dr Milan Jelić“, portal se sastoji iz dvije međusobno povezane cjeline i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stipendisti – koji sadrži profile naših stipendista odnosno njihove biografske podatke; • Prijatelji Fonda (istaknuti privredni subjekti, organizacije i istaknute ličnosti) – sadrži podatke o privrednim subjektima i istaknutim ličnostima koji imaju mogućnost pretraživanja biografija stipendista su prepoznali rad Fonda i stipendista. <p>U toku je i aktivnost izrade baze naučnika iz dijaspore koji su porijeklom iz Republike Srpske, a koja se realizuje u saradnji sa MEIMS s ciljem prikupljanja podataka o naučnicima iz dijaspore koji su porijeklom iz Republike Srpske.</p>	
	<p>3. Prvi nacrt strateškog dokumenta nije završen, jer je u međuvremenu radna grupa upoznata sa detaljnom metodologijom izrade Strategije koju je prezentovao Zajednički istraživački centar Evropske komisije (Joint Research Centre EC), koja predviđa da proces preduzetničkog otkrivanja, koji prethodi identifikaciji područja pametne specijalizacije, traje najmanje godinu dana, uz intezivno istraživanje potreba na terenu. U tom smislu, radna grupa je preduzela korake u iznalaženju budžetskih i vanbudžetskih sredstava za ove aktivnosti. Takođe, MNRVOID je, kao glavni koordinator izrade Strategije pametne specijalizacije, ovaj proces uvrstio kao jedan od strateških ciljeva prilikom izrade nove strategije Ministarstva za period 2022–2028. godine. Radna grupa nastavlja rad na izradi dokumenta, nakon što obezbijedi sredstva potrebna za pokrivanje troškova izrade.</p>	
	<p>4. Započete su aktivnosti na osnivanju Centra za nauku i scijentometriju, u saradnji sa Narodnom i univerzitetskom bibliotekom Republike Srpske. Zbog situacije izazvane pandemijom virusa korona, odnosno ograničenih finansijskih sredstava u 2021. godini, planirano je da aktivnosti na konačnom uspostavljanju Centra budu realizovane u toku 2022. godine.</p>	
<p>Reformska mjera br. 4. Rasterećenje oporezivanja rada i smanjenje parafiskalnih opterećenja</p>		
<p>Aktivnosti planirane za 2022.</p>	<p>1. Implementacija zakonskih rješenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (MF), • Zakona o izmjenama Zakona o komunalnim taksama (MF), • Zakona o izmjeni Zakona o doprinosima (MF), • Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti od požara (MUP), • Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (MPŠV) 	<p>5</p>

	<p>2. Donošenje zakonskih i podzakonskih rješenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakona o pojednostavljenom angažmanu na sezonskim poslovima (MRBIZ), • Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (MF), • Uredbe o tarifi republičkih administrativnih taksa (MF) 	3
	3. Izrada Analize uvođenja minimalnih osnovica doprinosa po privrednim granama	1
	4. Izrada metodologije za utvrđivanje najniže plate u Republici Srpskoj	2
	5. Izrada analize Zakona o podsticajima u privredi Republike Srpske, s posebnim akcentom na primjenu i efekte podsticaja za povećanje plata radnika	5
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. U 2021. godini donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak koji je stupio na snagu 2022. godine. Navedenim izmjenama je osnovni lični odbitak povećan sa dosadašnjih 8.400 KM na 12.000 KM na godišnjem nivou, što predstavlja povećanje sa dosadašnjih 700 KM na 1.000 KM na mjesečnom nivou, promijenjena je osnovica poreza na dohodak od ličnih primanja (član 13. Zakona o porezu na dohodak) – poreska osnovica poreza na dohodak od ličnih primanja predstavlja zbir bruto ličnih primanja, umanjena je stopa poreza na dohodak od ličnih primanja sa 10% na 8%, povećana je stopa poreza na dohodak od autorskih prava, prava srodnih autorskom pravu i prava industrijske svojine, kapitala, kapitalnih dobitaka i ostalog dohotka sa 10% na 13%.</p> <p>Efekti ovog zakona se ogledaju u sljedećem:</p> <p>Doći će do rasta prihoda od poreza na dohodak za 26 miliona KM. S druge strane, gubitak doprinosa zbog smanjenja zbirne stope doprinosa je 80 miliona, pa će na ovaj način doći do povećanja neto plata radnicima u Republici Srpskoj za 54 miliona KM.</p> <p>Efekti povećanja stope za ostale vrste dohotka sa 10% na 13% su povećanje prihoda od poreza na dohodak za 8,5 miliona.</p> <p>Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnim taksama⁹, koji je stupio na snagu 1. januara 2022. godine, ukinuta je komunalna taksa za isticanje poslovnog imena pravnog lica ili preduzetnika na poslovnim prostorijama. U skladu sa navedenom izmjenom, pravna lica i preduzetnici nakon 1. 1. 2022. godine nisu u obavezi plaćati komunalnu taksu za isticanje poslovnog imena pravnog lica ili preduzetnika na poslovnim prostorijama. Ukupan efekat rasterećenja privrednih subjekata na osnovu usvojenih izmjena je oko 17 miliona KM na godišnjem nivou.</p> <p>Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima¹⁰, koji je stupio na snagu 1. 1. 2022. godine, zbirna stopa doprinosa smanjena je sa 32,8% na 31%. Navedeno je rezultat smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje sa 12% na 10,2%. Efekat ove izmjene je gubitak prihoda Fonda zdravstvenog osiguranja na godišnjem nivou u iznosu od 80 milina KM, no za taj iznos je povećan transfer Fondu zdravstvenog osiguranja, pa gubitak u suštini predstavlja gubitak Budžeta Republike Srpske.</p>	

	<p>2. U 2022. godini donesen je Zakon o izmjeni Zakona o porezu na dohodak kojim je neoporezovani dio toplog obroka, ukoliko se priprema kod poslodavca ili se koriste usluge kateringa, bude u vrijednosti do 0,75% prosječne neto plate u Republici Srpskoj za prethodnu godinu prema posljednjem podatku Republičkog zavoda za statistiku, dnevno po zaposlenom, što u 2022. godini iznosi 7,53 KM za svaki dan koji je zaposleni bio na poslu.</p> <p>U skladu sa odredbom iz člana 24a. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama¹¹, Ministarstvo finansija je u obavezi da sačini Prijedlog uredbe o Tarifi republičkih administrativnih taksa. Aktivnosti na izradi Prijedloga uredbe o Tarifi republičkih administrativnih taksa su u toku.</p>
	3. Iskazana potreba da se izvrše aktivnosti na izradi Analize uvođenja minimalnih osnovica doprinosa po privrednim granama. U toku je utvrđivanje aktivnosti u narednom periodu.
	4. Izrađena Informacija o makroekonomskim pokazateljima relevantnim za utvrđivanje najniže plate u Republici Srpskoj i razmatrana na sjednici Ekonomsko-socijalnog savjeta. Naredni korak je izrada metodologije za utvrđivanje najniže plate u Republici Srpskoj.
	<p>5. Nakon dvije godine primjene Zakona, urađena je Analiza primjene zakona o podsticajima u privredi Republike Srpske, s posebnim akcentom na podsticaj za povećanje plate radnika. Na osnovu analize može se zaključiti da su dodijeljena sredstva podsticaja postigla pozitivne efekte i opravdala očekivane rezultate. Naime, MPP je u dvogodišnjem periodu primjene Zakona dodijelilo sredstva podsticaja u ukupnom iznosu od 30,4 miliona KM, od čega za podsticaj za povećanje plate radnika 22 miliona KM i 8,4 miliona KM za podsticaj za direktna ulaganja. Akcent analize je stavljen na podsticaj za povećanje plate radnika, te je za prva četiri obračunska perioda, od 1. 7. 2019. godine do 30. 6. 2021. godine, ukupno je dostavljeno i obrađeno 2.034 zahtjeva za 32 hiljade radnika kojima je povećana plata. Najznačajniji efekti primjene zakona kod korisnika podsticaja su: povećanje plate radnika za 26% u odnosu na period početne plate (mart 2019. godine), za 54% zaposlenih povećana je plata u odnosu na period početne plate (mart 2019. godine) i rast broja zaposlenih za 9,48%. Na osnovu rezultata analize, urađenih projekcija i konstruktivnih prijedloga dostavljenih od strane zainteresovanih strana, date su određene preporuke za poboljšanje postojećih zakonskih rješenja, te je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o podsticajima u privredi Republike Srpske¹².</p>

⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/21.

¹⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 119/21.

¹¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 123/20.

¹² „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 52/19, 78/20, 37/22 i 56/22.

Reformska mjera br. 5. Jačanje podrške oporavku preduzetništva nakon pandemije kovid 19		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP)	5
	2. Implementacija Zakona o društvenom preduzetništvu (donošenje podzakonskih akata, dodjela statusa društvenim preduzećima, nadzor nad primjenom zakona) (MPP)	5
	3. Analiza postojećeg Zakona o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti i inicijativa Zanatsko-preduzetničke komore Republike Srpske i udruženja preduzetnika (MPP)	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. MPP je u 2022. godini pripremlilo Uredbu o postupku dodjele podsticaja za mala i srednja preduzeća ¹³ koju je usvojila Vlada Republike Srpske. Uredbom se propisuju namjena, uslovi, kriterijumi i postupak dodjele podsticajnih sredstava za razvoj malih i srednjih preduzeća, obaveze korisnika sredstava, kontrola i način izvještavanja o utrošku dodijeljenih sredstava. Podsticaj se dodjeljuje za sljedeće namjene: digitalna transformacija, tehničke inovacije (oprema), organizacija i učešće na sajmovima, te očuvanje starih i umjetničkih zanata i domaće radinosti. MPP je raspisalo javni poziv za ove namjene. Na javni poziv se prijavilo 267 subjekata. Uslove za ostvarivanje prava na podsticaj ispunilo je 186 subjekata. Pripremljena je informacija za Vladu Republike Srpske na osnovu koje se predlaže donošenje odluke o odobravanju sredstava sa rang listama i pripadajućim novčanim iznosom za subjekte koja ispunjavaju uslove, a u skladu sa raspoloživim sredstvima. Podsticaji će se odobriti do visine raspoloživih sredstava u Budžetu Republike Srpske. Nakon usvajanja informacije predviđeno je donošenje rješenja o odobravanju sredstava i zaključivanje ugovora sa korisnicima u skladu sa Uredbom.	
	2. U 2021. godini usvojen je <i>Zakon o društvenom preduzetništvu Republike Srpske</i> kojim se po prvi put reguliše ova oblast u pravnom sistemu. Zakonom je predviđeno donošenje dva podzakonska akta koji su doneseni u 2022. godini, i to: <i>Pravilnik o sadržaju i obliku zahtjeva za sticanje statusa društvenog preduzeća</i> ¹⁴ i <i>Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra društvenih preduzeća</i> ¹⁵ . Na osnovu pomenutog Zakona i pravilnikâ urađeno je prvo rješenje o dodjeli statusa društvenog preduzeća za subjekt „Humanitas“ d.o.o. Banja Luka, a u proceduri je i razmatranje drugog zahtjeva za dodjelu statusa.	
	3. U 2022. godini započeta je analiza stanja u oblasti zanatsko-preduzetničke djelatnosti. Prikupljeni su zahtjevi i inicijative Komore, a u pripremi je zahtjev koji će biti upućen prema svim jedinicama lokalne samouprave, kao registracionim organima za ovu oblast, kako bi se prikupili podaci o problemima u sprovođenju i primjeni ovog zakona na terenu.	

¹³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 66/22.

¹⁴ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 56/22.

¹⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 56/22.

Reformska mjera br. 6. Unapređenje bezbjednog ambijenta za poslovanje

Aktivnosti planirane za 2022.	1. Učešće u izradi Strategije za za borbu protiv organizovanog kriminala u BiH (2021– 2024), na osnovu koje će biti izrađen Akcioni plan MUP-a Republike Srpske za borbu protiv organizovanog kriminaliteta (MUP)	4
	2. Učešće u izradi Strategije za prevenciju i borbu protiv terorizma u BiH (2021– 2026), na osnovu koje će biti izrađen Akcioni plan Vlade Republike Srpske za prevenciju i borbu protiv terorizma (MUP sa Koordinacionim tijelom Vlade Republike Srpske)	4
	3. Učešće u izradi Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i odgovarajućeg Akcionog plana (trenutni dokumenti su za period 2018–2022) (nosilac aktivnosti MUP)	0
	4. Jačanje institucionalnog i pravnog okvira u borbi protiv korupcije, organizovanog kriminala, pranja novca i sprečavanja finansiranja terorizma i sajber kriminala (MUP)	4
	5. Jačanje institucionalnog i pravnog okvira u borbi protiv drugih oblika teškog kriminala (MUP i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima)	3
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. MUP RS je dao saglasnost na Prijedlog Strategije za borbu protiv organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini 2023–2026. godina. Ministarstva, agencije i drugi koji su učestvovali u izradi Strategije imaju obavezu da izrade akcione planove za sprovođenje Strategije, nakon što Strategiju usvoji Savjet ministara BiH.	
	2. Strategija je usvojena 9. 11. 2022. godine na 57. sjednici Savjeta ministara BiH. Iz Strategije proizlazi obaveza entiteta i Brčko Distrikta da donesu Akcione planove o prevenciji i borbi protiv terorizma u skladu sa Strategijom. U skladu s prethodnom praksom Vlada Republike Srpske će formirati Radnu grupu za izradu akcionog plana, te Koordinaciono tijelo Vlade za nadzor nad sprovođenjem akcionog plana.	
	3. Nije pokrenut proces izrade Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i odgovarajućeg Akcionog plana.	
	4. Strategija za borbu protiv organizovanog kriminaliteta u BiH 2023–2026. godina (u fazi usvajanja; obrazloženo pod 1); Strategija BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021–2026) je usvojena, a nakon što Vlada Republike Srpske formira Radnu grupu, ista će izraditi akcioni plan (obrazloženo pod 2); Strategija za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj za period 2020–2024. godina se implementira kroz tri akciona plana, o čijoj realizaciji se godišnje izvještava Vlada Republike Srpske. Vlada je Rješenjem broj: 04/1-012-2-2562/22 od 21. 7. 2022. godine imenovala Radnu grupu za izradu Akcionog plana za borbu protiv sajber kriminaliteta u Republici Srpskoj 2023–2024. godina.	
	5. Realizacijom Protokola o saradnji MUP RS sa institucijama Republike Srpske, a vezano za nadležnosti Kancelarije ARO (<i>Asset Recovery Offices</i>), službanicima Kancelarije ARO omogućen je pristup elektronskim evidencijama RUGIPP RS (e-katastar, e-stanovi i e-gruntovnica), a u završnoj fazi je omogućavanje pristupa serveru PU RS (putem IPsec VPN kriptovane konekcije) – imenovanim službenicima Kancelarije ARO.	

Reformska mjera br. 7. Restrukturiranje Željeznica Republike Srpske		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Završiti vlasničko restrukturiranje preduzeća kroz konverziju duga u akcije, te otkup akcija manjinskih akcionara. Restrukturiranje Željeznica RS se sprovodi na osnovu Zakona o stečaju ¹⁶ , a u skladu sa Planom o finansijskom i organizacionom restrukturiranju, koji je usvojila Vlada Republike Srpske i koji je dostavljen Okružnom privrednom sudu u Doboju na postupak (vlasničko restrukturiranje sprovodi Komisija za hartije od vrijednosti Republike Srpske, uz aktivno učešće MSV, MF i ŽRS)	3
	2. Završiti aktivnosti oko organizacionog restrukturiranja, koje se sprovodi uz pomoć konsultanta sa kojim je potpisan ugovor, a čija je obaveza da predloži model funkcionalne i ekonomski održive organizacije Željeznica RS (ŽRS, uz saglasnost Vlade Republike Srpske)	4
	3. Provesti postupak nabavke i implementacije novog informacionog sistema za upravljanje poslovnim procesima i upravljanjem imovinom u organizaciono novom preduzeću (ŽRS)	1
	4. Završiti sa aktivnostima oko izrade planova poslovanja i ugovora za finansiranje infrastrukture i putničkog saobraćaja; Potpisivanje ugovora sa Vladom Republike Srpske za održavanje infrastrukture i podršku operateru kroz sufinansiranje putničkog saobraćaja; ova aktivnost će se sprovoditi uz pomoć konsultanta za planiranje i ugovaranje (ŽRS i ovlašćeni predstavnik ispred Vlade Republike Srpske)	4
	5. Registrovati holding preuzeće ŽRS sa zavisnim preduzećima za poslove infrastrukture i operacija, odnosno tri zavisna preduzeća – infrastruktura, prevoz roba i prevoz putnika (Željeznice RS, MSV)	1
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U toku je postupak procjene vrijednosti kapitala koji će poslužiti za određivanje cijena akcija po kojoj bi se isplatili mali akcionari. Dok se ne odredi cijena akcija, nije moguć napredak.	
	2. Konsultant je predložio modele organizovanja Vladi Republike Srpske, te je Vlada donijela odluku o budućem modelu organizovanja ŽRS. Okončanje se očekuje kad bude registrovano novo preduzeće ŽRS holding.	
	3. Finansiranja IS je planirano kreditnim sredstvima SB za ŽRS, u postupku je priprema tendera u okviru nabavke IS (u proceduri).	
	4. Ugovori koje je pripremio konsultant su dostavljeni na pregovore u MSV i MF. Nakon pregovora će se potpisati.	
	5. Nije moguća realizacija dok Vlada RS ne bude vlasnik 100% preduzeća.	

16 „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 16/16.

Reformska mjera br. 8. Optimizacija administrativnih procedura na republičkom nivou		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Realizovati usaglašeni plan pojednostavljenja (republičke institucije koje izdaju formalnosti)	5
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Nakon usvajanja Informacije o realizaciji projekta optimizacije administrativnih procedura i formalnosti na republičkom nivou i Akcionog plana u decembru 2021. godine, u toku 2022. godine planirana je realizacija usaglašenog plana pojednostavljenja 50 formalnosti od strane republičkih institucija koje izdaju formalnosti. Jedno od ključnih pojednostavljenja se odnosi na pribavljanje dokumenata po službenoj dužnosti korišćenjem veb servisa. Kako bi se to omogućilo, doneseni su Pravilnik o dopuni Pravilnika o uslovima, načinu i postupku obavljanja usluga Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge i Pravilnik o izmjeni i dopuni Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja centralnog registra preduzetnika ¹⁷ , kojima je stvoren pravni osnov za pregled i preuzimanje trenutno važećih podataka (aktuelnog pregleda) iz registra poslovnih subjekata. Takođe, izvršeno je tehničko prilagođavanje Jedinственog informacionog sistema za registraciju poslovnih subjekata i omogućen je uvid u aktuelne podatke o registrovanim privrednim subjektima (i privrednim društvima i preduzetnicima). Osim toga, u toku je tehničko prilagođavanje sistema Poreske uprave Republike Srpske, kako bi se nadležnim organima omogućilo pribavljanje podataka o izmirenim poreskim obavezama putem veb servisa tj. pravo korišćenja informacija o tome da li je poreski obveznik izmirio dospjele poreske obaveze. Kako bi dobili pristup veb servisu, svi nadležni organi koji izdaju formalnosti imaju obavezu da sklope sporazum sa Poreskom upravom Republike Srpske i izmijene svoje propise kojima je u proceduri izdavanja formalnosti propisana obaveza dostavljanja dokumenta – poreskog uvjerenja o izmirenim poreskim obavezama, te će ovaj uslov provjeravati uvidom u službenu evidenciju Poreske uprave, korišćenjem veb servisa. Na ovaj način, stvaraju se pretpostavke da se pojednostave sve administrativne procedure u kojima se od stranke zahtijeva dostavljanje rješenja o registraciji ili aktuelnog izvoda iz registra, kao i uvjerenja o izmirenim poreskim obavezama, jer će nadležni organi po službenoj dužnosti uvidom u navedene sisteme moći da provjere da li je poslovni subjekat registrovan, te da li je poslovni subjekat izmirio poreske obaveze i neće zahtijevati dostavljanje rješenja o registraciji i aktuelnog izvoda iz registra, niti uvjerenja o izmirenim poreskim obavezama.	
Reformska mjera br. 9. Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Donošenje Zakona o državnim službenicima	2
	2. Analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave, datog u registru, a na koje se primjenjuju odredbe Zakona o državnim službenicima (MULS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima)	0
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Vlada Republike Srpske je Rješenjem broj: 04/1-012-2-1233/21 od 15. 4. 2021. godine imenovala interresornu radnu grupu za pripremu prednacrtu Zakona o državnim službenicima. Tim povodom, u okviru projekta „Jačanje upravljanja ljudskim resursima u BiH“, radna grupa je učestvovala u dva bloka radionica, koje je organizovala SIGMA. Nakon održanih radionica, radna grupa pripremila je niz prijedloga rješenja, koje su trenutno u fazi usaglašavanja.	
	2. Nisu stvoreni uslovi zbog nedonošenja Zakona o državnim službenicima.	

¹⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske, broj 70/22.

Reformska mjera br. 10. Upravljanje lokalnim razvojem i unapređenje usluga u oblasti lokalne samouprave		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Donošenje Strategije razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj za period 2022–2028. godine i akcionog plana za 2022–2024 (MULS, druga ministarstva i institucije Republike Srpske, Savez opština i gradova, Odbor za lokalnu samoupravu Republike Srpske)	4
	2. Donošenje Strategije obuke za službenike i izabrane zvaničnike u jedinicama lokalne samouprave u Republici Srpskoj 2022–2026. godine i akcionog plana za 2022–2024 (MULS, druga ministarstva i institucije Republike Srpske, Savez opština i gradova, Odbor za lokalnu samoupravu Republike Srpske)	3
	Donošenje podzakonskih akata kojima se uređuje sistem lokalne samouprave (MULS, druga ministarstva i institucije Republike Srpske, Savez opština i gradova), i to: <ul style="list-style-type: none"> • Uredba o načelima za unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mjesta u gradskoj, odnosno opštinskoj upravi, • Uredba o kategorijama, zvanjima i uslovima za obavljanje poslova službenika u jedinicama lokalne samouprave, • Uredba o postupku i mjerilima za ocjenjivanje službenika u jedinicama lokalne samouprave, • Pravilnik o jedinstvenim procedurama za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta u gradskoj, odnosno opštinskoj upravi, • Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenih u gradskoj, odnosno opštinskoj upravi, • Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o naseljenim mjestima koja čine područje jedinice lokalne samouprave 	0
	4. Donošenje novih kriterijuma za ocjenu stepena razvijenosti jedinica lokalne samouprave (MULS, druga ministarstva i institucije Republike Srpske, Savez opština i gradova, Odbor za lokalnu samoupravu Republike Srpske)	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Vlada Republike Srpske, na 156. sjednici održanoj 10. 2. 2022. godine donijela je Odluku o izradi Strategije razvoja lokalne samouprave u Republici Srpskoj za period 2022–2028. godina. Ministar uprave i lokalne samouprave, shodno Odluci Vlade, imenovao je radnu grupu koja je održala dva sastanka i pripremila nacrt strateške platforme. Očekuje se da će se prijedlog novog strateškog dokumenta biti upućen na razmatranje i usvajanje Vladi Republike Srpske u novembru, nakon sprovedenih javnih rasprava.	
	2. U cilju izrade novog strateškog dokumenta trenutno se sprovodi sveobuhvatna analiza potreba za obukom, te pripremaju fokus grupe sa opštinskim, odnosno gradskim službenicima. Utvrđena je radna verzija dokumenta, koja će zajedno sa Strategijom razvoja biti upućena na razmatranje i usvajanje Vladi Republike Srpske, nakon sprovedenih javnih rasprava.	

	<p>3. Programom rada Narodne Skupštine Republike Srpske za 2022. godinu utvrđeno je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o službenicima i namještenicima u organima JLS i novog Zakona o statusu funkcionera jedinica lokalne samouprave. Radna grupa imenovana rješenjem Ministra uprave i lokalne samouprave utvrdila je radne verzije pomenutih zakona. Budući da isti nisu razmatrani, odnosno usvojeni, nisu se obezbijedile pretpostavke, odnosno pravni osnov za donošenje podzakonskih akata kojima se uređuje sistem lokalne samouprave.</p> <p>4. U cilju realizacije navedene mjere Ministarstvo i Savez opština i gradova Republike Srpske pribavili su podatke od nadležnih institucija u cilju razvijanja nove metodologije i definisanja novih kriterijuma za ocjenu stepena razvijenosti. S tim u vezi, nakon nekoliko održanih sastanaka, testiranje novih kriterijuma je u završnoj fazi i očekuje se da će se Odluka o novim kriterijumima uputiti na usvajanje, nakon što bude predstavljena ključnim partnerima.</p>	
Reformska mjera br. 11. Prelazak industrije ka zelenoj i kružnoj ekonomiji		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Finansijska podrška realizaciji projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine, a koji se odnose na rekonstrukciju/inoviranje postojećih tehnoloških procesa, efikasnije korišćenje sirovina i energije u proizvodnom procesu, razvoj proizvoda sa smanjenim štetnim uticajem na životnu sredinu, uvođenje standarda za upravljanje zaštitom životne sredine, smanjenje stvaranja otpada, reciklažu i slično (MPP i MPUGE)	1
	2. Finansijska podrška projektima energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industriji (FZZŽSEE)	3
	3. Promocija proizvodnje i upotrebe proizvoda sa smanjenim uticajem na životnu sredinu, te podizanje svijesti o značaju zaštite životne sredine (MPUGE i MPP)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. Nije bilo izdvajanja podsticajnih sredstva za realizaciju projekata u industriji koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine iz Budžeta Republike Srpske za 2022. godinu. Međutim, podsticajna sredstva za investiciona ulaganja privrednih društava iz prerađivačke industrije iz granta 415200 – <i>Podrška razvoju privrede i poboljšanja efikasnosti poslovanja i uvođenja novih tehnologija</i> davana su dijelom za realizaciju investicionih ulaganja koja imaju uticaj i na zaštitu životne sredine.</p> <p>2. FZZŽSEE pruža finansijsku podršku za realizaciju projekata energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije, između ostalih i u sektoru industrije. Takođe, podrška projektima privrednih društava koji imaju uticaj na zaštitu životne sredine daje se kroz projekat “EU4BusinessRecovery”, komponenta „Zeleni oporavak“.</p> <p>3. Kroz projekat „Podrška Mreži industrijske energetske efikasnosti u Republici Srpskoj“ osnovana je Mreža industrijske energetske efikasnosti RS, održane su stručne edukacije za predstavnike institucija i privrednih društava i organizovan info dan. Privredna komora je organizovala vebinare vezano za primjenu standarda za zaštitu životne sredine. FZZŽSEE sufinansira manje projekte promocije i jačanja svijesti vezano za energetske efikasnost i korišćenje obnovljivih izvora energije.</p>	
Reformska mjera br. 12. Uspostavljanje ekonomskih instrumenata za unapređenje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Uspostavljanje sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada za koje se plaća naknada za opterećivanje životne sredine (MPUGE, Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Republike Srpske – FZZŽSEE i privredni subjekti)	3

	2. Uspostavljanje informacionog sistema, unutar koga će se voditi i ažurirati baze podataka o upravljanju otpadom (FZZŽSEE)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Prikupljanje naknada za posebne kategorije otpada teče od 1. januara 2022. godine.	
	2. U toku je priprema informacionog sistema u okviru kojeg će se voditi i ažurirati baza podataka o otpadu.	
Reformska mjera br. 13. Elektronska uprava Republike Srpske – put prema digitalnom društvu		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Priprema i usvajanje zakonskih akata (Zakon o e-upravi i Zakon o informacionoj bezbjednosti), kojima će se unaprijediti oblast elektronske uprave i informacione bezbjednosti u Republici Srpskoj (MNRVOID)	3
	2. Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e- uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID, MEIMS)	3
	3. Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID)	4
	4. Aktivnosti konceptualnog dizajna i razvoja ključne IKT infrastrukture e-uprave (jedinostveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu e-sandučice, republički klad, portal e-uprave i drugo) (MNRVOID)	2
	5. Primjena i održavanje informacionih sistema za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima (e-beba, smart city, onlajn registracija privrednih subjekata i drugo) – MNRVOID	5
	6. Primjena i održavanje informacionih sistema za upravljanje projektima razvoja e-uprave i nadzor u oblasti informacione bezbjednosti (MNRVOID)	4
	7. Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću Republike Srpske (MNRVOID)	3
	8. Analiza mogućnosti i uvođenje podsticajnih mjera za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj (MNRVOID)	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Pripremljeni prednacrti propisa.	
	2. Finalizovan razvoj IS za upravljanje projektima razvoj e-uprave. Nije ugovoreno održavanje ovog i drugih informacionih sistema.	
	3. Sprovedena obuka „Digitalna akademija“ za državne službenike i napredna obuka za operatere informacione bezbjednosti.	

<p>4. MNRVOID u saradnji sa međunarodnim organizacijama (UNDP, Svjetska banka, RESPA) preduzelo je aktivnosti na analizi postojećih infraskrukturnih kapaciteta i potrebnih funkcionalnosti buduće ključne IKT infrastrukture e-uprave (jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu e-sanduče, republički klad, portal e-uprave i drugo).</p> <p>Izrađene su komparativne analize razvoja ključne IKT infrastrukture koja je neophodna za dalji razvoj e- uprave Republike Srpske (razvoj interoperabilnog infromacionog sistema za razmjenu podataka; razvoj e- potpis i e-pečata; razvoj platforme za kvalifikovanu dostavu „e-sanduče“; razvoj platforme za e-plaćanja; kao i prednacr vizije daljeg razvoja infrastrukture nacionalnog Data centra i Republičkog oblaka), u saradnji sa Regionalnom školom za javnom administracijom finansiranom od strane Evropske komisije. Kao nastavak navedenih aktivnosti, u toku je realizacija projekta Funkcionalne analize usluga organa uprave sa Svjetskom bankom koja treba da pokaže trenutno stanje razvoja e-uprave Republike Srspe, kao i da identifikuje i analizira ključne preduslove ze dalji razvoj e-uprave.</p>
<p>5. Razvoj informacionih sistema za pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima, čija je implementacija započeta u prethodnom periodu, uspješno je završena tokom 2021. godine (e-beba, smart city, onlajn registracija privrednih subjekata, e-građevinska dozvola i drugo). Puno omasovljanje pojedinih usluga uslovljeno je razvojem ključne IK infrastrukture kako bi se omogućilo masovno pružanje navedenih usluga, a razvoj je usporen negativnim efektima pandemije.</p>
<p>6. U toku je završna faza implementacije platforme za upravljanje IKT pojektima, koju MNRVOID implementira u saradnji sa UNDP-jem. Planirana je obuka IKT kadrova u svim ministarstvima, republičkim upravama, upravnim organizacijama, kako bi se svi upoznali sa funkcionalnostima ovog ingormacionog sistema. Plan je da se svi IKT projekti (faza planiranja, faza realizacije i faza održavanja) redovno unose u informacioni sistem/registar IKT projekata. Vlada Republike Srpske je usvojila Zaključak kojim je obavezala sve organe uprave na kontinuirano unapređenje obuhvata nadzora IK infrastrukture u cilju unapređenja zaštite iste od računarsko-bezbjednosnih rizika, te je uspješno završena implementacija SIEM rješenja za automatizovani nadzor informacione bezbjednosti.</p>

	<p>7. Uspostavljeno je kvalifikovano CA MNRVOID i Vlada je donijela Uredbu kojom je CA MNRVOID određen za nosioca poslova certifikacije u i za organe uprave Republike Srpske, te je CA MNRVOID izdalo određenu količinu kvalifikovanih elektronskih certifikata organima uprave i fizičkim licima u svrhu realizacije projekata u toku. U narednom periodu neophodno je izvršiti nabavku pametnih kartica s ciljem omogućavanja masovne usluge izdavanja kvalifikovanog elektronskog potpisa i pečata, te utvrditi dalji plan razvoja CA MNRVOID.</p> <p>U oblasti upravljanja digitalnim identitetima, MNRVOID aktivno učestvuje u radu radne grupe za interoperabilnost i usluge povjerenja Zapadnog Balkana Regionalnog savjeta za saradnju (RCC - Regional Cooperation Council).</p> <p>U oblasti informacione bezbjednosti Republike Srpske, najznačajniji pomaci urađeni su na polju uspostavljanja automatizovanog (elektronskog) nadzora informacione bezbjednosti IKT infrastrukture u Data centru Vlade Republike Srpske od strane MNRVOID. U tu svrhu uspostavljen je Operativni centar za informacionu bezbjednost pri MNRVOID u cilju obezbjeđenja 24-časovnog nadzora. Proces uspostavljanja automatizovanog nadzora informacione bezbjednosti bio je praćen razvojem pravnog okvira, te je doneseno osam propisa i internih procedura za različita postupanja, kao i intezivnim programom obuke zaposlenih. MNRVOID i MUP su zaključili Sporazum o međusobnoj razmjeni podataka i obavještenja o računarsko- bezbjedonosnim incidentima, događajima i anomalijama, međusobnog izvještavanja i informisanja. MNRVOID je u saradnji sa UNDP-jem i Elektrotehničkim fakultetom Univerziteta u Banjoj Luci sproveo program obuke zaposlenih u Odjeljenju za informacionu bezbjednost.</p>
	<p>8. Izrađen je prednacrt podsticajnih mjera, ali negativni efekti pandemije zahtijevaju dodatno vrijeme za usklađivanje predmetne materije sa ostalim organima i zainteresovanim stranama, te umanjuju mogućnosti izdvajanja dodatnih sredstava za uspješnu primjenu budućih normativnih akata.</p> <p>U saradnji sa MPP uspostavljen je program dodjele podsticaja za digitalizaciju malih i srednjih preduzeća. Podsticaji su namijenjeni za podršku realizaciji projekata digitalne transformacije privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije. U 2021. godini dodijeljeno je 260.000 KM za ove namjene, a u tekućoj godini očekuje se da bude dodijeljen i viši iznos. Pored toga, u saradnji sa MPP, donesena je Uredba Vlade kojom se uređuje postupak dodjele podsticaja za direktna ulaganja od posebnog značaja, čime se omogućava pravni osnov za podsticanje značajnijeg razvoja IKT industrije Republike Srpske.</p> <p>U svrhu podsticanja razvoja IKT industrije i digitalizacije privrede, MNRVOID je pokrenuo široki dijalog sa asocijacijama i udruženjima poslovnih subjekata, poslovnim subjektima, preduzetnicima i frilenserima u oblasti IKT u 2022. godini, s ciljem mapiranja potencijala i potrebnih mjera za dinamičniji razvoj IKT industrije Republike Srpske u narednom periodu, uz uključivanje svih relevantnih partnera.</p>

Reformska mjera br. 14. Reforma Inspektorata Republike Srpske		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Analiza uspostavljanje nove organizacione strukture Inspektorata Republike Srpske (MULS i Inspektorat Republike Srpske)	4
	2. Prijedlozi za unapređenje inspeksijskog sistema Republike Srpske kroz sinhronizovani inspeksijski sistem na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj (MULS i Inspektorat Republike Srpske)	3

<p>Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije</p>	<p>1. MULS je učestvovalo u aktivnostima u okviru prve faze reforme Inspektorata koje su se odnosile na izradu teksta Zakona o inspekcijama Republike Srpske, te je za aktivnosti planirane za 2022. godinu, koje se odnose na analizu uspostavljanja nove organizacione strukture Inspektorata, kao i za prijedloge za unapređenje inspeksijskog sistema Republike Srpske kroz sinhronizovani inspeksijski sistem na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj nosilac je Republička uprava za inspeksijske poslove.</p> <p>Donošenjem novog Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Republičkoj upravi za inspeksijske poslove¹⁸ uspostavljena je nova organizaciona struktura Inspektorata (na način kako je to predviđeno Zakonom o inspekcijama Republike Srpske), preuzet dio inspektora rada koji su poslove inspeksijskog nadzora obavljali na nivou jedinica lokalne samouprave, a u toku su aktivnosti na donošenju podzakonskog akta koji će omogućiti povezivanje svih inspektora koji poslove inspeksijskog nadzora obavljaju na nivou jedinica lokalne samouprave u Inspeksijski informacioni sistem (IMS). U maju 2022. godine je završena nadogradnja IMS-a, koji je u dobroj mjeri testiran, čime su stvoreni preduslovi za povezivanje.</p>								
<p>2. U toku su aktivnosti na donošenju podzakonskog akta koji će omogućiti povezivanje svih inspektora koji poslove inspeksijskog nadzora obavljaju na nivou jedinica lokalne samouprave u Inspeksijski informacioni sistem (IMS). U maju 2022. godine je završena nadogradnja IMS-a, koji je u dobroj mjeri testiran, čime su stvoreni preduslovi za povezivanje.</p>									
<p>Reformska mjera br. 15. Smanjenje sive zone u prikazivanju prometa pomoću implementacije novog sistema fiskalnih kasa</p>									
<p>Aktivnosti planirane za 2022.</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="566 715 1805 778"> <p>1. Implementacija Zakona o fiskalizaciji (MF)</p> </td> <td data-bbox="1805 715 2089 778"> <p>3</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="566 778 1805 1177"> <p>2. Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalizaciji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uredba o djelatnostima za čije obavljanje ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko elektronskog fiskalnog uređaja (Vlada RS), • Pravilnik o fiskalnom računu (MF), • Pravilnik o odobravanju operatora fiskalnog sistema (MF), • Pravilnik o odobravanju i upotrebi elemenata elektronskih fiskalnih uređaja, kao i registru elemenata elektronskih fiskalnih uređaja (MF), • Pravilnik o dostavljanju podataka i generisanju oznake poslovnog prostora i mjesta prodaje (MF), • Pravilnik o izvršenju mjere zabrane obavljanja djelatnosti (MF), • Pravilnik o dinamici fiskalizacije (MF) </td> <td data-bbox="1805 778 2089 1177"> <p>3</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="566 1177 1805 1241"> <p>3. Nabavka Sistema za upravljanje fiskalizacijom u PURS (PURS, MF)</p> </td> <td data-bbox="1805 1177 2089 1241"> <p>2</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="566 1241 1805 1319"> <p>4. Definisane i implementacija načina finansiranja troškova inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika (MF)</p> </td> <td data-bbox="1805 1241 2089 1319"> <p>1</p> </td> </tr> </table>	<p>1. Implementacija Zakona o fiskalizaciji (MF)</p>	<p>3</p>	<p>2. Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalizaciji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uredba o djelatnostima za čije obavljanje ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko elektronskog fiskalnog uređaja (Vlada RS), • Pravilnik o fiskalnom računu (MF), • Pravilnik o odobravanju operatora fiskalnog sistema (MF), • Pravilnik o odobravanju i upotrebi elemenata elektronskih fiskalnih uređaja, kao i registru elemenata elektronskih fiskalnih uređaja (MF), • Pravilnik o dostavljanju podataka i generisanju oznake poslovnog prostora i mjesta prodaje (MF), • Pravilnik o izvršenju mjere zabrane obavljanja djelatnosti (MF), • Pravilnik o dinamici fiskalizacije (MF) 	<p>3</p>	<p>3. Nabavka Sistema za upravljanje fiskalizacijom u PURS (PURS, MF)</p>	<p>2</p>	<p>4. Definisane i implementacija načina finansiranja troškova inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika (MF)</p>	<p>1</p>
<p>1. Implementacija Zakona o fiskalizaciji (MF)</p>	<p>3</p>								
<p>2. Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalizaciji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uredba o djelatnostima za čije obavljanje ne postoji obaveza evidentiranja prometa preko elektronskog fiskalnog uređaja (Vlada RS), • Pravilnik o fiskalnom računu (MF), • Pravilnik o odobravanju operatora fiskalnog sistema (MF), • Pravilnik o odobravanju i upotrebi elemenata elektronskih fiskalnih uređaja, kao i registru elemenata elektronskih fiskalnih uređaja (MF), • Pravilnik o dostavljanju podataka i generisanju oznake poslovnog prostora i mjesta prodaje (MF), • Pravilnik o izvršenju mjere zabrane obavljanja djelatnosti (MF), • Pravilnik o dinamici fiskalizacije (MF) 	<p>3</p>								
<p>3. Nabavka Sistema za upravljanje fiskalizacijom u PURS (PURS, MF)</p>	<p>2</p>								
<p>4. Definisane i implementacija načina finansiranja troškova inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika (MF)</p>	<p>1</p>								

¹⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/20, 74/21 i 72/22.

Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Narodna skupština Republike Srpske je na Dvadesetoj redovnoj sjednici, održanoj 10. 2. 2022. godine, usvojila Zakon o fiskalizaciji ¹⁹ . Budući da još uvijek nisu doneseni svi podzakonski akti iz člana 27. Zakona o fiskalizaciji, nisu se stekli uslovi za punu primjenu istog. S tim u vezi, članom 26. stav 2. Zakona o fiskalizaciji propisano je da su dosadašnji obveznici fiskalizacije, koji su bili dužni da registruju svaki pojedinačni promet robe i usluga preko postojećih fiskalnih kasa, dužni da do momenta uspostavljanja fiskalne konekcije sa PURS, prema odredbama Zakona o fiskalizaciji, nastave da evidentiraju svaki pojedinačni promet robe i usluga preko fiskalne kase u skladu sa zakonom koji je važio do stupanja na snagu ovog zakona.
	2. Ministarstvo finansija je nakon stupanja na snagu Zakona o fiskalizaciji ²⁰ donijelo Pravilnik o dostavljanju podataka i generisanju oznake poslovnog prostora i mjesta prometa ²¹ , Pravilnik o odobravanju, upotrebi i registru elemenata elektronskih fiskalnih uređaja ²² i Pravilnik o fiskalnom računu ²³ .
	3. Aktivnosti u toku, biće nastavljene u 2023. godini.
	4. Definisiranje i implementacija načina finansiranja troškova inicijalne fiskalizacije kod poreskih obveznika u pripremi.

Reformska mjera br. 16. Uređenje oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Ažuriranje registra lica koji se bave prometom nepokretnosti (MTT)	5
	2. Praćenje efekata donesenog zakona na smanjenje sive ekonomije, rast i razvoj ove djelatnosti i zaštitu učesnika u prometu nepokretnosti (MTT)	5
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	-	
	-	

¹⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 15/22.

²⁰ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 15/22.

²¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 48/22.

²² „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 48/22.

²³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 48/22.

Reformska mjera br. 17. Jačanje infrastrukture kvaliteta i razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe po EU modelu		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Realizacija strateških ciljeva i mjera u oblasti infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske (MEIMS, MPUGE, MPP, MER, MUP, MPŠV, MZSZ, RZSM, MTT)	3
	2. Donošenje Uredbe o postupku prijavljivanja propisa u pripremi, standarda i tijela za ocjenjivanje usaglašenosti u Republici Srpskoj (MPP i Koordinaciono tijelo za infrastrukturu kvaliteta u Republici Srpskoj)	1
	3. Vođenje, analiza i unapređenje liste važećih propisa Republike Srpske koji definišu tehničke i druge zahtjeve za proizvode i usluge (MEIMS/RZSM)	5
	4. Obezbjedenje adekvatnog softvera i uspostavljanje operativnog i sveobuhvatnog Registra propisa Republike Srpske, informacione tačke propisa za privrednike, investitore i organe uprave i notifikacione tačke propisa Republike Srpske u pripremi (MEIMS/RZSM)	1
	5. Realizacija plana usklađivanja neharmonizovanih propisa Republike Srpske sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (MEIMS)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. „Strategija infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske za period 2019–2023.“ i prateći „Akcioni plan za preuzimanje u pravni sistem Republike Srpske propisa EU iz oblasti slobodnog kretanja roba“ su u okviru devet zasebnih oblasti Poglavlja 1 prava EU definisali: šest opštih i 32 posebna strateška cilja i sveukupno 197 aktivnosti iz nadležnosti 12 institucija u Republici Srpskoj. MEIMS je početkom 2022. godine prikupilo podatke o realizaciji planiranih aktivnosti za period 1. januar - 31. decembar 2021. godine. Vlada Republike Srpske je na 171. sjednici od 26. 5. 2022. godine razmatrala Informaciju o realizaciji akcionog plana i planiranih ciljeva, mjera i aktivnosti i donijela Zaključak broj: 04/1-012-2-1824/22 od 26. 5. 2022. godine. Za 2021. godinu planirano je ukupno 111 aktivnosti iz nadležnosti devet republičkih organa uprave, ali su tokom 2021. godine vođene 169 aktivnosti. Od tih aktivnosti 53 ili 31% je potpuno je realizovano, realizacija je u toku za 28 aktivnosti ili 17 %, dok 88 aktivnosti ili 52% nije realizovano. Planirano je da se donese 28 propisa (djelimično usklađenih sa <i>acquis</i> Poglavlja 1), a realizovano je donošenje pet propisa ili 18% u oblasti Novog pristupa – 3 propisa, u oblasti Starog pristupa – 2 propisa, a u oblasti Proceduralnih mjera nije donesen nijedan propis. S obzirom da se <i>acquis</i> Poglavlja 1 stalno dopunjava i mijenja, to je značajno uticalo na realizaciju planiranih mjera i aktivnosti i za 22 planirana propisa (76% od planiranih) nadležne institucije su pomjerile rokove realizacije za naredni period. U cilju realizacije jedne od mjera Strategije i preporuka Evropske komisije početkom 2022. godine započeta je realizacija Projekta izrade akcionog plana usklađivanja propisa Republike Srpske sa zahtjevima članova 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije. Izvršena je analiza trenutno 1.250 važećih propisa Republike Srpske koji se odnose na proizvodnju, distribuciju, trgovinu i upotrebu proizvoda (<i>harmonizovano i neharmonizovano područje</i>) i ostalih propisa koji spadaju u Poglavlje 1 prava EU. Vlada Republike Srpske je na 167. sjednici od 28. 5. 2022. godine usvojila „Akcioni plan usklađivanja propisa Republike Srpske sa zahtjevima članova 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije“ (Zaključak broj: 04/1-012-2-1470/22 od 28. 4. 2022. godine). Akcionim planom definisana je lista od 249 važećih propisa koji imaju mjere koje nisu u skladu sa članovima 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (272 propisa iz harmonizovanog i neharmonizovanog područje i dva netehnička propisa) i utvrđene su mjere i rokovi za njihovo usklađivanje sa zahtjevima članova 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije do kraja.</p>	

	<p>2. Na prijedlog Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta Republike Srpske, MPP je Zaključkom Vlade Republike Srpske broj: 04/1-012-2-49/17 od 12. 1. 2017. godine zaduženo za pripremu Zakona o izmjenama i dopunama zakona o tehničkim propisima Republike Srpske, koji bi bio pravna osnova za usvajanje Uredbe o postupku prijavljivanja propisa u pripremi, standarda i tijela za ocjenjivanje usaglašenosti u Republici Srpskoj. Prema Programu rada Narodne skupštine Republike Srpske za 2022. godine planirano je usvajanje ovog zakona, ali tokom 2022. godine to nije realizovano. MEIMS je izvršilo analizu novih EU propisa u ovoj oblasti, iskustva zemalja EU i okruženja i pripremlilo novu radnu verziju uredbe, shodno zahtjevima <i>acquis</i> u ovoj oblasti, koja će ići u proceduru definisanja prijedloga i usvajanja na Vladi Republike Srpske kada zakon (kao pravna osnova) bude usvojen.</p> <p>3. MEIMS redovno prati i ažurira Bazu važećeg pravnog okvira Republike Srpske u oblasti Poglavlja 1. Slobodno kretanje robe (na mjesečnom nivou), a tokom 2022. godine unaprijeđena je tabela evidencije podataka o važećim propisima. Ažurirana <i>Lista važećih propisa Republike Srpske koji definišu tehničke i druge zahtjeve za proizvode i usluge</i> i propisi su javno dostupni na sajtu Ministarstva: http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/meoi/vazecipropisi/Pages/default.aspx. U bazi propisa, zaključno sa 31. 8. 2022. godine, nalazila su se ukupno 1.225 važećih propisa, koji su javno dostupni na sajtu Republičkog zavoda za standardizaciju i metrologiju (http://rzsm.org/tehprop). Takođe, u cilju olakšane primjene važećih tehničkih propisa u praksi, na sajtu Republičkog zavoda javno je dostupna i ažurirana „<i>Lista JUS standarda sa obaveznom primjenom koji više nisu obavezni za primjenu u Republici Srpskoj</i>“ i „<i>Lista JUS standarda sa obaveznom primjenom za koje su doneseni odgovarajući BAS standardi</i>“.</p> <p>4. Početna verzija <i>Registra važećih propisa Republike Srpske</i> za potrebe privrednika, investitora i organa uprave uspostavljena je na sajtu Republičkog zavoda za standardizaciju i metrologiju (http://rzsm.org/tehprop). MEIMS redovno prati i ažurira Bazu važećeg pravnog okvira Republike Srpske u oblasti Poglavlja 1. Slobodno kretanje robe (na mjesečnom nivou) i na svom sajtu objavljuje ažuriranu Listu važećih propisa Republike Srpske koji definišu tehničke i druge zahtjeve za proizvode i usluge, koja se dostavlja i Republičkom zavodu za standardizaciju i metrologiju. Za uspostavljanje sveobuhvatnog i operativnog Registra neophodan je odgovarajući softver i pristup registru svim organima uprave koji donose propise iz Poglavlja 1. Obezbeđenje softvera za upravljenje Registrom (Bazom) propisa Republike Srpske i za funkcionisanje Notifikacione tačke propisa Republike Srpske u pripremi, još uvijek nije realizovano, jer kontaktirani donatori još uvijek nisu iskazali interes za to, a sredstva nisu posebno izdvojena Budžetom Republike Srpske. Projekat obezbjeđenja ovog softvera delegiran je za finansiranje i u okviru Reforme javne uprave, ali tokom 2022. godine nije bilo aktivnosti u vezi sa tim.</p>
	<p>5. Vlada Republike Srpske je na 167. sjednici od 28. 5. 2022. godine usvojila „Akcioni plan usklađivanja propisa Republike Srpske sa zahtjevima članova 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije“ sa periodom realizacije do kraja 2027. godine²⁴. Akcionim planom definisana je lista od 249 važećih propisa koji imaju mjere koje nisu u skladu sa članovima 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (272 propisa iz harmonizovanog i neharmonizovanog područje i dva netehnička propisa) i utvrđene su mjere i rokovi za njihovo usklađivanje sa zahtjevima članova 34–36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU). Za 2022. godinu planirano je usklađivanje sa zahtjevima članova 34–36 UFEU ukupno 9 propisa iz nadležnosti dva republička organa uprave. Realizovana je izmjena tri propisa (33%) iz nadležnosti dva republička organa uprave.</p>

Reformska mjera br. 18. Reforma tržišta električne energije		
Aktivnosti planirane za 2022.	Donošenje podzakonskih akata u skladu sa novim Zakonom o obnovljivim izvorima energije: <ul style="list-style-type: none"> • Program o korišćenju obnovljivih izvora energije (Vlada RS), • Uredba o biogorivu i drugim obnovljivim gorivima u transportu (Vlada RS), • Uputstvo o vođenju registra projekata iz obnovljivih izvora (MER) 	3
	2. Implementacija Zakona o električnoj energiji (MER, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, operatori vlasnici dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti)	3
	3. Nastavak restrukturiranja i reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje kroz reorganizaciju proizvođača električne energije koji posluju u okviru MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ (MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće i zavisna proizvodna preduzeća u okviru holdinga)	3
	4. Nastavak aktivnosti na reorganizaciji elektrodistributivne djelatnosti s ciljem postizanja potpune nezavisnosti Operatora distributivnog sistema kao mrežne potpuno regulisane djelatnosti u odnosu na tržišnu djelatnost snabdijevanja (MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće i zavisna elektrodistributivna preduzeća u okviru holdinga)	4
	5. Sprovođenje, pored pravnog, i funkcionalno razdvajanje ovih djelatnosti i uspostavljanje adekvatnih mehanizama nadzora i kontrole aktivnosti s ciljem razdvajanja i sprečavanja diskriminacije učesnika na tržištu i narušavanja konkurencije (MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće i zavisna elektrodistributivna preduzeća u okviru holdinga, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske kao nezavisno tijelo)	

²⁴ Zaključak broj: 04/1-012-2-1470/22 od 28. 4. 2022. godine.

Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Izrada Programa o korišćenju obnovljivih izvora je u završnoj fazi, a njegovo usvajanje očekuje se do kraja godine. Izrada Uredbe o biogorivu i drugim obnovljivim izvorima zahtjeva interesorni pristup i još uvijek nisu pokrenute aktivnosti na izradi. Izrada Uputstva o vođenju registra projekata i digitalnog Registra je u završnoj fazi, a njegovo usvajanje je planirano do kraja godine.	
	2. Zakon je implementiran u značajnoj mjeri (u potpunosti od strane MER i Regulatorne komisije), ali nisu do kraja implementirane upravo aktivnosti reorganizacije i razdvajanja djelatnosti (mjere 3, 4. i 5.) u zakonskom roku od godinu dana od stupanja na snagu Zakona (član 140.)	
	3. Nije urađen Program reorganizacije i razdvajanja (član 140. Zakona o električnoj energiji), čija je izrada u obavezi MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ Matično preduzeće.	
	4. U uzročno-posljedičnoj vezi sa prethodnom mjerom.	
	5. U uzročno-posljedičnoj vezi sa prethodnom mjerom.	
Reformska mjera br. 19. Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Usvajanje novog Zakona o podsticajima i novog Zakona o poljoprivredi, s ciljem kreiranja novog zakonodavnog okvira u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, koji u narednom periodu treba da doprinese usklađivanju sa EU acquis i rezultira povećanjem konkurentnosti, produktivnosti i obimom formalnog zapošljavanja u sektoru (MPŠV)	4
	2. Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korišćenje resursa i novčanih sredstava (MPŠV)	4
	3. Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja (MPŠV)	4
	4. Izrada Strategije razvoja šumarstva Republike Srpske za period 2022–2032. godine (MPŠV)	4
	5. Primjena novog informacionog sistema u JPŠ „Šume Republike Srpske“ a. d. Sokolac (JPŠ)	4
	6. Jačanje odnosa šumarstva i drvoprerade kroz primjenu Odluke o kriterijima za raspodjelu šumskih drvenih sortimenata i drugih mjera Vlade Republike Srpske, s ciljem povećanja dodane vrijednosti na sirovinu (povećanje stepena finalizacije), kao i rast izvoza (MPŠV, JPŠ)	4
	7. Unapređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje – aktivnost se realizuje u kontinuitetu jer podrazumijeva stalni napor na unapređenju uslova za proizvodnju, izvoz, kvalitet i standardizaciju u sektoru poljoprivrede, a aktivnost je usmjerena na unapređenje kapaciteta institucija za kontrolu kvaliteta robe iz uvoza i robe koja se izvozi, izvoznih kapaciteta subjekata na području Republike Srpske, kao i kapaciteta institucija za praćenje obima domaće proizvodnje i zadovoljenja potreba tržišta (MPŠV)	4

	<p>Uspostavljanje IPARD procedure i operativne strukture, kao preduslov za otvaranje mogućnosti korišćenja EU pretpristupnih fondova za ruralni razvoj (MPŠV, Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje uslova za uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH (Upravljačko tijelo i IPARD platna agencija), • Kreiranje mjera agrarne politike usklađenih sa IPARD procedurama – 2022. godina, <p>Nastavak aktivnosti na izgradnji IPARD operativne strukture i usklađivanje mjera agrarne politike koje sprovodi Republika Srpska sa pravilima i procedurama pretpristupnih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj, kao i unapređenje kapaciteta u sektoru</p>	3
	9. Uspostavljanje republičkog vodnog informacionog sistema (MPŠV)	3
	10. Uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela – inventarizacija zemljišnih resursa (MPŠV) – nastavak aktivnosti	4
	11. Sprovođenje procesa identifikacije životinja kroz usavršavanje sistema kontrole kretanja životinja (MPŠV)	4
	12. Uspostavljanje sistema praćenja rezultata poljoprivrednih gazdinstava i na bazi tih podataka analiza opravdanosti podsticanja određenih kultura (MPŠV)	4
	13. Uvezivanje domaće poljoprivredne proizvodnje i domaće prehrambene industrije (MPŠV)	4
	14. Započinjanje novog investicionog ciklusa u oblasti izgradnje sistema za navodnjavanje poljoprivrednih površina finansiranih iz novog kreditnog zaduženja prema Svjetskoj banci, te donošenje strateškog dokumenta za borbu protiv suše (MPŠV)	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. Zakon o poljoprivredi i Zakon o podsticajima su pripremljeni kao prednacrt dokumenta i u procesu su prolaska kroz stručnu raspravu i doradu organizovanu u okviru naučnih i stručnih institucija u sektoru poljoprivrede, kao i program TAIEX sa predstavnicima hrvatske Agencije za plaćanja u poljoprivredi.</p> <p>2. Program ETFARM koji je Ministarstvo razvilo sa predstavnicima Univerziteta u Banjoj Luci (Prirodno- matematički fakultet), kao i kompanijom Mtel, pokazuje odlične rezultate za kontrolu isplate podsticajnih sredstava za mjere po hektaru korišćenih površina. Plan je da se ETFARM program dalje nadograđuje sa novim algoritmima.</p> <p>3. Usvajanjem novog strateškog okvira realizovane su nove mjere za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja kao što su: podrška samozapošljavanju žena na selu, podrška samozapošljavanju mladih agronoma, interventne mjere podrške za prevazilaženje tržišnih poremećaja, povećanje nivoa izdvajanja za mjere podrške organskoj proizvodnji i dr.</p> <p>4. Strategija se nalazi u Nacrtu i predviđeno je njeno usvajanje u 2023. godini. Radna grupa je trebala dodatno vrijeme za usklađivanje Strategije sa novim zakonskim okvirom o strateškom planiranju.</p>	

	5. Primjena novog informacionog sistema u JPŠ „Šume Republike Srpske“ a. d. Sokolac nalazi se u drugoj fazi implementacije u smislu testiranja primjene IT rješenja za evidentiranje proizvodnih parametara.	
	6. Mjera se realizuje u kontinuitetu i uprkos otežanim tržišnim uslovima poslovanja subjekata u šumarstvu rezultirala je rastom izvoza drvnih sortimenata i proizvoda od drveta u 2022. godini.	
	7. Povećana su budžetska izdvajanja (Agrarni budžet i Kompenzacioni fond) u svrhu zaštite domaće proizvodnje od posljedica izazvanih pandemijom korona virusa, kao i posljedica tržišnih poremećaja, energetske krize i dr. Sva sredstva uložena za implementaciju mjera agrarne politike imaju direktan i indirektan uticaj na zaštitu domaće proizvodnje.	
	8. Održana dva sastanka Radne grupe za uspostavljanje Upravljačkog tijela u IPARD strukturi, te kreiran prijedlog od strane predstavnika/članova radne grupe ispred Republike Srpske, koji je dostavljen Stalnoj radnoj grupi za ruralni razvoj SWG, koja će uz podršku Evropske komisije organizovati novi ciklus konsultacija i usaglašavanja IPARD operativne strukture.	
	9. Realizovane početne aktivnosti na kreiranju projektnog zadatka.	
	10. Uspostavljen Zemljišni informacioni sistem Republike Srpske sa evidencijom o zemljišnim površinama pod koncesijom. Nedostaje Zemljišni informacioni sistem svih parcela u Republici Srpskoj.	
	11. Započela primjena Veterinarskog informacionog sistema, faza 2.	
	12. FADN sistem ili sistem praćenja računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima se nadopunjuje u kontinuitetu na uzorku od 110 gazdinstava, a u sljedećoj fazi planirana je izrada softvera za obradu rezultata.	
	13. Realizuje se u kontinuitetu iz sredstava agrarnog budžeta kroz podršku otkupu domaćih poljoprivrednih proizvoda od strane otkupljivača, zadruga, prehrambene industrije, a u narednom periodu biće dodatno unaprijeđen investicijama u izgradnju lanaca vrijednosti.	
	14. Završeni pregovori po ugovoru o kreditu sa Svjetskom bankom. Čeka se razmatranje i usvajanje Odluke o prihvatanju zaduženja od strane Narodne skupštine Republike Srpske. Program borbe protiv suše pripremljen i biće usvojen do kraja godine.	
Reformska mjera br. 20. Podrška prerađivačkoj industriji		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Aktivnosti na pronalasku strateških partnera, privatizacija privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom, restrukturisanje privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom; u društvima u kojima privatizacija i restrukturisanje ne bi dali pozitivne efekte, pokretanje postupaka stečaja i likvidacije (mjera ima dugoročni karakter) – MPP	3
	2. Usaglašavanje tehničkih propisa sa zakonodavstvom EU (MPP)	4

	3. Identifikovanje privrednih djelatnosti čije je poslovanje i opstanak na tržištu ugrožen zbog negativnih uticaja pandemije, utvrđivanje kriterijuma i dodjela podrške za oporavak privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom covid 19 (MPP)	5
	4. Utvrđivanje kriterijuma za dodjelu podrške i raspisivanje javnog poziva i dodjela finansijskih sredstava za podršku realizacije investicionih projekata (MPP)	5
	5. Mapiranje potreba i mogućnosti privrednih subjekata za razvoj vlastitog proizvoda, odnosno uspostavljanje kontakta sa potencijalnim proizvođačima domaćeg proizvoda, identifikovanje ključnih ograničenja u donošenju odluka o razvoju vlastitog proizvoda (MPP)	3
	6. Analiziranje dostupnih baza podataka o materijalima i proizvodima koji se uvoze u Republiku Srpsku, s ciljem prezentovanja mogućnosti pokretanja isplative proizvodnje proizvoda koji nedostaju domaćem tržištu (MPP)	4
	7. Dodjela podrške za oporavak privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom covid 19 (MPP)	5
	8. Izmjene Zakona o tehničkim propisima (MPP)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. MPP je sprovodilo kontinuirane aktivnosti na pronalasku strateških partnera za privatizaciju privrednih društava sa većinskim i 100% državnim kapitalom i rješavanju njihovog statusa.	
	2. Kontinuirano se prate izmjene EU zakonodavstva u nadležnosti MPP. U 2022. godini doneseni su Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o bezbjednosti mašina i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o ograničenju upotrebe određenih štetnih supstanci u električnoj i elektronskoj opremi.	
	3. Nije bilo zahtjeva privrednih društava iz prerađivačke industrije čije je poslovanje i opstanak na tržištu direktno ugrožen zbog negativnih uticaja pandemije covid 19.	
	4. U skladu sa Zakonom o podsticajima u privredi Republike Srpske u 2022. godini donesena je Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o postupku dodjele podsticaja za direktna ulaganja kojom je unaprijeđen postupak dodjele podsticaja za direktna ulaganja. U martu 2022. godine raspisan je javni poziv. Na Javni poziv prijavilo se 312 privrednih subjekata iz prerađivačke industrije. Izvršena je provjera opštih uslova, te analiza i vrednovanje dostavljenih investicionih projekata privrednih subjekata. Navedenom analizom konstatovano je da ukupna vrijednost investicionih ulaganja za nabavku savremene tehnologije i opreme, privrednih subjekata koji ispunjavaju formalne uslove Javnog poziva, iznosi oko 78 miliona KM. Za 238 privrednih subjekata, koji su ispunili opšte i posebne uslove propisane Zakonom o podsticajima u privredi Republike Srpske i Uredbom o postupku dodjele podsticaja za direktna ulaganja, odobreno je 13.500.000 KM. Ministarstvo je donijelo rješenja o dodjeli podsticaja i zaključilo ugovore sa privrednim subjektima. Nakon dostavljanja sredstava obezbjeđenja i provjere ispunjenosti uslova za isplatu podsticaja, kontinuirano se vrši isplata odobrenih podsticaja.	
	5. MPP sprovodi kontinuirane aktivnosti sa poslovnom zajednicom u cilju rješavanja identifikovanih ograničenja u poslovanju. Međutim, u prethodnom periodu zbog negativnih uslova poslovanja izazvanih pandemijom virusa korona i globalnih poremećaja prouzrokovanih krizom u Ukrajini, privredni subjekti nisu bili u mogućnosti da iskazuju dugoročne planove razvoja, te su zbog toga aktivnosti na mapiranju potreba i mogućnosti privrednih subjekata za razvoj vlastitog proizvoda odložene za naredni period.	

	6. Na internet stranici MPP dostupan je tabelarni pregled proizvoda koji se uvoze i izvoze iz Republike Srpske i isti se ažurira na godišnjem nivou. Takođe, na internet stranici Privredne komore Republike Srpske nalazi se platforma sa poslovnim registrom privrednih subjekata i berzom roba i usluga na kojoj privredni subjekti mogu objavljivati svoju ponudu ili potražnju za robama, proizvodima ili uslugama prema drugim privrednim subjektima.	
	7. Nije bilo zahtjeva privrednih društava iz prerađivačke industrije čije je poslovanje i opstanak na tržištu direktno ugrožen zbog negativnih uticaja pandemije kovid 19.	
	8. Pripremljen je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o tehničkim propisima.	
Reformska mjera br. 21. Digitalna transformacija industrije		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Promovisati sprovođenje digitalizacije u industriji (MPP, MNRVOID i Privredna komora Republike Srpske – PK RS)	3
	2. Edukacije i savjetovanje preduzeća o primjeni digitalnih rješenja u industriji (PK RS, MPP, MNRVOID)	5
	3. Podsticati digitalizaciju u industrijskim preduzećima (MPP)	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<p>1. PK RS je putem različitih događaja podizala svijest kod privrednih društava o procesu i značaju digitalne transformacije, mogućnostima i prednostima digitalizacije poslovnih procesa.</p> <p>2. U 2022. godini Centar za digitalnu transformaciju Privredne komore Republike Srpske organizovao je 13 edukativnih događaja (seminari, obuke, info dani i dr.), kojima je prisustvovalo oko 450 učesnika iz više od 200 kompanija. Pored navedenih aktivnosti, Centar redovno organizuje sastanke sa kompanijama i informiše predstavnike MSP o dostupnim programima podrške u oblasti digitalne transformacije. Takođe pruža podršku u pripremi prijedloga projekata, pruža i druge savjetodavne usluge u oblasti digitalne transformacije.</p> <p>3. MPP je u 2022. godini pripremila Uredbu o postupku dodjele podsticaja za mala i srednja preduzeća²⁵, koju je usvojila Vlada Republike Srpske. Uredbom se propisuje namjena, uslovi, kriterijumi i postupak dodjele podsticajnih sredstava za razvoj malih i srednjih preduzeća, obaveze korisnika sredstava, kontrola i način izvještavanja o utrošku dodjeljenih sredstava. Podsticaj se između ostalog dodjeljuje i za projekte digitalne transformacije malih i srednjih preduzeća (za nabavku softvera sa pratećim hardverom i izradu digitalnih platformi). MPP je raspisalo javni poziv na koji su se prijavila 102 mala i srednja preduzeća sa projektima koji imaju za cilj digitalnu transformaciju svog poslovanja. U toku su aktivnosti provjere dostavljene dokumentacije, nakon čega će se pristupiti ocjeni dostavljenih projekata.</p>	
Reformska mjera br. 22. Smanjenje uticaja posljedica pandemije kovid 19 na turizam i povećanje broja stranih turista		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Implementacija strateškog akta za 2022. godinu (MTT, TORS, PK, turističke organizacija gradova/opština, UUP)	4
	2. Praćenje realizacije investicionih projekata iz oblasti turizma (MTT)	5
	3. Implementacija strateškog akta sa mjerama (MTT, TORS, PK, turističke organizacija gradova/opština, UUP)	4

²⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 66/22.

	4. Izmjena važećih propisa iz oblasti ugostiteljstva (MTT)	1
	5. Kreiranje kampanja promocije domaćeg i receptivnog turizma (MTT, TORS, Turističke organizacija gradova/opština)	5
	6. Resorna saradnja nadležnih ministarstava po pitanju zajedničkih aktivnosti na razvoju turizma i smanjenja posljedica pandemije covid 19 (MTT, MF, i MPP)	5
	7. Saradnja sa privrednicima iz sektora turizma i ugostiteljstva (PK, UUP, Udruženje poslodavaca turizma i ugostiteljstva – HOREKA RS)	5
	8. Podsticaj domaćeg turizma i domaće potrošnje kroz uvođenje standarda, te realizaciju međunarodnih projekata i korišćenja donatorskih sredstava (MTT, USAID, GIZ, UNDP i dr.)	5
	9. Kreiranje stimulatívne politike za investitore i investiciona ulaganja (MTT, MF, MPP, PK, UUP, HOREKA RS)	4
	10. Edukacija i obuke kadrova u turizmu i ugostiteljstvu (MTT, PK, UUP, HOREKA RS)	5
	11. Podsticaj receptivnog turizma kroz izlazak na međunarodno tržište (MTT)	4
	12. Saniranje posljedica pandemije covid 19 u skladu sa preporukama Svjetske turističke organizacije i drugih međunarodnih organizacija (MTT)	5
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U 2021. godini usvojena je Strategija razvoja turizma Republike Srpske 2021–2027. godina, te su se tokom 2022. godine realizovale aktivnosti predviđene Strategijom, kao što su emitovanje turističkih vaučera, usvajanje međunarodnih standarda za razvoj održivog turizma, proces modernizacije, kategorizacije ugostiteljskih objekata za smještaj, te druge aktivnosti. Mjera emitovanja turističkih vaučera u 2022. godini uticala je na povećanje turističkog prometa, te su se smanjile posljedice virusa korona i posljedice drugih negativnih dešavanja na tržištu (poskupljenje goriva, inflacija i sl.) koje su uticale na povećanje troškova putovanja. Ovom stimulatívnom mjerom došlo je do povećanja broja noćenja i dolazaka turista, a promet u turizmu veći je za oko 2 % nego 2019. godine (godine prije korone).	
	2. U 2022. godini realizovale su se aktivnosti na stvaranju uslova za razvoj turističke infra i suprastrukture na Jahorini izgradnjom novih kapaciteta na „Skijalištu Jahorina“. U toku su aktivnosti na izgradnji potpuno novog skijališta „Igriste“, na području opštine Vlasenica. Praćenje aktivnosti se realizuje kontinuirano, te je ova mjera sprovedena.	
	3. U cilju implementacije strateških mjera realizovane su aktivnosti predviđene Akcionim planom za 2022. godinu. Tako su u 2022. godini u iznosu od 1.042.500,00 KM sufinansirani projekti koji su odnose na infrastrukturu (adaptacija i izgradnja smještajnih kapaciteta, nabavka opreme i dr.), te projekti promocije u turizmu. Naime, u 2022. godini MTT je raspisalo Javni konkurs za finansiranje projekata u oblasti turizma i ugostiteljstva, a u skladu sa Uredbom o uslovima i kriterijumima za dodjelu namjenskih sredstava za razvoj turizma ²⁶ . Na javni konkurs su pristigle 253 prijave, od čega je finansirano 108 projekata u ukupnom iznosu od 801.500,00 KM. Javni konkurs je bio tematske prirode, te su finansirani projekti izgradnje infrastrukture i suprastrukture i opremanje, što je i predviđeno Akcionim planom. Takođe, u toku godine je finansirano i 55 zahtjeva za finansiranje projekata u oblasti turizma i ugostiteljstva koji su se odnosili na promociju i edukaciju, i to u ukupnom iznosu od 241.000,00 KM.	
	²⁶ “Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 1/18, 49/20, 114/21 i 82/22.	

	<p>4. Razmatrani su i analizirani propisi iz oblasti ugostiteljstva i boravišne takse u 2022. godinu u cilju njihove izmjene i dopune u narednom periodu. Mjera je parcijalno realizovana.</p> <p>5. Kreirane su kampanje promocije turizma, te je u 2022. godini u saradnji sa USAID TURIZAM projektom i UUP održana Konferencija pod nazivom „Turizam – razvojna šansa Republike Srpske“. Cilj konferencije je kreiranje podsticajnih politika za razvoj turizma, širenje svijesti o značaju turizma za privredu, te promocija turizma Republike Srpske. Realizovane su i kampanje pod nazivom „Zvijezda turizma“ i „Najljepša sela u BiH“ u kojima je MTT uzelo učešće.</p> <p>6. U cilju smanjenja posljedica pandemije, ostvarena je uspješna resorna saradnja između MF, MTT i Kompenzacionog fonda Republike Srpske. U tu svrhu u 2022. godini, emitovani su turistički vaučeri. Naime, MTT je tokom trajanja projekta turističkih vaučera, odnosno u periodu od 1. 7. 2022. godine do 30. 10. 2022. godine, građanima Republike Srpske izdalo 18.909 turističkih vaučera vrijednosti od po 100,00 KM, za smještaj u ugostiteljskim objektima. U projektu turističkih vaučera učestvovalo je 50 ugostiteljskih objekata koji pružaju usluge smještaja i 12 turističkih agencija, a građani Republike Srpske su u aranžmanima u kojima su koristili turističke vaučere tokom trajanja projekta ostvarili gotovo 68.500 noćenja, što je uveliko uticalo na smanjenje posljedica pandemije.</p> <p>Takođe, ostvarena je saradnja sa UUP RS i PK RS, te je uzeto učešće u kreiranju stimulativnih mjera i politika za razvoj turizma. Kako bi se ukazalo na nužnost podizanja konkurentnosti turističke ponude Republike Srpske u novembru 2022. godine, MTT je izradilo naučnu studiju: „Makroekonomski doprinosi turizma Republike Srpske“.</p>
	<p>7. Tokom 2022. godine kontinuirano se odvijala saradnja sa PK RS, UUP RS, Udruženjem poslodavaca turizma i ugostiteljstva – HOREKA RS, na izradi akcionih planova i stimulativnih politika za razvoj turizma. U novembru 2022. godine izrađena je Reformska agenda turizma, te su održani sastanci sa privrednicima iz sektora turizma i ugostiteljstva. Ova agenda predstavlja prijedloge za izmjenu regulative, a izrađena je u svrhu kreiranja povoljnog poslovnog ambijenta.</p> <p>Takođe, sa predstavnicima privrede održani su sastanci i na temu ljudskih resursa i edukacije radne snage, kako bi se predložile mjere koje bi uticale na smanjenje odliva radne snage, što je jedan od problema sa kojima se suočava ova grana privrede. U koordinaciji sa PK RS u periodu od 20. 8. do 10. 9. 2022. godine u gradovima: Banja Luka, Prijedor, Gradiška, Doboj, Bijeljina, Istočno Sarajevo i Trebinje, održane su javne rasprave o Nacrtu zakona o turizmu.</p>

8. U cilju podsticaja domaćeg i receptivnog turizma uvedeni su međunarodni standardi za održivi turizam (*GSTC – Global Sustainable Tourism Council – Criteria*). Kriteriji su implementirani u regulatorne okvire, a realizovan je projekat koji se odnosi na razvoj destinacija održivog turizma, a kojeg implementira GIZ uz finasijsku pomoć Evropske unije. Opština Mrkonjić Grad i Grad Trebinje su od strane GSTC-a (*GSTC – Global Sustainable Tourism Council*) dobile nagrade za razvoj održivog turizma u destinacijama. Naime, ovo svjetsko priznanje stiglo je u Trebinje za osnivanje „Hercegovačke kuće“ (trgovina domaćim proizvodima) i u Mrkonjić Grad koji je u fazi kreiranja turističke ponude u „Dinardici“, destinaciji održivog turizma. Odluku je saopštio žiri konferencije: „Globalni dani zelenih destinacija“, čiji je organizator Fondacija „Green Destinations“ (*Green Destination Standard*), sa sjedištem u Lajdenu u Kraljevini Holandiji. Ovom odlukom Trebinje i Mrkonjić Grad su našli svoje mjesto među 100 najboljih, gdje se nalaze i regija Istra u Hrvatskoj, Ljubljana u Sloveniji, Bodrun u Turskoj, regija Bratislave u Slovačkoj, Kjoto u Japanu, te mjesta u Brazilu, Portugalu, Australiji.

Pored navedenog, u 2022. godini ostvarena je i realizacija međunarodnih projekata (USAID, GIZ, UNDP i dr.). U toku je realizacija projekta „Izgradnja odnosa za međukulturalni dijalog u Bosni i Hercegovini – BRIDGE“, kojeg finansira UNDP, kao i projekat „EU4BUSINESS“, kojeg finansira Evropska unija, a čiji je cilj podsticanje razvoja u izvozno orijentisanim sektorima, turizmu i poljoprivredi. U toku je i realizacija projekta „EU4TRADE“, čiji je cilj realizacija CEFTA sporazuma, odnosno sporazuma o trgovini uslugama koje podrazumijevaju i turističke usluge.

9. U cilju kreiranja stimulatvne politike MTT je ostvarilo saradnju sa USAID Turizam projektom, koji je sa bankama širom Republike Srpske potpisao zajednički plan podrške malim i srednjim preduzećima u sektoru turizma u 2022. godini. Cilj ovog plana je osnažiti modalitete saradnje između finasijskih institucija i turističkog sektora. U cilju kreiranja investicione politike, MTT je kreirao investicione projektne obrasce koji su poslani na sve gradske/opštinske adrese kako bi se omogućilo ovim subjektima da na adresu ministarstva dostave investicione projekte koje smatraju zrelim za finansiranje, a iz oblasti turizma. Isti će se pored sajta ministarstva naći i u finasijskom direktoriju USAID platforme i biće prezentovani potencijalnim investitorima.

10. Kako bi se unaprijedio standard u naučnoj oblasti u turizmu, kroz projekat USAID TURIZAM, Ekonomski fakultet Pale je u novembru 2022. godine dobio i oznaku kvaliteta Ted Kval (Ted Qual – UNWTO) certifikat za program „Turizam i hotelijerstvo“, i tako postao prva institucija u BiH, a peta u Jugoistočnoj Evropi, koja posjeduje ovaj standard za obrazovanje u turizmu. Certifikat dodjeljuje Svjetska turistička organizacija (UNWTO). Cilj ove aktivnosti je unapređenje studijskog programa i ambijenta u kojem se on izvodi, unapređujući saradnju sa privredom i jačanjem uloge studenata. Takođe, kroz USAID TURIZAM projekat, a u saradnji sa PK RS, UUP RS, HOREKA RS, u 2022. godini počela je realizacija projekta pod nazivom: „Put ka profesionalnosti“. Cilj ovog projekta je edukacija radne snage u hotelima i restoranima (konobari, kuhari, recepcioneri). Započeta je realizacija projekta „Kuhinjica“, koji podrazumijeva edukaciju šefova kuhinja, odnosno uspostavljanje škole kuharstva, čiji je zadatak edukacija vrhunskih šefova. Cilj projekta je i stvaranje edukacionog centra i smanjenja odliva radne snage. Pored navedenog, MTT je u oktobru 2022. godine organizovalo stručni seminar prema Programu polaganja ispita za sticanje zvanja turističkog vodiča za Republiku Srpsku. Na ovogodišnji Javni poziv za polaganje ispita za turističke vodiče prijavila su se 43 kandidata. U sklopu edukacije, prijavljeni kandidati prošli su obuku iz oblasti ustavnog uređenja i turističkog zakonodavstva, zakonskom okviru zaštite potrošača, istorijskim, geografskim i kulturnim znamenitostima o Republici Srpskoj, te značaju i organizaciji vodičkih službi u turizmu. U 2022. godini podržana je i obuka za obavljanja poslova u poljoprivredi i seoskom turizmu.

	11. Turistička organizacija Republike Srpske je u 2022. godini, predstavila turističku ponudu na međunarodnim sajmovima u Budimpešti, Londonu, Solunu, Ljubljani, Novom Sadu i dr. Učešće je uzeto u cilju predavljenja Republike Srpske na međunarodnom tržištu i podsticaju razvoja receptivnog turizma.	
	12. Prema aktuelnim prognozama Svjetske turističke organizacije (UNWTO), oporavak i povratak na predpandemijske vrijednosti međunarodnih turističkih dolazaka očekuje se 2023. i 2024. godine. Prognoze za turističke zemlje koje su relativno manje ovisne o avionskom prevozu, kao što su Republika Srpska i BiH, govore da je za očekivati približavanje predpandemijskim vrijednostima i u kraćem razdoblju. Takođe, UNWTO je predložio zemljama članicama realizaciju mjera zaštite (nošenje maski, poštovanje distance i sl.) i finansijske mjere. Prema podacima Zavoda za statistiku, Republika Srpska se vratila u predpandemijski period, odnosno podaci pokazuju da je turistički promet povećan za oko 2% u odnosu na 2019. godinu. Navedeno govori da su preporuke UNWTO-a, a koje su se odnosile na mjere zaštite i finansijske mjere implementirane od strane MTT-a i Vlade Republike Srpske, kao i da su predviđanja UNWTO-a u vezi sa povratkom na predpandemijski period potvrđena.	
Reformska mjera br. 23. Unapređenje sistema socijalne zaštite		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Usaglašavanje i sprovođenje procedura za osnivanje Zavoda (MZSZ, Radna grupa za izradu elaborata o procjeni opravdanosti osnivanja Javne ustanove socijalne zaštite Zavoda za socijalnu zaštitu Republike Srpske)	5
	2. Analiza stanja oblasti socijalne zaštite u Republici Srpskoj (MZSZ)	4
	3. Nadogradnja postojeće baze podataka sa aplikacijom i uvezivanje sa ostalim izvorima elektronskih podataka (MZSZ)	2
	4. Izrada Strategije socijalne zaštite Republike Srpske (MZSZ)	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Vlada Republike Srpske je 1. 9. 2022. godine donijela Odluku o osnivanju javne ustanove Zavod za socijalnu zaštitu Republike Srpske ²⁷ . Ovoj odluci je prethodila izrada Elaborata o procjeni opravdanosti osnivanja javne ustanove socijalne zaštite Zavoda za socijalnu zaštitu Republike Srpske. Vlada Republike Srpske se upoznala sa Informacijom o procjeni opravdanosti osnivanja javne ustanove socijalne zaštite Zavod za socijalnu zaštitu Republike Srpske i istu prihvatila Zaključkom broj: 04/1-012-2-1054/22 od 30. 3. 2022. godine. Vlada je zadužila MZSZ da preduzme sve neophodne radnje u vezi osnivanja Javne ustanove socijalne zaštite Zavod za socijalnu zaštitu Republike Srpske. Nakon stupanja na snagu Odluke o osnivanju Zavoda, biće imenovani organi upravljanja i rukovođenja koji će dalje sprovesti proceduru uspostavljanja funkcionalnog Zavoda. U Budžetu Republike Srpske za 2022. godinu, na poziciji 487900 – Transfer Zavodu za socijalnu zaštitu, planirana su sredstva u iznosu od 600.000,00 KM.	
	2. Vlada Republike Srpske je donijela Odluku o izradi strategije socijalne zaštite Republike Srpske 2023– 2029. godina ²⁸ . Navedenom odlukom je određeno da je nosilac poslova izrade strategije MZSZ, odnosno radno tijelo koje imenuje ministar. Ministar je imenovao Radnu grupu za izradu Prijedloga strategije socijalne zaštite Republike Srpske za period 2023–2029. godina sa zadacima: izrada strateške platforme; određivanje prioriteta i mjera; identifikacija ključnih strateških projekata; utvrđivanje unutrašnje i međusobne usklađenosti strateških dokumenata; izrada okvirnog finansijskog plana za implementaciju Strategije; definisanje načina implementacije, praćenja, izvještavanja i vrednovanje Strategije i sprovođenje procesa konsultacija. U sklopu izrade strateške platforme, Radna grupa realizuje analizu stanja koja će biti završena po planu do kraja ove godine.	

	<p>3. U okviru ove mjere urađena je Analiza stanja elektronskog socijalnog registra kao aktivnost projekta E- uprave od strane USAID-a. Kako nije potpisan memorandum o saradnji sa USAID-om, ova mjera je djelimično realizovana zbog nedostatka sredstava.</p> <p>4. Vlada Republike Srpske donijela je Odluku o izradi Strategije socijalne zaštite Republike Srpske 2023– 2029. godina²⁹. Aktivnosti na izradi Strategije se odvijaju u skladu sa Operativnim planom i vremenskim okvirom. Prva faza obuhvata formiranje radne grupe za izradu Strategije, pripremu metodologije i inicijalne konsultacije. U okviru ove faze formirana je Radna grupa za realizaciju utvrđenih ciljeva i zadataka, izvršena analiza zainteresovanih strana i obavještanje istih, izvršena analiza postojećeg pravnog okvira koji regulišu sistem socijalne zaštite, izvršen pregled akata višeg reda (međunarodnih i domaćih aktuelnih strategija, politika i dokumenata od značaja za Strategiju). Druga faza obuhvata izradu strateške platforme/situacione analize. U okviru druge faze realizovane su aktivnosti: definisanje fokusa analize i podataka koje će obuhvatiti strateška platforma/situaciona analiza, razrada opisa poslova i očekivanih zadataka od strane članova Radne grupe. U okviru ove faze u toku su aktivnosti: izrada Metodološkog okvira za izradu situacione analize (uključujući po potrebi anketni upitnik, pregled i trendovi budžetskih izdvajanja za SZ), prikupljanje podataka i izrada situacione analize.</p>	
Reformska mjera br. 24. Reforma zdravstvenog sistema		
Aktivnosti planirane za 2022.	1. Realizacija Projekta COVID 19, s ciljem unapređenja rada u zdravstvenom sektoru za odgovor na pandemiju	4
	2. U saradnji sa Ministarstvom finansija definisanje modele finansiranja i plan za izmirenje neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu	3
	3. Izrada i realizacija Programa izmirenja obaveza po osnovu doprinosa Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama (2021–2026)	4
	4. Donošenje novog zakonskog okvira koji reguliše zdravstveni sistem (Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva i Zakon o djelatnostima u zdravstvu)	4
	5. Izrada akta o nomenklaturi zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite	3
	6. Priprema plana mreže zdravstvenih ustanova	3
	7. Izrada uputstva za izradu plana ljudskih resursa u JZU za period od pet godina	5
	8. Optimizacija broja zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama i usklađivanje sa podzakonskim aktima Zakona o zdravstvenoj zaštiti	3

²⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 89/22.

²⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/22.

²⁹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/22.

	9. Preduzimanje aktivnosti na unapređenju sistema praćenja rezultata poslovanja javnih zdravstvenih ustanova	4
	10. Sprovođenje kontinuirane aktivnosti na edukaciji radnika o bezbjednosti i zaštiti zdravlja na radu, zdravom načinu života i rada i drugim temama koje mogu povećati nivo zdravlja stanovništva	4
	11. Prelazak na trezorsko poslovanje: <ul style="list-style-type: none"> • Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2022. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa Ministarstvom finansija i nadležnim JLS, • Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova za prelazak na trezorsko poslovanje u 2023. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa Ministarstvom finansija i nadležnim JLS, • Priprema preostalih javnih zdravstvenih ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite za prelazak na trezorsko poslovanje u 2024. godini i uvođenje istih u trezorski sistem u saradnji sa Ministarstvom finansija i nadležnim JLS 	3
	12. Realizacija investicionih projekata u oblasti zdravstvene zaštite: <ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja i opremanje novih bolnica u Doboju i Trebinju, • Izgradnja i opremanje novog objekta za stacionarni saobraćaj JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, • Izgradnja i opremanje novog objekta za pružanje zdravstvene zaštite oboljelim od malignih bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, • Rekonstrukcija i opremanje bolničkih ustanova Foča i Zvornik, • Rekonstrukcija i opremanje tehničko–ekonomskog bloka JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, • Sanacija objekata Maternitea i Klinike za infektivne bolesti JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske 	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Završena realizacija podkomponente 1.2 – Socijalna zaštita i pomoć, te produžen period za realizaciju preostalog dijela Projekta do 31. 3. 2023. godine.	
	2. Početkom 2022. godine na trezorski sistem poslovanja prešlo još 16 javnih zdravstvenih ustanova (15 primarnog nivoa zdravstvene zaštite i Zavod za forenzičku psihijatriju).	
	3. Tokom 2022. godine redovno se izmiruju obaveze prema Fondu PIO za zaposlene u JZU koji su stekli uslove za penzionisanje, a koje su utvrđene u skladu sa Programom.	
	4. Usvojen Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva, te Nacrt zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju i izrađen Prednacrt zakona o djelatnostima u zdravstvu.	

	<p>5. Usvojenim novim Zakonom o zdravstvenoj zaštiti definisan način izrade nomenklature zdravstvenih usluga.</p>
	<p>6. Formirana komisija za izradu Plana mreže zdravstvenih ustanova i usvojen novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti kojim je uređena oblast usvajanja plana mreže ZU na nivou lokalnih zajednica i Republike Srpske.</p>
	<p>7. Izrađeno i objavljeno Uputstvo za izradu plana ljudskih resursa u JZU.</p>
	<p>8. Usvojen novi Zakon o zdravstvenoj zaštiti i doneseno Uputstvo za izradu plana ljudskih resursa u JZU.</p>
	<p>9. MZSZ je u okviru svojih nadležnosti izvršilo analizu poslovanja javnih zdravstvenih ustanova i FZO na dan 31. 12. 2021. godine, te kontinuirano prati finansijske pokazatelje poslovanja JZU i FZO. Vlada je Zaključkom broj: 04/1-012-2-1271/22 od 14. 4. 2021. godine prihvatila Informaciju o stanju obaveza JZU i FZO sa stanjem na dan 31. 12. 2021. godine.</p>
	<p>10. Kontinuirano se sprovode aktivnosti na edukaciji radnika o bezbjednosti na radu, te zdravom načinu života i zaštiti zdravlja stanovništva.</p>
	<p>11. Početkom 2022. godine u trezorski sistem uključeno još 15 javnih zdravstvenih ustanova primarnog nivoa zdravstvene zaštite, posredstvom lokalnog trezora nadležne lokalne zajednice (osnivača), i jedna javna zdravstvena ustanova sekundarnog nivoa (Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac), koja je uključena neposredno u trezorski sistem Republike Srpske. U 2022. godini nisu planirana posebna sredstva u budžetu Republike Srpske za izmirenje prenesnih poreskih obaveza JZU.</p>
	<p>12. Realizacija većine planiranih investicionih projekata u oblasti zdravstvene zaštite se odvijala u skladu sa planiranom dinamikom, uz određene probleme i prolongaciju uslovljenu pandemijom kovid 19 i globalnom trgovinskom krizom. Krajem 2022. godine je završena i procedura izbora izvođača za Projekat rekonstrukcije i opremanja tehničko–ekonomskog bloka JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske, te se početkom 2023. godine očekuje početak same realizacije Projekta. Tokom 2022. godine započeta je procedura izbora izvođača za realizaciju Projekta izgradnje i opremanja nove bolnice u Trebinju, gdje je u toku postuka javne nabavke izjavljena žalba, te je u proceduri žalbeni postupak.</p>

ANEKS 2: VEZE IZMEĐU OBLASTI REFORME I RELEVANTNIH DOKUMENTA POLITIKE

Mjere reforme PER 2023-2025	Ključni strukturni izazovi (procjena Komisije za PER 2022-2024)	Smjernice PER politike 2022	Paket za proširenje 2022	Ciljevi održivog razvoja 2020-2030	Evropski zeleni dogovor / Zelena agenda za Zapadni Balkan	Evropska digitalna agenda / Digitalna agenda Zapadnog Balkana	IPA projekti koji podržavaju ovu reformu
Mjera X:	<i>U ovom polju treba navesti specifične ključne strukturne izazove iz PER procjene 2020-2022 na koju će se primijeniti mjera.</i>	<i>U ovom polju treba navesti ako/kako se ova strukturna reforma odnosi na bilo koje smjernice PER politike 2022.</i>	<i>U ovom polju treba navesti ako/kako se ova strukturna reforma odnosi na bilo koju preporuku politike iz Paketa za proširenje 2022.</i>	<i>U ovom polju treba navesti relevantne SDG(ove) 2020-2030 i kratak opis kako mjera doprinosi postizanju SDG(ova).</i>	<i>U ovom polju treba navesti da li/kako se reformska mjera odnosi na ciljeve Evropskog zelenog dogovora / Zelene agende za Svjetsku banku.</i>	<i>U ovom okviru treba navesti da li/kako se reformska mjera odnosi na ciljeve Evropske digitalne agende / Digitalne agende za Zapadni Balkan .</i>	<i>Ovo polje treba da sadrži listu relevantnih IPA III i IPA II projekata koji podržavaju ovu mjeru reforme. Navedite naziv, iznos i godinu.</i>
Mjera Y							

135

¹³⁵ Na dobrovoljnoj osnovi, može se dodati dodatna tabela o vezama između reformskih mjera i ulaganja podrške, posebno onih uključenih u Ekonomski i investicioni plan za zapadni Balkan. Primjer takve tabele može se naći u PER-u Sjeverne Makedonije za 2022-2024.

ANEKS 3: VANJSKI DOPRINOS PER-U 2023-2025

Ovaj aneks treba da sadrži informacije o procesu konsultacija sa eksternim zainteresovanim stranama, uključujući nacionalni parlament, lokalnu i regionalnu vladu, socijalne partnere i civilno društvo. Svi doprinosi trebaju biti uključeni u ovaj aneks PER-a.

Odjeljak za napomene	Primljeni komentar (navesti datum prijema, format komentara, glavni sadržaj)	Zainteresirana strana koja doprinosi (navesti instituciju, kontakt osobu i kontakt podatke)	Status komentara (<i>prihvaćeno/odbijeno</i>)	Komentar (<i>opravdanje za prihvatanje/odbijanje</i>)
Općenito				
Makro-fiskalni okvir				
Strukturne reforme				
Područje reforme [X] ¹³⁶				
Područje reforme [Y]				
Područje reforme [Z]				
Mjera A				
Mjera B				
Mjera C				

¹³⁶ Molimo pogledajte Područja reforme prema njihovom redoslijedu uvođenja u ovom Uputstvu.